

TERRA NOSTRA

DONAȚIUNEA
RECTOR ERMIL A. PANGRATI
1931

1956

De același autor :

NOTICE SUR LA ROUMANIE, principalement au point de vue de son Economie rurale, industrielle et commerciale (în colaborațiune cu D. A. Odobescu) Paris, 1867.

CATECHISMULŢ ECONOMIEI POLITICE, a doua edițiune, Bucuresci, 1874.

MANUALŢ DE AGRICULTURĂ pentru scõlele primare. Bucuresci, 1869.

REVISTA SCIINŢIFICĂ, diarũ pentru vulgarizarea sciinŢelor naturale, fizice și economice, 10 volume de la 1870—1879 (în colaborațiune cu D. Gr. Stefãnescu).

MONITORULŢ COMUNELORŢ, diarũ de agriculturã practică, 3 volume de la 1861—1863.—Publicațiune oficialã,

BUCOVINA, descriere economicã însoțitã de uã chartã, 1876.

ECONOMIA RURALĂ, revistã pentru agriculturã, comerciu și industriã agricole, unũ volumũ 1877.

ECONOMIA RURALĂ LA ROMANŢ, memoriũ cetitũ Academiei Române, 1879.

NB. Cu tõte cã la pagina 20 și 294, se trimite cetitorulũ la Anexe, nu le-amũ publicatũ fiindũ-cã n'amũ pututũ sã mĩ procurũ datele la timpũ.

60207

Ina. 87961. -

~~82642~~

ECONOMIE NAȚIONALĂ

TERRA NOSTRA

SCHIȚE ECONOMICE

ASUPRA ROMANIEI

DE

P. S. AURELIAN~~E~~, Petru S.

Edițiunea a doua, revădită și adăosă

08817

BUCURESCI
TIPOGRAFIA ACADEMIEI ROMÂNE

(Laboratoriî Români)
1) STRADA ACADEMIEI, 19.

1880

CONTROL 1953

Biblioteca Centrală Universitară	
BUCUREȘTI	
Cota	11645
Inventar	77880

B.C.U. Bucuresti

C74880

Parintelui meu

Omagiu de fiacã amãre și recunoscintã.

PREFAȚĂ LA ȚNTȚIA EDIȚIUNE

Cea d'ântȚiũ dȚtorie a unui cetȚtȚnũ este de a'și cunȚsce țerra. A fi romȚnũ și a nu cunȚsce istoria și geografia RomȚniei; forțele sȚle productive; starea sa economicȚ; avuțurile naturale cu care este ȚnzestrȚtȚ, este a dovedi uȚ indiferințȚ pentru cea mai sȚntȚ din datoriile unui adevȚratũ cetȚtȚnũ. Țerra nȚstrȚ suntemũ noi; suntũ tȚte generațunile care au locuitũ acestũ pȚmȚntũ de la Țntemeierea statului romȚnũ și pȚnȚ Țn timpulũ de fațȚ; este trecutulũ și viitorulũ nostru; este acestũ pȚmȚntũ romȚnescũ moștenitũ de la strȚbunii nȚștri, pȚstratũ cu atȚtea sacrificii și transmisũ generațunilorũ din vȚcũ Țn vȚcũ pȚnȚ Țn ziua de astȚzi. DupȚ cumũ dice ȚnvȚtatulũ istoricũ alũ Franciei, d. Duruy, este ceva din noi Țnșine Țn acei munți care ne protegũ și ne varsȚ fecundele lorũ ape; Țn acele riuri care suntũ credincioșii nȚștri servitori de atȚtea vȚcuri; Țn acestũ pȚmȚntũ Țn fine care este țȚrȚna sȚntȚ a pȚrințilorũ nȚștri. Astũfelũ fiindũ nici uȚ datorie nu pȚte fi mai importantȚ pentru unũ cetȚtȚnũ de cȚlũ cunoscȚnța țȚrȚei sale.

CredȚndũ cȚ cunoscȚnțele ce amũ dobȚnditũ asupra țȚrȚei nȚștre potũ fi de Țre-care folosũ compatrioțilorũ mei, m'amũ decisũ a scȚte la luminȚ acȚstȚ carte. Pro-

dusă ală nemărginitei dorințe ce amă de a fi utilă țerei mele, rogă pe lectori să priimăscă acăstă lucrare cu tătă bună-voința și să o judece cu indulgență, considerând-o ca espresiunea unei sante dătorii ce avămă de implinită.

Intru cătă privesce dedicarea acestei cărți memoriei părintelui meă, mă simță datoră a declara că fiindă pătrunsă cumă că puținulă ce suntă îlă datorescă repausatului meă tată, amă ținută a oferi acestă produsă ală fiului memoriei părintelui, dreptă semnă de profundă și eternă recunoscintă.

P. S. Aurelianu.

FERESTREU, IN 4 APRILIE, 1875.

PREFĂȚĂ LA A DOUA EDIȚIUNE

Suntă cinci ani de cândă a eșitū de sub tiparū ântēia ediȚiune a cărȚii de faȚă. Scopulū acestei publicaȚiunii a fostū de a atrage atenȚiunea asupra îmbunătăȚirilor de ordine economică ce suntă de introdusū în țērra nōstră, precumū și de a înfăȚișa unū tabloū pe câtū se pōte de fidelū despre starea nōstră economică. Nu sciū dacă amū reușitū în acēstă întreprindere. Totulū ce potū încredinȚa este că vederile mele asupra nevoilor nōstre economice suntū rezultatulū unū studiū îndelungatū asupra țērrēi; a unorū observaȚiuni neîntreprupte ce amū făcutū de la anulū 1860 pînă la eșirea la lumina a acesteī cărȚi.

Recitindū cele ce amū scrisū despre starea economiei naȚionale a Romāniei și a mijlócelorū de îndreptare ce am propusū, m'amū încredinȚatū că nu amū nimicū de schimbatū. Starea nōstră economică de și a luatū ore care schimbare; de și romāniū pare că simtū mai multū de câtū ori cândū trebuinȚa de a se aplica la lucrările pri-vitore la organizaȚiunea nōstră economică, totuși, mărturisescū cu uă adâncă durere, amū pășitū pré încetū pe acēstă cale. Este adevēratū că amū avutū în potrivă-ne împrejurări în destulū de grele; că amū fostū îndatoratū

prin forța lucrurilor și îndemnați de patriotismul nostru, să ne luptăm peste Dunăre pentru apărarea țerei și dobândirea independenței; așa este, și numai acesta poate óre-cumú justifica puținul ce amú întreprinsú în direcțiunea ameliorațiunilor economice. Astă-dí mulțumită bravurei armatei și patriotismului tuturor românilor, după atâți secolí de suferințe și neajunsuri îndurate, România este independentă. Amú scăpatú pentru tot-deuna de acea situațiune politică, care a contribuitú mai multú de câtú s'arú crede a ne ține în loc. Acumú cândú suntemú unú Statú liberú, caută să ne pătrundemú cá acéstá nouă stare politică implică uá sumă de îndatoriri de la a cărorú îndeplinire nu ne amú putea sustrage fără a pune în pericolú viitorulú țerei. Este lucru neprețuitú libertatea și independența, însă caută să scimú a le păstra și a le întări.

Pentru acestú sfârșitú pe lângă dezvoltarea și practicare cu sinceritate a instituțiunilorú noastre reprezentative trebuie să ne aplicămú cu tótá activitatea și inteligența de care némulú nostru este înzestratú, spre a da impulsionea cea mai puternică economieiú noastre naționale. Nu putemú sta în locú cândú de la unú capétú alú lumii pînă la cel-laltú, ómenii lucréză cu uá bărbăție ne mai pomenitá pînă în ziua de astădî.

Ameliorațiunea agriculturii; creațiunea unei industrii naționale potrivitú cu trebuințeleú noastre și cu împrejurările în care ne aflămú; dezvoltarea comerciului, suntú lucrările care de acumú înainte trebuie să ne preocupe pe toți, de la mare pînă la micú. În acéstá ordine de activitate guvernulú țerei are îndatoririú mari de în-

deplinită. Ori-câtă ară fi de puternică acțiunea inițiativă individuală, caută să recunoșcem că pe această cale direcțiunea și impulsivnea trebuie date de către acei cărora țerra le încredințază administrațiunea intereselor sële. Dacă în alte Staturi cu multă mai înaintate ca România și totuși guvernul este inițiatorul și conducătorul în cestiunile cele mari de economie generală, necumă să nu fie la noi unde avem mai totu de făcutu.

Guvernul, ori-care ară fi, este dator să se pătrundă de rolul celu mare ce are de implinitu în această direcțiune; să cuprindă cu uă singură ochire toate nevoile țerre; să le coordineze, să și așlernă unu program și să se puie pe lucru.

După puterea mea m'amă silitu să facu să reiasă importanța desvoltărei noastre economice. Așu fi pe deplin respătitu cându m'asă încredința că mi-a fostu datu să contribuescu, câtu de puțin ară fi, la inaugurarea unei ere de prosperitate pe mănósa cale a economiei naționale.

Amă căutatü în această edițiune să punü lucrarea mea în curentü cu datele cele mai próspete ce amü pututü dobândi. Pe lângă acesta amü adaosü unü capitolü special despre capitala țerre, unü altulü asupra istoriei proprietății fonciare în România și unü alü treilea despre Dobrogea. Doriamü să înfățișezü cititorilorü uă lucrare mai complectă asupra județelorü de dincolo de Dunăre; însă cu acesta așu fi trecutü peste marginele ce mi suntü impuse de uă lucrare de felulü acestia. Strângü materi-alü și sperü că voiü putea da la lumină unü studiu

complexu asupra acestei părți a țării, căreia îi este rezervat cel mai strălucit viitor.

Incheindă această prefață 'mi permit a face cel mai călduros apel către compatrioții mei rugându-i să înlătore totu ce 'i desbină, și să 'și întrunescă toate puterile pentru binele și mărirea frumoasei noastre patrii.

P. S. Aurelianu.

FERESTREU, IN 10 IUNIU, 1880

INTRODUȚIUNE

România, ca oricare altă țară, a avut revoluțiunile sale politice. Numai în veclul acesta istoria noastră a înregistrat patru mișcări principale. La 1821 patriotul Tudor se scólă pentru a curăți țerra de fanarioți, țarigradeni care făcuseră din patria noastră uă moșie de exploatat. La 1848 țerra amerințată în independința sa, se scólă șiși proclamă drepturile. La 1857 patrioții din Muntenia și Moldova lucréză din tóte puterile pentru a uni cele douë țerrisurore. La 1864 Statutul transforméză în destul de radical starea noastră socială și politică. La 1866 Domnitorul fu destronat; uă altă constituțiune se votéză și cârma țerreii se încredințéză Măriei Séle Domnitorului Carol I. În fine în 1877 Corpurile legiuitoare proclamă independința României, actul sigilat la urmă cu sângele bravilor noștri soldați, care au câștigat atâți lauri de vitejie în campania din Bulgaria.

După atâtea revoluțiuni politice, altmintrelea cele mai liniștite din câte s'au petrecut în Europa, este timpul să cugetăm la revoluțiunile noastre economice. Interesele noastre fundamentale și viitorul țerei comandă tuturilor românilor în general, puterilor Statului în particular, să determine scopul la care trebuie să ținteze totă activitatea noastră economică. Uă dată scopul precisat, programul alcătuit, suntem datori, fie-care în sfera noastră de activitate, să lucrăm cu totă energia putincioasă pentru realizarea programului nostru economic.

Caută să mărturisim că pînă astă-đi am lucrat cam pe dibuite la desvoltarea economiei noastre naționale. In lipsă de un plan combinat cu maturitate, pregătit și adoptat de totă inteligența română, de toate interesele, am pășit nesigur de la uă încercare la alta. Sisteme admise ca bune într'un an au fost desființate într'altul. Instituțiuni înființate de uă Adunare se de un minister în scop de a desvolta cutare se de un minister de industrie, au fost desființate de altă Adunare și de alt guvern, fără să li se lase cel puțin timpul necesar pentru a proba utilitatea se inutilitatea lor. Lucrul dacă nu este natural, cel puțin se esplică. In adevăr, dacă pentru organizațiunea unui domeniu, pentru înființarea unei fabrici și să cere un sistem, un plan conceput cu maturitate și executat cu strictețe, necum pentru organizațiunea economică a unui Stat. In lipsă de plan, în lipsă de legi economice, fie-care a lucrat după mîntea sa, după

părerile sale, încredințat că va face mai bine ca predecesorii săi. Resultatul atâtor încercări prin care am trecut nu putea fi de cât confuziunea și pierderea celor mai prețioase forțe productive ale țării. Și cu toate acestea experiența altor Staturi ar fi putut să ne lumineze și să ne scutască de a face ênși-ne cercări preste cercări. În fine faptul este îndeplinit și ne pôte servi cel puțin de lecțiune pentru viitor.

Astăzi când de la mică pînă la mare pare că ne-am pătruns cu toții că prosperitatea țării este strâns legată cu starea sa economică; că pînă la ore-care punct, chiar existența noastră politică este în relațiune strânsă cu dezvoltarea noastră economică, este timpul ca din preună cu toții, înlăturând ori-ce neînțelegere, să ne adunăm toate puterile și să lucrăm pentru a preciza uă dată pentru totu-d'auna sistemul nostru de economie națională.

În direcțiunea economică, ca și în cea socială și politică, România, toți o recunosc, are rolul său de îndeplinit. Misiunea este mare, demnă de uă națiune inteligentă, activă și înzestrată cu toate ênșuririle care caracterisază popórele cu viitor. Punctul de căpetenie este ca noi să înțelegem care este partea la care avem drept să aspirăm în mișcarea politică, socială și economică a Europei, și să scim a ne organiza pentru îndeplinirea rolului nostru potrivit cu geniul națiunii noastre, cu a-

spirațiunile, caracterul, moravurile și trebuințele poporului român.

Ne avându pretențiunea de a așterne un program pentru întreaga noastră economie, ne vom mărgini în această introducere a arăta care dintre diferitele ramuri ale producțiunei, agricultură, comerț și industrie, merită întâietatea în programul nostru economic; cu alte cuvinte, care din cele trei ramuri de activitate trebuie să formeze temelia sistemului nostru de economie națională.

Locuitorii unei țări pot să și aplice activitatea lor la ori-care ramură de producțiune ar vrea; pot să dea preferință agriculturii, ori comerțului sau industriei; acéști însă nu vrea să dică că ei lucrăză potrivit cu interesele lor, cu condițiunile de tot felul în care se află patria lor. Un despot capricios sau un ministru încăpățânat pot adesea să dea o direcțiune falsă activității poporului ce sunt chemați a governa; pot întrebuința puterea lor, fără a cruța nici-un sacrificiu, ca dintr'oa țară agricolă să facă cu ori-ce preț și fără tranzițiune o națiune industrială ori comercială. Istoria dezvoltării economice a diferitelor popore din lume ne arată mai multe exemple de felul acesta; însă nu ne arată nici-unul că prin silnicie și contra tuturilor legilor economice o țară s'a folosit neștiind sémă de nestrămutatele legi la care este supusă dezvoltarea economică a națiunilor.

A existat și există însă suverani și ministri care față cu nepomenita prosperitate economică a En-

gliterei, convingându-se că această țerră datoresce înflorirea sa mai cu sémă puternicei sale industrii și comerciului său, aū căutatū ca de astăđi pînă mîne să facă din Statūrī cu totulū agricole Statūrī industriale și comerciale. Cercarea a costatū multe sacrificiū și rezultatulū n'a fostū corespundătorū și nici nu putea să fie, căci, după cum amū đisū, fenomenele economice suntū supuse, ca tóte cele-l-alte fenomene, la legi nestrămutate pe care uă națiune nu le póte nesocoti fără a resimți contra-lovitura în interesele sale.

Intru câtū privesce România, față cu condițiunile în care se află, agricultura merită loculū d'ântéiū în programulū nostru economicū; ea singură este temelia cea mai solidă pe care putemū zidi edificiulū nostru economicū și socialū. Și ca să fimū bine înțeleși vomū adăogi că prin agricultură înțelegemū pe lingă produțiunea plantelorū și animalelorū, și industriile accesoriū ale exploatațiunilorū agricole, precum suntū fabricațiunea zacărului, a alcoolului, a feculei, a oleiurilorū și alte industrii care se potū anexa pe lingă uă exploatațiune rurală.

România a fostū de când există uă țerră, mai pre susū de tóte agricolă. Descendenți ai poporului romanū, noi români amū păstratū pêne astăđi aceeași aplecare pentru lucrările câmpului ca și strămoșiū noștri. Istoria ne spune că romanii socotéu că nu-mai arta militară și agricultura suntū îndeletniciri demne de ómenii liberi. Artele mecanice și comerciulū nu se bucurău de mare favóre la Roma. Noi

amă păstrată cu atâta sântenie deprinderile strămoșilor noștri că, chiară cu dauna intereselor noastre, amă nesocotită ca și dênșii meseriile și comerciulă. Suntemă dără agricultoră de rasă. Pe lângă acăsta împrejurările și condițiunile topografice, geologice și climatice în care se află țerra noastră, condițiuni din cele mai priincioase pentru agricultură, amă contribuită ca să înrădăcineze și mai adencă deprinderile moștenite de la strămoșii noștri. Așa dără, pe de uă parte deprinderea datorită originei noastre, pe de alta concursulă împrejurărilor amă făcută din noi uă națiune esențială agricolă. Departe de a ne plânge despre acăsta trebue, din contră, să mulțumimă Provedinței că existența noastră economică este fondată pe uă industrie care este baza fundamentală a societății. Din vechime și pînă astăzi s'au aflată mulți bărbați distinși care amă atribuită industriei propriă dășă multe din neajunsurile sociale. Fără a fi de acăstă părere, vomă repeti după atâți alții că agricultura a fostă și este pînă astăzi considerată ca ocupațiunea cea mai proprie nu numai pentru prosperitatea materială dără și pentru desvoltarea morală, pentru păstrarea și întărirea spiritului de familie și a bunelor moravuri. Noi română în particulară datorimă agriculturii pe lângă existența noastră materială, existența noastră politică și socială, păstrarea naționalității noastre, a datinelor și deprinderilor pe care se întemeiază latinitatea națiunii noastre. Imprejurări felurite amă contribuită ca populațiunea orașeloră la noi, ca și în alte căte-

va Statuții, să fie amestecată cu ómenii de altă naționalitate; ca obiceiurile, portul, tradițiunile și, pînă la óre-care punct, simțul național să fie alterat. Țerranii de felul lor mai tenaci, mai conservatori de cele moștenite de la strămoși, au resistat cu mai multă tãriã, au păstrat cu uã sãntã religiozitate nu numai portul, limba, ocupațiunile dera pînã și acele obiceiuri, acele datini care silesc să recunoscã și pe cei mai rãu intenționați că români sunt, cu corpul și cu sufletul, descendenții cei mai puri ai poporului roman.

Astãdi trei pãtrimi din populațiunea țerreii se ocupã cu agricultura. Comerțul nostru cu țerrile strãine este alimentat cu produse agricole. Finanțele statului, miđlócele cu care se întimpinã tóte chieltuelele publice, se culeg mai tóte de la agricultori. Armata nóstrã este în mare parte compusã din copiii cultivatorilor.

Așa darã, în trecut și în prezent, am fost și suntem uã națiune agricolã; am trãit și trãim din agriculturã. Astũ-felũ fiindũ este fórte naturalũ ca orĩ-cine sã intrebe : fostũ-a tratatã agricultura romãnã potrivitũ cu folósele ce i dãtoresce țerra? Cu alte cuvinte : s'a împãrtãșitũ agricultura în proporțiune cu importanța sa din îmbunãtãșirile de totũ felulũ ce s'au revãrsatũ peste țerrã? Sã cercetãmũ.

Agricultura, ca orĩ-care industrie, cautã a realiza beneficiuri câtũ mai însemnate; însã ca sã pótã ajunge la acestũ scopũ trebuie sã dispunã în modũ suficientũ de cele patru elemente primordiale ale

producțiunei agricole adică : capacitatea profesională, capitalul, materiile prime și munca.

Capacitatea profesională se dobândește prin învățătura în stabilimente speciale de toate gradele. A fost un timp când agricultura, ca și alte industrii, se învăța mai mult prin deprindere ; acesta se explică prin simplitatea procedurilor care caracterisă ocupațiunile omului într'ua stare de civilizațiune înapoiată. Astăzi când industria agricolă a ajuns la un mare grad de perfecțiune ; când lucrările câmpului se execută cu instrumente și mașini datorite științei mecanice ; când însușirile productive ale pământului se sporesc prin îngrășăminte și amendamente ; când prin irigațiune și drenagiū se dă saū se ia apa din stratul arabil ; când economia vitelor a devenit uă știință din cele mai complete ; în fine, când mai multe industrii s'aū anexat pe lângă exploatațiunile rurale, simpla deprindere nu mai este de ajuns pentru a învăța profesiunea de agricultor. Țerrile cele mai civilisate din Europa, și în urma lor acelea care și-aū recunoscut inferioritatea, n'aū cruțat și nu cruță nici un sacrificiū pentru a înzestra agricultura cu stabilimente de învățământ profesional superior, secundar și primar. Și mai mult : învățământul agricol s'a introdus în toate scólele primare, în seminare, în scólele normale și în scólele reale. În mai multe Staturi din Germania, în Rusia, în Englitera, în Austria, în Francia s'aū înființat cursuri de agricultură pe lângă Universități.

Și ca cumă nu ară fi de ajunsă, cele mai multe Staturi aă înființatū profesori de agricultură și orticultură care cutreieră satele pentru a face conferințe agricole.

Expozițiuni agricole generale și locale; stabilimente pentru perfecționarea raselor de vite; asociațiuni agricole; stațiuni experimentale și alte instituțiuni de felulă acesta, s'aă înființatū pentru a complecta și a înlesni învățământulă agricolū.

Afară de învățământulă profesională, învățământulă primarū ruralū a fostū încuragiatū prin tôte mișlócele putincioșe. Legi severe executate cu stricteță, aă îndatoratū pe toți țeraniī să-și trimită copiii la scólă. Manuale practice de agricultură, almanacuri, diare agricole se publică pentru a propaga procedările perfecționate de cultură între cultivatori.

Resultatulă atitorū instituțiuni a fostū indemnarea junimeī de a se îndeletnici cu industria agricolă; sporirea producțiunei, prosperitatea în tôte ramurile agriculturēi.

România cu tôte că n'are altă industrie de câtū agricultura, de abia a fostū inzestrată pe la 1852 cu uă scólă de agricultură. Pînă mai acumū câți-va ani nu numai că nu se procura acestui stabilimentū mișlócele cele mai indispensabile ca să pótă trăi, dară i se disputa existența mai în fie-care sesiune a Adunării legiuitoře. Pare că era unū făcutū ca unica scólă ce avemū să fie atacată cu uă animositare surprindětóre. Din fericire acea epocă nefastă pare că

a trecut. Cu toate acestea uă singură scôlă specială nu este de ajuns pentru uă țerră agricolă. Afară de acésta învățământul agricolu trebuie să fie graduat după starea de preparațiune și după scopul ce și propunū elevii. Intr'unū cuvântu, învățământul profesionalū alū agriculturii este încă de creatū în țerra noastră. Prin urmare una din cele d'ânteiū condițiuni de prosperitate agricolă, capacitatea profesională, ne lipsesce.

Capitalulū este alū douilea elementū alū producțiunei agricole. In agricultură ca și in industrie, cu câtū întreprindătorii potū să și procure capitalurile trebuinciose cu mai multă înlesnire și cu procente moderate, cu atitū beneficiile realizate suntū mai mari. Comerțulū nu arū putea esista fără creditū. Meseriașii și neguțătorii află creditū cu multă înlesnire. Uă poliță, unū girū și celū din urmă comerciantū găsesce banī. Marfa din prăvălie i se trimite mai in totū-deuna pe creditū și plătesce treptatū după învoiala ce face. Agricultorulū nu se bucură de nici una din aceste înlesniri. S'a înființatū creditulū fondiarū, însă acestū stabilimentū financiarū va înlesni numai pre proprietari; agricultura nu se va folosi de bine-facerile acestei instituțiuni de câtū in casulū cândū proprietarulū exploatéză singurū. Arendatorii și țerranii vorū fi ca și pină astăzi prada cămătarilorū. Astū-felū dară, agricultura noastră este lipsită piva astăzi de uă instituțiune de creditū agricolū, de alū douilea elementū alū producțiunii.

Materiile prime, care coprinkū toate îmbunătățirile

ce aŭ de scopŭ sporirea puterei productive a pămên-
tului, între care irigațiunile și îngrășarea locurilor
cultivate ocupă loculŭ d'ântêiŭ, ne lipsescŭ în totalŭ.
Pămêntulŭ nostru fertilŭ din natura sa s'a esploa-
tatŭ și se exploatează neprecurmatŭ fără ca să i se
înapoeze nici uă părțică din substanțele minerale
și organice ce'i iaŭ în totŭ anulŭ recoltele. Cu ase-
menea sistemŭ de cultură fertilitatea s'a împuținatŭ
și la cele mai multe moșii uă dinióră renumite prin
rodnicia lorŭ, se vorbește astăđi de locuri mâncate
sau sleite.

Secetele neprecurmate care băntuiescŭ țerra de
câți-va ani; împuținarea vitelorŭ, suntŭ împregiurări
care arŭ fi trebuitŭ să ne îndemne a introduce în
agricultura nóstră irigațiunile. Pînă astăđi nici unŭ
proprietarŭ nu s'a aflatŭ care să ia inițiativa unei
îmbunătățiri a căria eficacitate nu mai pôte fi su-
pusă îndouielei

În fine munca, brațele inteligente, în lipsă de ca-
pacitatea profesională și de capitalurŭ, nu însușescŭ
condițiunile cerute, și totulŭ se reduce la vechile de-
prinderŭ agricole.

Așa dară agricultura nóstră, temeliala edificiului e-
conomicŭ alŭ României, este departe de a poseda
elementele primordiale ale producțiunei. Astŭ-felŭ
fiindŭ, nu suntemŭ în dreptŭ a ne mira de starea sa
de inferioritate în comparațiune cu agricultura sta-
turilorŭ înaintate. Ce ne rămâne déră de făcutŭ ?
Fără a perde timpulŭ trebuie să ne îndreptămŭ cu
toții activitatea către agricultura țerrei; trebuie ca

puterile Statului, în marginea atribuțiunilor respective, să aibă pentru agricultură totă sollicitudinea posibilă; să o înzestreze cu toate instituțiunile și ameliorațiunile de care depinde prosprietatea sa; în fine, să facem pentru agricultura națională ceea ce au făcut și fac cele mai multe staturî din Europa. Afară de agricultură populațiunea rurală, care formează mai întregă populațiunea României, merită locul d'ânteiu în preocupațiunile tuturilor acelor care doresc într'unu modu seriosu prosperitatea țerei. Ori-ce ameliorațiune nu va avea nici-ua valoare pînă cându forța inteligentă va zăcea în ignoranță, pînă cându țerranul român nu va deveni unu cetățenū luminatū. A mai amēna înzestrarea agriculturēi cu îmbunătățirile de care ea simte trebuință, este a dovedi uă adevărată nepăsare pentru prosperitatea națională. Cându totul se mișcă împrejurul nostru; cându diferitele staturî se întrec care mai de care să prospereze economicese. amū fi niscē copii ingrați cându noi amū sta pe loc; amū justifica aserțiunile neîtemeiate ale acelor care urmărescū înjosirea noastră.

Amū disū că pe agricultură trebuie să se întemeieze edificiul nostru economic; cu acēsta nu amū înțelesū că industria și comerțul trebuescū neîngrijite. Cu altă ocasiune amū arătatū că înființarea unei industrii naționale este uă trebuință de ântēia ordine pentru România; că, pre câtū ne stă în putință, să căutămū a crea și întemeia toate industriile care arū putea prospera în condițiunile presente ale

țerreii năstre. Solicitudinea puteriloră Statului trebuie să îmbrăcișeze cu aceeași căldură industria ca și agricultura. În câtă despre comerciū, fie-care înțelege că dacā nu ănsușimū condițiunile pentru a deveni uā națiune comerciantă, totuși interesele agriculturēi și industriei ne impunū datoria de a încuargia desvoltagea comerciului românū. Amū păcătui contra celorū mai vitale interese ale țerreii când prin indife-riința năstră amū lăsa comerciulū țerreii străinilorū, dupā cumū este deja lăsatū în mai multe localități.

Ceea ce ne încuargiază este că de căta-va timpū cestiuile de natură economică preocupā pe romāni. Unde pînă mai acumū căți-va ani nici vorba economia națională nu esista în vocabularulū nostru economicū, astădi afarā de puține escepțiuni, romāni de tôte treptele dovedescū că în fine s'ău pătruns cumū că nu pôte esista prosperitate politică fără prosperitate economică; că viitorulū nostru ca stat este în cea mai strānsă legătură cu desvoltagea economică a țerreii. Acéstă dispoșiune a spiritelorū este unica resplătire a celorū cari în mărginita lor sferă de acțiune, s'ău nevoitū a propaga ideile de economie națională și a desvolta între romāni simțul economicū care părea că dispăruse din inimile lorū. În același timpū, aplecarea spre cele economice ne încredințeză pe toți că romāni se vorū pune să lucreze cu tătă activitatea și patriotismulū de care suntū înzestrați, pentru a face ca în celū mai scurtū terminū posibilū, *Terra năstră* să ocupe loculū ce i se cuvine în mișcarea economică a Europii.

TÉRRÁ NOÁSTRÁ

I

Territoriú. — Posițiune geografică. — Limite. — Întindere. — Munți. —
Riuri. — Lacuri. — Divisiunea administrativă.

România este situată între $43^{\circ} 38'$ și $48^{\circ} 50'$ de latitudine septentrională și între $20^{\circ} 20'$ și $27^{\circ} 10'$ de longitudine orientală.

Configurațiunea sa geografică presintă aspectul unui amfiteatru a căruia vatră este imensa câmpie a Dunării, iară treptele sunt colinele și diferiți munți înșiruiți pînă la cele mai înalte vîrfuri ale Carpaților. În acestú imensú amfiteatru se află trei mari regiuni: regiunea câmpiilor, regiunea colinelor și regiunea munților.

Suntú puține Saturi care să întrunescă ca țerra noastră situațiunii topografice pre câtú de variate pre atâtú de priincioase pentru agricultură și industrie.

Vecinătățile sale sunt : la nord și la vest Austria ; la est Rusia ; la sud Bulgaria.

Suprafața țerei noastre este de 24,240,931 pogoane sau 12,120,425 ectare.

Pe acest teritoriu trăiesc aproape 5 milioane locuitori (4,424,961), împărțiți în proporțiuni inegale între sate și orașe, 3,463,782 în sate și 781,179 în orașe. În raport cu întinderea pământului sunt 722 locuitori pe o pătrată.

Munții noștri sunt dintre cei mai frumoși și mai avuți din Europa ; se întind în lung de la un capăt al țerei pînă la celălalt. Ei sunt o ramură a Alpilor bastarnici sau Carpați : înălțimea lor variază între 2,587 și 8,160 urme d'asupra nivelului mării.

Pentru a trece din România în Transilvania și în Banat sunt trecătoarele Verciorova, Vulcanu, Turnu-Roșu, Branu, Timeșu, Buzeu, Cornu-Luncii, Tulgeșu, Ghimeșu, Oitusu, Burgu și altele.

Puncturile culminante ale munților Carpați sunt cele următoare :

	Metre.
Omul sa Caraimanulū	2650 2
Parāngulū	2587 4
Piatra	2255 5
Tutana	2079 7
Céclāulū sa Pionulū	2720 1
Retezatulū	2600 3
Ciurulū	2174 6
Rarēulū	2008 8

Céclāulū este déră celū mai înaltū munte din Ro-

mănia. După cum spune Cantemirul din vârfulul său se vede Akermanul când timpul este seniuu. Pe mijloculul său zăpada nu se topește mai nici-odată.

Munții sînt una din avuțiile principale ale țerei; în sînulul lor se află totul felulul de metale. Multe piraie care se cobora dintr'ensul cară nisipul amestecatul cu praful de aurul. Țiganiul, numitul aurari, strangeu acestul aurul și platu Dómei, după cum ne spune istoriculul Moldovei, 1600 dramuri pe fie-care anul. Acesta industrie se mai eserciteza și în dillele nostre.

Pădurile vergine și nésfirsite ale Carpaților indestuleza țerra intraga cu chereștea; iarul pasciunile de pe vurfurile lor nutrescu peste vara sute de mii de oi.

Mulțime de isvóre de ape minerale țșnescu din sînulul munților nostri.

Piraiele care șerpuiescu de la vurfuri pina la póle, nutrescu delicatulul pastravul, procurandu în același timp forța motrice pentru ferestralele aședate la pólele munților.

Pamêntulul României se inalta treptatul de la țermurii Dunării pina în Carpați. Iata care este altitudinea principalelor orașe ale țerei :

Brăila	15 metre
Galați	15 »
Vaslui	76 »
Bucuresci	77 »
Ploesci	141 »
Bacău	230 »

Tèrgoviște	262 metre
Iassi	312 »

În România de dincoci de Milcovu s'a numèratu optu sute șèpte-deci și cincî munți dintre care 200 formèză lanțulu care o desparte de Transilvania și de Banatù.

Afară de munți esistă 304 dealuri dintre care 114 suntu plantate cu vii iarù 100 cu livezi de pomi.

Nenumèrate vâi taie Muntenia în sensul lățimeî sele, iarù Moldova în alù lungimeî.

Sistemulù idrograficù alù țèrrei este din cele mai bine condiționate pentru trebuințele agriculturèi și industrieî. Isvòrele nenumèrate eșite din sinulù Carpaților dau nascere pîraielorù care întrunindu-se formèză acele frumòse riuri ce străbatù țerra pină se varsă în Dunăre.

Dunărea, care țèrmuresce România pe uă lungime de apròpe 126 leghe, este celù mai mărèțù dintre fluviile Europeî și în același timp artera cea mai puternicã a comerciului țèrrei. Adâncimea sea variază de la 18 pină la 60 urme; lărgimea sa merge sporindù pină ce se varsă în marea Nègrã; la vèrsătura Oltului este de uă leghe. Ea formèză mai multe insule, dintre care unele sunt locuite, iarù altele suntu acoperite cu păduri mari de salcie, aninù și plopù, și cu păsciuni bogate pe care se nutrescù nenumèrate turme de vite.

La vèrsătura sea în marea Nègrã Dunărea se împarte în trei ramuri care suntu : Sulina, Sântu-George și Kilia (Tiagola). Dificultățile ce întâmpinaù

corăbiile la gura Sulinei, au mai dispărut în urma lucrărilor Comisiunii europene a Dunării.

Țermul Dunării este în general șes; acesta face ca să se formeze mulțime de bălți pescose, bălți care sunt una din ramurile de venit cele mai productive.

Riurile principale care se varsă în Dunăre sunt: Oltul, a căruia obârșie este în Transilvania, intră în România pe la Turnu-Roșu, trece pe lângă Romnic și Slatina și se varsă în Dunăre la Islaz, după ce a străbătut o uă întindere de 350 kilometri. Într'ênsul se varsă riurile Lotrul, Oltețulu și Topologul. Elă forméză mai multe insule acoperite cu păduri de salcie, plop, anin și richiță, numite zăvoie.

Oltul este unul dintre cele mai însemnate riuri ale țerei; în privința economică elă va deveni cu timpul o căle de comunicațiune importantă.

Siretul isvorasce în Bucovina și intră în România pe la Mihăileni; străbate Moldova în totă lungimea sa pe oă întindere de 333 kilometre și se varsă în Dunăre lângă Galați. În elă se varsă Moldova, Bistrița, Trotușul din preună cu Cașinul, Oitusul, Tâslăul, Romnicul și Buzeul; la stânga sa se varsă Bêrladul.

Pe Siret ca și pe Bistrița se transportă plute de cherestea atât din pădurile țerei cât și de la Dorna din Bucovina. Plutașii pună d'asupra pluteilor saci cu cereale pe care îi aducă la Galați și în alte localități țermurase.

Prutulă isvorasce din Carpați și se varsă în Dunăre între Galați și Reni după ce străbate uă lungime de 411 kilometre. Într'ensulă se varsă Bahluiulă și Jijia. Pe Prutulă se transportă cătățimi însemnate de cereale și alte mărfuri din susulă Moldovei pînă la Dunăre. Mai multe vapóre tragă șlepurile încărcate cu produse atătă în susulă câtă și în josulă acestui rîu.

Afară de aceste trei rîuri importante România este străbătută de altele mai înguste și anume :

Buzelulă care isvorasce din Carpați și se varsă în Siretulă lîngă Galați ; — Ialomița a căruia obîrșie este în Carpați și se varsă în Dunăre în fața Hirșovei după ce a priimită apele Prahovei, unite cu Teléjenulă și Cricovulă ; — Argeșulă, isvorasce din Carpați trece pe lîngă Pitesci și se varsă în Dunăre lîngă Oltenița, după ce a priimită apa Dâmboviței ; — Dâmbovița trece prin Bucuresci și dă în Argeș ; — în fine Jiulă care isvorasce din Transilvania, intră în România pe la Vulcană, trece pe lîngă Tergu-Jiă și Craiova și se varsă în Dunăre în fața Rahovei ; într'ensulă se varsă Gilortulă, Motrulă, Amărădia.

România este străbătută de nenumărate pîraie și de torente care se varsă în riurile menționate mai susă.

Amu đisă că Dunărea forméză lacuri numite bălți ; dintre acestea merită a fi citate canalulă Borcea de lîngă Călărăși, Brateșulă lîngă Galați, și Covuruiulă.

În interiorulă țerei se afla peste 2000 eleștaie saă

iazuri pline cu pește; dintre acestea vomă cita eleștaiele Cernica, Căldărușani, Snagovul, Vulturul, Dorohoiul și Iezerul prin care trece Jijia, și altele.

În dreapta și în stânga râurilor și râulețelor noastre se întind lunci sau șesuri a căroră fertilitate este proverbială; aceste aluvióne cultivate neprecurmată de când se ține minte, continuă a produce recolte abundente. Unele dintr'ênsele suntă acoperite cu păsciuni și fenețe bogate.

În generală apele noastre suntă repeđi și multe dintr'ênsele cară petrișu. În anii ploioși multe râuri se varsă și producă inecăciuni mari; tărăscu copacii și chiară case. Cândă cade zăpadă multă și desghetulă se face de uădată, mai tóte apele se revarsă și ocazionéză pagube însemnate.

România de din cóci de Dunăre este împărțită în 30 județe, 157 plăși și 2800 comune, din care 56 comune urbane și 2,714 comune rurale. Comunele suntă formate din 9,489 sate sau cătune. În tabloulă următoră estrasă din *Indicele comuneloră la finele anulă 1873*, se póte vedea împărțirea administrativă pentru fie-care județ în parte. (1)

(1) Prin legea din 1874 s'a făcută uă nouă împărțire comunală; pînă astă-đi însă neposedândă nici uă publicațiune oficială, ne mărginimă a da divisiunea vechiă, și acésta cu atât mai multă că afară de numărulă comuneloră, cele-alte împărțiri rămână aceleași.

No. JUDEȚELOR	NUMIREA JUDEȚELORŪ	NUMERUL PLĂȘILOR	No. COMUNELOR			No. SAT. ȘEU CAT. DIN CARE SUNT FOR- MATE COMUNELE.	NUMIREA CAPITALELORŪ DE JUDEȚIE
			URBANE	RURALE	TOTALU		
1	Argeșu.	5	2	141	143	629	Pitești
2	Bacău	7	2	83	85	378	Bacău
3	Botoșani	6	2	50	52	222	Botoșani
4	Brăila	2	1	48	49	133	Brăila
5	Buzău	6	2	100	108	437	Buzău
6	Covurluiă	3	1	43	44	118	Galați
7	Dâmbovița	7	3	115	118	371	Tergoviscea
8	Dolju	7	2	145	147	409	Craiova
9	Dorohoiu	6	3	44	47	216	Dorohoiu
10	Fălcău	4	1	71	72	166	Huși
11	Gorju	6	1	154	155	303	Tergu-Jiu
12	Ialomița	4	1	86	87	166	Călărași
13	Iași	7	2	42	44	389	Iași
14	Ilfov	6	2	118	120	414	București
15	Mehedinți	7	3	185	108	460	Severin
16	Muscelu	5	1	84	85	218	Câmpu-lung
17	Nămțu	5	2	49	51	331	Petra
18	Oltu	4	1	100	101	339	Slatina
19	Prahova	7	6	144	150	432	Ploesci
20	Putna	5	2	82	85	246	Focșani
21	Romnicu-Săr.	7	1	85	86	226	Romnicu-Săr.
22	Romanu	4	1	74	75	229	Romanu
23	Romanați	5	1	110	111	202	Caracală
24	Sucéva	4	1	40	41	218	Fălticeni
25	Tecuci	4	1	56	57	256	Tecuci
26	Teleormanu	4	4	133	137	222	Turnu-Măgur.
27	Tutova	5	1	72	73	250	Berladu
28	Vasluiu	5	1	66	67	264	Vasluiu
29	Velcea	7	3	159	162	382	Romnicu
30	Vlașca	4	1	190	110	248	Giurgiu
	Totalu		158	56	2800	2800	9194

Orașele principale ale României sunt :

Bucurescii, capitala țării. Acestu orașu fondatū în secolulū alū trei-spre-decelea pe țărmurii Dâmboviței, este la depărtare de 70 kilometre de portulū Giurgiu, după recensimentulū făcutū în 1859, se află în Bucurescii 15,000 case și 123 Biserici.

Iașii, odinióră capitala Moldovei, are 8,300 case și 52 biserici.

Galati, portulū celū maī importantū alū Dunării.

Brăila, portū care rivaliséză cu Galati.

Craiova, pe Jiū, orașulū principalū din Oltenia.

Botoșani, orașū importantū prin comerciulū său.

Ploiescii, orașū industrialū și comercialū.

Bacăulū, și *Pitescii*, ambele orașe care mergū dezvoltându-se.

În Bucurescii și Iași se află scaune mitropolitane; iarū în Romnicū, Romanū, Buzěū, Huși, Curtea-de-Argeșū și Galați scaune episcopale.

II

Populațiune. — Ochire economică. — Naționalitatea și limba. — Numărul și sporirea populațiunii. — Populațiunea după sex, — după profesiuni, — după naționalitate, — după religione. — Mișcarea populațiunii

Orî-câtă ar fi de importantă pentru desvoltarea unui Stată cunoscerea diferitelora materii de Economie socială, nici-una dintre dênsele nu merită mai multă luare aminte ca cestiunea populațiunii. Consideratū economicese omulū ocupă celū d'ânteiū locū între forțele viui; fără dênsulū, fără inteligența și învățătura sa, cele-l-alte forțe arū rămânea neîntrebuințate. Pentru aceste cuvinte, în tôte țerrile civilisate, guvernulū se ocupă cu uă deosebită soliditudine de tôte mișlôcele prin care se pôte înbunătăți traiulū populațiunii și sporirea sea. Orî-câtū de prosperă arū fi producțiunea națională; orî-câtū de fericiți s'arū părea locuitorii unui statū, îndată ce se va constata că populațiunea în locū să se înmulțescă treptatū, stă pe locū saū se împuținază, este uă probă netăgăduită că acea societate este atinsă de una din acele bóle morale seū fizice care contribuescū la decadența staturilorū.

Dacă staturile mari, populate cu dēci de miliōne de locuitori, caută a favorisa sporirea populațiunei, cu atâta mai multū țerrile mici, nepopulate de ajunsū, suntū datōre a nu cruța nicī unū sacrificiū spre a pune populațiunea în cele mai priinciōse condițiuni pentru înmulțirea sea.

Țerra nōstră în privința populațiunei trece între staturile mici; însă ca întindere teritorială avemū pământū pentru uă întreită și împătrită populațiune de câtū avemū astădī. Mai mulți bărbați de statū pētrunși de acestū adevērū aū propusū să se aducă coloniī de străini. Nu stă în cadrulū acestei lucrări ca să intrămū în amenunte asupra unei cestiuni atâtū de importantă; de aceea ne vomū mărgini a susține că dacă țerra acēsta bine-cuvîntată de Provedința a pututū să se strecōre din atâtea cataclisme politice și sociale cu întinderea și populațiunea ce are astădī, pōte fi sigură că în colonizarea cu străinii și-arū afla sfirșitulū. Se obiectēză că pământulū țerreī stă nelucratū; că industria nu se desvoltēză; ba unū pretindū că stāmū necioplīți, nu ne civilisāmū; că prin urmare interesele nōstre cele mai vitale reclamă să aducemū coloniī străine. Pōte că unele din aceste aserțiuni să fie în parte adevērate; însă nu se pōte contesta că desvoltarea economică a unui statū este uă cestiune secundară pusă alături cu existența sa politică. Ori-ce poporū practicū caută să și așede pe temelii solide existența sa, înlăturândū ori-ce ameliorațiune, fie câtū de importantă, cândū printr'ēnsa s'arū aduce veri-uă vătă-

mare existenței naționale. Noi credem că în împrejurările politice, sociale și economice în care se află țerra noastră, colonizarea cu străini ar fi în toate privințele vătămătoare. De aceea ne permitem a recomanda să se facă toate sacrificiile pentru ca populațiunea română să sporască, însă nici-uădată pe calea colonisării.

Românii sunt un popor de rasă latină, descendenți ai coloniilor romane așezate în Dacia. Limba, trăsurile, costumele, moravurile, agricultura lor sunt atâtea probe învederate despre acesta. Ignoranța, și mai adese-ori urmărirea de scopuri politice, au putut să se îndoiască despre origina noastră; însă știința, adevărata știință, a dăruit toate sistemele edificate pentru proiecte ascunse. Învățații cei mari din Europa occidentală sunt unanimi în a susține că puține popore de nemă latină au păstrat cu mai multă fidelitate întipăririle originii după cum le-au păstrat românii.

Afară de România de astăzi, românii locuiesc în Transilvania, Bucovina, Banat, Basarabia, Maramureș, și într-o parte a Macedoniei și Tesaliei. Cele d'ânteu cinci provincii făcând odinioară parte integrantă din România; însă la diferite epoci vecinii mai puternici de cât noi, ne-au smuls una câte una aceste steme ale coronei domnilor români. Nevoim a îndura această silită trunchiare a țării noastre. suntem datorii a ne desvolta și a ne întări; a nu pierde un minut din vedere pe frații noștri, și mai cu seamă a ne pătrunde că curând să ne mai târziu,

Provedința națiunilor va veni în ajutorul românilor după cum a venit în ajutorul italianilor.

După cel din urmă recensimânt făcut la 1859 populațiunea totală a României se urca la 4,424,961 locuitori.

Legea sporirei acestei populațiuni este totu atâtu de importantă pentru noi ca și cunoscința cifrei sale absolute. Din nenorocire nu posedăm nici-unu recensimânt oficial înainte de 1844. De la acastă epocă mișcarea ascendentă a populațiunei noastre este următorea :

Ani	No. locuitorilor	Sporirea.
1844.	3,578,951	
1854.	4,000,000	578,951
1857.	4,424,961	434,961

Admițendū cifra rotundă de 600,000 ca sporu alu populațiunei române în timpu de 10 ani, rezultă că aru trebui 80 de ani pînă ce să se îndoiască numărul locuitorilor. În Englitera, unde populațiunea se înmulțesce în cea mai mare proporțiune, trebuescū 50 de ani pentru ca să se îndoiască. Trebuie însă să se țină sémă de roiurile de emigranți cari pornescū în toți anii cū sutele de miu din Insulele Britanice.

Territoriul românū avendū uă întindere de 12,120,425 ectare (24,240,931 pogone), 1,330 mile geografice sau 6,123 leghe pătrate, raportulū între numărul locuitorilor și întinderea pământului este de 722 locuitori pe uă leghe pătrată. Acastă popu-

lațiune este distribuită între orașe și sate cum urmează : 781,179 locuitori în orașe și 3,643,782 în sate. Astăzi dară din 10,000 locuitori 8,231, sau peste patru cincimi, locuiesc în sate și mai puțin de o cincime în orașe.

Populațiunea totală constituie 172,060 familii în orașe și 801,926 în sate.

În orașe familiile ocupă 104,272 case, iară în sate 690,691 ; peste tot 794,963 case. Ținându-se de numărul caselor, rezultă că în orașe locuiau într-o casă 7 persoane, iară în sate 5 persoane.

În ceea ce privește sexul s'a constatat că în România se află 2,276,558 bărbați și 2,184,403 femei ; de unde urmează că la 100 locuitori 52 sunt bărbați și 48 femei. Inferioritatea numărului femeilor este un fenomen economic care se produce în prea puține statură din Europa.

Starea civilă a populațiunii era la aceeași epocă : 778,244 căsătoriți, 78,799 văduvi și 116,943 celibatari.

Profesiunile celor 973,986 capi de familie erau :

Agricultori	684,168
Meseriași	59,869
Calfe	23,192
Comercianți	30,417
Fonctionari administrativi și comunali.	22,811
Profesori	6,066
Advocați	318
Medici	227
Hirurgi	151

Moșe	204
Farmacisți	95
Artiști	2,156
Preoți	9,702
Călugări	4,672
Călugărițe	4,078
Alte profesii	125,815

Din 1000 capi de familie suntu 702 agricultori, 62 meseriași și 32 comercianți.

Populațiunea străină era împărțită după naționalități în modul următor :

28,136 Austriaci.
9,545 Greci
3,658 Prusieni
2,823 Englezi
2,706 Ruși
2,635 Turci
1,142 Francesi
167 Italieni
569 Alte naționalități.

Între indigeni figurează aproape 300,000 țigani de rasă asiatică. Acastă populațiune sclavă pină la 1848 s'a desrobitu de către guvernul provisoriu. Reintorși în sclaviă după căderea locotenenței domnesci, ei au fostu emancipați prin răscumpărare sub domnia principelui Stirbei.

Religiunea românilorū este cea ortodoxă; din populațiunea totală 4,198,662 locuitorī ținēu de acastă religione; restulū era împărțitū cumū urmēză :

Catolici	45,152
--------------------	--------

Protestanți	28,903
Armeni	8,178
Lipoveni	8,375
Israeliți	134,168
Mahometani	1,323

Pentru *Mișcarea populațiunei* publicându-se datele pe 1871, le vom lua de temelie comparându-le cu acelea din 1865.

Mișcarea stărei civile în 1865 comparată cu aceea din 1871 pentru totă țerra, se poate resuma cum urmază :

	1865	1871
Căsătorii	35,505	28,010
Nasceri	127,797	145,010
Morți	89,058	114,576

Din comparațiunea acestor cifre rezultă că în 1871 s'a făcutu mai puține căsătorii de cât în 1865, fapt anormal, admitându-se că populațiunea noastră a crescutu după cum pare a resulta din numărul nascerilor. Ceea ce ne îngrijasce este că diferența între nasceri și morți în aceste două epoce constată descrescerea populațiunei; în adevăr în 1865 escedentul nascerilor asupra morților a fostu de 38,739; iară în 1871 de 30,434, uă diferența de 8,305 nasceri în favorea lui 1865.

După sexu s'a născutu în :

	Băeți	Fete
1865	58,158	59,639
1871	76,884	68,126

Au murit în :

	Băeți	Fete
1865	48,078	40,980
1871	62,679	51,897

Și într'ună ană și într'altulă se constată că se nască mai mulți băeți de câtă fete.

Din numărulă totală ală născuților în 1871 s'au născută morți 3409 copii, dintre care 716 în comunele urbane iară 2693 în cele rurale.

După aceste generalități credemă că nu este de prisosă a intra în ore-care amenunte asupra mișcării populațiunei în 1871, și acésta cu atâtă mai multă că datele de asemenea natură ne potă lumina în cestiuși de celă mai mare interesă pentru țerra noastră.

Vomă începe cu *Căsătoriele*.

Cele mai multe căsătorii se facă în luna lui Ianuariu.

Iată cumă suntă împărțite între diferitele luni ale anului :

Ianuariu	11,622	Iuliu	881
Februariu	2,648	Augustu	641
Martiu	193	Septembre	874
Apriliu	843	Octobre	2,595
Maiu	1,395	Noembre	3,679
Iuniu	591	Decembre	2,098

Lunile de iarnă suntă acelea în care se căsătorescă ómenii mai multă; după aceea vină Octobre

și Noembre și din lunile de prima-vară Maiu. Dacă în Decembre se facă mai puține căsătorii ca în Noembre, cauza este că în această lună cade postul Crăciunului și căsătoriile se facă numai pînă la Sântul Nicolae și după Nascerea Domnului. Păresimile sau postulul celu mare cădëndu și în Martie, se esplică puținele căsătorii ce se facă în această lună.

Din 28,010 căsătorii, se celebră 5120 în comunele urbane și 22,890 în comunele rurale.

Intre flēcăi cu fete se facă în tótă țera 23,677 căsătorii; între flēcăi cu vėduve 911; între vėduvi cu fete 1574; între vėduvi cu vėduve 1848.

Uă inovațiune norocită în serviciul statisticu ne permite a cunósce și starea instrucțiunii celor căsătoriți. Din declarațiunile făcute înaintea oficerilor stării civile resultă că din 28,010 bărbați însurați, 5046 au sciutú carte, iară 22,964 n'au sciutú; iară din același numărú de femei măritate numai 2015 au sciutú scrie, iară 25,995 n'au sciutú.

Datele ce precedú raportându-se la țera întregă, să vedemú situațiunea sub raportulú instrucțiunei căsătoriților în comunele urbane și în cele rurale.

În comunele urbane din 5120 bărbați însurați 2,720 au sciutú scrie, iară 2400 n'au sciutú. Din același numărú de femei măritate 1394 au sciutú scrie, iară 3726 n'au sciutú.

În comunele rurale din 22,890 bărbați căsătoriți numai 2326 au sciutú scrie, iară 20,569 n'au sciut. Din același numărú de femei căsătorite 621 au sciutú scrie, iară 22,269 n'au sciutú.

Aceste cifre vorbescū de sine-le. In comunele urbane jumătate din însurați sciū carte, iară în cele rurale numai a noua parte. Ignoranța femeilorū este și mai mare : în orașū de abia uă treime și jumătate aū sciutū scrie; iară în sate de abia a trei-deci și șésea parte din numărulū totalū aū pututū scrie.

Avemū multe îmbunătățiri de făcutū în țerră; ân-téietatea se cuvine respândirei instrucțiunei, pentru căci dēnsa lipsindu-ne, ne lipsesce temelia edificiu-lui socialū.

Etatea la care se căsătorescū bărbații și femeile avēndū importanță din mai multe puncturi de vedere, să dămū uă idee după raportulū ce esistă între etatea căsătoriților.

	Bărbați	Femei
Căsătoriți mai tineri de 21 ani	3,223	13,014
Intre 21 și 30 ani	19,921	12,975
Intre 30 și 45 ani	4,156	1,827
Intre 45 și 60 ani	690	191
Mai bătrani de 60 ani	20	3

După religiune s'aū căsătoritū în 1871 în tótă țera :

Ortodocsi	52,176
Catolici	1,188
Protestanți	150
Armeni	96
Lipovani	46
Israeliți	2,364
Totalū	56,020

Lăsându la uă parte pe ortodocși vomă observa că din cei 1,188 catolici, 913 s'au căsătoritū în comunele rurale, dintre care 490 în județulu Bacău, iară 318 în județulu Romanū; restulu în alte județe. Din cei 2364 israeliți, 1812 s'au căsătoritū în orașe iară 352 în sate, și mai cu sémă în județele Botoșani, Dorohoiū, Iași, Bacău, Sucéva, Romanū, Vasluiū, Tecuciū și Putna. În orașe cele mai numeroșe căsătorii între israeliți s'au făcutū în Iași 448, Botoșani 302, Ilfovū 200, Dorohoiū 124, Némțu 120, Sucéva 98, Putna 88, Fălciū 50, etc. În câte-va din aceste orașe, lucru estraordinarū, s'au căsătoritū mai mulți israeliți de câtū ortodocși; astū-felū în Botoșani s'au căsătoritū 302 israeliți și numai 202 ortodocși; în Dorohoiū 124 israeliți și 90 ortodocși; în Fălțiceni 52 ortodocși și 98 israeliți.

În Iași s'au căsătoritū 466 ortodocși și 448 israeliți; în Némțu și Piatra 167 ortodocși și 120 israeliți; în Bucuresci 1760 ortodocși și 200 israeliți.

Ne permitemă a supune aceste cifre la meditațiunea acelora care se interesază de mișcarea populațiunei în România. Dacă acéstă năvălire de specie nouă va continua a se desvolta și în alte județe, apoi negreșitū că va veni unū timpū cândū populațiunea israelită va întrece pe cea română. Afară de Galiția nu credemă să mai existe veri-unū Statū în Europa unde populațiunea indigenă să fie cotropită pe nesimțite de străini, după cum suntemū noi cotropiți.

Să trecemū la naseri.

În 1871 s'aũ născutũ 145,010 copii, dintre care 76,884 băeți și 68,126 fete. Cei mai mulți copii s'aũ născutũ în luna lui Iuliũ, iară cei mai puțini în Decembre. Oscilațiunea după luni este între 3847 și 7605. După județe, Ilfovulũ figurază cu cele mai multe născeri, adică cu 11,606 copii; după dẽnsulũ vine Prahova cu 7610, iară Cahululũ și Ismailulũ cu cele mai puține, adică cu 1601 copii.

În comunele urbane cele mai multe născeri s'aũ întẽplatũ în luna lui Ianuariũ, iară în comunele rurale în Iuliũ; acẽsta dovedesce cã țerraniĩ se însorã mai multũ în Noembrie, iarã orașaniĩ în Maiũ.

Dupã starea civilã s'aũ născutũ copii legitimi 140,175 și neligitimi 4409. Acești din urmã figurază 1948 în comunele urbane și 2461 în comunele rurale. Numẽrulũ copiilorũ legitimi născuți în orașe fiindũ 25,919, iarã în sate 114,256, urmẽzã cã din numẽrulũ copiilorũ din orașe a trei-spre-decea parte suntũ nelegitimi, iarã în sate numai a patru-decea și șese parte. Resultatulũ cifrelorũ este prin urmare în favoarea moralitãții țerranilorũ. Între orașe Bucuresciũ figurază cu 651 copii naturali și Iașiũ cu 283; dupã aceste orașe ca importanță numericã vinũ Ploestiũ și orașele din județul Prahova, cu 78 copii, Botoșaniĩ cu 76, Romanu cu 71, Bẽrladu cu 64, Galațiũ cu 60 și Craiova cu 55.

Copii gãsiți s'aũ aflatũ 426 în totã țera, dintre care 351 în orașe, iarã 75 în sate.

Gemeni s'aũ constatãți 1891, și a nime 644 în orașe iarã 1247 în sate.

După religiune s'au născutū, în comunele urbane 20,515 ortodocși, 777 catolici, 283 protestanți, 146 armeni, 298 lipovani, 6196 israeliți; iară în comunele rurale: 112,966 ortodocși, 2,045 catolici, 13 protestanți, 16 armeni, 74 lipovani și 1678 israeliți; peste totū 28,218 copii în orașe și 116,792 în sate.

Și în privința născerilor avemū de observatū unū fenomenū unicū pentru țerra noastră; în adevărū, în orașulū Botoșani s'au născutū 508 ortodocși, iară israeliți 671; în Iași numai 1099 ortodocși iară israeliți 1999; în Romanū 268 ortodocși și 272 israeliți; în Fălticeni 126 ortodocși și 275 israeliți, adică îndouitū și jumătate de câtū români; în Dorohoiū 198 ortodocși și 322 israeliți. Astū-felū dară în patru orașe capitale ale țerreī născerile de copii români suntū inferioare celorū de copii israeliți! Suntū apoi mai multe orașe unde diferența între copiii români și cei israeliți este fôrte mică; astū-felū suntū Bacăulū, Piatra, Vasluiū.

Pentru a complecta cercetările asupra mișcării populațiuneī, remâne a ne ocupa și de morți. Numărulū morțilorū în tótă țerra a fostū 114,576; dintre aceștia 30,908 în orașe și 83,668 în sate. Mortalitatea a fostū mai mare în Decembre, când aū încetatū din viață 12,583 inși, mai mică în Iuniū cândū aū muritū 6578 inși.

Să vedemū acumū care este raportulū între născeri și morți. Numărulū născerilorū fiindū de 145,010, iară alū morțilorū 114,576, rezultă că na-

scerile covârșescū morțile cu 30,434 individe. Despărțindū însă populațiunea urbană de cea rurală, iată ce constatămū : în orașe numărulū nascerilorū fiindū de 28,218, iară alū morțilorū de 30,908, urméză dintr'acésta că morțile covârșescū nascerile cu 2,690 ; în comunele rurale nascerile fiindū în numărū de 116,792, iară morțile 83,668, resultă că nascerile covârșescū morțile cu 33,124.

Etatea la care morū locuitorii dintr'ua țerră fiindū unū elementū economicū importantū, credemū de folosū a pune în vederea cetitorilorū gradațiunea morțilorū după etate.

Aū muritū în anulū 1871 :

De la nascere pînă la 6 lunī.	12,143	indiviți
De la 6 lunī pînă la 1 anū	8,734	—
De la 1 anū pînă la 5 anī.	24,091	—
De la 5 pînă la 10 anī.	11,263	—
De la 10 pînă la 20 anī.	8,839	—
De la 20 pînă la 30 anī.	9,133	—
De la 30 pînă la 40 anī.	9,185	—
De la 40 pînă la 50 anī.	8,634	—
De la 50 pînă la 60 anī.	8,035	—
De la 60 pînă la 70 anī.	6,915	—
De la 70 pînă la 80 anī.	4,671	—
De la 80 pînă la 90 anī.	2,084	—
De la 90 pînă la 100 anī	720	—
Maī bătrāni de 100 de anī.	129	—

După religiunea repausaților, aū muritū : 105,768 ortodocși ; 2842 catolici ; 372 protestanți ; 176 armeni ; 356 lipovani ; 28 mahometani ; 5034 israeliți.

Dorința de a cunoște dacă mortalitatea este aceeași între ortodocși și israeliți, ne-a îndemnată a compara născerile și morțile în orașele unde se află mai mulți israeliți; rezultatul a fost că în aceste orașe pentru populațiunea română morțile covârșesc născerile; iară pentru israeliți născerile covârșesc morțile; cu alte cuvinte pe când populațiunea română descresce, israeliții se înmulțesc. Faptul merită totă atențiunea atât din punctul de vedere politic și economic cât și igienic. Și pentru ca fie-care să pǎta apreția prin sine, reproducem aci cifrele :

R O M Â N Î

ORAȘELE	NASCUTI	M O R T I	ESCEDENTU MORTILORU
Bacău.	364	400	36
Botoșani.	508	715	207
București	4,344	6,230	1,886
Dorohoiu	198	227	29
Iași	1,090	1,757	667
Fălticeni	126	154	28
Piatra și Némțu.	453	509	56
Romanu.	268	322	54

ISRAELIȚI

ORAȘELE	NĂSCUȚI	MORTI	ESCEDENTU NĂSCERILORU
Bacău	253	146	107
Botoșani	671	468	203
București	478	360	118
Dorohoiu	322	259	63
Fălticeni	275	214	61
Iași	1,999	1,072	927
Piatra și Némțu . .	398	170	228
Romanu	272	217	55

Cadrul acestei lucrări nu ne îngăduiesc a intra în mai multe amănunte asupra populației; sperăm, cu toate acestea, că faptele constatate sunt de ajuns pentru a atrage atenția românilor asupra unei cestiuni care trebuie să ocupe în timpul de față locul d'ânteu în meditațiunile lor. Populația, ca cele mai multe din cestiunile economice, și-are partea sa socială și politică; atât una cât și alta merită totă atenția oamenilor de stat; căci, înainte de toate, totă activitatea socială trebuie să țină la ameliorarea stării morale, intelectuale și materiale a populației. Pentru noi românii în particular, cestiunea populației este o cestiune de existență și de mărire națională. A favorisa pro-

speritatea economică și a neglige înmulțirea popula-
țiunei, este ca și cum am lucra pentru uă grădină
pînă ce fructele aū ajunsū la maturitate, rămîindū ca
alții, iară nu noi, să se folosescă de dîsele.

III

Clima — Clima României. — Meteorologia. — Regiunile climatice și agricole. — Accidente climatice.

Prin pozițiunea sa geografică între $43^{\circ} 38'$ și $48^{\circ} 50'$ de latitudine nordă România face parte din zona temperată. Pentru ca cetitorul să aibă uă idee generală despre starea noastră meteorologică și în același timp pentru a putea compara clima țerei cu a altor țări, vom resuma observațiunile meteorologice făcute la scôla centrală de agricultură și silvicultură de la Ferăstrău în anii 1871 pînă la 1873.

Presiunea atmosferică, este unul din elementele principale ale studiului climatei într'ua localitate. La Ferăstrău (lingă București), međia anuală a presiunei a fostă $75,48$ în 1871; $75,55$ în 1872 și $75,18$ în 1873. In aceiași anii maxima extremă a presiunei a fostă $77,00$ la 2 marte, $76,05$ la 3 marte, $77,15$ la 9 decembre. Minima extremă a fostă $74,10$ la 2 decembre; $77,05$ la 2 februară și $74,00$ la 22 ianuarie.

După anotimpurii međia a fostă în acesti trei anii $75,36$ primăvara; $75,44$ vara; $75,35$ tómnă și $75,69$ iarna.

Temperatura este extremă. Vara termometrul se urcă pînă la 34 grade și iarna se întîmplă să se coboare pînă la 26 grade sub zero.

Media temperaturii după anotimpuri, a fost în acești trei ani: primăvara 11°,7, vara 22°,5, toamna 12°,8, iarna —2°,5. În același timp temperatura maximă extremă a fost 32°,0 la 1 august 1871; 34°,0 la 2 august 1872; 34°,5 la 12 iuliu 1873. În ernele acelorași ani temperatura minimă extremă a fost —17°,5 la 26 Decembre și 17 februarie 1871; —18°,0 la 22 și 23 februarie și —15°,0 la 16 februarie 1873.

Temperatura medie anuală a fost 9°,9 în 1871, 12°,9 în 1872 și 12°,1 în 1873.

După observațiunile făcute de la 1861 pînă la 1866 cu termometrul Réaumur, s'a constatat următoarele temperaturi maxime și minime următoare :

1861	+29,7	și	-10,9
1862	+27,0	și	-12,0
1863	+23,8	și	-8,9
1864	+22,1	și	-12,4
1865	+28,9	și	-13,4
1866	+30,8	și	-12,0

Avemă căldura ca în localitățile cele mai meridionale din Europa și geruri ca ale Rusiei și Suediei. Norocire că aceste extreme nu durază; intensitatea frigului ține multă două pînă la trei zile și se moinează. Căldura, din contră, ține în unii ani cu sêp-

têmânile și lunile, astû-felû că pământulû se crépă și vegetațiunea se pălesce ca și cum n'arû mai viețui.

De câțî-va anî cătățimea de plôe și de zăpadă ce cade în cursulû unûi anû s'a împuținatû. S'a întemplatû să trecă luni întregi fără ca să cadă uă picătură de plôie. În adevêrû, observațiunile pluviometrice aû constatatû că în 1871 a cădûtû 66 centimetre și 4 milimetre de apă; în 1872 numai 42 c. m. și 6 milimetre; iară în 1873 volumulû apei a fostû 63 centimetre și 2 milimetre.

La același periodû a cădûtû zăpadă 34 centimetre și 5 milimetre în 1871; 1 metru și 7 centimetre în 1872 și 34 centimetre 9 milimetre în 1873. În acestû din urmă anû tòmna fiindû secetósă, cele mai multe grâne aû fostû apucate de iarnă neîncolțite. Acelea care resăriseră aû suferitû fôrte multû de asprimea temperaturêi; și cu atâtû mai multû că pământulû era neacoperitû de zăpadă. Grânele neresărite aû trecutû iarna în pământû și aû resăritû în destulû de bine primăvara.

Vênturile domnitóre suntû *Crivêțulû* (NEE) care suflă de la nordû și *Australû* (SOO și O). Cu câtû este de rece celû d'ântêiû cu atâtû este de caldû celû d'alû doilea. *Băltăretulû* (SEE), care vine de la marca Négră, suflă mai rarû; iară *Zefrulû* (S) adie fôrte rarû.

Din observațiunile a trei anî resultă că *Crivêțulû* a suflatû, termenû međiû, 155 đile într'unû anû și

Austrulü 126 zile. Restulü zilelorü se împartü între Băltăreşulü şi Zefirü.*

Deosebite influinţe locale contribuescä ca clima să varieze, mai cu sémă în ceea ce privesce temperatura, de la un judeţü la altulü şi chiarü în acelaşü judeţü. Astü-felü în judeţulü Prahova, compusü din câmpie, coline şi munţi, clima presintă diferinţe notabile de la uă localitate la alta.

Ori- cumü arü fi, ţinëndü sémă pe de uă parte de clima generală a ţerreii şi de clima specială produsă de împrejurările locale, iarä pe de alta de plantele care reuşescü mai bine în diferite părţi ale ţerreii, se potü deosebi în tötă România următóarele *Regiuni agricole*: 1° Regiunea viilorü şi a porumbulü; 2° Regiunea cerealelorü; 3° Regiunea păsciunilorü de vară şi 4° Regiunea pădurilorü.

Intr'unü modü generalü regiunea viilor coprinde tötă partea ţerreii de la ţermurii Dunării şi pînă la pólele Carpaţilorü, pentru că acestü arbustü vegetézá şi fructele seşe se cocü în tötă acéstä întindere. Însä pentru ca uă localitate óre-care să pótä forma regiunea specială a unei plante, trebue ca în toţi anii acea plantä să ajungä la maturitatea completă şi produsele seşe să fie de bună calitate. In ceea ce privesce vişa, cu tóte că strugurii se cocü mai preste totü loculü în ţerra nósträ, afarä de munţi, însä nu este mai puşinü adevëratü că, atätü strugurii câtü şi vinulü nu însuşescü cualităşile cerute de câtü în

* Pentru mai multe amënunte veşi la Anexe documentele privitóre la clima ţerrei.

regiunea colinelorū. Se face vinū la câmpie, dar acela vinū este acru, nu duréză de câtū câte-va lunī, pînă ce dă căldura peste dēnsulū. De aceia vomū mărgini regiunea viilorū numai în acelū brīū de coline care încinge țerra nōstră mai de la unū capētū pînă la celu-altū, în care viile bine situate producū vinurī de calitate bună.

Țerra nōstră fiindū aprōpe de limita regiunei viilorū, suntemū nevoiți să suplinimū prin esopițiune condițiunile climatice reclamate de vegetațiunea viței. De aceea viile nōstre suntū situate pe dealurī înclinate, și dintre dēnsele cele mai bune suntū acele espuse spre rēsăritū și sudū. Totū pentru același cuvētū suntemū nevoiți să cultivămū vița pe araci, pentru a lăsa pāmētulū descoperitū și a espune fructele la căldura sōrelui. În acēstă regiune cultura viilorū fiindū fōrte delicată, s'a creatū clasa de muncitorī vierī, specialiști, care singurī potū conduce cu succesū acēstă cultură. În țerrile căldurōse cultura viilorū este fōrte simplă și pōte fi condusă mai de către orī-ce agricultorū.

Regiunea viilorū este una din cele mai pitorescī și plină de viitorū; asociată cu cultura pomilorū roditorī și industriile accesoriī ale acestorū producțiunii, acēstă frumōsă regiune va deveni unū isvorū de avuție pentru țerră.

Putemū considera ca a doua regiune agricolă, regiunea porumbului. Acēstă bine-cuvētată plantă vegetéză în România de la țermurī Dunării și pînă la pólele Carpaților. Nu esistă județū în care să nu

se semene porumb; dară locul sėu de predilecțiune suntă câmpiile întinse și grase și mai cu sėmă bogatele șesuri de pe țermurii apelor.

Alături cu porumbul și amestecată cu dēnsul se află regiunea cerealelor. Și acēsta se desfășură pe tōtă câmpia Dunării și pe șesurile și colinele Moldovei.

Aceste douē regiuni, care ocupă mai tōtă suprafața cultivabilă din România, suntă pînă astăzi unicele isvōre de venitū ale țerrei.

A treia regiune este aceea a păsciunilor de vară; ea coprinde tōte localitățile consacrate fēnețelor și păsciunilor atātū la câmpie cātū și la munte, localități unde producțiunea vitelor este speculațiunea cea mai folositōre.

Astū-felū întinsele păsciuni ale Bărăganului; păsciunile bogate de pe lunci și de pe coline; în fine păsciunile alpestre de pe vērfulile Carpaților, intră tōte în acēstă regiune agricolă. Clima mai temperată și situațiunea topografică facū ca acēstă regiune să fie relativū mai întinsă în Moldova.

A patra regiune, adică aceea a pădurilor, coprinde mai ântēiū munții unde nici-ua cultură nu se pōte face; apoi pōlele munților, adică cele din urmă ramificațiuni, locuri prăpăstiōse și sărace; în fine câmpiile acoperite cu păduri unde sēu din cauza cualității pāmēntului, sēu a marei întinderi a domeniilor, sēu din necesitate economică, pāmēntul este consacratū producțiunei lemnelor. La munte în acēstă regiune intră și aceea a păsciunilor de

vară în care turmele de oi petrecă de la Maiu pînă la Augustu.

Regiunile agricole caracteriséză pînă la óre-care punctu regiunile topografice pe care le-amu specificatú vorbindu despre teritoriú. In adevêrú, topograficesce România este compusă din trei regiuni bine delimitate, și anume: regiunea munților, regiunea colinelorú și regiunea câmpiilorú. Fie-care din aceste regiuni este caracterisatá printr'úă specialitate culturală.

Cea d'ântêiú regiune, adică aceea a munților, începe de la ȣermurií Dunării, în fața Serbiei, forméză unú arcú la nordulú Munteniei paralelú cu Dunărea, apoi se urcă spre nordú, la rêsáritulú Moldovei, pînă la fruntariile Bucovinei. Acéstá imensă regiune este esclusivú ocupatá de păduri și pászciuni de vará.

A doua regiune, aceea a colinelorú, se întinde la pólele munților urmându'í în prelungirea lorú. Ea este caracterisatá mai cu sémá prin cultura viilorú și a arborilorú fructiferi.

Regiunea a treia, a câmpiilorú, se desfășurá pe úă întindere imensă între coline și Dunăre. Cultura cerealelorú, a porumbulú și a pászciunilorú de vará caracteriséză acéstá regiune.

Accidente climatice bántuescú agricultura nóstrá; astú-felú suntú grindina, gerurile mari, secetele și inundațiunile.

Mai cá nu trece anú ca sá nu batá grindiná în verí-úă localitate; cu tóte acestea suntú epoce cândú acestú fenomenú meteorologicú nu cruțá mai nici

unŭ jndețŭ. Astŭ-felŭ în luna lui Iuniŭ 1874, grindina a distrusŭ parte din vii și din cereale în cele mai multe județe ale țerii. În multe localități volumul seŭ a fostŭ de mărimea ouălorŭ și a omorîtŭ epurî și vulpi. Viile din Prahova care au fostŭ bătute, au perdutŭ toți lăstariŭ și recolta lorŭ a fostŭ compromisă pentru mai mulți ani. Cerealele bătute părêu a fi fostŭ melitate. Același fenomenŭ producêndŭ aceleași rezultate păgubitoare pentru agricultură, s'a repetitŭ în anii 1877 și 1879. În acestŭ din urmă anŭ pétra a cădutŭ nóptea, avêndŭ uă formă colțurată și mărimea unui ou de porumbelŭ. Incepêndŭ de pe la Filipești din Prahova, grindina a trecutŭ pînă dincolo de viile din Odobscî cruțândŭ pe alocurea și distrungêndŭ cu desăvârșire viile în mer-sulŭ seŭ.

Păgubile ocașionate anualŭ de către diferitele accidente climatice trecŭ peste trei milioane lei.

În anii cândŭ nu cade zăpadă, seŭ cade prea puțină și este spulberată de vântŭ, dacă se întêmplă să fie gerŭ mare, ca în 1873, cândŭ termometrulŭ a cădutŭ mai josŭ de 26 grade subŭ zero, semênaturile de tómnă suferă fórte multŭ. Cândŭ gerulŭ vine după uă plóe cu zăpadă, apa înghiață pe pomi, după cum s'a întêmplatŭ în anii 1866 și 1879; pomii roditori și copacii suferŭ fórte multŭ, crăcile li se-rupŭ, mugurii le degeră.

Se întêmplă ca primăvara, după câtŭ-va timpŭ de căldură amăgitóre, să cadă brumă; în asemenea

casă pomii fiindu parte înfloriți, recolta fructelorū este compromisă.

De la unū timpū încóce secetele prelungite facū să sufere agricultura. Lunī întregi, începēdu de vara și pînă aprópe de finitulū tómnēi, nu cade uă picătură de apă. În asemenea casuri recolta porumbulū și semēăturile de tómnă suntū compromise, mai cu sēmă dacā se întēmplă ca și iarna să fie secetósă.

În anii cândū cade zăpadă multă și timpulū este plointe, inundațiunile pustiescū culturile situate pe lunci. În furia sa Oltulū și alte riuri tărăscū case întregi și copaci; curățā pāmēntulū celū bunū de pe lunci și acopere cu petrișū pāmēnturi bogate.

Norocire că aceste accidente nu se repetēzā desū și că pagubele ce producū se potū repara prin asigurări, prin ameliorațiunea agriculturēi și regimulū pădurilorū.

Orī-cumū arū fi clima României este din cele mai favorabile unei agriculturī pre câtū de variată pre atātū de bogată. Afară de câte-va plante caracteristice ale zonei meridionale a Europei, precumū suntū măslinulū, portocalulū, lēmăiulū, citrulū, nu esistă plantă în totū continentulū care să nu reușēscā în țerra nóstră. Tóte cerealele, începēdu cu cea mai meridională, adică porumbulū; plantele textile, inulū și cânepa; plantele industriale precumū roibia, rapița, hameiulū, șofranulū, pastelulū, maiculū, cardera, sfecelele de zachărū și altele; plantele de nutrețū, luzerna, trifoiulū, sparceta, măzērichea;

via și dudulă, două culturi din cele mai avute ; toți pomii roditori, începându de la persic și migdală ; esențele forestiere cele mai prețioase; în fine flora agricolă cea mai avută crește cu succes în clima noastră. Și ceea ce este mai mult, plante care cresc numai în Europa meridională totuși reușesc în țerra noastră; astă-felă suntă sorgho zacharată, bumbaculă ierbosă, arachida și susanulă.

Culturi experimentale făcute neîntreruptă de la 1863 de cândă mi s'a încredințată direcțiunea școlăi de agricultură și pînă astădă, imi permite să afirmă prin fapte ceea ce privesce plantele care reușesc în clima noastră. (1)

Cu asemenea condițiuni climatice ; cu ună pământă de ântăia calitate cum este în generală pământulă nostru, suntemă în pozițiune a adopta sistemele de cultură cele mai variate și asolamentele cele mai bogate prin numărulă planteloră cultivate ; într'ună cuvântă, nu ne lipsesce de câtă voința pentru a face ca într'ună timpă dată România să devie ună modelă în agricultura Europei.

(1) Amă adusă din străinătate tôte plantele cultivate în agricultura europeană; le-amă experimentată neprecurmată și m'amă convinsă că puține țeri potă cultiva ună numără de plante atâtă de mare ca țerra noastră.

IV

Productele naturale ale pământului. — Animale. — Păseri. — Amfibii. — Pesci. — Plante. — Formațiunea geologică. — Minerale. — Ape minerale. — Metale.

Sub numirea de *Producte naturale* ne propunem a face uă nomenclatură despre animalele, plantele și mineralele țerreî năstre. Lipsa de lucrări speciale în asemenea materie va scusa înaintea lectorilor lacunele ; în totă casulă credemă că observațiunile proprii și extractele din monografiile de istorie naturală publicate pînă astă-đi, voră fi îndestulătore pentru a ne permite să presintămă uă schiță despre productele naturale ale Romăniei.

Fauna năstră se póte număra între cele mai avute din Europa. În adevără, suntă puține animale din cele cunoscute pe continentulă europenă care să nu se găséscă în pădurile munților și câmpilor năstre. Rărimea populațiunei în raportă cu întinderea pământului, a permisă fiareloră selbatice să se înmulțéscă în așa gradă că multe dintr'ensele aă devenită vătămătore agriculturerei. Cu tótă libertatea vânătoarei ; cu tótă plăcerea romăniloră pentru

acastă artă, totuși pînă în préjma orașelor pădurile suntu locuite de animale care în alte țerrî de abia se mai întâlnesc în codrii depărtați. La câte-va kilometre de Bucurescî lupul se preumblă prin sate cându iernele suntu grele. Vulpea și pisica sêlbatică, viezurele ca și dihorul, populéză pădurile Panteleimonului, Cernichei, Comanei, păduri situate împrejurul capitalei. In satele de munte ursul viziteză grădinile, curțile și stupinele țeranilor; la câmp vulpea cutéză a visita cotețurile în tovarășie cu dihorul. Porumburile în satele de munte suntu vămuite de viezure saũ bursuc și de urs. Astulfelũ dară vênatulũ nu ne lipsesce; trebue să trecă ani, și ani multî, pînă cându vênătorî noștri să fie nevoiți a alerga prin munți și prin codri depărtați pentru ca să și satisfacă pasiunea.

Dintre animalele mamifere se găsescũ cerbulũ, cãprióra, capra négră, mistrefulũ, ursulũ, lupulũ, vulpea, viezurele, vidra, pisica selbatică, iepurele, veverița, nevăstuica, dihorulũ, ariciulũ, cãrțița, șiórecile de câmp și liliaculũ.

Cerbulũ și cãprióra suntu vênatulũ de predilecțiune alũ vênătorilorũ muntenî; capra négră, care s'a retrasũ pe colții cei mai neaccesibili ai munților, este vênatulũ privilegiatũ alũ vênătorilorũ runtași. Ursulũ este deja unũ vênatũ rarũ chiarũ în bungeturile cele mai bêtrâne.

La câmpũ iepurele, lupulũ și vulpea suntu vênaturile obicînuite. Cându iernele suntu grele sficioși iepurî devinũ pe alocurea prada ogarilorũ. Acestũ

sistemă de vânătoare atât de întrebuințată în vechime, devine din ce în ce mai rară.

Cele mai multe paseri locuiesc în pădurile din coline și câmpii; la munte singurătatea și tăcerea pădurilor este întreruptă de prea puține specii.

Dintre păsările de pradă se găsesc vulturii suri și mohoriți, ulii, ereți, bufnițe și cucuvăi. Vulturii, ôspeți obicinuți ai munților, împuiază prin stâncile cele mai prăpăstioase ale Carpaților; trec la câmpie atrași de stêrvurile vitelor, unde nu se sfiesc a răpi adesea chiar mieii. Intinsa câmpie a Bărăganului locuită de nenumărate turme de vite, atrage peste vară stoluri de vulturi.

Coșofana, corbul, stâncuța, gaița, reprezintă grupa paserilor corace. Mai tôte neofensive, aceste paseri aduc serviciuri agriculturii nôstre pentru că consumă cantități imense de insecte vătămătoare. Cu tôte acestea, corbi de arătură s'a înmulțit atât de mult în unele localități în câtă a trebuit să se ia dispozițiuni pentru a'i distruge. În lipsă de hrană năvălesc peste semănăturile de grâu și de porumb, și scot din pământ sêmența. În unele județe porumburile de abia dau în coptă și devin prada acestor corace.

Folositoare și desfătătoare grupă a paserilor cântătoare este reprezentată prin numeroase specii, și a nume: merla neagră, merla de apă, graurele, priveghetorea de pădure și priveghetorea de apă, peptănușul, pitulicea, ciocărlia de câmp și cea moțată, codobatura, pițigoiful, presura, botă-grosul, sticle-

tele, scatiulă, vrabia, sfrânciogulă, rândunelea, lăstunulă și altele.

Dintre acățătoare, avem pupăza, prigoria, cuculă, ghionă, turturea și porumbelulă sălbatică.

Galinele sunt numeroase : cocoșulă de anină sălbatică, găinușa, irunca, potîrnică, prepeleța, dropia mare și cea mică sau spârcoica, locuiesc în pădurile și în câmpiile noastre. Tote aceste specii sunt venerate în diferite epoci ale anului. Dropia atrage vânătorii capitalei pînă în câmpiile Bărganului.

Din clasa piciorogașelor avem : cocorulă cenușiu și domnișora, cocostărculă albă și celă negru, bodărlăulă, barza comună și barza cernită, bătlănulă, buhaiulă, bătlănașulă, becața și becațina, cocșarulă, găinușa de apă, ș.a.l.

Barza este paserea favorită a țeranului român ; ea și face cuibulă pe case și pe porumbare, unde presința sea este considerată ca augurliă. Cocorii umblă în turme în localitățile dunărene. Primăvara și toamna aceste paseri emigrătoare străbată țerra în șiruri ca soldații.

Ca paseri acvatice avem pelicanulă, lebăda, rața și gășca sălbatică, leșița, pescariulă, cufundaciulă, califarulă și altele. Prunturile Dunării sunt în totăd'auna acoperite de nenumărate stoluri de paseri de apă.

Dintre animalele cu sângele rece se găsesc : brósca țestósă și cea comună, brotăcelulă, soparla, gușterele, vipera, năpărca, șerpi aurii și vineți. Vi-

pera și năpêrca suntu cele mai periculose dintre amfibii. Șerpii suntu numerosi însê neofensivi. Mulți dintre țerranii nostri îi pòrtă în sênù după ce îi aũ *descântatũ*. Șerpii aurii saũ balaurii suntu respectați cândũ se găsescũ pe sub temelia caselorũ, subũ pretestũ cã suntu norocoși.

Incinsã de Dunãre, strêbãtutã de uã mulțime de ape curgêtoare, posedãndũ eleștaie întinse, țerra nòstrã este una din cele mai bogate în pesci. Mai din virfulũ Carpațilorũ și pînã la Dunãre nu esistã localitate care sã nu producã pesce în cãtãțimi mai mari saũ mai mici; însê, între tóte județele se deosebescũ acele de pe țermurii mãrețului nostru fluviũ. Dunãrea, și în particularũ bãlțile formate dintri'ênsa, alimentêzã cu pesce întrega Romãnie și unũ comerțiũ de esportațiune care se desvoltêzã pe anũ ce trece. Sate întregi aședate pe lingã bãlți trãiescũ din epscuitũ. Pescãriile de la marea Nêgrã, contribuecũ asemenea la produțiunea pescelui. Eleștaiele procurã mai cu sêmã pesce prospêtu. În apele curgêtoare trãiescũ speciile alese, darã produțiunea este micã.

Speciile principale de pesci care se găsescũ în apele nòstre suntu : morunulũ, nisetrulũ, cega, crapulũ, somnulũ, știuca, șalãulũ, scumbria, cosaculũ, în bãlțile Dunãrii; în eleștaie se aflã linulũ, plãtica, caracuda saũ carasulũ, știuca, roșióra, bibanulũ, țiparulũ; în apele curgêtoare trãiescũ somnulũ, mrêna, scobariulũ, lostrița, mihalțulũ, clênulũ; în apele de munte se gãsesce pãstrãvulũ.

În bălțile și eleștaiele noastre se găsesc multe de raci și scoici : unii ca și altele sunt prețioase pentru alimentațiunea publică. Crângurile sunt pline de mci, alimentu căutat în postul Pascilor.

Anelidele utile sunt represintate prin lipitori care trăiesc în multe din apele noastre.

Câmpiile și colinele sunt stațiunile favorite ale insectelor. Floră avută, climă temperată, sunt condițiuni favorabile pentru dezvoltarea acestor viețuitoare. De cu primăvara pînă ce dă bruma, ziua și noaptea, lumea insectelor se manifestă prin musica și prin stricăciunile ce face. Pădurile noastre suferă adesea din cauza omișilor ; holdele, și în special răpița, sunt bătute. În anii când năvălesc locustele, recoltele peste care cad sunt pierdute. Țințarii neodihnesc locuitorii de pe lângă ape. Tăunele este inamicul animalelor domestice. Muscele inundă locuințele și nu ne putem scăpa de dânsese de cît cînd amoretesc. Păiajenii sunt de felurite specii, dintre care cele mai multe vătămătoare.

Dintre insectele productive avem albinele și gândacii de mătase despre care se va vorbi aiurea. Cantaridele sau gândăceii se găsesc în multe crânguri unde despăie frasinii și alte esențe de foile lor. Aceste insecte ocazionă un mic comerț de esportațiune.

Clima temperată ; căldură mare vara ; zăpadă multă iarna ; relieful terenu în destul de va-

riatū ; formațiuni geologice felurite, suntū condițiunile care facū ca flora română să fie una dintre cele mai bogate din Europa. Incepëndū de la flora alpină, se găsecū în țerra noastră mai tóte plantele din Europa centrală, multe din flora meridională, afară de unū numărū mărginitū care nu potū trece iarna.

Dintre cele trei regiuni ale țerreī aceea a colinelorū și a muscelurilorū aū flora cea mai variată. Numai în timpulū cândū înflorescū fênețele póte cineva să și facă uă idee de acéstă varietate ; în acéstă epocă muscelurile ne presintă aspectulū unorū tapeturī smăltate cu tóte culorile închipuite ; profumulū care se esală din aceste imense buchete îmbălsămesce atmosfera. Cine a avutū fericirea să petrecă câte-va zile în asemenea localități în timpulū cândū se cosescū fênețele, păstrează suvenire neșterse.

În numeroșele escursiuni ce amū făcutū în diferritele părți ale țerreī, amū luatū notă de flora locală ; însă scopulū acestei lucrări fiindū de a pr. senta uă schiță despre productele naturale ale pământulū, ne vomū mărgini a cita familiile vegetale cele mai însemnate si plantele caracteristice din fie-care dintreșele.

Din clasa Acotiledonatelorū se găsecū plante din familia Filiceelorū precumū suntū : feriga saū feregéoă, *polypodium* ; pèrulū Maicei-Domnului, *asplenium* ; năvalnicū, *pteris* ; mucósa, *cheilantes* ; feliuța, *aspidium* ; lapărița, *botrychium* ; — din familia Equi-

setaceelorū se află: códa calului, *equisetum*; iară dintre Licopodiacee, licopodiū, *licopodium*.

Familiile Muschilorū și Ciupercilorū suntū îndestulū de bine represintate prin muschi de piatră și acei de copaci, prin diferite ciuperci comestibile și veninose, prin bureți, sbırceogi, păstrăvi sau buretele fagului, urechia babei, și altele.

Clasa Monocotiledonatelorū este represintată prin mai multe familii precum: Orchideele, Amarilideele, Irideele, Juncaceele, Ciperaceele, Gramineele, Tifaceele, Aroideele, Naiadeele și altele.

Orchideele cu flórea capriciósă, trăescū prin pădurile pi fênețele nóstre; mlaștinița, *epipactis*; molișóra, *malaxis*; gârbița, *limnorum*; papucu Dómnai, *Cypripedium*; cuibușoru, *neottia*; suntū cele mai răspândite dintr'acéstă familie.

Primăvăraticele Amarylidee precum suntū: ghioceii, *galanthus*; noduța, *leucojum*; ghiocei de grădină, *narcissus*, înflorescū îndată ce se ia zăpada, și dintre dênsele chiarū sub néoa.

Irideele suntū represintate prin generuri precum suntū: săbiuța, *gladiolus*; stinjinū, *iris*; iară rudenia lorū, familia Liliaceelorū prin plante precătū de plăcute pre atâtū de utile; astu-felū suntū, laléoa, *tulipa*; crinulū, *lilium*; crinul fênului, *hemerocalis*; paiajenulū, *anthericum*; usturoiulū, *alium*; pliscu păsărescū, *ornithogalum*; zambila, *hyacinthus*; cépa ciorii, *muscari*; sparanghelulū sau umbra epurelui, *asparagus*; mărăgăritarulū sau lăcrimióre, *convallaria*.

Frumósa și dișcreta brândușă, *colchicum*; otrăvi-

tórea stiringóie, *veratrum*; represintă familia Colchicaceelor. Brânduşa smăltéză tómnă cu florile sale violete lunca Siretului și fênețele fresce; iar stiringóia crește pre vîrfurile munților. Muntenii o întrebuintéză adesea pentru a otrăvi apele în care trăesece păstravul, sistemul de pescuitul cãtũ se pôte de condannabilul.

Dintre Juncancee gãsimum: iarba mlaștinei saũ rugina, *juncus*; luzula, *luzula*; iarã dintre ciperacee creșcũ în locurile mlaștinóse rogozulul, *carex*; țiperigulul, *scirpus*; lãparița, *eriophorum*; cãprișorulul, *cyperus*.

Rustica familie a Gramineelorũ, ale cãria speciil suntũ basa fênețelorũ, este reprezentatã prin numeroșe plante dintre care vomũ cita: erbãluțã, *phalaris*; bãrbósa, *andropogon*; códa vulpei saũ codina, *alopecurus*; iarba ghimpósa, *crypsis*; iarba lui Timofti, *phleum*; iarba vântului, *agrostis*; trestia, *calamagrostis*; pãnușița, *stipa*; pirulul, *triticum repens*; iarba bãlței, *aira*; oleũ, *holcus*; trestia de baltã, *arundo*; códa cãnelul, *cynosorus*; mãrgicia, *melica*; iarba albastrã, *molinia*; roa cerului, *gliceria*; tremurãtore, *briza*; firușorulul, *poa*; dactilulul, *dactylis*; odosulul, *bromus*; feștica, *festuca*; ussiga, *lolium*; perișoril, *elymus*; códa solsoșã, *aeglops*; s.a.l.

Dintre Tifacee se aflã în locurile mlaștinóse: papura, *typha*, și busduganulul, *sparganium*.

Rodulul pãmẽntului, *Arum*; códa smeului, *calla*; și colmosul, *acorus*, represintă familia Aroideelorũ.

Clasa Dicotiledonatelorũ constituiesce imensa majoritate a florei nóstre.

Din familia Ranunculaceeloră aflămă: curpenulă, *clematis*; spenzulă, *helleborus*; brebenelulă și oița, *anemone*; dedeței, *anemone pulsatila*; piciorulă cocoșului, *ranunculus*; omégulă, *aconitum*; negrușora de câmpă, *nigella arvensis*; bujorulă, *poenia officinalis*; ruscuța saă cocoșelulă, *adonis vernalis* și *aestivalis*; nemțișorulă, *delphinium consolida*; căldărușa *aquilegia vulgaris*.

Dracila saă macrișă, *berberis vulgaris*, represintă familia Berberideeloră, iară nuțarulă galbenă, *nuphar luteum*, și nuțarulă albă, *nymphaea alba*, pe aceea a Nimfeaceeloră.

Familia Cariofilateloră este reprezentată prin următorele plante: ipsorița saă ipearigea, *gypsophilla muralis*; săpunărica saă săpunașulă, *sapponaria officinalis*; garofița de câmpă, *dianthus carthusianorum*; gușa porumbului, *cucubalus baccifer*; diferite siline, *silena*; opăița, *lychnis dioica*; neghina, *agrostemma githago*; rocoțelulă saă steluța fetei, *stellaria graminca*; arinarița, *arenaria graminifolia*; cănărița saă cornuțelulă, *cerastium arvense*; cuișorele, *holosteum umbellatum*.

Utile familie a Malvaceeloră este represintată prin nalba mică, *malva rotundifolia*; nalba setbatică, *malva sylvestris*; nalba mare, *malva alcea*.

Utile sunătore, *hypericum perforatum*; sunătoreă pėrósă *h. hirsutum*, represintă familia Hipericeeloră.

Cruciferele, familie din cele mai utile atătă ca plante cultivate, cătă și ca specii medicinale, suntă

represintate cu abundență în flora noastră. Se găsește : rejnica saŭ scuipatulŭ cacului, *cardamine* ; mai multe specii de brâncuța, *sisymbrium*, și de bărbușoră, *crysimum* ; mustarulŭ de câmpŭ, *sinapis arvensis* ; ridichea selbatică, *raphanistrum segetum* ; cardamanulŭ saŭ drobușorulŭ, *isatis tinctoria* ; crênița, *lepidum campestre* ; mai multe specii de limbușoră, *iberis* ; teșca păstorului, *thlaspi bursa pastoris* ; și *t. arvensis* ; găscăriță, *arabis* ; dringea, *cakile* ; disculețulŭ saŭ albița de stancă, *alyssum saxatile* ; tartanulŭ tătărescŭ, *crambe tatarica* ; urda vacei, *draba verna* ; che-lărelul, *biscutella* ; crênulŭ comunŭ, *cochlearia ar-moriaca*.

Din Violacee se află tămuióra căriia i se mai ȃice și micșunea, toporașŭ, *viola odorata* ; tămuióra albă, *viola lactea* și micșunéoa tricoloră *v. tricolor*.

Scumpia, *ruhus coriaria*, represintă familia terebentinaceelorŭ ; iară lemnulŭ cănelui, *rhamnus catharticus*, pe aceea a Ramneelorŭ.

Marea și utila familie a Leguminóselorŭ smăltéză tóte fênețele ; speciile principale aflătore la noi suntŭ : mai multe specii de trifoiŭ, precum : trifoiŭ de fênețe, albŭ, ibridiŭ. de munte, *trifolium* ; sulfina *melilotus officinalis* și sulfina albă, *m. alba* ; visdeiculŭ, *medicago sativa* ; visdeiculŭ galbenŭ, *medicago lupulina* ; sparceta, *onobrychis sativa* ; lotulŭ, *lotus corniculatus* ; lintea pră-tului, *latyrus sativus* ; unghia gaiei, *astragalus galegiformis* ; ciumarea, *galega officinalis* ; salcămulŭ, *robinia pseudo-acacia* ; osulŭ epurelui saŭ sudórea calului, *ononidis spinosa* ; măzăricea saŭ bobușorulŭ, de mai

multe specii, *vicia*; cununița, *coronilla varia*; orajnița *latyrus*.

Familia Rosaceelorū, care ne procură mai toți pomi roditori, este represintată prin speciile următoare: aglica, *spiraea ulmaria*; rădichióra, *geum urbanum*; fragulū, *fragaria vesca*; scrintitóra, *potentilla reptans*; scrintitóra argintia, *p. argentea*; resurulū, *rosa canina*; păducelulū, *crataegus oxyacantha*; cebariulū, *poterium sanguisorba*, sangesorba, *sanguisorba officinalis*; murulū, *rubus fruticosus*; sorbulū păsărescū, *sorbus aucuparia*; sorbulū de câmpū, *sorbus domestica*; cereșulū selbaticū, *cerasus avium*; scorușulū, *mespillus germanica*; merulū pădurețū, *pyrus malus*; porumbarulū, *prunus spinosa*.

Ombeliferele, una din familiile cele mai utile este represintată în flora noastră prin specii numeroșe, dintre care principalele suntū: cucuta de apă otrăvitóre, *cicuta virosa*; urecheia iepurelui, *bupleurum tenuissimum*; cucuta mare, *conium maculatum*; chimenulū, *carum carvi*; pătrunjelulū, *petroselinum sativum*; țelina cultivată, *apium graveolens*; costițelulū, *sium sisarium*; pătrunjelulū selbaticū, *pimpinella magna*; gioianulū sofraniū, *acianthe crocata*; mărarulū, *anethum graveolens*; angelica, *angelica silvestris*; păstărnaculū, *pastinaca sativa*, cincī foi, *sanicula europaea*; brânca ursului său crucea pământului, *heracleum sphondilium*; spata lată de codru, *laserpitum silaifolium*; morcovulū, *daucus carota*; mândălaciū, *chaerophillum bulbosum*; asmățuiulū, *scandix pecten*; piciorulū caprei, *acropodium podagraria*; scaiulū dracului, *eryngium campestre*; a-

lunele, *lunium bulbocastanum*; pătrunjelul căinesc său cucută mică, *athusa cynapium*; leusténul, *levisticum officinale*; mărul ursului, *meum athamanticum*; lupăgea, *ferula glauca*; mărarul porcului, *peucedanum austriacum*; chimionul de munte, *siler aquilegifolium*; asmățuiul măgarului, *torilis anthriscus*; pătrungelul de munte său ângere, *selinum carvifolium*; coriandrul, *coriandrum sativum*; buricul apei, *hydrocothyle vulgare*; anisonul, *fœniculum vulgare*.

Familia Hederaaceelor este represintată în cele multe crânguri prin edera, *hedera helix*; acea a Lorantaceelor prin vescu, *viscum album*; — Primula-ceele prin gălbenele, *lysimachia numulariu*; laptele stâncei, *androsace lactea*; potirașul, *saldanella alpina*; napul porcului, *ciclamen europæum*; ciobățica ursului, *cortusa mathioli*; ciobățica cucului, *primula veris*; rocoina său intița, *anagallis cœrulea*.

Patlaginele, *plantago*; represintă familia Plantagineelor; — lemnul cănescu său melinița, *ligustrum vulgare*; frasinul, *fraxinus excelsior*; liliacul, *syringa vulgare*; represintă Oleaceele; — córdă ielelor său cununița, *vinca major și minor*, ne aduce aminte familia Apocineelor; — iară fierea pământului său potroca, *erythraea centaureum*; intura său ochinchela, *gentiana lutea*; trifoiul amar, *menyanthes tri foliata*, pe aceea a Gențianeelor.

Dintre Couvulvulacee aflăm: Cuscuta, *cuscuta europœa*; rochița rondunelei, *convulvulus sepium*; zorelele, *convulvulus tricolor*.

Boragineele sunt reprezentate prin limba bouului, *anchusa officinalis*; ochii lupului, *lycopsis arvensis*; nume-nita, *myosotis sylvatica* și *alpestris*; meiul păsăresc, *lithospermum officinale*; lătăneșă, *symphytum officinale*; mierea ursului, *pulmonaria officinalis*; capul viperei, *echium vulgare*; ochiul sórelui, *heliotropium europæum*; limba cânelui, *cynoglossum officinale*; otrățelul, *onosma echinoides*; aspr șóra, *asperugo procumbens*; lipiciul, *omphalodes scorpioides*.

Din posomorâta familie a Solaneelor aflăm: papele saú cirêșa evreului, *physalis alkekengi*; mătrăguna, *atropa belladonna*; laurul, *datura stramonium*; măsăla-rița, *hyosciamus niger*; tutunul, *nicotiana tabacum*; ardeiul saú piperușul, *capsicum annuum*; pătlăgelele roșii, *lycopersicum esculentum*; pătlăgelele vinete, *solanum esculentum*; cartofii, *solanum tuberosum*; viia evreului, *solanum dulcamara*; cânepa dracului saú cătina, *lycium europæum*.

Se găsește din familia Personatelor: luminărica saú còda vacei, *verbascum tapsus*; degetariul, *digitalis lutea*, *ferruginea* și *purpurea*; crêsta cocoșului, *rhinanthus cristagalli*; grâul prepeliței, *melampyrum arvense*; burunița, *euphrasia officinalis*; scrofularia, *scrophularia nodosa* și *aquatica*; linaria, *linaria vulgaris*; canarul bâlței, *limosella aquatica*.

Berițelul, *orabanche* și muma pădurei, *lathræa squamaria*, sunt reprezentantele familiei Orobancheelor.

Suava și multă utila familie a Labiatelor ocupă un loc de onóre în flora câmpilor și în special în a colinelor și muscelurilor. Intre alte plante tră-

escü : dumbravniculü, *galeobdolon luteum*; mintă saü isma, *mentha sylvestris*, și altele; busuioculü, *ocimum basilicum*; ceovarnea, *lycopus europæus*; salvia saü iarba sântului Ión, *salvia sylvestris* și altele; sovervulü, *origanum vulgare*; melisa saü mătăcina, *mellisa officinalis*; cătușniculü, *nepeta cataria*; pöla Mai-cei-Domnulü, *nepeta pannonica*; isma munțilorü, *calamintha officinalis*; rotunjóra saü pelungósa, *glechoma hederaceum*; mătăciunea, *dracocephalum moldavica*; do-broniculü, *melitis melissophyllum*; urzica mórtă, *lamium purpureum* și *album*; fața măței, *galeopsis tetrahit* și *ladanum*; jaleșü, *stachis* de mai multe speciü; vinerița, *ajuga reptans*; voroniculü, *marubium vulgare*; dum-bătulü, *teucrium*, mai multe speciü; solovirvița, *phlomis tuberosa*; cătușa, *ballota nigra*; busuioculü de câmpü saü șopărlița, *brunella vulgaris*; isopolü *hys-sopus officinalis*; cimbrulü, *tymus serpyllum*.

Intinsa familie a Compositeelorü este represintată cu multă abundență în flora nóstră; ne vomü măr-gini a menționa speciile principale și anume: su-saiulü saü lăptuca gâscei, *soncus oleraceus*; păpădia, *taraxacum officinale*; barba caprei saü fița caprei, *tragopogon pratensis*; spinulü măgarului, *onoperdon acanthium*; scaetele, *carduus nutans*; unghia ursului, *carduus acanthoides*; pălămida, *serratula centauroides*; smoculü, *centaurea nigrescens*; flórea grăului *centau-rea cyanus*; scaiulü rotundü, *echinops spherocephalus*; códa șioricelului, *achilea millefolium*; mușetelulü saü romănița mică, *matricaria chamomilla*; romănița mare, *anthemis altissima*; chrisantulü saü ochiulü

boului, *chrysanthemum leucanthemum*; tarhonulü, *anacyclus pyrethrum*; pelinița, *artemisia vulgaris*; pelinița de mături, *artemisia scoparia*; lemnulü lui Dumneđeü, *artemisia abrotanum*; iarba mare, *inula helenium*; siminoculü, *gnaphalium luteo-album*; läp tüca virösä, *lactuca virosa*; cruciulița saü petimbrosa, *senecio vulgaris*; iarba căpriörei, *doronicum longifolium*; arnica munténä, *arnica montana*; vëzdóga, *tagetes patula*; cârligiorulü, *bidens tripartita*; flórea sórelui, *helianthus annuus*; napulü porcescü, *hellianthus tuberosus*; usturoiulü mirositorü saü dumbravniculü, *cupatorium cannabinum*; podvalulü saü limba vecineï, *tussilago farfara*; căptălanulü, *petasites vulgaris*; salata cânelui, *lapsana communis*; cicórea, *cichorium intibus*; iarba gaiel, *picris hieracioides*; brusturele, saü lipanulü, *lappa communis*; șofrănelulü, *carthamus lanatus*; pelinulü, *artemisia absyntium*; sălățica iepurelui, *prenanthes muralis*; barba lupului, *creptis pulcra*; vulturónca, *hieracium aurantiacum*; plevaița, *xeranthemum radiatum*; mórtea pureciului, *cōnyza squarrosa*; păscuța saü bănuțeï, *bellis perennis*.

Dintre Chenopodee vomü cita: diferite spesii de de lobodă, *atriplex*; spanaculü selbaticü, *chenopodium album*; fraga tătărasca, *blitum capitatum*; măturica, *cochia scoparia*.

Dintre Rubiacee se află robia, *rubia tinctorum*; sinziene, *gallium verum*; muma pădurei, *asperula arvensis*; — din Valerianee, odobanulü, *valeriana officinalis*; — din Dipsacee, mușcatu dracului, *scabiosa atropurpurea*; varga cîobanului, *dipsacus sylvestris*;

— din Caprifoliacee, socul, *sambucus nigra*; boziul, *sambucus edulus*; călinul, *viburnum opulus*; dermocul, *viburnum lantana*; — din Campanulacee, mai multe specii de clopoței, *campanula*; spinuța, *pyteuma orbiculare*; oglinda fetei, *specularia speculum*; — din Aristolochiee, cucurbețica saț mărul lupului, *aristolochia clematitis*; popivnicul, *asarum europeum*; — din Cucurbitacee, mutătórea, *bryonia dioica*; — din Verbenacee, verbina comuna, *verbena officinalis*.

Din Amarantacee se găsesc mai multe specii de știr, și mai cu sémă știrul comun, *amaranthus sylvestris*; troscotul de câmp, *polycnemum arvense*; moșul curcanului, *celosia cristata*; — din Poligonacee, stevia cu fóia lată, *rumex patientia*; măcrișul, *rumex acetosella*; iarba roșie, *polygonum bistorta*; iarba roșie piperită, *polygonum hydropiper*; troscotelul, *polygonum aviculare*; — dintre Urticee, urđica mare, *urtica dioica*; urđica grecescă, *urtica urens*; păretaria, *parietaria officinalis*; — din Canabinee, cânepa *canabis sativa*; hameiul, *humulus lupulus*; — din Moree, dudul saț agudul, *morus alba* și *m. nigra*; — din Euforbiacee, laptele cucului saț ariorul, *euphorbia lathyris*; și alte specii; trepădătórea, *mercurialis perennis*; merișorul, *bucus sempervirens*. Nucul, *juglans regia*, represintă familia Juglandeeor; iară salciile, *salix*, și plopul, *populus*, din fie-care mai multe specii, represintă Salicineele; — mestécănul, *betulus alba*, și aninul, *alnus glutinosa*, Betulaceele.

Puternica familie a Cupuliferelor este represintată prin castan, *castanea vesca*; mai multe specii de

stejaru, *quercus*; fagu, *fagus sylvatica*; carpinu, *carpinus betulus*; alunu, *corylus avellana*.

Dintre Conifere găsimu în munții noștri : bradul alb, *abies alba*; moliftul, *larix europaea*; mai multe specii de pinu, *pinus*; tisă, *taxus baccata*; ienuperul, *juniperus communis*.

Din plantele citate se pôte vedea că flora noastră face parte din flora Europei centrale și orientale, cea mai vultă din Europa. Învățatul doctor Fetu a adunatu în grădina sa botanică din Iași principalele specii din flora română. (1)

Pînă astăzi nu posedăm nici unu studiu completu asupra Geologiei României și asupra substanțelor minerale ce se găsesc în diferitele terenuri ; cu tôte acestea, folosindu-ne de notițiile publicate de DD. profesori Ștefănescu și Cobălcescu, ne vom sili a da uă idee și asupra acestei părți atât de interesantă a țerei noastre.

Pământul României cuprinde trei regiuni geologice îndestul de caracteristice.

Anteia regiune este unu basinu imensu care începe de la țărmurii Dunării și se întinde pînă la pôlele Carpaților. Acastă regiune este formată de către terenurile quaternarii saă *diluvim* ; se potu deosebi într'ensa trei straturî, și anume : *diluvium vênătu*, depositu amestecatū cu petri rostogolite, și în care

(1) În anulă acesta doctorul Brândză, care să ocupă cu atâta pasiune de sciința botanică și în specialu de flora română, a începutu publicaținea unei Flore a României.

se găsesc mulțime de rămășiți de animale fosile; *diluvium galbenă*, compusă din argilă siliceoasă, *loess*, caracterizată prin concrețiuni margose. Acest strat are o grosime de 50 pînă la 100 metre la pîele munților și formează mare parte din colinele acoperite cu vii. Al treilea strat este *diluvium negru*, numit în limbă populară *pănăntulă negru*. Grosimea sa nu trece peste unu metru și cuprinde materii organice în cățătime în destul de mare pentru ca să figureze în terenurile cele mai fertile. Este de observat că acest bogat deposit există numai între munții Urali și Carpați, între marea Négră și munții Valdaï.

A doua regiune începe de la pîele munților și se urcă aproape de vîrfurile Carpaților; este formată de terenurile terțiare, reprezentate prin pliocen, miocen și numultic. Rocile din care este compusă această regiune sînt: argile, marge, nisipuri, gresuri, calcariu, gips, sare gemă și lemnite.

A treia regiune cuprinde vîrfurile Carpaților și este formată de terenuri secundare, primare și metamorfice. Rocile care se găsesc întrînsa sînt: marmora, calcariul compact, lemnitul, antracitul, șistul lucitor, șistul ardosiă, micașistul și gnaisul. Rocile eruptive sînt foarte puțin reprezentate.

S'a observat că toate terenurile au o înclinație de la nord spre sud, se cufundă în Dunăre și reapar de cealaltă parte a fluviului, cu o înclinație în sensul invers, pînă în vîrfurile Balcanilor; a-

céştă dispozițiune esplică formațiunea basinulu Dunării.

Terenurile agricole ale României suntu dintre cele mai fertile, și putemă afirma că nu esistă țără în Europa, afară de Rusia, unde să se găsescă, potrivit cu suprafața totală, uă întindere mai mare de pământuri roditóre. După cercările făcute multe din pământurile nóstre coprindú de la 3 pînă la 6 la sută substanțe organice. Acéştă fertilitate naturală esplică abudentele recolte produse neprecurmatú fără ca agricultorii să îngrășe țérinile.

Munții nóstri suntu dintre cei mai bogați în materialuri pentru diferite industrii; din nenorocire pînă astă-đi staú neesplotați. În adevérú, sarea, petroleulú, varulú, puține petre de construcțiune și de móră, suntu unicele produse ce estragemú din munți. Ori-cumú arú fi, să cercămú a presinta uă nomenclatură despre substanțele minerale ce posedămú și despre industriile derivate.

Pietrile calcarii pēntru construcțiuni se găsescú mai în toți munții României; cu tóte acestea, din cauza dificultăților transportului, acestú materialú este fórte puținú întrebuințatú în construcțiile nóstre. În Bucuresci se facú temeliile cu uă pétră calcarie adusă din carierele de la Ciuta din județulú Dâmbovița și de la Petrósa din județulú Buzěú.

Unú monumentú, celú mai prețiosú din câte avemú, biserica de la Curtea de Argeșú, este decoratá cu sculpturi esecutate în calcariú numuliticú, rocă care se găsesce în vecinătatea orașuluiú saú la Albesci.

Cu tóte că biserica este zidită la 1520, totuși sculputurile se păstrează în cea mai bună stare, ceea ce dovedesce cualitatea petrei în care suntă esecutate.

Marmură colorată cu nuanțe diferite se găsește la Olănesci în județulu Vâlcea. Gipsulu se esploatează deja în mai multe localități; depositele cele mai bogate se află în Muscelu, Prahova, Sucéva, etc.

Mai în tóte județele de munte se fabricéază varu din petrite calcarii tirite în albiile riuriloru.

Pietre de móră și de rēșniță se fabricéază în județele Gorjiu, Dâmbovița, Buzéu, Bacău, Némțu, Sucéva, însă cele mai renumite suntă petrite de Hărleu din județulu Iași.

Olăria găsesce pămēntu escellentu pentru fabricațiunea vaseloru. In județele Gorjiu și Bacău esistă fabrici de faiență și de porcelană. Sticlăria se fabricéază la Grozesci în județulu Bacău. Odinióră a esistatū uă sticlărie pe valea Vilcanei de lângă Brănesci, în județulu Dâmbovița.

Puciósa se găsesce nu numai în stare de combinațiune chimică în apele minerale, dară și în starea nativă, și mai cu sémă în județele Prahova, Dâmbovița, Buzéu, Romnicu-Vâlcei, Putna și Suceava.

Sarea gemă se află în cuantități mari. Straturile cele mai bogate de sare se găsescū în colinele din județele Vâlcea, Prahova, Buzéu, Romnicu-Săratu, Putna, Bacău, și Némțu. In vecinătatea depositelorū de sare și de juru împrejurulu acestorū straturī, sã află margă verde de diferite nuanțe, argilă vênate

compactă, gipsă, hulie, șistă micăciosă, ocru și nisip.

Minele de sare exploatare astăzi sunt cele de la Ocna din județul Bacău, de la Slănic și Telega din județul Prahova și Ocnele-Mari din județul Vâlcea.

Suntem avuți în minerale combustibile; specialiștii au constatat că munții noștri și alte părți ale teritoriului, conțin în abundență, antracitul, lemnita, petrolul, ozocherita sau ceară de pământ, ambră sau chichlibar, și altele. În multe localități straturile de cărbuni fosili sunt la suprafață; muntele Lainici este străbătut de Jiū între două straturi mari de hulie și de lemnită.

În județele Dâmbovița se începuse exploatarea cărbunelui fosil la Sotânga, Runcu și Bezdad. Hulieria de la Comănesci din județul Bacău, a aprovizionat câtăva timp vaporele de la Galați. În județul Suceava se găsesc straturi bogate de hulie la Șoldănesci și Foresci. (1)

Petrolul se exploatează cu succes în județele Dâmbovița și Prahova, la Păcureți, la Drăgăneasa, la Colibași, la Glodeni, și în județul Bacău, la Comănesci, la Ocna, la Tețcani. Afară de aceste localități unde exploatarea are o importanță industrială, se află puțuri de petrol mai în toate județele muntene.

(1) La Bahna, în județul Mehedinți, s'au descoperit depozite de bogate de combustibil fosil.

Ambra s'a găsită pînă astă-dî numai în muntele Sibiciu din județul Buzău; culórea sa este brună, cu diferite nuanțe care trecu de la portocaliu pînă la negru verduiu. Isvóre de ape minerale curgú în diferite localități muntene. Cele d'ântéiu cercetări asupra compozițiunei acestorú ape datéză de la 1814; la ácéstă epocă doctorele *Plusque* analisă apa ferósă de la Borca. La 1833 uă comisiune sub președința doctorelui Zotta analisă apele de la Slănicu, de la Siaru-Dornei, de la Borca, de la Hangu și de la Strunga. Mai pre la aceeași epocă unú doctore românú, Stefan Vasile Episcopescu, publică uă lucrare importantă asupra apelorú minerale din România de dincóci de Milcovú. Doctorulú atrăgéndú atențiunea compatrioțilorú sêi asupra virtuțilorú curative ale apelorú nóstre minerale, le đicea : «cá «necunoscința acestorú ape face ca pătimașii să fie «trimiși la băile păménturilorú streine unde potú «să mérgă cu duiumulú cei cu stare pătimași, rē- «măindú cei fără stare, cea mai mare parte a nor- «dulú pătimașú, în tânguală și patimă de mórte, «fără mângâiere și miđlocú de mântuire.»

Apele de la Boboci erau cunoscute încă din timpul domniei lui Grigorie Dimitrie Ghica; mai pe urmă s'aú descoperitú isvórele minerale de la Bréza; Têrgovisce și Câmpu-Lungú.

Județele în care atátú doctorele Episcopescu în călétoria sa, câtú și alții după densusulú, aú descoperitú diferite isvóre de ape minerale, suntú ; Romnicu-Sératú, Buzéulú, Dâmbovița, Prahova, Argeșulú

Muscelul, Romnicu-Vâlcei, Bacăul, Suceva, Némțu, Iași, Vasluiul și în cele din urmă Ilfovul.

Doctorele Bernath, chimistul cărui se datoresce multe lucrări utile, a supus analizei 41 de probe de ape provenite din diferite sorginți; rezultatele lucrărilor sale au figurat la Esposițiunea Universală din Viena, pentru care a și fost recompensat.

După județe, apele minerale sunt distribuite în modul următor :

În județul Prahova : Apele din Valea Reșnovei, Schitul-Predel, Cornu, Pacureții, Cămpina, Bréza, Măgureni și Slobozia. Natura apei este în cele d'ânteu patru sorginți halopagenă hidroiodată, iar în cele alte sulfurosă.

În județul Romnicu-Vâlcei : Apele de la Olănesci, Călimănesci Căciulata și Monastirea Cozia, toate de natură sulfurosă, cu osebire de Călimănesci unde se află și sorginți furuginose.

În județul Dâmbovița se află cunoscutele băi sulfurose de la Pucioasa; în Buzău, băile de la Nifon; în Muscel, isvoarele de la Bughia sulfurose și halopagene; în Romnicu-Sărat, Balta-Albă a cărui apă este salină, halopagenă cu feră și puțină sulfidrică.

În județele de peste Milcov sunt mai renumite: Băile de la Borca, din județul Némțu; de la Slănic județul Bacău; de la Vailuța și de la Strunga, județul Iași; de la Pungen în județul Vaslui.

În anul 1871 D. inginer Berthon a descoperit

apele feruginoase de la Văcăresci în coprinsul Capitaliei, analizate de doctorele Bernath.

Fără îndoială că mai există multe izvoare de ape minerale nedescoperite; lucrul de căpetenie este ca să îngrijim mai bine pe acele care le avem; să le înzestrăm cu instalațiunile cerute, și atunci, nu numai că pătimișii se vor îndemna a nu mai merge la băile din țările străine, dară și importarea de ape minerale, care se urcă la sute de mii de lei, aru scădea. Acastă cestiune merită din toate punctele de privire uă deosebită sollicitudine atât din partea corpului medical român cât și a guvernului. În această, ca și în alte cestiuni, locuitorii unei țări sunt dator să se folosescă de aceea ce au, și numai la casă de lipsă să meargă peste frontiere.

Ne mai rămâne a dice câte-va cuvinte asupra metalelor, pentru a încheia această parte a lucrării noastre. Nu șcim prin ce întâmplare nenorocită până astăzi nu s'a făcută nici uă cercetare serioasă cu privire la metalele țării noastre; totu ce cunoșcem asupra acestui subiect atât de important, sunt observațiunile făcute în trecut. Ne vom mârșina dară a aminti că în munții nostri se află aur, argint, cupru, mercur, fer, plumb și cobalt. Cele mai multe râuri din România, și mai cu sémă Olutul, Argeșul și piraiele ce curgă într'ensele, aducă nisip amestecat cu aur. Odinioară, cându țiganii erau sclavi, *aurarii*, adunau cu unelte primitive, praf de aur din aceste râuri; acest venit era de

dreptu Domnitoriloru. Şi astăzi se mai află aurari care lucrează pe séma loru, însă numărulu loru merge descrescëndu.

Minerurile de aurü se găsecü în valea Oltulu, în munţii Argeşulu, Muscelulu, Dimboviţei, Bacăulu, Némţulu şi Sucévei. Presinţa ferulu s'a constatatu în judeţele Buzéu, Gorjiu, Prahova şi altele. Rămăşiţa de vechi esplotaţiuni de aramă s'au descoperitu la Baia-de-aramă în judeţulu Mehedinţi, de aurü şi de argintü, în munţii din Romnicu-Velcei. S'a găsitü mercurü lingă Romnicü şi Pitesci.

Acestea suntü, după câtü amü pututu afla, productele naturale ale ţerrei nóstre. Într'ua schişă nu amü pututu intra în amănunte; cu tóte acestea, din puşinulu ce amü arétatu, credemü că fie-care se va convinge că ţerra nóstră este fórte avută în producte animale, vegetale şi minerale. Avuţii imense stau închise în sínulu munţiloru nostri aşteptându ca inteligenta ajutatá de capitalurí să le puná în esplotaţiune.

V

Ochire economică asupra organizației proprietății fonziare în România de la întemeierea Statului român pînă la 1864. — Proprietari, — Moșneni, — Clăcași. — Cinci perioade ale istoriei proprietății fonziare : 1° 1290—1593. — 2° 1593—1746. — 3° 1746—1832. — 4° 1832—1851. — 5° 1851—1864.

Nu cunoscū cestiune mai interesantă din punctul de vedere alū istoriei evoluțiunilor nōstre sociale de cātū aceia a istoriei proprietății fonziare în România; nu credū însă să se afle altă materie mai grea de tratatū ca acēsta. Călea pentru asemenea întreprindere începe a fi înlesnită, întru cātū-va, prin cercetările bărbaților eminenti care se ocupă, de cātū-va timpū, cu descoperirea și scōtērea la lumină a documentelor istorice privitoare la țērra nōstră. Cāndū materialulū de documente va fi adunatū, negreșitū că se va găsi cine-va, între atāți meritoși bărbați, care să scōtă din aceste archive ale istoriei naționale, istoria proprietății în țērra nōstră.

În adăstarea unei lucrări magistrală, vomū înfățișa, în cāte-va pagine, fazele prin care a trecutū proprietatea teritorială în România de la întemeierea Statului românū și pînă în zilele nōstre.

Este foarte probabilă că populațiunea romană, așezată în Dacia de către Traian, s'a ținută, întru câtă privește organizațiunea proprietății teritoriale, de datinile poporului roman; că proprietatea fondiară a trecut în Dacia traiană prin aceleși faze prin care a trecut și în țerra-mumă. În Dacia, ca și în imperiul roman, după căderea Republicei, pământul a trebuit să trecă de la adevărații cultivatori, de la proprietarii mici, în posesiunea celor avuți și să constituiască acea nenorocită proprietate mare, căria Pliniu naturalistul atribuește uă parte din decadența marelui popor roman.

Năvălirea barbarilor a trebuit să aibă în Dacia aceluși consecințe ca și în nenorocitul imperiul roman. Omenii avuți, proprietarii cei mari căutându să scape de sorta ce le pregătea năvălitorii, au părăsit țerra lăsând-o în păstrarea locuitorilor de la țerră, care pe atunci, ca și în toate timpurile, au fost apărătorii cei mai credincioși și cei mai statornici ai pământului strămoșesc. Aceștia, la rëndul lor, când nu mai pută ține peptu ordelor de barbari, alergau în pădurile Carpaților, unde așteptau să trecă furtuna, ca să se potă apoi cobori și să acopere din nou cu holde mănósele câmpii ale basinelului Dunării. Deprinderea ce avău cultivatorii romani de a ascunde gránele în gropi la apropierea năvălitorilor și apoi a dosi în munți, s'a păstrat pînă în timpul modern și se practica ori și când țerranii erau nevoiți să și părăsescă satele; și astă-đi în numeroase localități se păstrază gránul și

alte cereale în gropi ascunse făcute pentru acestu sfirșitū.

După ce se mai ostoi năvălirea barbarilor, populațiunea fugită la munți începu a se coborî spre câmpie și fondă sub conducerea lui Radu Negru la 1290 și a lui Dragoșu la 1330, Terra romănescă și Moldova. Parte dintre locuitorii rămăindū pe unde se aședase, populă regiunea muntosă a țerrei, fondândū atâtea sat a cărorū începutū se perde în nóptea timpurilorū. Moșnenii munteni căți s'aū mai pututū strecura prin atâtea nevoi și apăsări prin care aū trecutū proprietarii cei mici în țera noastră, suntū, fôrte cu puțină, descendenți ai celorū d'ântēiū colonisatori ai Carpațilorū. Moșnenii suntū cei d'ântēiū proprietari fondiarī atātū la munte câtū și la câmpie; ei se pot considera ca adevărași întemeietori ai proprietății în România.

Câmpia, fiindū mai espusă năvălirilorū barbare, fusese mai de totū părăsită. Locurile ocupate de năvălitori rămaseră fără stăpânū după retragerea lorū. Era lucru firescū ca domniū de pe vremuri să ia în posesiunea Statului tôte acele pămēnturi care nu aparținēū nimenui, locuri numite de pe timpuri *graniște domnești, locuri de pustiu*. Cu aceste întinse locuri Statulū și formă aceia ce strămoșii noștri numēū *ager publicus*.

Domniū de pe vremi, dreptū respălătire a căpeteniilorū militare, le dăruiră domenii rupte din imensa proprietate a Statului. Comunitățile religioase, mo-

nastirile, orașe și sate fură împărțășite la rëndulü lorü din aceste bunuri publice.

Astü-felü dară pämëntulü țërrii stăpänitü la începutü de către proprietari mici, se preface, prin dărnicia domnilorü, în proprietăți mari cu care fură înzestrați cei mai bine vëduți, cei mai distinși în lupte, stabilimentele religiöse, lăsându-se însă câți moșneni mai se aflaü stăpâni pe moșiörelorü.

Proprietariü cei mari, pentru a 'și face domeniile să producă, căutară a atrage pe dënsele locuitori de pe unde 'i aflaü, din țërrä și din afară. Unü numărü însemnatü dintre locuitoriü de viță romänă aflători peste Dunäre, trecurä în Terra romänescă pe la 1320 ca să scape de urgia turcescă; aceștia fură îmbrățișati de proprietariü mari și aședați pe moșiile lor. Proprietariü, după cumü ne spnne ilustrulü N. Bălcescu (1), 'și împărțirä domeniile în trei părți, din care deterä douë locuitorilorü și oprirä uä parte pe séma lorü, și acésta parte se cultiva de către coloni, dreptü platä a locurilor ce li se cedase. Acéstä nouä întocmire pentru cultivarea moșiilororü este începutulü clăcii în țërrä nösträ în îndrumarea către prefacerea locuitorilorü din ómeni liberi în servi ai glebei. Bländi și omenoși pinä ce vëdurä pe coloni aședați pe moșiile lorü, proprietariü cei mari, devinirä din ce în ce mai aspri către aceia cărorä datoräü în cele din urmă veniturile lorü; treptatü le hrăpirä drepturile de care se bucuräü la începutü;

(1) *Question économique des principautés danubiennes.*

le împovărară starea, le sporiră ȃilele de muncă ; în sfârșitŭ abuzară în atătŭ de puterea lorŭ în cătŭ privară pe nenorocițŭi locuitorŭ pŭnă și de libertatea de a dispune de persóna lorŭ, de munca lorŭ.

Pŭnă cătŭre sfârșitulŭ vécului alŭ XVI-lea locuitorŭi aduși în starea de servŭ ai glebei nu fură prea multŭ împilați ; ei se bucurăŭ, pe lângă dreptulŭ de a se folosi de uă treime din proprietate, și de libertatea de a părăsi domeniulŭ pe care se aflaŭ așeȃțai, subŭ reserva de a plăti proprietarului *găléta de eșire*, unŭ felŭ de indemnizare. Nedreptate a timpilorŭ ! Ómenilorŭ care de bună-voie veniră și și daŭ munca pentru a face productive *locurile de pustiŭ* să li se răpéscă pŭnă și dreptulŭ de a putea să plece cândŭ le va veni ! Încălcare precugetată a libertățŭi omului ale căria consecințe, dupe cumŭ vomŭ vedea mai la vale, aŭ fostŭ dintre cele mai triste pentru starea socială a țerranilorŭ români.

De la introducerea clăcei datéză și reducerea treptată a numérului proprietarilorŭ mici în țerra nóstră. Pe anŭ ce trece proprietariŭ mari se folosescŭ de țaria lorŭ pentru a hrăpi pământulŭ țerranilorŭ și a ŭ reduce la starea de servŭ. Istoricultŭ Bălcescu, unulŭ dintre cei mai înfocați și mai luminați apărătorŭi ai drepturilorŭ țerranilorŭ, atribuesce la trei cauze principale împuținarea proprietățŭi mici, și anume :

Interesulŭ. Proprietariŭ cei mari folosindu-se de trecerea ce avéŭ la domniŭ țerreŭ, dobândéŭ scutirea satelorŭ lorŭ de sarcinile publice ; aceste sarcini că-

déu în spinarea moșnenilor, adică a proprietarilor mici. Mulți dintre aceștia, ca să scape de străgăniile guvernului și să pôta trăi în liniște sub protecțiunea celor mari, preferă a se vinde pe sine-le și moșiorele lor. Cu cât se împuțina numărul moșnenilor cu atât suferințele sporiau și prin urmare și nevoia de a deveni la rëndul lor servi ai proprietarilor mari.

Necesitatea. Năvălirile dese; luptele cu turcii, ungurii și leșii sleindă mijlôcele de trai ale moșnenilor, îi siliră să intre în datorii împrumutându-se de la proprietarii mari. Ne mai putëndă plăti datoriile, de voie de nevoie și vîndură pămëntul și și înstrăinară libertatea.

Sila. Cândă interesul și nevoia nu mai înfățișău în destulă eficacitate, proprietarii mari întrebuițară puterea de care dispunéu pentru a smulge moșiorele moșnenilor. Documente istorice, arhivele judecătorești sunt pline de doveđi în acéstă privință. Moșnenii se pomeneaū ca din seninū că sunt frași în judecată ca călcători de hotare, ca proprietari neligitimi, ca cine mai scie ce. Tirii în judecări, persecutați, urmăriți în tôte interesele lor, nenorociți de moșneni umblaū cu anii pe drumuri și în cele din urmă totū și perdeau pămëntul.

Aceste mijlôce de răpire a proprietății moșnenilor s'au întrebuițatū pină în zilele nôstre. Și noi amă apucatū acele vremuri de tristă memorie cândă nenorociți moșneni umblaū cu cărdurile câtū este anul dupe judecări ca să și scape vetrele părin-

tesci. Și noi amû vedutû pe la curți moșneni plângendû cu șirõe de lacrãmî auđindû pronunțându-se sentința care îi despoia de pãmênturile lorû. Amû auđitû și noi în nenumërate rëndurî prin saturile muntene și pe la câmpî curgêndû blestemele din gurile a sumă de foști moșneni.

Uă asemenea stare de lucrurî nu putea produce de câtû ruina acelorû care apãraseră țerra în timpû de vécurî contra nãvãlirîi barbarilorû, care și vër-saseră sângele din generațiune în generațiune pentru pãstrarea acestei țerrî. «Și cu tôte acestea, dupe
«cumû observă Bălcescu, nici-uă societate modernă
«nu se găsia în mai bune condițiuni de desvoltare
«materială și morală : omogeneitate de rasă și de
«limbă, egalitate de drepturî, esistența proprietății
«mici, elemente de instituțiuni democratice, ea po-
«seda fundamentulû orî-cãruia progresû ; și tôte
«acestea pentru a ajunge unde ? la uă monstruosi-
«tate socială care nu pôte avea pãrechie de câtû la
«vechile caste ale Egiptului. Uă populațiune întrégă
«scãpată de cucerirea strãinã devine pradă a câ-
«torû-va indiviđi : Casta preoțilorû și a șefilorû mi-
«litarî aservesce casta soldațilorû și a muncito-
«rilorû. (1)

Pină la Mihaiû-Vitezulû nici uă legiuire nu ridi-case libertatea țerranilorû, nici îi făcuse robî ai pãmêntului. Acestû domnû mare fu. din nenorocire, celû d'ânteiû care printr'unû *aședãmêntû* legiui

(1) *Question économique des principautés danubiennes*, Paris, 1850.

cumă-că fie-care țerrană pe a cui moșie se va afla atunci, acolo să rămână *rumână vecinică*. «De atunci clăcașii, transformați în robi, nu numai că «urmară a se vinde împreună cu pământul, dar «și numele loră începu a se trece în actulă vândărei, de-și nu se putea vinde deosebită de pământă, ca robii țigani; de atunci proprietarulă, «murinduți robulă fără moștenitori, putea sălă moșteniască; de atunci elă putea sălă îndatoreze «a munci câtă va voi. Singurulă dreptă ce se da «țerranulă robă era ca stăpinulă lui să nuți potă «răpi de pre voință baniți, vitele și instrumentele «de arătură și de a nulă putea pedepsi de câtă corecțională, iară nu ală omori, căci făcând-o se «osânda ca ună ucigașă, iară nevasta și copiiți u- «cisulă rămână liberă.» (1)

Bălcescu, istoriculă lui Mihaă Vitezulă, nu scie cumă să măi esplice acăstă faptă a eroulă seă favorită.

Robia țerraniloră se întări și măi multă prin legiurile lui Mateiă Basarabă-Voevodă în Țerra Romănescă la 1652 și ale lui Vasile Lupu în Moldova la 1646.

Urmăriloră robirei țerraniloră aă fostă funeste pentru țerră. Țerranii apăsați pe de uă parte de domniți fanarioți, pe de alta de proprietari, ajunseră săși părăsescă țerra. Dupe recensimântulă făcută la

(1) *Istoria Româniloră sub Mihaă Voevodă Vitezulă* de Nicolae Bălcescu.

1741 se constatase că se află în țerra Romănescă 147,000 familii de contribuitori; la 1746 făcându-se unŭ altŭ recensimântŭ se constată numai 70 miŭ familii; iară la 1757 de abia 35 miŭ familii. Numai din județulu Doljŭ emigrară 15 miŭ într'ua singură dată. Însăpământați de acéstă emigrațiune, boerii și Domnulŭ Mavrocordatŭ, se grăbiră la 1 Martie 1746 să rechieme pe emigranți în țerră, făgăduindu-le libertatea și scutirea de ori-ce dare în timpŭ de șese luni. Afară de acésta fură volnici a se așeđa unde le va veni mai bine, numai să lucreze șese ȝile pe anŭ proprietarulu pentru pământulu ce li se va da și în același timpŭ să dea și dijmă.

La 5 Augustŭ 1746 măsurile care acordaŭ emancipațiunea se aplicară pentru toți țerranii. Totŭde-uădată li se dete facultatea de a se libera pentru totŭ-d'a-una către proprietari plătindŭ suma de ȝece lei vechi.

Îndată după proclamarea emancipațiunei țerrănașilorŭ unŭ *Urbarium* hotărî raporturile dintre țerrani și proprietari. Acești din urmă fură îndatorati, ca și în trecutŭ, a da țerranilorŭ totŭ pământulu de care vor avea trebuință precumŭ și lemne pentru ași face casă și alte împrejmuiri, și lemne de focŭ. În schimbŭ fie-care țerranŭ trebuia să lucreze pentru proprietari 8, 10 sau 12 ȝile pe anŭ, dupe cumŭ se va învoi; săi dea dijmă din tóte semănăturile, din fênŭ, din miere și din céră; să plătescă dreptulu de păsciunare. Pe lângă acestea țerranii nu erau volnici să sădescă vie seŭ pomŭ,

orî să vîndă rachiuri, orî să pescuiască, fără învoirea proprietarilor.

Țerranii avéu voie să părăsescă satul, însă numai dintr'uaă causă legitimă și cu învoirea autorităților locale.

Dispozițiunile din *Urbarium* făcură ca libertatea ce se acordase țerranilor să devie ilusorie; ca starea sătenilor să fie mai tot atât de grea ca și în trecut; ca pe lângă acéstă să pîrjă și ore-care beneficiuri de care se bucurău precum, de exemplu, îndatorirea ce se impunea proprietarului, încă din timpul lui Mihail Vitezul, de a hrăni țerranii în timp de fîmete și de a le da instrumente agricole.

Starea țerranilor se mai îngreună și prin înființarea *scutelnicilor* și a *poslušnicilor*, țerranii scutiți de dări și destinați pentru serviciul caselor boeresci și monastiresci care fuseseră ore-cumă atinse prin reforma de la 1746. Scutirea de dări a acestei clase făcu să sporescă impozitele ce plăteu țerranii emancipați.

Probă cea mai învederată că reforma lui Mavrocordat în locu să ușureze pe țerrani îi îngreună, este emigrațiunea cea mare a sătenilor preste Dunăre despre care amu disu câte-va cuvinte mai susu. Se vede că părăsirea țerre creștea pe anu ce trecea de ore-ce la 1768 Alexandru Scarlatu Ghica chiamă pe fugari înapoi făgăduindă că le va micșora dările și că îndatoririle loră către proprietari se voru regula ca să lucreze trei zile în anulă înainteu, șese zile în alu doilea anu, și noue zile în alu

treilea an, și așa pe viitorime, în sîrșit, că legumile și alte produse din grădina de lângă casă vor fi scutite de dijmă.

În Moldova la 1766 pentru a mai ușura țerranii, Grigorie Ghica, cel care a protestat contra răpircii Bucovinei, reduse la două-spre-zece numărul ȃilelor ce țerranii erau îndatorați să lucreze pe sēma proprietarului. Boerii nemulțumiți se înfățișară Domnului cu mitropolitul în frunte și cerură ca țerranul să fie îndatorat să lucreze uă ȃi dia ȃece pe sēma proprietarului și să ȃ dea a ȃceea parte din produsele ce va culege. Grigorie Ghica nu numai că nu dete ascultare unor cereri atāt de nedrepte, dară întări din nou actul sēu la 1 Aprilie 1777. Cu tōte acestea amenințat de boeri, Ghica Vodă hotări la 30 Septembrie alu aceluiași an, ca de aci înainte țerranii să lucreze patru-spre-zece ȃile pe sēma proprietarului.

Boerii nemulțumiți reclamară la 1790 lui Alexandru Muruză. Acestu Domn printr'unu *urbarium* prefăcu ȃilele de lucru în muncă hotărită. Fie-care țerran fu îndatorat ca în totu anul să are și să grăpeze, tōmna și primăvara 80 de prăjini, și să prășescă 15 prăjini, să secere 30, să cosescă uă falce de fēnētă și să facă fēnul clăi pe care era îndatorat și să le îngrijască de va fi trebuință; să mai dea ajutoru la clădirea altor patru clăi de fēnū; să aducă două care de lemne; să dea ajutoru la dregerea iezăturilor și a morilor; să dea unu uleiū cu albinī din cinci-ȃeci și a ȃceea parte din

tóte bucatele afară de legumî; în sfîrșitû să facă coșarele sau porumbarele trebuincióse pentru păstrarea porumbului și să care la curte dijma.

Acéstă sumă de dări împovără pe țerranî cumû nu fuseseră împovărați nici-uă-dată pînă la acéstă epocă. Ei, cărora se datorea existența țerreî, în locû să mERGă spre bine, mergEU totû în spre rEU. Orî-ce reformă trebuia să mai ciupESCă din drepturile sătenilorû. Și în adevERû, Alexandru Moruzû cređENDû că n'a mulțumitû de ajunsû pe boerî dete încă uă lovitură drepturilorûț ęrranilorû. Pînă la anulû 1790 proprietariî erau datori să dea țerranilorû pămENTulû de care vorû avea trebuința; nici-uă lege nu hotărise câtû să se dea de fie-care. Alexandru Moruzû fu celû d'ântEiû care fixă printr'ua lege câtû pămENTû să se dea țerranilorû și decise ca în orî-ce întâmplare proprietarulû are dreptulû de a opri pe sEma sa a treia parte din moșie, lăsANDû pentru țerranî douE părți, fără însă a se atinge locurile pădurite.

DupE acéstă lege țerranîi fură împărțiți în patru categorii dupe puterea fie-căruia, și a nume în *frunțași*, care erau cei mai avuți; *miđlocași*, *codași* și cei din urmă *starea a patra*. Frunțașulû avea dreptû să CERă 4 fĂlci de fENETĂ, 4 fĂlci de izlazû sau imașû, și 4 fĂlci pĂmENTû de arĂTURĂ. Miđlocașulû i se da 3 fĂlci de fENETĂ, 3 de imașû și 3 pĂmENTû de arĂTURĂ. Codașulû primesce numai 2 fĂlci de fENETĂ, 2 de imașû și 2 pĂmENTû de arĂTURĂ. În fine țerra-

nii care erau de starea a patra avéu dreptú la uá falce de fênéță, una de imașú și una de aráțurá.

Afará de locurile legiuite țerranii putéu dobândi locuri *prisóse* pentru care erau îndatoráți să plă-téscá șése lei vechi de falce saú să dea dijmá.

În Țerra Románescá relațiunile dintre proprie-tarii și țerranii erau supuse regimului de la 1768 întocmitú de Alexandru Scarlatú Ghica; li se da locurile de care avéu trebuință și pentru pásciunare plăteú șése parale de fie-care capú de vitá. Cu tóte acestea către sfîrșitulú vécului alú optú-spre-đeclea țerranii ajunserá într'úá stare atátú de miserabilá, sáráciserá în atátú, cá furá nevoiți să fugá în țerrile învecinate, Serbia, Bulgaria, Transilvania, Bucovina, pîná și în Rusia. Agricultura ajunsese în așa stare de pársire cá de abia se mai lucra a patru-decea parte din pámêntulú țerreí.

Cea mai mare parte din nevoile care reduseserá pe țerranii la sapá de lemnú se datoréu vitregei și străineí domnií a fanarioșilorú, acelorú lepádaturí ale Fanarului pentru care România întrégá era uá moșie de exploatatú. Trebuie ca suferințele țerrani-lorú să fi ajunsú la un gradú prea mare, de óre-ce acești credincioși apárátori ai patrieí se véđurá nevoiți să și párséscá vetrele párintesci și să fugá în țerrí străine. Filo-románulú istoricú Vaillant ne spune cá în urma resbelelorú dintre Rusia și Turcia pîná la 1812 ca la unú milionú de románi fugiserá din țerrá ca să scape de mórte și de asu-pririle fanarioșilorú. În Țerra románescá de abia se

mai afla 120 mii de familii contribuitoare și în Moldova 75,000.

Nu era de ajuns atâtea nevoi; ciurma mai seceră peste 700 mii indiviși.

Atâtea nenorociri, atâtea nevoi nepomenite totuși nu împăcară pe nesățioșii stăpâni, nici pe străinii fanarioși. Caragia, care domni de la 1816—1818, prin legiuirea sa, asupra și mai multu pe țerrani. Acestu domn străin nu numai că consacră întru toate dispozițiunile cuprinse în urbariumul Mavrocordat, dară decise ca pe viitor fie-care țerran să lucreze 12 zile pe an pentru proprietar, și să facă uă zi de arătură toamna sau primăvara; să care la Crăciun unu caru de lemne și să facă unu transportu pînă la depărtare de șese ore de moșie. Lucru nepomenitu! Caragia prescrie ca pe viitorime nici unu proprietar să nu pôtă micșora numărul celor 12 zile de lucru fixate în codicile seșu. Totuși era témă că se voru afla proprietari cu inimă care se voru ține de vechia legiuire din 1746 prin care se îngăduie ca numărul zilelor să fie redusu la optu sau deșe.

Măsura se umpluse. Pe de uă parte sistema de a despoia pe țerrani treptat de drepturile lor și de a-i reduce mai la stare de rob; de alta greutatea dărilor și abuserile agenților guvernului, înăsprișeră întru atâtu poporul, că parte dintre locuitorii se organisară în cete, și subu comanda unor șefi curagioși începură uă luptă fără cruțare în potriua fanarioșilor și a ciocoilor. Tocmai în acéstă epocă

de ferbere fanariotul Alexandru Suțu pune să despoeie pe moșnenii de la Têrgoviște de proprietățile lor. Din porunca lui moșnenii fură goniți, aruncați în închisore, bătuti amară cu nuiele, numai ca să dea vechile documente în virtutea cărora se bucurau de proprietățile lor. Têrgoviștenii se resculară cu armele în mână spre a se împotrivi despuierii. Mișcarea loră fu, dupe cumă spune Bălcescu, semnalulă revoluțiunii naționale de la 1821 în fruntea căria se pune Tudoră Vladimirescu. În proclamațiunea sa eroulă olteană adresându-se către poporă dicea întră altele : « A venită timpulă să ne scăpămă de jugulă ciocoiloră și ală fanarioților : urmați-mă, și jafurile voră înceta, și vă voiă da drepturile vóstre și oblăduirea vóstră națională. » Marele patriotă uitase că oră-ce aventă ală româniloră spre bină însuflă gróză fanarioților. Vladimirescu atrasă în cursă de Ipsilanti fu asasinat. Cu tóte acestea sēmēnța aruncată de Domnulă Tudoră a produs ródē și între altele a scăpată țerra de urgia domniloră fanarioți în anulă 1822, și a îndreptată și pe cei mai nemernici că țerranulă este temelială casei romănesci.

Cu tóte că pe tronulă Țerrēi Romănesci se sui bunulă și patriotulă Domnă Grigorie Ghica și pe ală Moldovei Ion Sturza, totuși grelele împrejurări în care se afla țerra și ocupațiunea turcescă nu îngăduiră ca sórta țerraniloră să se îmbunătățescă. Relațiunile dintre sătenii și proprietarii urmară a fi

supuse regimului aședatū de Caragia pînă la promulgarea *Regulamentului organicū* în 1831.

Înainte de promulgarea acestei legiurii începu la 1828 resbelulū între ruși și turci. Acei care aū apucatū acele timpuri nenorocite și aducū aminte cu gróză de greutățile care aū apăsatu țerra. Și tóte greutățile, tóte nevoile cădură, ca în totū-d'a-una, totū pe săteni. Pentru căratulū provisiunilorū armatelorū rusesci trei-đeci de miū de țeranī fură duși cu carele și vitele lorū pînă în mijloculū Bulgariei; douē-spre-đece miū de țeranī fură luați în Rusia și, lucru nepomenitū! bărbați și femeī fură înjugați în loculū vitelorū care cădēu pe drumū de fóme și de bóla. Mitropolitulū Moldovei cercă să facă óre-care bágări-de-sémă asupra acestei tratări a populațiunei rurale; rēspunsulū ce dobēndi fu exilulū.

Pe lēngă acestū îngrozitorū beilic care făcea să piară ómeni și vite, nenorociții noștri țerranī îndurără ciurma, bóla de vite, fómetea. Se miră omulū cumū aū mai pututū să se strecóre acéstă multū încercată populațiune rurală prin atâtea nevoi, prin atâtea flagelurī, prin atáta urgie!

Să revenimū la *Regulamentulū organicū*. Acéstă nouă legiuire recunósce vechile dispozițiuni în virtutea căroră douē din trei părți ale moșiilorū erau lăsate pentru țerranī. Ca și în trecutū, proprietarulū nu are dreptulū de a goni pe țerranī saū de a nu le da pămēntū. Țerranīi potū lucra prisóse învoindu-se cu proprietariī. Pe lāngă acésta, noua legiuire asiguréză țerranilorū proprietatea îmbunătă-

țiriloră ce voră face pe pământă, pe care pôte să le lase moștenire sau să le vândă. La întâmplare ca țerranulă să fie nevoită a se duce de pe moșie, Regulamentulă organică îndatorăză pe proprietară a 'lă despăgubi pentru casă și îngrădirile sale, cumă și pentru grădină și pomă roditoră.

S'ară părea că Regulamentulă organică, ca și alte legiuiră anteriore, recunăște drepturile țerraniloră de ore-ce proprietarulă este îndatorată a lăsa pe sēma loră două treimi din moșia sa, și de ore-ce nu pôte goni pe sătenă cândă 'i va plăcea. Cu tôte acestea aceia dintre boeră care aă alcătuită acēstă legiuire din preună cu reprezentanțilă guvernulă rusescă, se rostescă destulă de lămurită pentru ca fie-care să înțelēgă că gāndulă loră 'i ducea la despoierea țerraniloră de drepturile ce avēu de la întemeierea țerreă asupra pământulă. În adevēră autorilă regulamentulă mărturisescă că ei speră cumă că va veui vremea aceia cândă închirierea sau arendarea pământuriloră care se află cultivate de țerrană să se facă prin bună învoială între proprietari și țerrană; cu alte cuvinte că drepturile țerraniloră asupra pământulă voră fi anulate și ei redușlă la starea de chiriașlă. Aceste cuviute înscrise în Regulamentulă organică atātă ală Țerreă Romānescă cātă și ală Moldoveă, aă fostă ținute în sēmă de legiuiitoră care aă venită în urmă dupe cumă ne vomă incredințā din cele ce urmēză mai josă. De uă camă-dată să vedemă situațiunea făcută țerraniloră de legiuirea din 1831.

Potrivitū Regulamentulū organicū alū Țerrei Romănesci proprietarii de moșii suntū îndatorați a da fie-căruia țerranū ca locū de casă 400 stânjinī pătrați la câmpū și 300 stânjinī pătrați la munte; 3 pogone pământū de arătură. 3 pogone de feneță sau livede de fenu, și uă jumătate pogonū de izlazū pentru fie-care capū de vită (boū sau vacă). însă acēsta numai pentru cincī vite mari; la întâmplare ca țerranulū să aibă mai puținū de 5 capete i se lăsa feneță potrivită cu numărulū vitelorū ce avea.

În Moldova proprietarulū era îndatoratū să dea fie-căruia țerranū cultivatorū fără deosebire 10 prăjinī pentru casă și grădină, 1½ falce pământū de arătură, 40 prăjinī de feneță și 20 prăjinī de imășū. Deosebitū de acēsta fie-care țerranū avea dreptū să primescă pentru fie-care perechie de boui 60 de prăjinī de feneță și 60 prăjinī de imășū sau păsciune. În totū casulū proprietarulū era îndatoratū să dea feneță și imășū numai pentru patru boui și uă vacă. Dreptū indemnizare proprietarilorū pentru locurile ce dau țerranilorū. Regulamentulū îndatora pe fie-care țerranū din Țerra Romănescă să lucreze anualū pentru proprietarū 12 zile; să facă uă di de arătură, unū transportū de lemne; 14 zile de obăgie, să dea dijmă din dece una din tôte bucatele, una din cincī din fenu și una din două-deci din vinū. În Moldova făcea 12 zile de muncă, uă di de arătură, două transporturi de lemne, două transporturi în depărtare de la uă oră pînă la 8 ore, sau unū singurū transportū la distanță de 8 pînă la 16

ore; da ajutoru la reparațiunea ecaretelor moșiei, făcea 36 sau 72 ȃile obăgie, dupe starea de populațiune a satelor; în fine da dijmă uă ȃecime din bucate, uă cincime din fenu și uă ȃecime din vinu.

Cele 12 ȃile de muncă ce datoru țerranii să facă pe fie-care anu se prefăceau în 36 ȃile de muncă cu brațele.

Socotindu ȃilele de muncă ale țerranilor aflăm că în Țerra Romănescă fie-care țerranu muncea anualu 56 ȃile, iaru în Moldova 84 sau 120 ȃile în satele care se compunu din mai puținu de 200 focuri. Înțelegă cine va putea cuvântulu acestei apăsări a satelor mici, adică a celor mai numeroase. Autorii Regulamentulu nu se mulțamiră pre atâtu; ei, subu pretextu că țerranii nu sunt bărbați cându este vorba să lucreze pentru proprietari, fixară cătățimea de muncă ce represintă uă ȃi de lucru și cu chipulu acesta se întrei numărulu ȃilelor de muncă.

În Moldova prețuirea ȃilelor de muncă fu și mai împovăratore pentru nenorociții săteni. Astu-felū Regulamentulu specifica că uă ȃi de arătură făcută de unu țerranu care avea doui boui însemna arătura a 14 prăjini de pământu mai ușorū sau a 9 prăjini de țelină, acestea semănate și grăpate. ȃiua de prașilă se socotia săpatulu a 12 prăjini de porumbū. Tot în ȃiua de prașilă intra culesulu, curățitulū și căratulu porumbulu în porumbare. Prin ȃi de seceră Regulamentulu înțelege seceratulū grăulu de pe 16 prăjini, facerea snopilorū și clăilorū,

desfacerea clăilor la casă de plóie și prefacerea lor, căratul clăilor la arie și clădirea șirei sau a stogului. Pentru cositú erau hotărâte patru zile de lucru, în care timpú țerranul trebuia să cosescă uă falce de fênétă, să întórcă fênulú, să 'lú facă purcúie și apoi copiți; să 'lú întindă din nou la sóre în casú de plóie; în sfirșitú să care copițele de fênú la fênărie și să facă clăile.

Dacă pe lângă acestea vomú mai adăoga că țerranii erau scoși să 'și facă zilele cândú era timpulú celú mai priinciosú; că nu scăpaú pînă ce nu isprăvėú munca boerescă, și că cu modulú acesta porumburile lorú rėmănėú neprășite sau erau prășite prea târđiú; că fênulú lorú se trecea și gránele se scuturaú pînă ce să fie secerate, fie-care va înțelege câtú de împovăratorú a fostú pentru țerranulú românú Regulamentulú organicú. Cadrulú lucrării nu permite să intrămú în amėnunte practice; însă încredințămú pe cetitori că întocmirile regulamentulú cândú erau aplicate de arendași orí de proprietari neconșcințioși, lăsaú țerranulú prea puținú timpú ca să lucreze pentru sine.

În fondú prin Regulamentulú organicú țerranii fură îndatorați să plătescă pentru pămėntulú ce li se da pentru hrană uă arendă de patru orí mai mare de câtú se cuvenea. Dacă pe lângă acėsta se mai adaugă bellicurile de totú felulú, greutatea dărilorú către statú, abusurile agențilorú fiscali, fie-cine 'și póte face idee de starea nenorocită în care ajunseseră urmașii acelorú care au păstratú pămėntulú

acestei țării cu prețul vieții lor. Urmările acestei
sisteme de prigonire și de sărăcire organizată le-
gală au fost foarte triste cu privire la populațiunea
țării. Iată ce ne spune două autori bine informați
în asemenea materie : « Țărranii părăsesc viața a-
«gricolă pe dată ce găsesc mijloc de a călca le-
«gea și se fac lucrători în orașe ; consecințele
«acestei grămădirii sunt înspăimântătoare, căci re-
«sultă din recensimântul de la 1845 că popula-
«țiunea orașelor mari rămâne neclintită , numai
«pentru că se recrutează dintre locuitorii de la țerră,
«și cu toate acestea atât este de mare mortalitatea
«în orașe, în cât în București, asupra unei popula-
«țiuni de 120,000 locuitori, morțile întrec în fie-care
«an cu uă mie născerile. Țărranii din vecinătatea
«hotarelor emigrăză ori când le este cu putință.
«Moldovenii trec în Bucovina, în Basarabia și în
«Dobrogea ; cei din Țerra Românescă fug în Tran-
«silvania, și mai cu sémă în Serbia și în Bulgaria.
«În Serbia, unde se află astă-đi două județe de ro-
«mâni, au emigrat peste 40,000 familii române din
«Țerra Românescă de la înființarea dărilor prin
«Regulamentul organic din 1831. În Bulgaria se
«află peste 40,000 români, și numărul lor cre-
«scea în toate țilele. Dupe resbelul din 1828, uă co-
«lonie de bulgari de 30,000 familii înființă frumoșe
«aședăminte agricole, însă Regulamentul sili pe
«bulgari să trecă înapoi Dunărea ; aceia care rēma-
«seră fondară două orașele, însă părăsiră agricul-
«tura. În anii 1834, 1835 și 1836 preste 12,000

«familii de români transilvani, așezați în țerră de
«uă jumătate vécû, se întórseră în țerra lorû. Ace-
«ste cifre suntû oficiale și mai elocinte de câtû tóte
«argumentele ce se potû invoca pentru saû contra
«relațiunilorû dintre proprietari și țerranî înființate
«de Regulamentû și de către diferite modifițațiuni
«făcute în urmă.» (1)

Ast-felû dară mulțamită Regulamentului și legiui-
rilorû posterióre, țerra nóstră era părăsită de fiî sêi
care mergêu să muncescă pământulû străinû. Și ne
mai mirămû că populațiunea României n'a sporitû
ca aceia a altorû țerrî; să ne mirămû, din contra,
cumû atâtea urgii asupra némului românescû nu
l'au stinsû cu desăvêșire. Pentru ca țerranî să a-
jungă a fugi din țerra lorû, ei care ținû atâtû de
multû la căminulû părintescû; pentru ca populațiu-
nea să emigreze cu sutele de miî, trebue ca cuți-
tulû să fi ajuns la osû, ca răbdarea să se fi sleitû
din inimile emigranțilorû.

În acéstă stare de peiré se afla populațiunea nó-
stră rurală cândû isbucni revoluțiunea națională
din Iunie 1848. Între principiile proclamate figura
și împrôpietărirea țerranilorû. Pentru acestû sfêr-
șitû guvernulû provisorîû întocmi uă comisiune for-
mată dintr'unû deputatû țerranû și unû deputatû

(1) *Dernière occupation des principautés danubiennes par la Rus-
sie*, par G. Chainoi (Ion Ghica). Paris, 1853.

Question économique des principautés danubiennes par N. Bălcescu
Paris, 1850.

boieru din fie-care județu. Comisiunea se întruni în Augustu 1848 și în cele d'ânteuș ședințe recunoscū în unanimitate libertatea muncēi și conservă dreptulū de prōprietate, declarândū totū-de-uădată că Statulū are dreptū de espropriere prin indemnitate pentru causă de utilitate publică. Întru câtū privesce împrōprietărirea țerranilorū deputații neputēndu-se înțelege între dēnșii făcură mai multe proiecte, dintre care nici-unulū nu corespundea cu drepturile ce avēu țerranii, de ore-ce nici-unulū nu recunoscea într'un modū pozitivū dreptulū dobinditū asupra pāmēntulū. Aceste proiecte, în numărū de patru, coprindēu în substanță : celū d'ânteuș lasă pe sēma țerranilorū fără nici-uă despăgubire vatra satulū și a izlazulū din prejurū. Alū doilea primea cedarea vetrei satulū și a izlazulū însă cu uă indemnitate egală cu prețulū curențū alū pāmēntulū, desbătutū între părți; afară de acēsta proprietarulū era îndatoratū să dea țerranilorū pāmēntulū ce arū fi cerutū, cu condițiune ca să dea proprietarulū uă cincime din tōte productele, uă treime din fēnū și să plătescă pāsciunarea vitelorū. Dupe alū treilea proiectū să da țerranilorū vatra satulū cu uă rađă de terenū de douē-đeci de stānjini pātrafi, prețuiți unū leū vechiū stānjinulū. În fine alū patrulea proiectū, luāndu de bază prețulū curențū alū pāmēntulū cu trei luni înainte revoluțiunei, propusesese de a se da fie-cāruia țerranū șese pogōne de pāmēntū la cāmpū, patru la podgorie și douē la munte. Dupe cele din urmă douē proiecte țerranii

puteu să lucreze pământul de care vor avea nevoie plătind arendă proprietarului.

N. Bălcescu are dreptate observându că aceste proiecte făcêu și mai grea pozițiunea țerranilor ca în trecut, pe de uă parte fiindu-că călcau dreptul lor dobândit asupra pământului, pe de alta fiindu-că ȳ lăsa cu totul la discrețiunea proprietarilor întru câtü privesce locurile de arătură și pășunare.

Deputații țerrani față cu aceste proiecte se măr-giniră a răspunde : *Înțelegemă, fraților, că voiți să ne luați din spinare traista și să ne puneți dăsağı.* La rëndul lorü vedëndü că nu póte scóte la nici-unü căpătěiu cu deputații boieri, se sfătuiră și declarară că pământul trebuinciosü pentru între-ținerea lorü și a vitelorü este pentru fie-care țerranü de la câmpü :

- 1 1/2 pogonü pentru locü de casă și grădină;
- 3 1/2 > izlazü;
- 3 > pământü pentru arătură de tómnă;
- 3 > pământü pentru arătură de primă-vară;
- 3 > fënëță.

Pentru țerranii din localitățile báltóse :

- 1 1/2 pogonü locü de casă și grădină;
- 3 1/2 > izlazü;
- 4 > pentru arătură de tómnă;
- 5 pogóne pentru arătură de primă-vară;
- 4 > fënëță.

Pentru țerranii de la podgorie :

- 1¹/₂ pogonū locū de casă și grădină;
- 3¹/₂ > izlazū;
- 3 > pământū de arătură;
- 3 > fēnētă.

Pentru țerranii de la munte :

- ¹/₂ pogonū locū de casă și grădină;
- 2¹/₂ > izlazū;
- 2¹/₂ > pământū de arătură;
- 2 > pădure;
- 1¹/₂ > fēnētă.

Astū-felū deputații țerranilorū propunēū ca să se dea fie-căruia țerranū 14 pogone la câmpū, 16 pogone în localitățile baltose, 11 pogone la podgorie și 9 pogone la munte. De bună-sēmă propunerile deputațilorū țerrani erau cātū se pōte de drepte, de ore-ce ei cerēū mai puținū pământū de cātū acordase Moruzi țerranilorū moldoveni prin urbariumulū de la 1790. Cu tōte acestea deputații proprietari rēmaseră înmărmuriți facă, đicēū dinșii, cu pretențiunile deputațilorū țerrani!

La 19 Augustū locotenința domnēscă pune capētū lucrărilorū comisiunei fără ca acēsta să infăcișeze vre-unū proiectū definitivū.

Nu trecu multū și invasiunea străinā ajutatā de reacțiunea din intru, înmormētā și de astā-datā tōte așteptările nenorocițilorū țerrani. Eraū ursiți, amăriți, să mai îndure noi și felurite împilări pină ce să resară și pentru dēnșii sōrele dreptății.

La 23 Aprilie 1851 uă nouă legiuire *Pentru reci-procele drepturi și îndatoriri ale proprietarului și lucrătorilor pământului*, promulgată sub domnia lui Vodă Știrbeiū, regulăză din nou relațiunile dintre proprietari și țerranī. Ca în totū-d'a-una espunerea de motive arată că «dupe ce prin întocmirile dina-«poi s'aū desființatū felurimea abuzurilor ce se «introduseseră unulū dupe altulū în administrați-«nea Valachiei, a căroră sarcină cădea mai cu sēmă «asupra birnicilorū plugari și împedica înaintarea «lorū întru tôte, mai rămâne spre asigurarea în «totū chipulū a unei petreceri liniștite pentru dēnșii, «să se puie niște obștești temeiuiri și asupra relați-«nilorū ce urmēză firește a fi între ei și între pro-«prietari pe alū cărorū pământū ei locuiescū și se «hrănescū.»

Și mai la vale : «de pe legiuirile pământului și «anume dupe § 1, cap. 6, despărțirea 3 din pra-«vila lui Caragia, sātēnulū ce locuesce pe moșia «altuia, nu se pôte socoti de câtū unū chiriașū pe «acea parte de locū ce primesce, și banii ce plă-«tesce saū munca ce face pe sēma proprietarului, «nu se pôte socoti iarășī de câtū uă chirie din par-«teī pentru acestū pământū.»

Astū-felū dară de la începutū legiuirea din 1851 tratēză pe țerranī ca pe lucrătorii de fabrici numin-«duī lucrătorī ai pământului și dintr'ua trāsura de condeiu nimicesce tôte drepturile lorū declarānduī de *chiriași* și dările lorū către proprietari *chirie*. Se nasce de la sine întrebarea : Cumū se potū numi

chiriași țerranii de vreme ce legile anteriore nu numai că îndatorază pe proprietari să lase pe sema țerranilor două treimi din moșiile lor, dară totu-de-uădată nu îngăduie pe proprietari să alunge pe țerrani de pe domenele lor? În totu casul chiriași dupe cumu ți înțelege legiuirea din 1851 suntu de uă specie nouă, de ore-ce în regulă generală pe chiriași lă scoți de pe moșie ori din casă cându i se împlinesce termenulū închirierei. Cestiunea era alta; a căuta mișloce spre a se despuia țerranii de tôte drepturile ce avėu de la întemeierea Statulū românū asupra pământulū. Principiulū acesta era să se întrodacă și în Regulamentulū organicū, și lucru era fôrte firescū de ore-ce din aceia care au luatū parte la elaborarea aceluī Regulamentū au lucratū și la legiurea din 1851.

Noua legiuire dă fie-căruia țerranū 400 stânjinī pătrați și 300 stânjinī la munte pentru casă, curte și grădină.

La cei cu patru boui și uă vacă se dă cincī pogone de izlazū, socotindu-se unū pogonū de fie-care capū de vită; — trei pogone de cositură pentru hrana pe iarnă a celorū cincī capete de vite; — trei pogone de arătură.

La cei cu doui boui și uă vacă, trei pogone de izlazū; — unū pogonū și 19 prăjinī cositură și trei pogone de arătură.

La cei care au numai uă vacă pentru hrană, unū pogonū de izlazū pentru acea vacă; — 15 prăjinī de cositură și trei pogone arătură.

Venindū la îndatoririle țerranilorū către proprietari, legiuirea din 1851 îndatoréză pe fie-care țerranū ca *dreptū chirie* pentru pămēntulū ce primesce de la proprietarū să lucreze proprietarului două-șeci și două ȃile pe anū, cu patru saū cu două vite, dupe numērulū ce va avea. Sătēnulū care nu are vite și se bucură de pămēntulū hotărītū pentru sătēnulū fără vite, va lucra cele două-șeci și două de ȃile cu mānile.

Pe lângă aceste 22 de ȃile sătēnulū va da proprietarului dijmă, adică : a ȃceea parte din rodulū pogōnelorū de arătură, și a cincea parte din rodulū pogōnelorū de cositură, transportāndu-le tōte la curtea proprietarului.

Legiuirea din 1854 specifică ca și Regulamentulū munca ce trebuie să facă țerranulū pentru cele 22 ȃile, și anume cānd va ara, secera, cosi și cāra.

În cele din urmă acēstă legiuire nu numai că n'a adusū nici-uă ușiurare țerranilorū, dară, sub pretestū de a le îmbunătăți sōrta, ei aū fostū mai năpāstuiți ca sub Regulamentū.

Convențiunea de la Paris din 1851 intru cātū privesce pe țerranī se mărginesce a recomanda să se procedă fără întārȃiere la revisuirea legiurēi care reguléză raporturile proprietarilorū pămēntului cu cultivatoriī, avēndū în vedere îmbunătățirea stārei țerranilorū.

Țerranī trāiră sub regimulū legiuirilorū vechī pīnă în anulū 1864 cāndū se promulgă de către domnitorulū Alexandru Iōn I legea pentru regula-

rea proprietății rurale. Acéastă lege începe prin a decide că : *Sătenii clăcași (pontași) sunt și rămân deplin proprietari pe locurile supuse posesiunei (stăpînirei) lor, în întinderea ce se hotărâsce prin legile în ființă.*

Articolul 10 ală același legi glăsuiesce astă-felū :

«Se desființază uă dată pentru totū-d'a-una și în «tótă întinderea României : claca (boeresculū), «dijma, podvezile, ȱilele de meremetū, carele de «lemne și alte asemenea sarcine, datorite stăpâni- «lorū de moșiī saū în natură saū în banī, unele și «altele stabilite prin legi, hrisóve, saū învoeli per- «petue ori timporale.»

Articolul 11 decide : «Dreptū clacă, dijmă și «cele-alte sarcine desființate prin decretulū de față, «se va da stăpînitorū de moșiī, uă dată pentru totū- «d'a-una uă despăgubire dupe cumū se reguléză la «capitolulū III.

Într'unū cuvētū se hotărâsce că sătenii rămân deplin proprietari ; că se desființază dijma, claca și alte sarcine, și în fine că se acordă proprietari- lorū despăgubire pentru dijmă, clacă și cele-alle sarcine.

Dupe vécuri de suferințe îndurate cu atâta răbdare de către țerrani, legea din 1864 ű face proprietari. Faptulū este mare și unicū în istoria economică a țerreī. Generațiunile presente și viitoare datorescū uă eternă recunoscință mărimumosulū și patriotulū domnitorū care a scăpatū de robia clăcii și a dijmei trei pătrimi din populațiunea României.

Dupe cinci-spre-dece ani de la punerea în lucrare a legii rurale, ară fi de mare interesă să se studieze rezultatele ce a produsă în privința stării țerranilor. Din nenorocire aceste rezultate nu corespundă cu așteptările autorilor legii. În nenumărate localități țerranii și-aă înstrăinată, contra legii, pământulă ce li s'a dată. Corpurile legiuitoăre îngrijate, cu dreptă cuvântă, de uă asemenea stare de lucruri aă votată uă lege în sesiunea anului 1879 prin care se anulăă oră-ce înstrăinare de pământă făcută pină a-stă-đi. Legea este bună, însă nu este de ajunsă. Noi caută să studiemă causele care aă putută face pe țerrani să se deslipescă cu atăta înlesnire de proprietățile loră, și uă dată ce le vomă descoperi să ne punemă tôte silințele pentru a le înlătura. Nu trebuie să ne scape din vedere că temelia țerrii suntă țerranii proprietari, țerranii înamorați de pământul loră. În interesulă Statului Română suntemă datoră a desvolta acestă simțimântă acolo unde nu există.

VI

Agricultura.—Ochire economică.—Intinderea teritoriului cultivat.—
Intinderea proprietății.—Improprietărirea țăranilor dupe legea din
1864.—Valoarea venală și valoarea locativă a pământului.

În timpu de secolî agricultura a fostu espresiunea cea mai înaltă a culturii economice a popórelorū. Civilisațiunea actuală îi datoresce existența sa. Cultura pământului și economia vitelorū aũ făcutu să dispară viața nomadă; aũ adunatu ómenii, aũ formatu comuna.

Strămoșii noștri, ca și tóte popórele din vechime, onoraũ agricultura mai pre susũ de orĩ-ce ramurã de activitate. Noi români, descendenți ai poporului rege, amũ fostu și suntemũ pînã astãđi unũ poporũ de agricultori. Dispozițiunile nóstre înăscute pentru cultura pământului suntũ atãtu de înrãdăcinate în cãtu cu totũ progresulũ timpului, totuși țăranulũ considerã cã nu póte să 'și înzestreze copiii mai bine de cãtu ținendu-l la córnela plugului și la îngrijirea vitelorū.

Țăranulũ nostru datoresce agriculturii nu numai stãrea sa materialã darã existența sa și calitățile cele mai prețioase ale unui bunũ cetățenũ, adicã spi-

ritulă de ordine și de prevedere, vigoarea corporală și intelectuală, judecata sănătoasă, și mai pre susă de toate iubirea de patriă. Nu se poate nega că în urma atâtoră transformățiunii prin care a trecut România; după atâtea năvăliri barbare, care mai de care cotropitoare și esterminătoare; după atâtea asupriri și nevoi îndurate în timpul de secolă din partea străinilor, dacă ne-a mai rămasă datine și moravuri; dacă s'au mai păstrată tradițiunile strămoșesci; dacă mai avemă limbă și naționalitate; într'ună cuvântă dacă mai suntemă români, datorimă toate acestea acelei neînvinsă și tenace pînă la îndărătnicie populațiune rurală; aceloră vigoșăi luptători țerană care în toți timpăi și la toate epocele n'au încetată uă singură și de a purta cândă arma pentru apărarea patriei, cândă cornele plugului pentru a feconda pământulă.

Astăđi cândă începe a se descepta între români spiritulă industrială; cândă interesele năstre ne comandă ca pe lângă cultura pământului să ne aplicămă și la meseri, caută să ne pătrundemă că față cu condițiunile în care ne aflămă, industria nu se va întemeia de câtă cândă agricultura națională va fi prosperă; că economia țerei va fi temeinică numai atuncă cândă între agricultura cu care ne îndeletnicimă de cândă amă fostă aduși în basinulă Dunării, și industria care de abia începe, va esista cea mai strânsă legătură, cea mai de aprăpe solidaritate.

Astă-felă dară interesele presente ca și cele vii-

tóre, ne îndatóréză a ne pune tóte puterile pentru a desvolta agricultura, singură basă temeinică a prosperităţii nóstre economice.

Imprejurări, sciute de toţi care cunoscú istoria ţerrei nóstre, aú contribuitú ca agricultura română să rămâie înapoi în comparaţiune cu agricultura altorú ţerrei înaintate. Cererile din afară ne-aú îndemnatú de câţi-va ani încóci să întindemú seménaturile şi să introducemú câte-va instrumente şi maşini perfecţionate; însă totú ce amú făcutú departe de a fi unú progresú în înţelesulú ce se dá acestui cuvêntú în agricultura modernă, este unú pasú înapoi. Ca să seménămú mai multú ne-amú depártatú de vechiulú sistemú de cultură practicatú în ţerră, cultura păstorală micstă, adică uă combinaţiune culturală folositóre atâtú pentru păstrarea fertilităţii pământului, câtú şi pentru producţiunea plantelorú şi a animalelorú, şi amú acoperitú mai tótă suprafaţa cultivabilă cu cereale. Cerêndu-ni-se grău şi porumbú din afară noi, fără să mai cruţămú pământulú, amú seménatú aceste cereale pînă ce ţerrinele obosite s'aú sleitú. În multe localităţi ale ţerrei consecinţele acestui sistemú de cultură se traducú prin scáderea producţiunei, prin perderea cualităţii grăulú, şi ceea ce este mai tristú, prin împuţinarea într'úă proporţiune de uă treime a vitelorú. Producţiune mai mică; cualitate inferióră; împuţinarea vitelorú, acestea suntú rezultatele sleitorulu sistemú de cultură practicatú cu atâta învierşunare de câţi-va ani încóci. Dacă s'a găsitú câţi-va ómeni

care și-au permis să atragă băgarea de sémă asupra acestei culturi derăpănătoare, și au arătat că calea ce ar trebui să se urmeze în practica noastră agricolă, arendașii au suris și proprietarii i au aprobat. Nenorocire însă că faptele vin astăzi să le dea dreptate.

Starea actuală a agriculturii noastre nu mai corespunde cu progresul ce a făcut această știință. Aceia care au vizitat cele două din urmă Exponțiuni universale, au putut constata cât suntem de inferiori prin calitatea produselor și a mașinilor față cu țările înaintate. Lăsându la o parte staturile cele bătrâne ale Europei, este de ajuns să studia starea agriculturii în Statele-Unite ale Americii pentru a se convinge la ce rezultate poate să ajungă o țară când unesc știința cu capitalul. Această țară care la începutul secolului de abia avea o populație de 5 milioane, are astăzi peste 40 milioane locuitori. Exploatarea pământului se întindea în 1870 pe 220 milioane pogone. Fermele reprezentau o valoare de 46 miliarde lei și materialul agricol valora 1 miliard 685 milioane. Statele-Unite produceau 90 milioane kile cereale, aproape 100 milioane ocale bumbac și peste 100 milioane ocale tutun.

Animalele domestice din toată Uniunea americană valora în 1870 suma de 7 miliarde 625 milioane; iar produsele agricole peste 10 miliarde lei.

Desvoltarea economică a Statelor-Unite este unică în analele omenirii; și cu toate aceste ameri-

canii ca ómenii practici în locú să se îngânfeze, lucréză cu uă perseverință nepomenită pentru sporirea avuției naționale.

Amú luatú de esemplu Staturile-Unite și mulți ne vorú dice că nu póte fi comparațiune între americani și noi. Așa éste, recunósceamú că din nefericire ne suntu superiori întru câtú privesce spiritulú de întreprindere. Să mai citámú unú esemplu; póte că acesta ne va convige că și noi, cu tóte împrejurările care ne-au apásatú, totuși amú putea să ne îmbărbătimú astăđi cândú suntemú lásați în pace; voimú să vorbinú de coloniile englese din Australia. Acumú uă sută de ani Australia era necunoscută; acéstă țerră locuită de uă populațiune de canibali, era unú locú de deportațiune pentru cei mai periculoși criminali, nu mai departe de câtú 35 ani. Astăđi, cu ajutorulú colonilorú laborioși continentulú australianú a devenitú uă colonie din cele mai avute. Populațiunea în timpú de 10 ani a ajunsú de la 1,166,000 locuitorí la 1,917,000; a sporitú prin urmare în proporțiunea nepomenită de 64,3 la 100. Agricultura s'a desvoltatú în acelési proporțiuni ca în Staturile-Unite. Grâulú ocupă anualú 1,200,000 pog. și produce, anú de mijlocú, 1,125,000 kile. Economia vitelorú s'a desvoltatú într'unú modú surprindătorú. Astăđi Australia posedzá 51,650,000 oi merinosú; esportéză peste 183,700,000 livre lână, valorândú 450 milióne lei. Afară de oi Australia mai posedá 814,700 cai, 4,914,000 vite cornute și 752,000 porci.

Pentru ca lectorul să p^otă face comparațiunea în vomă aminti că România produce an^u de mijloc^u peste 2 milioane kile grâu, posedă d'abia 4,786,217 ot; esportăză lână pentru apr^ope 7 milioane lei, și tot^u comerciul^u nostru de esportațiune de abia se urcă la 178 de milioane lei, adică nici la jumătate din suma ce agricultorii australiani trag^u numai din esportațiunea lânei.

Aceste cifre a^u logica lor^u ; lăsăm^u pe lector^u să mediteze asupra-le.

În Europa am^u putea cita țerrⁱ ca Bohemia, Moravia, parte din Belgia, unde agricultura a transformat^u nisipurile cele mai sterpe în locurⁱ de cultură de ânt^eia calitate ; ni se pare în^se de prisos^u a mai stărui în a învedera cât^u suntem^u de înapoi în comparațiune cu alte staturⁱ. Ac^esta trebuesce să ne îmbărbăteze și mai mult^u ; să ne facă a ne în^deci silințele pentru ca în cât^u se va putea mai puțin^u timp^u să putem^u câștiga timpul^u perdut^u.

Pentru a îmbunătăți agricultura noastră nu vedem^u alte mijl^oce de cât^u acelea ce s'a^u întrebuințat^u în condițiunⁱ analoge în alte țerrⁱ. Înainte de t^ote proprietariⁱ mari să se consacreze pe deplin^u îmbunătățirilor^u agricole. Uă mare parte din teritoriul^u României este în posesiunea lor, și datoresc^u atât^u țerr^ei cât^u și intereselor^u proprii, ca să dea esemplul^u după cum^u l^u-a^u dat^u confratiⁱ lor^u din t^ote țerrⁱle înaintate. A cere pământului un^u venit^u anual^u și a nu sacrifica nici un^u ban^u pentru a l^u îmbunătăți, este un^u fapt^u de ingratitude către

muma noastră a tuturilor. A strânge veniturile și a le cheltui în orașe sau în țări străine, este a lucra de bună voie la ruina proprie și la vătămarea intereselor generale.

Propășirea învățământului profesional al agriculturii de toate gradele, este un al doilea mijloc al cărui eficacitate este unanim recunoscută în toate țările luminate. Este neapărat ca aceia care se aplică la profesiunea de agricultor, să afle stabilimente unde să învețe această profesiune. A trecut timpul când era de ajuns pentru a fi arendaș ca să aibă cineva cu ce plăti câștigurile și de aci înainte a conta ca drept capital numai pe munca țerranilor. Și uă dovadă pipăită despre acesta este că mai toți arendașii se plâng că nu le mai merg afacerile după dorință; și cu toate acestea țerranul totuși continuă a lucra și mai mult ca în trecut.

Incurajarea agriculturii prin toate mijloacele de care dispune guvernul în sfera sa de activitate, este uă garanție neapărată pentru prosperitatea acestei industrie. Statul a căroră agricultură a făcut deja progrese însemnate, precum sunt Anglia, Franța, Germania, Belgia, și totuși găsesc că nu se poate lăsa progresul agricol numai în sarcina inițiativei individuale. Englitera, cu totă agricultura sa perfecționată, cheltuie sume însemnate pentru expozițiile agricole și pentru încurajarea tuturilor îmbunătățirilor privitoare la agricultură. Când a fost demonstrată necesitatea drenării și a irigațiilor pământului, guvernul britanic s'a pus în

fruntea mișcării. Franția cheltuesce milioane nu numai pentru espozițiuni, dară pentru întreținerea stabilimentelor care producă rase de vite perfecționate.

Creditul agricol, înlesnirea de a se împrumuta cu procente moderate și pe termene mai lungi, este una din acele instituțiuni de care nu pôte fi lipsită agricultura. Tôte țerrile din Europa datorescū uă parte însemnată din progresul ce a realizatū agricultura instituțiunilor de creditū. Scoția, uă țerră de stânci și stêrpă pînă acumū una sută ani, datoresce băncilorū sêle prosperitatea actuală a agriculturêi.

Inmulțirea căilor de comunicațiune vicinală și a căilor județiane și naționale, cumū și construcțiunea de canaluri, sunt lucrări care, în toți timpii și la tôte némurile, aū fostū considerate între cele d'ântêiū îmbunătățiri ce reclamă agricultura.

În fine, pentru a încheia în puține cuvinte, hotărîrea nestrămutată din partea noastră a tuturilor, guvernū și particulari, de a pune tôte puterile de care dispunemū în serviciulū ameliorațiunilor agricole. Numai astū-felū agricultura română va putea produce ceea ce suntemū în dreptū să așteptămū de la uă țerră atâtū de generosū înzestrată de natură; numai astū-felū economia generală a țerrei se va desvolta în raportū cu condițiunile atâtū de priințioase în care se află țerra noastră; în fine, numai cu condițiunea acêsta putem spera să vedemū și industria împlantându-se în România.

Agricultura noastră se exercită pe o uă întindere care trece de 12 milioane pogone. Anū de miđlocū această suprafață se împarte între diferitele culturi in modulū următorū :

Pământuri arate.	4,442,924	pogone
Grădini de legumi și pomi. .	308,477	>
Fênețe.	1,848,775	>
Păsciuni seū imașuri	5,845,135	>
Vii.	191,307	>

Intinderea destinată pentru culturile de măi susū se schimbă pe totū anulū; parte din păsciuni, și chiarū din fênețe se ară; grădinile de legume se întindū; se plantază din nou; păduri se destelinază și pământulū se pune în cultură.

Afară de suprafața supusă culturei esista acumū câți-va ani 4,092,947 pog. păduri și 7,574,336 pog. locuri necultivate compuse din munți, bălți, locuri ripoșe, drumuri, ocólele comunelorū și altele.

Inainte de aplicarea legiī rurale din 1864, proprietatea teritorială era măi concentrată de câtū astă-đi. Cu tóte că moșneniī in România de din-cóce de Milcovū și razeșiī in Moldova posedau aproape 3 milioane pogone pământū, totuși proprietatea mare predominea. In urma impropietării țerranilorū, numărulū proprietarilorū mici inmulțindu-se, proprietatea mică s'a întinsū in atâtū că a devenitū măi atâtū de importantă ca proprietatea mare și cea miđlocie. Acastă situațiune economică a proprietățiī este cea măi favorabilă atâtū pentru interesele politice câtū și pentru cele sociale.

Intinderea proprietăților este variabilă ; suntă moșii a căroră suprafață trece peste 20,000 pogóne și proprietăți mică care nu trecă peste 3 pogóne. Intru câtă privesce proprietatea mare credemă că se póte admite 1000 pínă la 3000 pogóne ca întindere mijlocie ; iar pentru proprietatea meșie de la 50 pínă la 250 pogóne. Fie-care înțelege că aceste cifre variază după județe, la munte proprietățile fiindă maș mică ca la câmpie.

Pínă în anulă 1864 țerraniă erau supuși după legiurile vechi la clacă și dijmă, în schimbulă căroră se bucuraă de pământulă trebuinciosă atâtă pentru arătură câtă și pentru întreținerea viteloră. Prin decretulă din 14 Augustă 1864 aă fostă împroprietărită prin rescumpărea clacei, dijmei și alte însărcinări ce aveaă către proprietari. După cuprinderea acestui decretă s'a dată țerraniloră pământă în proporțiunile următoare, în județele de dincóci de Milcovă : săténului cu patru boui și uă vacă, ună-spre-dece pogóne ; celui cu doui boui și uă vacă, șepte pogóne, nouă-spre-dece prăjini ; celui cu uă vacă saă toporașiă, patru pogóne și cincispre-dece prăjini. In județele de dincolo de Milcovă s'a dată : săténului cu patru boui și uă vacă, cincifălci, patru-deci prăjini ; celui cu doui boui și uă vacă, patru fălci ; celui cu uă vacă saă palmașiă, douefălci patru-deci prăjini. In județele de peste Prută țerraniă aă priimită : celă cu patru boui și uă vacă, șese fălci și trei-deci prăjini ; celă cu doui boui și uă vacă,

patru fălci și trei-șapte prăjină; celū cu uă vacă sau pâlmașiū, douē fălci și șapte-șapte prăjină.

Pentru casă și grădină s'a datū fie-căruia săténū, în județele de dincoci de Milcovū, patru sute stânjenī pătrați la câmpū și trei sute la munte; în județele de dincolo de Milcovū, șapte prăjină fălcesci; în județele de peste Prutū, șapte prăjină fălcesci pentru pâlmașiū; unū-spre-șapte prăjină pentru locuitorulū cu douī boui; douē-spre-șapte prăjină pentru locuitorulū cu patru boui.

Rescumpărarea clacei, a dijmei și celorū-alte sarcinī, desființate prin decretulū din 14 Augustū, s'aū decisū a se face într'unū termenū de 15 ani, plătindū săténii în fie-care anū pentru dobândă și amortimentū : celū cu patru boui și uă vacă, lei vechi 133; celū cu douī boui și uă vacă, lei 100 parale 24; celū cu mânele și cu uă vacă, lei 71 par. 20. Săténulū din satele de munte de peste Milcovū, a fostū îndatoratū să plătescă pe fie-care anū : celū cu patru boui și uă vacă, lei 94 par. 10; celū cu douī boui și uă vacă, lei 73 par. 2; celū cu mânele și uă vacă, lei 51 par. 36.

Calculându-se câtū se cuvine să plătescă fie-care săténū în totalū, după categoria din care face parte, decretulū a specificatū că proprietariil de moși vorū avea a priimi în totū : pentru sarcina săténului ce are pământū pentru patru boui și uă vacă, lei 1521, par. 10; pentru a celū cu douī boui și uă vacă, lei 1148, parale 20; pentru a celū cu mânele și uă vacă lei 816. Pentru săténulū din satele de munte de

peste Milcovū, despăgubirea este : pentru celū cu patru boui și uă vacă, lei 1076 ; pentru celū cu două boui și uă vacă lei 834, parale $1\frac{1}{2}$; pentru celū cu mânele și uă vacă, lei 592, parale 2. (1)

Pe aceste base s'a împroprietăritū la 1864 in totă Romănia 406,898 familii sătenī pe uă suprafață de 2,993,014 pogone, 3 prăjini și $38\frac{2}{4}$ stânjini, sau în cifre rotunde pe trei miliōne de pogone, adică pe a opta parte din întinderea totală a țerrei. Acastă suprafață s'a împărțitū, după categorii, in porțiunile următore :

A. ROMANIA DE DINCOACI DE MILCOVŪ

Sătenī cu patru boui, 64,592, împroprietăriți pe 688,356 pogone, 16 prăjini și $34\frac{2}{4}$ stânjini.

Sătenī cu două boui, 138,746, împroprietăriți pe 1,022,700 pogone, 12 prăjini și $41\frac{2}{4}$ stânjini.

Sătenī cu brațele, 76,342, împroprietăriți pe întindere de 326,789 pog. 14 prăjini și $35\frac{2}{4}$ stânjini.

Preste totū 279,684 sătenī, împroprietăriți pe întindere de 2,037,846 pog. 20 prăjini și $3\frac{2}{4}$ stânjini.

B. ROMANIA DE DINCOLO DE MILCOVŪ

Sătenī cu patru boui, 7,516, împroprietăriți pe întindere de 41,413 fălci, 45 prăjini.

Sătenī cu două boui, 61,045, împroprietăriți pe întindere de 244,073 fălci, 31 prăjini și 20 stânjini.

(1) Nu este de prisosū a aduce aminte că pogonulū din județele de dincoci de Milcovū are 1296 stânjini pătrați, iară falcea de dincolo de Milcovū, 2880 stânjini pătrați. Uă falce este egală cu 2 pogone, 5 prăjini și 18 stânjini.

Săteni cu brațele, 58,653, împrorietăriți pe întindere de 144,338 fălci, 26 prăjini și 25 stânjini.

Preste totu 127,214 săteni, împrorietăriți pe întindere de 429,825 fălci, 23 prăjini și 17 stânjini, sau 955,167 pogone, 7 prăjini și 35 stânjini.

Despăgubirea anuală ce plătesc sătenii împrorietăriți este de 37,766,966 lei vechi, sau 13,987,765 lei noi. Din această sumă plătesc sătenii din județele de dincoci de Milcovu 26,783,808 lei vechi sau 9,919,929 lei noi; iară cei de dincolo de Miicovu 10,983,158 lei vechi sau lei noi 4,067,836.

Cu ocasiunea împrorietării sătenilor administrațiunea a fostu nevoită să facă unu recensimentu pentru a cunoște numărul vitelor de jugu ce posedau țerranii, căci, după cum s'a vedutu, basa împrorietării a fostu numărul de vite ce avea fie-care în momentul constatării. Cunoscința acestor date statistice ni se pare de celu mai mare interesu pentru viitoru; căci plecându de aci se va putea constata daca numărul vitelor de muncă a sporitu sau a descrescutu de la 1864 înainte. Pentru acestu sfirșitu, cu tôte că eşimū din cadrulu aceste lucrări, credemū de folosū a estrage din situațiunea publicată în 1874 de către Ministerul Finanțelorū, cifrele relative la numărul de vite de jugu ce posedau în 1864 țerranii împrorietăriți.

TABELĂ DE NUMERULŢI VITELORŢI DE JUGŢI CE POSEDAŢI
TERRANŢI ÎMPROPRIETĂRIŢI LA 1864

JUDEŢELE	NUMERULŢI TERRANILORŢI CU		
	PATRU BOVI	DOVI BOVI	BRĂŢIELE
MehedinŢi	1,963	11,586	8,548
GorjŢi	521	5,241	4,624
Vâlcea	1,844	4,317	4,895
ArgeşŢi	1,498	8,175	3,995
MuscelŢi	1,258	4,071	2,430
DâmboviŢa	4,215	9,954	6,094
Prahova	6,401	8,617	8,506
BuzêŢi	4,616	4,883	3,586
Romnicu-SârătŢi	4,759	4,330	2,826
Brâila	4,145	810	469
IalomiŢa	7,029	3,752	1,500
IlfovŢi	6,550	14,750	4,832
Vlaşca	4,520	10,792	2,873
TeleormanŢi	5,799	12,202	4,337
OltŢi	1,363	6,963	3,152
RomanaŢi	2,822	11,454	3,910
DoljŢi	5,291	16,849	7,765
Putna	1,007	3,305	1,688
BacăŢi	1,034	5,847	7,695
NémŢu	409	5,445	7,234
Suceava	532	5,561	6,761
DorohoiŢi	257	5,260	8,027
Botoşani	117	4,920	7,439
Iasi	110	6,307	5,044
VasluiŢi	126	4,559	3,009
FâlciŢi	304	3,910	1,776
RomanŢi	30	5,018	4,880
Tutova	499	2,796	1,813
TecuciŢi	881	3,730	2,388
CovurluiŢi	1,237	2,201	295
CahulŢi	913	2,186	644
TotalŢi	72,108	199,791	134,995

Din aceste cifre rezultă că în 1864 țerranii improprietăriți posedau 688,014 boui de jug, dintre care 535.860 boui în județele de dincoci de Milcov și 152.154 boui în județele de dincolo de Milcov.

Acum că cunoșcem numărul bouilor ce posedau țerranii, ni se pare interesant să punem în vedere cetitorului raportul ce există la 1864 între numărul bouilor de jug aflați în totă țera și acei posedați de țerranii improprietăriți. După datele statistice culese la 1860 se află în totă țera 1,361,450 boui și bivoli de jug (bivoli 10,047). Din această sumă 784,079 s'a constatat în România de dincoci de Milcov și 577,371 în România de dincolo de Milcov. Este probabil că până în 1864 numărul vitelor, n'a sporit; ba, din contră, poate că s'a mai micșorat. Astu-fel fiind, raportându numărul vitelor ce posedau țerranii improprietăriți la suma totală aflătoare în țerră, vedem că în România de dincoci de Milcov țerranii posedau aproape trei pătrimi din totalul vitelor de jug; iară țerranii de dincolo de Milcov de abia posedau ce-va mai mult de uă pătrime. Această stare de inferioritate se poate vedea chiar din simpla inspecțiune a tabloului de mai sus. În adevăr, pe când în România de dincoci de Milcov nu se află județii, afară de Gorj, unde numărul țerranilor cu patru boui să nu trecă peste 1000 și în cele mai multe județe acest număr să varieze de la 1000

pînă la 7000, în județele de dincolo de Milcovu de abia în trei se afla mai multu de 1000 țerranî cu patru bouî, iară în cele-alte numărulî lorî varia de la 30 pînă la 500. Prinde pe orî-cine mirarea vîdîndu că în localitățî agricole ca județele Romanu să se afle de abia 30 țerranî cu patru bouî, în Dorohoiu 257, în Botoșani 117, în Fălciu 304, adică mai puțîni ca în județulu Gorjû, județu cu totulî muntosu. Dacă ar fi lipsitû vitele de jugû la acea epocă, lucrî s'arû pîrea firescû; însă, relativû cu populațîunea se afla în județele de dincolo de Milcovu mai același numărû de vite ca și în acele de dincoci. Explicațîunea acestu faptu nu o putemû afla de cîtu în starea de neavere a țerraniloru. Pote că esistă și alte cauze; însă, în așteptare ca studiu mai întinse asupra acestei materii să ni le facă cunoscute, ne mîrginimû a înregistra rezultatele ce ne dau cifrele statistice.

Pentru a încheia acestu capitolu ne rîmîne a da uă idîe despre valorea venală și valorea locativă a pămîntuluî.

Valorea venală a pămîntuluî variază de la uă localitate la alta. În condițîuni de egalitate întru cîtu privesce cualitatea, împrejurările economice în care se află diferitele proprietățî, contribuesc a face ca valorea să fie mai mare sau mai mică. Astû-felû, suntû proprietățî în vecinătatea căiloru ferate sau în apropiere de porturi care se prețuescû cu 150 lei pogonulû; iară altele care suntû isolate nu trecû

peste 70 lei. De aceea ținând în sémă deosebitele circumstanțe, credem că se póte admite cifra de 100 lei ca prețu mediũ alũ unui pogonũ de pãmântũ. Calculãndũ pe acéstã basã, pãmântulũ României arũ represinta unũ capitalũ de aprópe douẽ miliarde și jumõtate lei.

Valórea locativã variazã asemenea dupã localitãți. Sunt moșii a cãrora arendã revine la 15 lei pogonulũ ; și altele care nu trecũ peste trei și patru lei. Gãndimũ cã cifra de șese lei pogonulũ s'arũ putea lua ca mediẽ.

Este de observatũ cã valórea venalã a pãmântului s'a urcatũ într'unũ modũ fórtẽ simțitorũ de 40 ani încóci. Moșii care valoraũ la acea epocã 30 lei pogonulũ se vëndũ astãđi cu 120 pînã la 150 lei. Inmulțirea populațunei, înlesnirea comunicațunilorũ, introducerea ameliorațunilorũ agricole, vorũ contribui ca prețulũ sã se urce progresivũ pînã va ajunge ca în Francia și alte țerrĩ unde pogonulũ se vinde, terminũ mediũ, cu 800 lei.

Venitulũ fondiarũ sporindũ treptatũ, este interesantũ a cunósce la ce sumã se urca în anulũ 1861, epocã cândũ oficiulũ statisticũ a publicatũ în acéstã privințã uã lucrare pre câtũ s'a pututũ de temeinicã, însă numai pentru România de dincóci de Milcovũ. Venitulũ totalũ alũ acestei părți a țerrĩ se urca în epoca aceea la 55,654,806 lei nuoi pentru 10,653,300 pogóne ceea ce dã 5 lei de pogonũ.

În aceeași epocă țerraniî cultivaă 4,330,568 pogóne, compuse din vii, grădinî semănături, fênețe și pasciune. Venitulă totală ală acestuí pămêntă a fostă prețuită 34,020,025 lei, ceea ce dă aprópe 8 lei venită pentru ună pogonă.

VII

Sistemele de cultură. — Sistemele de cultură care există în România.

— Asolamentele și rotațiunile — Repărțirea culturilor. — Producțiunea medie a plantelor cultivate. — Productul brut al agriculturii române. — Puterile lucrătoare în agricultură.

Sistemul de cultură practicat într'ună localitate rezultă din condițiunile climatice și telurice cum și din cerințele economice și gradul de civilizațiune al populațiunei. Cu același grad de civilizațiune, sistemele de cultură variază în aceeași țerră după împrejurările locale. Agricultorul de la câmpie nu poate imita pe cel din coline, precum și acesta nu poate practica ca cel de la munte. Acesta fiindu admis, vom căuta a schița sistemele de cultură practicate în țerra noastră, și totu-de-nădată a arăta în trecăt ameliorațiunile ce credem că s'ar putea introduce în această parte de căpetenie a agriculturii române.

Considerate din punctul de vedere general, toate sistemele de cultură practicate în România aparțin sistemului estensiv, sistem care consistă în a cultiva cu mijloc restrâns, cu capital de exploatațiune foarte redus. Acest sistem este rezultatul

condițiilor economice în care s'a aflat țerra pînă astă-dî. În adevăr, cu unu teritoriū agricolū fôrte întinsū; cu populațiunea mică în raportū cu întinderea; cu capitalurī puține; cu lipsă de căi de comunicație pînă mai în anii trecuți; cu relațiuni comerciale mărginite, cu asemenea condițiuni sistemulū intensivū nu se putea stabili.

Într'unū modū specialū se deosibescū în tótă țerra mai multe sisteme de cultură. Celū mai primitivū este sistemulū forestierū care dominēză exclusivū în toții munții și în acele localități unde exploatațiunea pădurilorū și exploatațiunea a cător-va industrii forestiere oferescū mai multe folóse. În Carpați acestū sistemū este impusū prin topografia locului și prin natura climei; la cîmpie, din contră, clima și pămēntulū arū permite să se cultiveze cu plante agricole locurile, pădurite; însă, întinderea pămēntului pe de uă parte, iară pe de alta folósele ce aduce exploatațiunea pădurilorū pentru lemne de arsū și pentru construcțiune, se vede că este mai profitabilū pentru proprietari. Cu tóte acestea de căți-va ani pasiunea de a da cātū se póte mai mare întindere culturei și sărăcirea locurilor cultivate, aū contribuitū să se scóță fôrte mari întinderi de păduri. În acēsta, ca și în orī-care altă întreprindere omenéscă, abusulū este în totū d'auna vătămătorū. Noi credemū că amū mersū prea departe cu desființarea pădurilorū, și deja suntemū pedepsiți pentru acēstă procedare nechibzuită. Suntū terenurī a cărorū compositiune

chimică și situațiune ne impune conservarea pădurilor. Suntă asemenea pozițiunii economice care ne comandă a păstra pădurile pentru că exploatațiunea loră este relativă mai folositore de câtă cultura planteloră agricole. A tăia pădurile și scóte buturugile după costișurile din vecinătatea munților, este a se expune de bună-voie la perderea proprietății și a contribui la sporirea inundațiunilor care pustiescă câmpiile.

Alături cu sistemul forestieră esistă pe vârfurile și pe pólele munților noastră sistemul păstorală, sistemă care consistă în exploatarea păsciunilor prin crescerea și întreținerea viteloră. Natura locului și a climatei facă ca acestă sistemă să fie uniculă ce se póte practica pe golurile munților. În adevără, dacă vomă lua de exemplu județul Prahova, vomă vedea că de la Lespedă în susă nici uă plantă nu mă reușese; prin urmare locuitorii suntă nevoiți a cosi lănețele pentru iarnă și a întreține vitele în munte peste vară. Acesta este sistemul de cultură celă mă simplu din câte esistă în țerra noastră.

Același sistemă de cultură se practicază pe întinsa câmpie a Bărăganului, unde vitele pască pe subatură de cumă dă iarba și pină dă zăpada. Multe din frumósele coline ale Moldovei suntă asemeni consacrate pentru păsciunea viteloră.

Ală treilea sistemă, sistemul păstorală-mixtă, se practicază pe uă mare întindere a țerrei. Caracterulă sěu este de a cultiva alternativă pământulă

cu cereale și apoi a'lu lăsa câți-va ani ca izlază seú imashiú. În lipsă de altú sistemú amelioratorú, sistemú păstoralú-mixtú este singurulú prin care se mai păstrează și se mai îmbrospéteză puterea și fertilitatea pámêntului. Resultatele bonificátore ce produce arú fi mai însemnate cândú în locú de a lăsa miriștile ca să créscă iarba de la sine, s'arú seména în cea din urmă cereală cultivată semínțe de plante de fênéță. Cu modulú acesta arú câștiga vitele și în aceeași timpú fertilitatea pámêntului.

Sistemulú cerealú purú, care consistă în a cultiva mai neprecurmatú pámêntulú cu grâne, a începutú a se practica pe uá întindere mare numai de veri-uá doué-deci ani în cóce. Lăcomia de a seména câtú se póte mai multú grâu a făcutú pe agricultorí să piardă din vedere că prin acestú sistemú de cultură se murdărescú și se sărăcescú țérrinile. Cu ideea că pámêntulú nostru este bogatú s'a abusatú în unele localități atâtú de multú de cultură cereală, că terenurile reputate cele mai fertile aú ajunsú să producă grâu puținú și ușorú la bobú; ca insectele să atace seménăturile de tómnă și de primăvară și să le facă să piară.

Acestú sistemú este aplicatú mai cu sémă de către arendatorii din întinsele și mánósele câmpii ale Dunării, precumú suntú cele din județele Teleormanú, Vlașca, Romanați și altele.

Scimú că produțiunea cerealelorú este astă-đi basa fundamentală a Economiei nóstre rurale; însă, pentru a produce cereale nu este nevoie să

se sărăcescă ținerrile, să se sconteze viitorul pentru a mulțumi trebuințele prezentului. Putem a ajunge la același scop; putem dobândi rezultate mai favorabile, ameliorându în același timp pământul, practicându un sistem de cultură mai rațional. Știința și practica agriculturii moderne au dovedit că chiar vechiul sistem roman, care consista în a semena grâu un an și a lăsa pământul să se odihnescă anul următor, este vițios și aplicarea sa face ca cu timpul grăul să producă puțin; apoi dacă acest sistem este vițios, cum trebuie să numim sistemul urmat la noi. Este recunoscut că cerealele sărăcesc pământul; acest fapt pozitiv a scăpat din vederea agricultorilor noștri, căci numai astăzi ne putem explica stăruița în sistemul atât de derăpănător ce se practicază.

Între câmpiile Dunării și regiunea munților înflorește în fie-care an mai mult sistemul de cultură arbustivă. Acest sistem este reprezentat la noi prin cultura viei și a pometurilor, uă trêmă de cultură care încinge țerra de la un capăt la altul. Cultura arbustivă pre cât este de pitorască pre atât este de folositoare. Națiuni înaintate în agricultură trag folosese însemnate din exploatarea pomilor. În cât despre vii, exemplul Franței, Italiei, Spaniei, Austriei este de ajuns pentru a ne încredința despre bogăția acestei producții. Agricultorii români în interesul propriu dătoresc uă particulară solitudine acestui sistem de cultură.

Să nu cruce nici unŕ sacrificiŕ pentru a perfecŕiona uă cultură plină de viitorŕ pentru țerra nŕstră, uă cultură care a înavuŕitŕ atâtea localități din Europa.

Acestea suntŕ si-temele de cultură ce amŕ putŕtŕ constata în țerra nŕstră. În cătŕ despre asolamentele practicate, două suntŕ mai răspândite : asolamentulŕ trienalŕ și asolamentulŕ bienalŕ. Celŕ d'ânteuŕ compusŕ din jaceră (ogorŕ), grău, porumbŕ, este celŕ mai răspânditŕ. Obicŕnuitŕ țerrinile se împartŕ în trei tarlale ; într'una se sémănă porumbŕ, în alta grău și a treia se lasă stérpă și se ară pe vară pentru grău. Porumbiștele se lasă ogorŕ, iară miriștile se punŕ cu porumbŕ și în multe localități cu orđŕ saŕ cu ovédŕ ori cu meiu. De la introducerea rapiței, porumbulŕ este adesea înlocuitŕ de căt-re agricultorŕi cei mari cu acéstă plantă și în casulŕ acesta asolamentulŕ coprinde jaceră, rapiță, grău.

Cândŕ este tŕmna lungă în multe localități se sémănă grău după porumbŕ ; într'altele se obicŕnuesce a se sémăna rapiță în porumbŕ cândŕ se prășesce a doua óră.

Orŕ-care arŕ fi combinațiunea acestŕi asolamentŕ, este învederatŕ că sărăcesce și murdăresce pământulŕ. Rapița, porumbulŕ și grăulŕ suntŕ plante care absorbŕ mai tŕtă hrana lorŕ din pământŕ. În lipsă de gunoiŕ care să restituiască pământulŕ elementele ce perde în fie-care anŕ, rezultă că pe anŕ ce trece cultura nŕstră 'lŕ sără-

cesce. Și fiind-că interesele noastre ne comandă ca nu numai să nu ne sărăcim moșiile, dară să le îmbunătățim, caută ca saū să începem a gunoi pământul cu gunoi de vite ori cu plante îngropate verzi, saū să schimbăm sistemul de cultură adoptând cultura pastorală-mitxă perfecționată.

Asolamentul bienal compus din porumb și orđu saū ověđu ori grâu de primă-vară; saū din jaceră și grâu, este mai puțin respândit ca cel trienal. Cu tóte aceste se află multe domenii întinse unde rotațiunea jaceră, grâu, este practică fără întrerupere.

În localitățile din vecinătatea munților unde nu se cultivă grâu, se sémână porumb după porumb fără întrerupere. Acéstă cultură sărăcind pământul, muntenii gunoiesc din când în când, și pe alocurea fiind-că nu aū îndestul băligaru, se mărginesc a pune gunoi numai în culburile cu porumb.

Se mai practică la noi un asolamentu ruinător care nu este propriu, singurul sistem care de bună sémă storce tótă avuția pământului: acestu asolamentu consistă în a cultiva cinci și chiar câte dece ani de a rëndul grâu pe același loc, fără a lăsa pământul să resufle. De abia s'a rădicat clăile de pe câmp și, dacă timpul permite, se întorc miriștile; în septembrie se ară din nou și se sémână cu grâu. Intervalul de la secerat și pînă la seménat este atât de mic că miriștile n'aū timp nici să putredescă. Când se întorc

locurile se aducă la suprafață paiele mucede și în această amestecătură de paie muceđite și pământu se aruncă semênța de grâu. Trebuie să mărturisim că inamicii cei mai înverșunați ai prosperității noastre nu ne-ară putea recomanda un sistem mai derăpănătoru pentru moșile noastre. Nu ne-amă pututu explica nici-uă-dată cumă particularii și Statulu potă îngădui pe arendatorii ca să abuseze pînă la așa gradă de forța productivă a pământulu. Suntă optă-spre-đece ani de cândă ne silimă a combate acestă sistemă de cultură detestabilă, și cu tóte acestea pînă astă-đi ilă vedemă aplicatū. Faptele ce se petrecū de căți-va ani în agricultura noastră póte că vorū deschide ochii celorū interesați. Pământulu a începută să producă în multe localități recolte atâtă de slabe că nu mai plătescū nici arenda loculu. Greutatea grăulu nostru a scăđutū în atâtă că a fosū observată în mai multe din piețele Europei. Dacă și asemenea fapte nu ne vorū deștepta, apoi negreșitū că de bună-voie dorimă ruina agriculturii naționale.

În cultura mică afară de plantele menționate mai susă ca intrândă în combinațiunea asolamentelor noastre, se alternéză grânele cu fasole, linte, cartofi, ină, cânepă, tutunū, mazăriche și meiū.

Sistemele de cultură și asolamentele suntă aplicate pe uă întindere de 16,804,545 pogóne descompuse aproximativă în modulū următorū :

Grâu	1,119,119	pogone
Secară	221,547	>
Orđū	453,928	>
Ōvėsū	259,860	>
Porumbū	2,069,510	>
Meiū	252,860	>
Plante diverse	204,080	>
Grădinī și pometuri	308,477	>
Fēnețe	1,848,775	>
Pășciuni	5,845,135	>
Viī	191,307	>
Păduri	4,029,947	>
Totalū	16,804,545	pogone

Restulū teritoriulū pīnă la 24,240,931 pogone, suntū pāmēnturi necultivate, drumuri, ape și altele

Suprafața ocupată de către diferitele plante cultivate fiindū de 4,442,924 pogone, proporțiunea la suta de pogone pentru fie-care planta este :

Grău	35,19	pogone
Secară	4,99	>
Orđū	10,22	>
Ōvėsū	2,75	>
Porumbū	46,55	>
Meiū	5,68	>
Plante diverse	4,59	>
	<hr/>	
	100	pogone

Porumbulū ocupă aprópe jumătate din tótă suprafața cultivată ; grăulū peste uă treime și orđulū uă đecime.

Prōducțiunea variază după timpū. Recoltele ma-

xima suntă îndestulă de rari; trecă de la cincă pînă la optă ană pînă cândă agricultorii să pótă dice că aă avută ună ană bună. Obicinuită recolta međe în tótă țerra este :

Grăă	2,217,343	kile
Secară	363,436	>
Orđă	1,169,243	>
Ovėsă	258,640	>
Porumbă	2,984,059	>
Meiă	368,816	>
Fasole și linte	12,806,502	ocale
Cănepă	1,628,361	>
Înă	633,754	>
Tutună	1,480,660	>
Cartofi	9,247,943	>
Vină	4,108,704	vedre
Rachiă	7,624,230	>

În ană de secetă recolta este în multe localităă forțe mică ; ast-felă grăulă de abia produce optă băniă la pogonă și porumbulă mai atătă.

Producțiunea planteloră și a animaleloră constituese productulă brută ală agriculturēi. Estimațiunea productulă brută este în destulă de dificilă. În adevără, chiară în țerrile cele mai înaintate lucrările statistice conțină greșeli învederate ; ne cumă la noi unde, din nenorocire, scopulă sciinței statistice este atătă de puăină înțelesă, în cită aceia cară suntă însărcinaăă a culege datele se achiteză de acestă datorie fără nici-ua consciință. Oră cumă ară fi, luândă de temeiă producțiunea međe și prețu-

rile obicnuite, iată care ar fi valoarea anuală a producțiunii agricole române.

PRODUCTE VEGETALE

Grâu	221,734,300 lei
Secară	18,171,800 >
Orđă	46,769,720 >
Ovășă	775,920 >
Porumbă	149,202,950 >
Meiă	11,064,980 >
Fasole și linte	3,844,950 >
Cânepă	1,162,836 >
Ină	823,980 >
Tutună (înainte de monopol).	4,441,980 >
Cartofi	462,397 >
Fână	30,000,000 >
Vină	48,000,000 >
Rachiă	30,000,000 >
Produse forestiere	94,000,000 >
Grădini	20,000,000 >
Totală	<u>680,455,813 lei</u>

PRODUCTE ANIMALE

Caă, asini și catări	12,000,000 lei
Bouă și vaci : carne, lapte untă, peă, animale esportate	89,000,000 >
Lână, mătase și pără de ani- male	10,000,000 >
Pesce și vėnată	24,000,000 >
Mătase, gogoși, sėmėntă de găndaci, miere, cėră și al- tele	3,500,000 >
Paseri și ouă	12,000,000 >
Totală	<u>150,500,000 lei</u>

Adică 830,955,813 lei, productū brutū alū agriculturēi române, saū cifră de miđlocū pentru 23,440,931 pogóne ducēndu-se 800 miđ pogóne de ocupate cu drumurī, riurī, oraše, etc., unū productū brutū de 35 lei pe pogonū. (1)

Ceea ce atrage mai multū atențiunea comparāndū producțiunea animală cu cea vegetală, este disproporțiunea mare ce esistă între dēnosele. În adevērū, productele vegetale forméză trei pătrimi din totala producțiune agricolă și productele animale nici uă pătrime. Acēsta dovedesce că cultura nōstră este sărăcitorē, căci in alte țerrī unde cultura este ameliorătorē, precumū in Englitera, productele animale se apropie de acele vegetale. Și să nu ne scape din vedere că in totalū pământulū nostru este necomparabilū mai bunū ca alū Engliterei și alū Belgiei, alū Franciei și al altorū staturī. Nu că amū pretinde ca agricultura nōstră să producă câtū a Belgiei saū a Lombardiei, însă totuși suntemū in dreptlū a aștepta mai multū de câtū 35 lei de la unū pogonū, orī-cātū ar fi de inferiōre miđlócele nōstre de exploatațiune.

Inferioritatea producțiunei nōstre se pōte demonstra și prin starea populațiunei. In adevērū, Englitera nutresce unū individū pe douē pogóne, Francia unū individū pe trei pogóne, iară România unū individū pe cincī pogóne. Cātū timpū și cātă muncă

(1) In Francia productulū brutū este 50 lei; iară in Englitera 100 de lei; in Scoția, Irlanda, 50 lei, in Belgia 90 lei.

ne mai trebuie ca să ajungem a nutri în țerra noastră 12 milioane de locuitori, adică unu locuitoru pe două pogone. Și cu toate acestea acolo trebuie să ținim, căci numai astu-felū România va deveni avută și puternică, și nemulū românescū și va putea îndeplini cu mărire misiunea ce îi este prescrisă de prevedință.

Productele agricole se dobândescū cu ajutorulū puterilorū lucrătore în agricultură. Puterea de căpetenie care dă viața agriculturēi române este laborea țerranilorū noștri. Totă familia, de la părinte pînă la copilulū de șese ani, lucrăză cu uă stăruință neobosită de cumū se desprimăvărēză și pînă dă zăpada; frământă pământulū cu brațele; îl întorce neprecurmatū cu plugulū; îl sēmēnă, întreține culturile pînă ce vine timpulū recoltei, recoltă de la care așteptă respălătirea ostenelilorū sale.

A trebuitū ca cine-va să trăiască între țerrani; să îi urmărescă în toate momentele activității lorū, pentru ca să pōtă aprețui cu câtă nepregetare acești muucitori neobosiți lucrăză ca să și pōtă întēpina prea multū mărginitele lorū trebuinți, și a răspunde îndatoririlorū lorū către Statū, către județū și către comună.

Puterea și inteligența omulū este ajutată de munca vitelorū. În țerra noastră se întrebuințēză pentru lucrările agricole boulū, calulū și bivolulū; însă animalulū de căpetenie este boulū. S'arū aștepta cine-va, și cu multă dreptate, ca agricultura noastră să posedeze boui mulți și bunī; din nenoro-

rocire nu este așa. Împrejurări de totu felulă, economice, agricole și administrative au contribuit ca nu numai să degenereze boulă de lucru, dară să se și împuțineze numărulă animaleloră de muncă. În adevărulă, după statistica de la 1860 se afla în totă țerra : Cai 542,768, boui 1,351,403 și bivoli 10,047. În 1873, după estimățiunile ce amă putută face, esista 346,685 cai de abia ună milionă de boui și peste 10 mi bivoli de lucru. Nu garanțămă absoluta exactitate a acestoră cifre; însă lăsândă cifrele la uă parte, este adevărată că a scăđută numărulă viteloră de muncă. Acéstă stare de lucrulă este amerințătore pentru agricultura năstră, și caută se ne convingemă cu toții, că nu pôte exista agricultura înflorită fără vite multe și bune; și de vreme ce vitele se împuțineză și degenerază, este semnă pozitivă că în locă să mergemă înainte mergemă înapoi.

Pesta bovină, adusă de pahonții ruși în 1877, a făcută să piară celă puțină uă treime din vitele năstre. N'a rămasă județul unde acestă flagelă să nu sărăcescă pe țerrană și sălă reducă a se întovărăși câte trei și patru pentru a forma ună plugă.

Mașinile și instrumentele agricole perfecționate se îmulfescă în totă anulă. Din cercetările statistice făcute în 1873 rezultă că se afla în totă țerra 223,496 pluguri, dintre care 37,661 pluguri perfecționate și 185,835 pluguri locale. Afară de acestea agricultura năstră mai posedă 470 mașini de secerată și 989 mașini de treerată cu abură.

În această privință progresul este învederat. Sunt douăzeci de ani de când mașinile de treerat cu abur erau un lucru cu totul nou pentru agricultorii noștri; când de abia se cunoscea mașina de secerat. Astăzi mașina de treerat a devenit accesoriul indispensabil al oricărui moșii de oarecare importanță. Chiar plugul cu abur, cea din urmă expresiune a progresului mecanic agricole, s'a introdus în țerra noastră.

Județele care posedă cele mai multe pluguri sunt cele producătoare de cereale; astăzi sunt Ilfovul, Doljului, Ialomița, Teleormanul, Romanații, Vlașca, Botoșanii, Romanul și altele. Mașinile de treerat cu abur sunt răspândite în aceeași proporțiune; astăzi Ilfovul posedă 96, Teleormanul 77, Doljului 72, Vlașca 64, Dorohoiul 60, Romanații 55, Ialomița 51, Buzău 44, Botoșanii și Tutova câte 41, Brăila 36, Romanul 28, Tecuciul 27, Vasluiul 25. Județele de munte nu posedă de cât de la una pînă la trei mașini; îngustimea culturilor esplică faptul acesta.

Nu socotim de prisos a adăoga că la aceeași epocă s'a constatat în totă țerra 372 mori cu abur și 4578 mori pe apă. Cele mai multe mori cu abur se află în județele granifere; astăzi Romanații are 36 mori, Teleormanul 28, Ilfovul 27, Dorohoiul 26, Doljului 24, Vlașca și Covurluiul câte 19, Botoșanii 16. Morii pe apă sunt în Mehedinți 418, în Vâlcea 365, în Gorj 336, în Bacău 315, în Némțu 286, în Prahova 270, în Muscel 182,

în Dâmbovița 177, în Sucéva 175. De unde rezultă, lucru foarte natural, că în județele de munte se află cele mai multe mori pe apă. Abundența apelor, izolarea satelor necesită construcțiuni de mori multe și eficiente cum sunt făcaele.

Astăzi dară introducerea mașinelor perfecționate sporesce în fie-care an. În această privință suntem alături cu statură a căroră agricultură este mai înaintată ca a noastră. Câtă am câștiga cândă ameliorățiunile culturale ar merge în raport cu introducerea mașinelor. Se vede însă că dacă mașinile perfecționate s'au introdus, îndemnul n'a fost progresulă agriculturii ci lipsa brațelor și trebuința de a treera în câte-va săptămăni totă grăulă recoltată în țerră. Altă-felă s'ară fi ameliorată în același timpă sistemulă de cultură, uneltele agricole cumă și economia viteloră.

VIII

Animalele domestice. — Folosul vitelor pentru agricultură. — Cat.
— Asini. — Catari. — Vite cornute sau vite albe — Oi și capre.
— Porci. — Păseri. — Albine. — Gândaci de mătase.

În România se află aceleași animale domestice ca în celelalte staturi din Europa : calul, asinul, catarul, boul, bivolul, oia, capra și porcul. Păsările domestice, porumbeii, albinele și gândacii de mătase intră totuși în această categorie.

În agricultura modernă este admisă ca o uă acsiomă că cu câtu oă țerră posedă vite mai multe, cu atătu pământul este lucratu mai bine și produce mai multu. Animalele domestice nu numai că îndestulază trebuințele alimentațiunei publice, dară suntu agenți cei mai de căpelenie ai muncei agricole. În același timp gunoiul vitelor întreține și sporcesc fertilitatea pământului. De aceea națiunile cele mai înaintate în agricultură au și vitele cele mai frumose și mai numeroase în raportu cu suprafața cultivată. Englesii, Francesii, Belgianii, Olandesii și alte nemuri, se fălescă cu dreptu cuvântu că posedază rasele cele mai frumose de vite. În esposițiunil agricultorii se întrecă care mai de care cu

caii, boii, și oile lor. Cheltueli însemnate s'au făcut atâtu de către Statu câtu și de către particulari pentru a perfecționa și specialisa rasele.

Amu fi doritu ca în acéstă ramură a producțiunii agricole să putem pune țerra noastră în rându cu acele țerrī care mergu pe calea progresului; din nefericire faptele suntu mai puternice de câtu dorința noastră. În adevêrū, România odinióră vestită pentru frumusețea vitelorū sêle de tôte speciile, se află astă-dī alături cu țerrile înapoiate. Afară de oi, a cărorū rasă se mentine cu tôte însușirile sale prețioșe, caili și vitele cornute au degeneratū potrivitū cu ceea ce erau cu veri-uă cinci-șeci ani în urmă. Și ceea ce este mai tristū este că, nu numai rasele au perdutū din calitățile lorū, dară în același timpū numêrulū vitelorū în locū să sporêscă a mersū descrescêndū. După cumū vomū arêta pentru fie-care specie în parte, de la 1860 pină în 1874 numêrulū vitelorū de tôte speciile a scădutū. Acestū faptū va avea uă înriurire vătămêtoare asupra agriculturēi nōstre. Nu este aici loculū să cercetămū care suntū causele cărorā se pōte atribui împușinarea vitelorū nōstre; totū ce se pōte dice este că nu avemū timpū de perdutū: trebuie a ne pune tôte silințile ca să sporimū numêrulū și să îmbunătățimū rasele de vite; viitorulū agriculturēi nōstre depinde de hotărârea ce vomū lua în acéstă privință.

În lucrările de Economie rurală s'a admisū împărțirea vitelorū după talia lorū în *vite mari* și *vite*

mărunte; în categoria întâia intră calul, asinul, catărul, boul și bivolul; era în a doua oia, capra și porcul. În descrițiunea vitelor noastre ne vom ține de această clasificare.

România posedă în anul 1860 un număr de 506,105 cai de toate vârstele; era în 1873 numai 426,859. Dintre aceștia 73,434 mânzi; 6737 armăsari pentru prăsilă; 16,863 armăsari de lucru, 177,605 cai jugani; era restul de 152,220 iepe.

Între toate județele, Doljul posedă mai mulți cai adică 35,683; după acesta vine Ilfovul cu 35,618, Teleormanul cu 27,187; Ialomița cu 26,710; Brăila cu 20,344, Romanașii cu 19,316. În cele-alte județe numărul cailor variază între 14,330 și 7000; județul Muscel are numai 3578 de capete.

Caii românești sunt de rasă orientală; au calitățile și defectele rasei lor; sunt mici de statură, scurți de corp, viuoși, iuși, neobosiți, cumpetați la trai, însă nu pot trage la poveri mari. Cei de la câmpie sunt mai corpolenți de cât cei de la munte.

Uă dinoară caii noștri însușeau atâtea calități bune în cât fama lor ajunsese pînă în Europa occidentală. Profesorele Pichard în scrierile sale tratând despre calul englesu spune că s'au introdus în Danemarca iepe moldovenesti pentru a fi întrebuinate la ameliorațiunea rasei. Regele Danemarcei a trimis pentru acestu scop în Moldova pe un specialistu Nilsen; acesta a introdus în er-

ghelia din Zelanda nu numai iepele moldovenesci dără și regimul ă ergheliilor ă năstre.

Era ună timpă cāndă turcī, polonī și ungerī cutreieraă tērgurile și ergheliile năstre pentru a cumpăra cai. Istoriculă Moldovei Cantemiră se rostescē în modulă următoră despre cai moldovenesci : «Caiă moldovenesci în partea muntelă suntă micī și la făptură asemenea celoră rusesci, însă fōrte vērtoși și traīnicī la muncă, și la copită așa de tarī în cātă nu aă trebuință de a fi potcoviți măcară de și aă a merge orī la ce drumuri grele.

«Ēră în partea cāmpului suntă caiă mai mari și mai frumoși la făptură, potriviți la ciolane, mai grabnicī și mai traīnicī, și nu suntă iubiți numai de leși și de ungeri, ci și de turci, care aă și paremie : *Agem dīberi bogdam bargiri meşhurdir*, adicā : *ună tēnēră persiană și ună cală moldovenescă suntă totă ce pōle fi slăvită.*»

Bētrāniă năstri aă apucată acele timpuri cāndă parte din vestita cavalerie otomană se remonta cu cai cumpărați din Romānia. Ună trecută atātă de māndru pentru rasele năstre de cai ne întristēză cu atātă mai multă cā astă-đi nu numai cā nu se mai caută de către streinī caiă romānesci, dară noi ēnșine suntemă nevoiți să alergămă în Austria și Rusia pentru a ne procura cai de lucru și de cavalerie.

Mai mulți proprietari mari între care vomă cita pe DD. Moruzi, Ventura, T. Ghica, Balșu, Teodoră Brătianu, aă făcută cheltueli însemnate pentru a ameliora rasele de cai ; lucrările loră aă fostă incu-

nunate cu succes; nenorocire însă că vestitele lor ergheli au mai dispărut.

Incredințarea că condițiunile agricole și climatice din țerra noastră sunt favorabile pentru producerea de cai buni, trebuie să ne îndemne și să ne îmbărbăteze a ne pune pe lucru cu stăruință, astă-fel că după două-zeci de ani de muncă să putem reîmprospăta vechia reputațiune a cailor românesci.

Regimul ergheliilor române este primitiv; caii pasc pe câmpii întinse pînă ce cade zăpada; după aceea se duc la adăposturi sevă saivane unde se nutresc cu fînă și paie. Cîndu timpul este frumos se scot și iarna la păscut; caii trag zăpada cu piciorle pînă dau de iarbă. Acest regim de libertate face ca caii din ergheliile noastre să fie selbatici; nimeni nu se pôte apropia de dînșii, și pentru aî prinde ergheligiî întrebuințeză un fel de lațu numit arcanu. Aceste animale puse la grajd tremură cîndu se apropie cine-va de dînsele pînă ce încep a se îblândi.

Județele de peste Milcov și mai cu sémă acele din Moldova superiôră produc cai ce mai aleși. In județele de dincóce de Milcov ergheliile din Ialomita sunt renumite.

Intrebuințarea cailor la lucrările agricole începe a se lăti; pînă acum aceste animale au servit mai cu sémă pentru transport. Treeratulu cu cai, uniculu mijlocu întrebuințat uădiniôră pentru a scóte grămțele din spicele de cereale, a perdut forțe multu din importanța sea de cîndu s'a introdus mașinile

de treiratū cu aburū. Țerranii, în lipsă de mașini simple cu manejū, treiră cerealele totū cu caii. În localitățile muntōse caii încărcăți de saci cu fructe, cu sare și alte obiecte înlesnescū desfacerea productelorū.

Unū animalū de care agricultura noastră nu scie să se folosescă este asinulū. În alte țerrī, precumū în Francia, nu există departamentū unde acestū prețiosū animalū să lipsescă; elū transportă produse pre munții cei mai repeđi; érá la câmpie înlocuiesce calulū și boulū pentru cultivatorii săraci. În țerra noastră singurulū serviciū ce îndeplinesce asinulū este de a purta poverile după turmele cu oi.

Catârulū este și mai puținū întrebuințatū ca asinulū. Puținī catâri ce se producū se esportéză în Turcia.

În tōtă țerra se află 6128 asini și 606 catâri. Județele în care se află oi multe aū și asini mai mulți; astū-felū Teleormanulū posedéză 1294 asini; Vlașca 743, Ialomița 556, Doljiulū 433. Județele din Moldova posedéză fōrte puținī asini.

Vitele cornute ținū unū locū importantū în Economia noastră rurală. Prin însemnatelū serviciurī ce aducū atâtū ca animale de muncă câtū și ca animale de rentă, bouii și vacile merită uă deosebită atențiune din partea aceloră care se intereséză de prosperitatea agriculturēi noastre. În starea în care se află economia vitelorū la noi, cu căile noastre de comunicațiune, cele mai multe încă în stare naturală, calulū nu arū putea înlocui boulū ca animalū de muucă,

după cunū parū a crede aceia care sūntū străini de lucrările agricole.

La 1860 s'aū aflatū în tōtă Romānia 2,751,168 capete de vite, mārī cu micī; în ācestū numărū se cuprindea și 91,079 bivoli. In 1873 reecensimentulū a gāsītū 1,886,990 capete, uā diferență în mai puținū de 864 178 capete(1). Nu scimū ce sā credemū în fața acestorū cifre. Dēcā recensimentulū din 1873 s'a făcutū cu ore-care îngrijire, precumū și acelu din 1860, apoi este învederatū că amū datū prea multū napoi. In Belgia după 20 ani numărulū vitelorū cornute a sporitū cu uā treime; la noi în timpū de trei-spre-deee ani s'arū fi imputinatū cu mai multū de uā treime. Cā a scădutū numărulū vitelorū în Romānia, nu este îndouialā; toți aceia care locuescū prin sate aū pututū constata că mulți dintre țeranī aū perdutū vitele de muncā. Cā epizootia a făcutū sā piarā multe animale, este fōrte adevēratū; însă imputinarea este atātū de mare în cātū trebuie sā ne inspīre uā deosebitā îngrijire pentru viitorulū agriculturēi nōstre. Unū studiū făcutū de omenī speciali pōte singurū sā ne facā cunoscutū adevērulū, cauzele reale care aū făcutū sā piarā atātea vite în țerra nōstrā.

Din cele 1,886,990 capete de vite aflate în 1873 sūntū 24,865 taurī, 835,735 bouī, 555,060 vaci, 350,101 junci și junince, 77,025 viței și vițele. La

(1) In urma epizootiei care a bāntuitū vitele cornute în tōtă țerra în 1878 diferența este multū mai mare. După estimatiunea ce s'a pututū face arū fi peritū aprōpe uā treime din numărulū vitelorū.

aceste sume se mai adaugă 18,871 bivoli și 25,333 bivolițe.

Județele de câmpu suntu cele mai avute în vite cornute ; în capulū lorū se află Doljulū cu 110,495 capete ; vinū apoi Ialomița cu 98,546 capete ; Ilfovulū cu 94,540 ; Prahova cu 89,274 ; Teleormanulū cu 83,602 ; Mehedinți cu 76,754 ; Vlașca cu 76,017 ; Brăila cu 71,213 ; Romanațiū cu 69,267. În cele-alte județe numērulū vitelorū variază între 66 de mii și 33 de mil.

Cei 44,204 bivoli și bivolițe se găsescū mai cu sēmă în județele mārghinase ale Dunării ; astū-felū Teleormanulū are 8,582 bivoli ; Vlașca 7,767 ; Ilfovulū 7,233 ; Romanați 6,971 ; Doljiulū 3,702 și Ialomița 2,194. În județele de peste Milcovū și în acele de munte se află puțini bivoli.

Rasele nōstre de vite cornute se deosibescū în rase de munte, compuse din vite mai mici, pērulū suriū, cōrnele subțiri și ascuțite, sprintene, deștepte ; și în rase de câmpie compuse din vite corpulente alū cārora pērū și forma cōrnelorū variază ; căută-tura lorū nu este semētă ca a vitelorū de munte ; temperamentulū lorū este domolū, umbletulū potoliitū.

Tipurile cele frumōse ale raselorū romānesci se găsescū mai cu sēmă în județulū Fălciulū, în Moldova de susū și în județulū Ialomița. În aceste localități, și cu deosebire în cele douē d'ântēiū, se află turme de vite de prāsilă care se urcă pînă la douē mii de capete. Talia lorū, conformațiunea ca animale

de muncă, aptitudinea de a se îngrășa, le pună între vitele cele mai frumoșe din Europa. Aceia care au călătorit în județele Fălciu, Dorohoiu, Botoșani, au putut admira acele numeroșe turme de vite frumoșe care acopere colinele. Din timpul lui Cantemir erau vestite vitele din ținutul Fălciului. Moldova era atât de avută în vite că pe la începutul vécului trecut espedia peste patru-șeci mii de boui pînă la Danțigü. Nu numai numărul, dară și rasa era vestită. Pînă astăzi cele mai frumoșe tipuri de vite cornute le aflăm în Moldova; și dacă veriuădată ne vom decide să ameliorăm rasele, reproductorii trebuie să'i aducem din acea parte a țării.

Uădinióră trăia în munții Moldovei Zimbrulü, boulu selbaticü care după Cantemirü «la mărime se asemănază cu boulu domesticü, însă capulü este mai micü, grumazulü lungărețü, pântecele vitiönü și mai înaltü la ciolané (picioare), córnelé subțiri, crescute dreptü în susü și vërfurile lorü cele fórte ascuțite suntü puținü întörse în afară. Uă fiară selbatică și grabnică și asemenea ca și căprioarele se póte urca pe stăncile cele óble; pentru aceea cu greü se póte prinde cu altü chipü fără numai cu pușca. Și acesta este fiara alü căruia capü l'au luatü stema țerei Dragoșü Voevodü Domnulü celü d'ânteiü alü Moldovei.»

Vitele cornute se ținü pentru muncă, carne și lapte. În țerrile unde animalele s'au specialisatü după predominirea uneia din aceste trei aptitudini, clasificatiunea raselorü se face după aptitudinea predom-

nitore; astû-felû rása de Durham se caută mai cu sémă pentru carne; rása olandesă pentru lapte. În țerra noastră condițiunile culturale, starea progresului agricolu, n'au permisu agricultoriloru să întrețină rase speciale pentru fie-care din cele trei aptitudinî menționare mai susu. Rasele nóstre, fie de la munte, fie de la câmpie, se întreținû mai cu sémă pentru muncă și în același timpû ele îndeplinescû și rolul raselorû de carne și de lapte. De aceea și conformațiunea lorû este aceea care caracteriséză vitele de muncă. Cu tóte acestea rasele de câmpû, cu tóte aptitudinile lorû pentru muncă, suntû mai dispuse pentru a deveni vite de lapte saû de carne de câtû acele de munte; astû-felû vacile întreținute pentru producerea laptelui în capitală și alte orașe mari, ajungû la douë saû trei generațiuni să nască vițele cu cele mai prețioșe cualități lactifere. Și nu este îndouială că dacă s'arû alege tipuri caracteristice și s'arû urmări cu îngrijire fixarea caracterelorû, amû ajunge să posedămû rase lactifere locale totû atâtû de bune ca și cele din alte țerrî.

Subû numelê de tamslăcurî se întreținû mai cu sémă în Moldova și în câte-va județe de câmpû, precumû suntû Ialomița și Brăila, turme de vaci de prăsilă destinate a produce boui de muncă și vaci. Suntû proprietari mari care posedéză pînă la douë miî capete de vite. Cândû juncanii se facû de trei ani suntû conduși la têrguri cu cârdurile.

Vitele slabe ori bêtrâne se strângû primăvara de neguțatorii numiți cirezari și se conducû în câmpiile

cele întinse unde se întrețină pentru a se îngrășa pînă toamna ; la această epocă se ducă la zalhanale spre tăiere. De cîndu s'a'u înlesnină mișlócele de transportu, zalhanalele a'u începutu să dispară, căci agricultorii găsescu mai multu folosu ca să espedieze vitele grase la Viena sa'u airea de cîtu să le taie.

Se mai îngrășă multe vite cu borhotulū de la povernile de rachiū. In județele din Moldova această speculațiune se face pe uă scară mare. Cîndurī de sute de bouī grași sosescū în tîrgulū Vieni. In timpulū Esposițiunei de la Viena din 1873, inspectorulū tîrgulū de vite ne-a declarat că într'ua singură đī sosise peste optū sute de bouī din țerra nóstră. Acestū comerčiū oferesce agricultorilorū noștri una dintre speculațiunile cele mai folositóre atátu din punctulū de vedere alū profitulū cîtu și alū îmbunătățirei agriculturēi.

Regimulū vitelorū nóstre este fórte simplu : pasciune de primăvară pînă cade zăpada ; fēnū și paie in timpulū ernel. Acestū regimū, cu tótā simplitatea sea, arū fi de ajunsū cîndū arū fi indestulătorū ; caută însă să mărturisimū că maioritaea cultivatorilorū micī nutrescū vitele, mai cu sémă in timpulū ernel, cu coceni de porumbū și paie, alimente pre cîtu de neplăcute pre atátū de puținū hrănitóre. Să lăsămū că chiarū in timpulū verii vitele suntū in multe localități condamnate a smulge iarba din nisce islazurī seū imășe arse de sóre. Introducerea fēnețelorū artificiale, a nutrețelorū anuale și a rădăcinilorū, vorū scăpa vitele de acestū regimū care

a contribuită mai multă de câtă se crede la degenerarea raselor și la împuținarea vitelor.

Avem rase prețioase de vite; păsciunile bogate nu ne lipsesc; pământul nostru produce toate nutrețurile semănate care se cultivă în Europa; ce ne lipsește dară ca să putem rivalisa cu cele mai înaintate țări în ceea ce privește numărul și bunătațea raselor? Mai multă durere de inimă pentru interesele noastre și pătrunderea că nu poate exista agricultură înflorită fără vite multe și bune.

Oaia este una din concuistele cele mai utile din câte a făcut omul asupra naturii; și în adevăr, ori câtă de mare este importanța calului și a boului, totuși aceste animale nu procură omului atâtea alimente pentru viața de toate zilele ca oia. Lapte, brânză, carne, lână, piei pentru vestimente de erna, oia produce toate acestea.

Prin statura sa mică; prin înlesnirea de a o întreține, oia este animalul cel mai modest cultivator, dară în același timp poate deveni obiect de speculație profitabilă pentru proprietățile cele mai întinse. În țerra noastră găsim oile dese de *coțetă*, întreținute prin cele mai înguste locuri; însă în același timp turme frumose de mii și decii de mii de capete acopere câmpiile și păsciunile de pe vârfurile munților.

Dacă rasele noastre de cai au degenerat; dacă vitele albe s'au pipernicit în unele localități, cel puțin oile și-au păstrat toate calitățile cărora datorăm vechea lor reputație nu numai în țările

învecinate ei în totă Europa. Oaia țigaie, rasă adoptată de ruși pentru creațiunea merinosului, este, între rasele de rând, cea d'ânteiu în Europe. Lâna sea este căutată pentru finețea și elasticitatea firului; carnea sea era odinioară singură preferită de către Sultani din Constantinopole; éra ca producătoare de lapte, nu are pereche. Înălăturându orî-ce amoru propriu pentru ale noastre, recunoscem că ne putem fãli cu acéstã prețioasă rasă.

Rasele predominitoare în țarra noastră suntu rasa țigae și rasa țurcană; avem oi bãrsane, fumuri și puține oi merinoase. Intre țigã se deosibescú oile albe și oile negre; cele d'ânteiu suntu multu mai prãsite pentru că lâna lorú este mai căutată. În unele localități se găsesce și unu felú de țigã roșii a cărorã lâna se întrebuietază pentru fabricațiunea șaiacului, unu postavú purtatú mai cu sémã de călugãri.

Merinoasele s'au introdusú pentru ânteia órã în Moldova de susú, încã de pe la 1835; cu tóte acestea numérulú lorú n'a sporitú.

Cantemirú dupã ce aratã că în Moldova se aflã trei soiuri de oi, acele de munte, acele de Soroca și acele selbatice, descrie rasa din urmă în modulú urmãtorú: «buza lorú cea de d'asupra spândurã în josú de doué degite mari, pentru aceea suntu nevoite ca sã pascã mergéndú îndărátú. Grumazulú lorú este țepãnú fãrã de încheeturã, pentru aceea nu potú sã și întórcã capulú nici în drépta nici în stãnga. Picioarele lorú suntu scurte, însă atâtú de springene, în câtú nici cãinii cândú le gonescú mai nu

potu să le ajungă. Adulmecarea loru este atâtu de aspră, în câtu de uă milă nemțescă departe adulmecă pe vênătoru, séu pe fiara care vine cu vântulu asupra loru ; érá cându mergu asupra loru în po-triva vântulu nu potú să'í adulmece pină cându le prindú.» Probabilu că Cantemirú a scrisú dupá auđite, căci nu esistă și nu potú esista oí cu grumazií fără de încheeturi ; în câtu despre forma buzelorú, lucru este probabilu, însă intru câtu ne privesce nu avemú cunoscintă despre uă asemenea rasă de oí. Pentru cele đise de același istoricú în privința cua-lității cárnii oilorú nóstre, este fórte adevératú ; chiarú pină astá-đi berbecii bátuți suntú căutați pentru Tur-cia. Étá cumú se esprimă istoriculu Moldovei : «Pentru aceea beilicciú ducú la Țarigradú pre totú anulú oí de acestea, care le numescú în limba tur-cescă *Kivirdik* ; pentru că carnea lorú se socotesce de turci mai multú de câtu tótá altá carne, atâtú pentru gustulu ei, câtú și pentru ușurința mistui-tuluí.»

În 1860 se aflaú în România 4,819,900 oí, miei cu mari ; érá în 1873 numéruí lorú a scăđutú la 4,786,317, adică cu 33,583 mai puținú. Între ace-stea 34,119 suntú oí de rasă merinosú érá restulu oí de țérrá.

Cele 4,752,118 oí de rase locale suntú împărțite în patru categorii dupá etate și sescú, și anume : 793,420 miei ; 3,477,840 oí ; 294,687 berbeci și 186,171 berbeci bátuți saú întorși.

Județele care aú câmpii întinse pentru păsciunatú,

posedeză și cele mai multe oi ; în frunte se află Ialomița cu 396,582 capete ; Brăila cu 277,004 ; Doljulu cu 270,828 ; Teleormanulu cu 267.384. Ilfovulu cu 227.387 ; Vlașca cu 223,567. Cele-alte județe au de la două sute de mi în jos pînă la 47,009, numărul aflătoru în județulu Muscelu.

După uă trecere de nouă-spre-zece ani așteptamă ca populațiunea ovină să se fi înmulțitu în țerra noastră ; din nenorocire și în această importantă ramură a agriculturii se constată unu scădementu. Se pretinde că s'au îngustatu locurile din cauza arăturilor și acesta aru fi cauza împuținării oilorū. Trebuie însă să nu scăpăm din vedere că, admitendu unu număr de cinci milioane de oi pentru 12 milioane de ectare de întindere a țerreii, și comparandune cu Franția, aru trebui să întreținem pe această suprafață apoue 8 milioane de oi, era în raportu cu Anglita aproape 24 milioane.

Regimulu oilorū este rusticu ca și rasele. Afară de lunile în care zăpada acopere câmpiile, oile stau totă ziua la păsciune ; în Ialomița și alte localități se ducă la câmpu chiaru pe zăpadă. Iernaticulu lor se compune din paie și fenu. Cultivatorii cu îngrijire dau spre primăveră oilorū fătătoare uruiala de porumb sau alte grăunțe.

Primăvera, încependu la maiu, turme imense de oi trecu de la câmpu la munte unde se țină la păsciune pînă la jumetatea lui augustu. Mulțumita acestorū animale, păsciunile de pe vîrfurile Carpaților aducă folose însemnate proprietarilor lor. Viața

păstorilor este aspră în aceste regiuni înalte ; în adevăr, nu numai că au să lupte cu dificultățile meseriei lor, dară și cu fiarele selbatice, și mai cu seamă cu ursul care pândesc toate minutele favorabile pentru a înhăța oile. Altă-felă această emigrațiune periodică de la câmpu la munte este foarte priincioasă sănătății animalelor.

Tratându despre industriile noastre, vom arăta folósele ce tragemu din diferitele producțiuni ale oiloru.

Era unu timpu cându caprele ocupaú unu locu îndestulú de importantu în Economia noastră rurală. Turme numeroase acoperea locurile sterpe și pădurile destinate a se pune în cultură. Numérulú lorú se micșoréză pe anu ce trece. De unde în 1860 se aflaú 423,077 capete, în 1873 de abia s'a constatatú 305,316, cu alte cuvinte unu scăđementu de 117,761 capete. Și cu toate acestea capra plătesce cu interesu în destulú de urcatu hrana ce i se dá, prin laptele, pèrulú, carnea și pelea sa. Laptele de capră este superioru celui de óie ; în câtu despre piele, nici se póte face comparațiune. Pentru aceste cuvinte arú fi de doritú ca cultivatorii cei mici, căroro capra le ține locu de vacă, să nu renunțe la crescerea unu animalu atâtú de prețiosu.

Caprele noastre suntú de rasă foarte bună ; producú lapte multu. S'a introdusú în Ialomíța și Argeșu renumita rasă de capre de Angora ; pină astá-đi numérulú lorú n'a sporitú.

Pentru a completa enumerațiunea animalelorú

domestice a căroră întreținere constituiesc speculațiunii de óre-care importanță, vomă adăogi la cifrele precedente numărul de 836,944 porci, mari cu mici. Să notămă că în 1860 s'a constatată 1,088,737 capete; astă-felă în 1873 se afla ună scădēmētū de 251,793 capete. Județulă Doljiū întreține celū maī mare numărū din aceste animale, adică 69,487 de capete.

Scăderea numărulă porciloră este uă perdere însemnată pentru agricultura năstră, căci între speculațiunile animale îngrășarea rămătoriloră este una din cele care aducă folóse maī multe. Afară de acēsta nūmaī prin întreținere de porci putemă trage óre-care folóse din ghinda și jirulă păduriloră năstre.

Se află în Romănia diferite specii de păsēri domestice precumă găini, curcani, gâsce, rațe, bibilici (pikiri). La 1860 s'a constatată 13,683,360 păsēri în tótă țērra.

Rasele năstre sūntă din cele maī bune și in același timpū din cele maī rustice. Intreținerea loră este atătū de simplă și de puțină costisitoare în cātū este de mirare cumă cultivatorii năștri nu prăsescū maī multe paseri. In alte țērrī comerciulă de esportățiune alū păsēriloră îngrășate și alū ouăloră se cifrēză cu decile de milióne, pe cāndū noi nu avemă de ajunsū nici pentru îndestularea locală.

A fostū ună timpū cāndū crescerea albineloră era răspēdită in tótă țērra; cāndū Romănia esporta cēră și miere d. prima calitate. Se vede că cultiva-

torii ținéu atât de multu la aceste folositoare insecte, că după cumu ne spune Cantemirú «locuitorii arú avea și mai mare dobândă de la dênsele, cându arú cuteza să țină pre toți roií care roescú ele în toți anii; însă în pravila țérrei este popritú ca orí și cine să nu ție mai mulți stupi de câtú suferă loculú seú, ca nu cumú-va mulțimea lorú să zăhăiască pe megiashi». Noi ceștia de astăzi amú apucatú prisăci însemnate compuse din sute de stupi; amú vedutú neguțătorii turci umblândú prin sate ca să strângă miere. În ȕioa de astăzi nu numai că nu se esportéza miere și céră, dară se importă. Păcatú ca să se părăsescă crescerea albinelorú; căci flora țérrei este atâtú de variată în câtú puține țérrí producú miere care să se pótă compara cu a nóstră. Afară de acesta întreținerea albinelorú nu cere mai nici úa cheltuelă; ele și recoltéza singure hrana și n'au nevoie de câtú de ulee unde să înmagasineze pentru folosulú nostru mierea și céră.

S'a constatatú la 1860 în tótă țerra 301,615 stupi; érá în 1873 nuuérulú lorú era de 305,316, adică unú sporú neînsemnatú de 3701 stupi. Producțiunea lorú anuală trece peste 600 mií oca miere și aprópe 60 mií oca céră.

Județulú Vlașca nutresce celú mai mare nuuérú de stupi, adică 19,470; în cele-alte județe se găsescú de la 3500 pînă 14 mií. Vasluiulú, a căruia miere s'a bucuratú în totú-de-una de unú renume particularú, întreține áncă 15 mií stupi.

Orî-cumû arû fi, caută să recunoscemû că lăsândû să piară uă speculațiune atâtû de folositóre ca aceia a albinelor, dovedimû că nu scimû să profitămû de dărnicia naturei. Avemû dreptulû să sperămû, cu tóte acestea, că în față cu dorința de a face ca agricultura să prospere, noi vomû îngriji nisce insecte care ne procură produse fără a ne cere mai nicî un sacrificiû.

De la albine să trecemû la gândacii de mêtase.

Nu se scie cândû s'a introdusû *arborele de aurû*, adică dudulû, în România ; ceea ce cunoscemû este că afară de regiunile unde temperatura este aspră, acestû arbore crește în tóte județele țerei ; că de la moși de la strămoși crescerea gândacilorû a trecutû din generațiune în generațiune ; că româncele aû purtatû de cândû se ține minte cămêși și marama de borangicû ; că iiele lorû aû fostû și suntû pînă astăzi ornate cu cusături de mêtase.

Clima țerei nóstre este din cele mai priincióse atâtû pentru vegetațiunea dudului câtû și pentru crescerea gândacilorû. Posedămû pînă astăzi uă rasă locală de gândaci, rasă robustă, rustică, cu tóte că mêtasea ce produce nu este de ântéia calitate.

Principele Barbu Stirbeiû în timpulû domniei sale a introdusû rasa de gândaci numită milaneză ; a fondatû pepiniera de duși din Panteleimonû ; a făcutû să se distribue puî de dudû și ouă de gândaci. Deja acéstă bânósă ramură a agriculturii luase óre-care avêntû, cândû bóla începuse să bântuiască gândacii în Franția și Italia. Nevoiți a căuta ouă de gândaci sănêtóse, educatorii francesi și italieni ve-

niră în România și deteră prin cererile loră uă puternică impulsione crescerei gândaciloră. Pe la 1860 prețulă ocalei de ouă de gândaci se urcase la 800 lei noui. Profitulă acestei speculațiunii deșteptase nu numai pe cultivatorii, ci și pe ómenii cei mai avuți. Salónele se prefăcuseră în unele casuri în magnanerii. Piața Bucuresciloră devenise ună mare deposită de gogoși de mētase; iară suburbiile erau pline de mici magnanerii. Se vindea frunđa unui dudă mare pînă la 25 lei noui. Nenorocirea însă urmăria acestă frumosă începută. Speculanții străini căutândă a se folosi de urcarea prețuriloră, introduseră pe subă mână ouă de gândaci atinse de bolă și după doui trei ani avutulă edificii care se înălțase prin crescerea gândaciloră se dărâmă; astăfelă pe la 1865 nici se mai vorbia de gândaci; totulă se reîntórseră la starea primitivă.

Nu se pôte mai mare pierdere pentru agricultura română. În adevără, într'unn spațiū de timpă atătă de scurtă, de unde nu esportamă nici gogoși, nici ouă de gândaci, în 1863 amă esportatū pentru suma de aprópe 4 milióne lei noui. În 1862 se esporta de abia pentru 1,372,600 lei.

Județele care s'au deosebită mai multă în acestă bânósă industrie suntu: Ilfovulă, Teleormanulă, Rómniculă-Sărată și Buzelulă.

Din cauza neîngrijirei nóstre amă perdută uă industrie care aduce Italiei și Franciei cu sutele de milióne venituri; pentru care Germania, Prusia, Austria, cheltuescū sume însemnate ca să o pótă acli-

mata. Culpa este a noastră și numai a noastră. Lăsându trecutului, caută însă să nu neglijem viitorul. Industria gândacilor de mătase este uă industriă română; uă industriă care va deveni, dacă vom voi, unū isvorū de avuție pentru țerra noastră. Ca să ajungem la acestū scopū, trebuie să căutăm a desvolta producerea mătasei atât pentru a alimenta mica noastră industrie cât și pentru esportatiune. Ceea ce s'a petrecut de la 1860 pînă la 1865 a fost unū lucru întâmplător; uă industrie nu se pôte înrădăcina prin asemenea procedări. Trebuia să șcim că bóla nu are să fie vecinică în Franca și Italia, și că prin urmare nu putem conta numai pe esportatiunea ouălor de gândaci, ci mai cu sēmă pe produțiunea mătasei.

Când s'a fondat Scóla de agricultură de la Ferestrău amū propusū oficialū că pepiniera de duși de la Panteleimonū să se prefacă într' uă scólă specială de sericultură și de filatură a mătasei. Copilele din asilele publice putēu învăța în acéstă scólă uă profesiune din cele mai productive. Nu s'a dat ascultare propunerei noastre; și astū-felū ne aflăm astăzi unde ne aflăm înainte de 1860, adică că se producea mătase numai pentru mărginitele trebuinți ale țeranelor noastre și fôrte puțin pentru comerciū.

Când uă țerră are norocire ca să pólă esploata uă indnstrie atât de bănosă și nu face nici unū sacrificiū pentru a o fonda; acésta este uă probă necontestabilă de cea mai culpabilă indiferință pentru prosperitatea sa.

IX

Pădurile. — Suprafața. — Distribuțiune. — Speciile de arbori. — Producțiune. — Industrii forestiere. — Fânețe și pășuni. — Întinderea. — Fânețele și pășunile de câmpie, de coline și de munte.

Țerra noastră a fostă una dintre cele mai păduröse din Europa ; dară neîngrijirea ómenilorő pe de uă parte, sporirea locurilorő cultivate pe de alta, au contribuitő la stărpirea unei părți însemnate din această avuție a Romăniei. Cu tóte acestea, chiarő astăđi pădurile la noi acoperő uă a șésea parte din suprafața totală a țerrei, 4,029,947 de pogóne. In comparațiune cu întinderea pădurilorő din alte staturi, țerra noastră trece între cele păduröse.

Județele de munte suntő cele mai păduröse ; în fie-care dintr'ensele se află păduri ca și vergure, unde securea n'a pătrunső nici uă dată. Copaci de sute de ani le dă uă majestate care impune admirațiunea. Multe dintre densesle au istoria lorő plină de legende religiöse, resbelnice și chiarő politice. In împrejurările cele mai grele, atunci cândő năvăleau ordele de barbari peste țerră, pădurile au fostő bulevardulő naționalității noastre. A fostő timpuri cândő strămoșii noștri erau nevoiți să adune bucatele de

pe câmpu în fuga mare și să alerge a se ascunde în nestrăbătutele păduri ale Carpaților.

La câmpie pădurile sunt mai rari; sunt cu toate acestea județe care posedă încă păduri dintre cele mai frumoase și mai întinse.

Localitățile de pe marginea Dunării sunt cele mai sărace de păduri; și între acestea județele Ialomița, Brăila și Covurluiul ocupă cel d'ânteu loc. În Ialomița, spre exemplu, călătorul strebate imensa câmpie a Bărăganului în timp de șese pînă la opt ore, fără ca să întâlnească în cale un singur copaci sub care să se poto umbri. Lipsite de adăposturi, aceste câmpii întinse cât poto omul vedea cu ochii, sunt espuse la vânturile cele mai violente și uscate. Adesea se întâmplă ca furtuna neîntîlnind nici uă pedică, să târască pînă în baltă turme întregi de vite.

Interesul nostru ne impune datoria ca cât mai neîntârziat să împădurim aceste câmpii imense. Agricultură și climă se vor folosi de uă potrivă din această transformare.

Némurile de copaci, sau esențele, după cum le numesc silvicultorii, care se găsesc în pădurile noastre variază după configurațiunea pământului. Pe pôlele munților se întinde fagul amestecat pe alocurea cu puțin paltin. Urcând spre vîrfu întîlnim maistosul brad, copaci dintre cei mai folositori din câți se află în pădurile noastre; el vegetează cu vigore pînă la cele mai mari înălțimi. Pe vîrfurile cele mai selbatice cresc pe alocurea mo-

lifulă și în unele părți ale țării pinulă. Tisa, arbore pre câtă de frumosă pe atâtă de utilă, de abia se mai găsește pe unele vârfuri. Ună copaciă dintre cei mai mândri prin portulă seă, mestăcănulă cu cōja albă ca neua, se amestecă în multe păduri muntene cu esențele resinose. Pe alocurea formăză elă ênsuși păduri îndestulă de întinse.

Ca copaci de mai puțină importanță se găseșă în munții noștri sorbulă, mojdrenulă, ciresulă amară, și ghimposulă ienuperă care creșce în locurile cele mai petroșe.

În pădurile de deluri și de câmpie, se găseșă stejarulă, ulmulă, frasinulă, arșarulă, jugastrulă, carpinulă, sorbulă și teiulă. Printre aceștia creșce adesea copăcei ca alunulă, cornulă, sângerulă, salba mōle, păducelulă, cătina, dărmoxulă, porumbarulă, resurulă și pērciotina, tōte acestea înghirlandate cu viță selbatecă și curpenulă cu florile fulgōșe.

Pe marginea apeloră și în locurile smărcōșe, creșce în zăvōie anină, sălcuile, plopi și richita. În petrișurile cele mai sterpe țintaulă și argintia dracilă își îngie rădăcinile sele; plutașii o salută cu plăcere căci fructele sele le dau oțetulă.

De la ună timpă încōce ună arbore pe care îlă datorimă Americăi, salcâmulă, începe a fi sădită seă semănată pentru a forma păduri. Impregiurulă Bolgradulă și alte părți ale Basarabiei esistă deja pădurici frumușele sădite numai cu acēșă esență prețioșă.

Ună arbore de mare folosă atâtă ca lemnă de

lucru câtu și pentru fructele sële, castanulū, se găsesce numai pe lingă monastirea Tismana din județul Gorjului. Vigórea cu care vegetéză în această localitate arū fi unū îndemnū destulū de puternicū pentru propășirea unei esențe atâtū de prețioasă.

România posedéză păduri de stejarū, de bradū și de fagū indestulū de întinse și de frumoșe pentru a nu invidia pe alte staturī; cu tóte acestea caută să recunóscemū că amū esplotatū adesea cu multă nesocotință acéstă avuție. Locuri destinate de natură a fi vecinicū pădurite, aū fostū pustiite de mâna omulū; astū-felū că astă-đi dealuri care altă-dată erau acoperite de cele mai mândre păduri, s'aū prefăcutū în râpe care nu numai că nu aducū nici unū folosū, déră contribuescū la sporirea înecăciunilorū. Acum cândū experiența și sciința ne-aū doveditū că amū greșitū. caută să ne grăbimū a repara rēlū prin plantațiunea și semēnarea tuturilorū locurilorū care nu se potū folosi de agricultură. Negreșitū că Statulū care posedă 1,281,297 pógóne de păduri, va intra celū d'ântēiū pe acéstă cale de ameliorațiune.

Pină astăđi lemnele esplotate din pădurile nóstre servescū mai multū pentru consumațiunea locală. Lemnele de încălđitū și cărbunii întrebuintați într'unū anū valoréză aprópe 100 milióne lei. Fără indoială că lemnele de construcțiune trebuie să represinte uă valóre analogă. Lemnele esportate valoréză mai multū de unū milionū. Străinīi ne cerū mai cu sēmă lemne de bradū de dimensiuni mari

și lemne de stejar. Pădurile din județul Némțului se împărtășesc într'ua proporțiune însemnată din comerțul de esportațiune. Lemnele de brad din această localitate vinu toate pe apă făcute plute. Portul Galați este centrul acestui comerț.

Esploatațiunea pădurilor dă naștere la mai multe industrii precum sunt ferestraele, fabricația șindrilei, a șitei, a vaselor, a hambarelor, a lopeților, a obiectelor de rudărie și altele. Ua populațiune numerosă de lucrători săteni umple munții îndată ce se învêreză, și nu îi părăsesc de cât uădată cu pornirea turmelor de pe vîrfuri. Sunt mulți care lucrăză și iarna.

Dintre aceste industrii cea mai importantă este a ferestraelor, sau jógărelor, adică a fabricațiunei scândurilor. Ferestraele sunt instalate la pôlele munților pe marginea apelor. Când lipsese apa curgătoare, un isvor bogat produce îndestulă apă pentru a pune în mișcare un ferestreu.

Afară de lemne pădurile produc fructe întrebunțate pentru a nutri animalele; astu-fel fagul produce jir și stejarul ghindă, ambele consumate de rimători. Scórța de stejar ca și rânza sau fructul aninului sunt întrebunțate pentru tăbăcirea peilor. Fructe ca smeura, cireșele amari, afinile, scorușele sunt căutate de cofetari pentru preparațiunea dulcețelor și a siropurilor.

Esploatațiunea pădurilor și industriile forestiere au mare viitor în țerra noastră. Ca și în alte staturi, va veni timpul când munții noștri vor resuna

de sgomotulū usinelorū ; cândū țipătulū mașinelorū de aburū va însciuța pe călători că străbatū localitățile înzestrate cu fabrici bogate ; însă pentru ca să nu așteptămū prea multū, și acesta cu dauna avuției naționale, caută ca Statū și particulari să coopereze pentru a da impulsione desvoltării industrilorū născēnde din pădurile Carpaților.

Fânețele sau liveștile de fēnū se întindū pe uă suprafață de 1,848,775 de pogone. Ele suntū compuse din totū felulū de plante. însă gramineele și leguminosele predominescū. Obicinuitū se cosescū odată pe anū ; iar în anii ploioși se mai face uă recoltă de fēnū pe la începutulū tōmnei numită *otavă*.

Pină astăzi predominescū în agricultura noastră *fânețele naturale* ; de abia pe alocurea se sēmēnă visdeii orī trifoiū. Cu tōte acestea întinderea mare a arăturilorū, spargerea treptată a fânețelorū, vorū nevoi pe agricultorii noștri să întroducă în combinațiunile lorū culturale *fânețele artificiale*. Acéstă inovațiune va fi unū progresū realū care va produce rezultate fericite atâtū pentru venitulū câtū și pentru îmbunătățirea pământului.

Fânețele noastre suntū amestecate cu arăturile în cele mai multe localități ; cu tōte acestea suntū situațiuni atâtū de favorabile vegetațiunei plantelorū de fânețe, în câtū suntū lăsate anume pentru acestū scopū.

După situațiunea lorū fânețele se potū deosebi în fânețe de luncă, acelea care se află pe șesurile de pe marginea apelorū curgătoare ; fânețe de câmpie

care suntu locuri ca și cele de aratură, însă se rezervă pentru a produce fână; fânețe de coline după cum suntu mare parte în unele județe ale Moldovei; în fine *musceburile*, adică fânețele de pe ramificațiunile cele din urmă ale munților. Cuali-tățile fânului se resimtă de felul fâneței; în adevăr, bună este fânul de câmp, de luncă, însă nu se pôte potrivi cu acel fân mătăsoș și profumat recoltat de pe multă pitorescile noastre musceluri.

Cuvântul este ușor de înțeles: flora, adică felurimea plantelor ce crescă pe musceluri, nu numai că este foarte avută, dără și alésă; plante din familiile gramineelor, leguminóselor, labiatelor, cariofilatelor și altele, se întrecă care mai de care să facă din muscelurile înflorite tapeturile cele mai viú și mai variatú colorate. Câte-va seri petrecute prin aceste locuri în timpulă cositului, în luna lui august, lasă impresiuni neșterse; călătorul nu va putea uita nici-uădată acelú deliciosú profumú pe care țerranii îl numescă *mirosú de fân*. Animalele domestice sciú a prețui atâtú de multú acestú plăcutú și nutritorú fân, în câtú în ieslele unde li se pune nu rămâne urmă de ogrinji.

În anii de secetă afară de fânețele de luncă și de musceluri, cele-l-alte producă prea puțin. În lipsă de nutrețú țerranii suntu nevoiți a vinde vitele cu prețuri foarte scăđute. Și cu tóte acestea léculú îl avemú și nu lu întrebuintă. În adevăr, puține țerrí din Europa suntu străbătute de ape numeroșe și abundente ca țerra noastră; pentru ce dără în

locu să lăsăm aceste isvóre de bogăție să se perdă nu le-am întrebuința spre a da viața fânețelor și câmpurilor noastre în anii când arșița tropicală a sórelui le pâlesce pînă face să piară ori-ce vegetațiune ? Interesele cele mai vitale ale agriculturii ne impune a nu întârzia introducerea unor ameliorațiuni care înavușesc atâtea localități din Europa.

Fânețele care nu se cosesc și sînt lăsate ca să fie păscute de vite se numesc *păsciuni*. Întinderea lor este de 5,845,135 pogóne. Dintre acestea uă parte sînt și locuri sărace care nu ar putea deveni fânețe de cosit ; în totu casul în țerra noastră sînt necunoscute acele păsciuni sterpe, pămînturi ca și deserte care acoperu suprafețe imense, cu miliónele de pogóne, după cum sînt pustele Ungariei.

Impregiurulu saú în vecinătatea satelor a existat de nu se ține minte uă întindere de pămîntu destinat pentru păsciunea vitelor ; aceste păsciuni, numite după localități *izlazuri* și *imașe*, disparu pe fie-care anu, mai cu sémă de la 1864 de cându s'au împroprietăritu sátenii. Pentru păsciunea vitelor țerranii se învoesc cu proprietarii saú arendatorii moșielor ; érá locurile lor le ară pe de plinu.

Ca și fânețele păsciunile sînt de luncă, de câmpie, de coline și de munte ; cu deosebire că pe vîrfurile Carpaților există uă anume regiune agricolă, aceea a păsciunilor de vară, unde iarba désă și mêtăsósă nu crește mai micu uădată la înăl-

time ca să fie cosită. Păsciunile șese predominesc în județele de dincóce de Milcovú; în cele de dincolo păsciunile de pe coline se ținú lanțú pînă la hotarulú țerrei.

Nu există localitate în România care să nu își aibă păsciunile séle, și acesta pentru că pascerea este unú regimú predomnitorú în agricultura noastră; cu tóte acestea suntu județe unde întinderea ocupată de păsciuni este imensă; astú-felú în județulú Ialomița care are uă întindere de 1,106,851 pogóne, păsciunile acoperă 744,804 pogóne; în județulú Brăila din 752,699 pogóne întindere totală, păsciunile ocupă 498,317 de pogóne. Aceste imense șesuri acoperite cu iarbă constituescú aceea ce se numesce *Câmpia Bărăganului*, stepă nesfêrșită care începe în vecinătatea Olteniței și se întinde pînă la Brăila. Arăturile întinđendu-se pe fie-care anú, câmpia Bărăganului se îngustăză, și negreșitú că va veni unú timpú cândú va exista numai cu numele.

Pămêntulú din Bărăganú este mai peste totú de calitate bună; adăogându pe lângă acesta îngrășarea produsă prin păsciunare, urméză că această câmpie va deveni una din cele mai fertile din țerră. Póte că pînă astăđi arú fi dispărutú înaintea plugului aceste șesuri; însă lipsa de apă a depărtatú populațiunea de dênsele. În adevêrú, apă se găsește la adâncimi fórte mari în Bărăganú; păstorii ca să adape vitele o scotú din puțuri cu burdușe trase de cai.

Pădurile lipsescú cu totulú; nici unú adăpostú nu

află omul și vitele pe aceste întinse câmpii. Iernele sunt periculoase pe Bărăgan, căci furtunile violente, viscolul, târâse adesea pînă în baltă turme și păstori. Călugării cernicari, uadinioră proprietari mari în această localitate, au semănat uă pădure de stejar pe moșia Copuz. Din nenorocire exemplul dat de dînșii n'a fost imitat, și pînă astăzi Bărăganul oferă monotonul și obositorul aspect al unei câmpii imense fără un stuf de mărăcine pentru umbră.

Pasciunile Bărăganului sunt acoperite de cum se ivesc primăvara și pînă în iarnă de nenumărate turme de vite mari și mărunte, cireți de bou și vaci, herghelii de cai, turme de oi. După obiceiul locului diferitele moșii se împart în *sohatură* potrivit cu numărul vitelor. Neguțătorii de vite, măcelari, strâng primăvara vitele slabe și le duc să se îngrăse în sohaturile Bărăganului. Tîmna cireți întregi de vite grase umple *zalhanalele* unde carnea lor este prefăcută în pastramă și seul pus în burduf. Acastă speculațiune dată din vechime și producea folose însemnate fiind singurul mijloc pentru a da uă valoare pasciunilor. Astăzi însă cînd mijlocele de transport cu drumul de feră și pe apă permite a se esporta cu mare înlesnire în străinătate, *zalhanalele* încep a fi desființate și vitele noastre grase se duc la Viena, Pesta și pînă la Danțig.

Cîmpia Bărăganului cu pămîntul său cel bun și ușor de lucrat ar deveni un izvor de mare

avuție pentru țerră cându unū canalū saū mai multe arū străbate-o. Pe lângă folosulū de a procura apa trebuinciosă, canalările arū servi ca căi de comunicațiune și ca mari canaluri de irigațiune. Opera arū fi mare și de natură a ispiti ambițiunea unū bărbatū de statū românū, după cumū opere analóge aū ispititū ómenī ca Colbert, Sully, Cayour, și alți.

Intre pasciunile din totă România pasciunile Carpaților ocupă loculū d'ânteiū prin cualitățiile nutritive ale plantelorū care le smăltéză. De la unū capetū alū țerreī pînă la celū-altū vêrfurile munților nostri suntū acoperite de pasciuni bogate. Ne-numerate turme de vite, de oi mai cu sémă, din țerră și din Transilvania, populéză vêrfurile singuratiche de la maiū și pînă la Sânta Maria. Productele lorū, mai cu sémă brânza de burdufū, urda și cașcavalulū, aprovisionéză tóte orașele țerreī.

Ca și la câmpie, cualitatea pasciunilorū variază după localități. Suntū munți ca aceia ai Penteleului și ca muntele Cracău din județulū Némțului a căroră iarbă însușese cualități atătū de superióre în câtū brânzeturile lorū se bucură de uă reputațiune necontestată în totă țerra. Istoricalū Cantemirū luândū de normă povestile locale arată în *descripțiunea Moldaviei* vorbindū despre munți, că «locuitorii culegū «roa care cade pe frunțele burianilorū, mai înainte «de a resări sórele și puindū-o într'unū vasū, găsescū pe d'asupra apeī plutindū celū mai frumosū «untū, care nici la mirosū, nici la flóre, nici la gustū, «nu are osebite de untulū celū-l-altū ; déră nu este

«preste totu anulū, ci numai între aceste trei luni,
«martie, aprilie și maiū. Untulū acesta are în sine
«atâta putere de hrană în câtū cândū suie oile la
«munte, intru acea vreme se înădușescū de multă
«grăsime. Pentru aceea păstorii care sciū, își po-
«prescū turmele lorū în lunile acelea numai la pō-
«lele muntelui. » Nu se pōte vorbi mai lămuritū de-
spre bunătatea păsciunilorū de munte și despre cua-
litățile prin care se deosibescū unele din aceste pă-
sciuni.

Păsciunile nōstre alpestre fiindū atātū de supe-
riore, n'avemū de câtū să invēțamū a le prețui mai
bine, a ne folosi de dēnsele mai cu sciință pentru
ca produsele stănelorū din Carpați să ne scutēscă
de a mai rēvni la brānzeturile din Elveția și alte
țēri.

X.

Culturile. — Cereale — Intinderea cultivată. — Grâu. — Secară. — Orz. — Ovăs. — Mei. — Porumb. — Rișcă. — Alte plante cultivate. — Legumi. — Grădini de legumi. — Legumile cultivate. — Pomii roditori.

Cerealele, avându în frunte grâul și porumbul, sunt fundamenul agriculturii române. Clima temperată, zăpadă multă iarna, ploaie de primăvară care favorizează creșterea plantelor, câmpii întinse, șesuri din cele mai fertile, pământul argilo-nisipos, nisipo-argilos ori argilo-calcaros bogat în materii organice, în fine cu o sumă de condiții climatice, topografice și geologice, România, mulțumită dărniciii Providenței, însușește la cel mai înalt grad condițiile priincioase pentru cultura cerealelor. Afară de locurile ripoase, de vârfurile și de costele munților, nu există localitate unde să nu se cultive aceste plante alimentare. Aproape cinci milioane pogone se semeană anual cu plante cereale.

Din cinci milioane pogone de pământ arat, grâul singur ocupă peste un milion de pogone. Varietățile cultivate se împart în grâuri de primăvară și în grâuri de toamnă, divisiune fondată pe e-

poca semănatului acestei cereale. Dintre acestea unele au spicele cu mustăți, era altele sunt tunse; unele au bobul alb, altele roșcat.

Grâul de toamnă se sèmează mai mult la câmpie, era cel de primăvară spre munte și în locurile colinoase ale Moldovei. Varietatea d'ântei este cea mai împrăștiată.

Se sèmează multe soiuri de grâu; însă cele mai cunoscute și prin urmare mai răspândite, sunt grâul românesc alb și roșu, sau grâul bătrân, varietate prețioasă, cu grăuntele bobonate și de bună calitate; ghirca, grâul de Banat, Sandomirca și arnăutul. Avem grâuri tari sau sticloase, superioare pentru fabricațiunea pastelor alimentare, și grâuri fragede.

Un nem de grâu cultivat în câte-va localități muntene este alacul (*triticum spelta*), al cărui bob este îmbrăcat. Acest grâu era foarte apreciat de către strămoșii noștri romani; făina sa era considerată de antea calitate.

Cultura grâului se întinde pe fie-care an; în același timp sèmeța este mai bine alasă și varietățile superioare mai căutate. Acestă cereală fiindu-basa comerțului nostru de esportățiune, trebuie să ne punem toate silințele nu numai pentru a-i întinde, ci mai cu sème pentru a-i ameliora cultura.

Porumbul sau păpușoiul, ocupă peste două milioane pogone. Acestă plantă bine-cuvântată este uă avuție neprețuită pentru agricultura noastră, atât ca plantă de comerț, cât și ca plantă ali-

mentară. Țerranii noștri de la Dunăre pină la ultimele locuinți din Carpați se nutrescū cu mămăligă.

În același timpū grăunțele de porumbū se întrebuintează pentru hrana animalelorū domestice. Făina de porumbū saū mălaiulū se mai întrebuintează pentru fabricațiunea alcoolului.

Se cultivéză în România douē varietăți de porumbū : scorumniculū, varietate cu grăunțele micū și îndesatū, și porumbulū cu bóbele mari. Ambele reușescū ca în nici-ua altă țerră din Europa. America, patria acestei plante, nu produce porumbū mai frumosū ca alū nostru.

După grâu și porumbū, orđulū este cereala care ocupă ua întindere mai mare, se sémănă anualū aproape 500 mii pogóne.

Orđulū se întrebuintează mai cu sémă pentru fabricațiunea berei și alimentațiunea cailorū. Specialiști susținū că orđulū nostru este de ânteia calitate pentru fabricațiunea berei.

În anii cândū nu se face porumbulū, țerranii macină orđū și lū amestecă cu mălaiulū.

Ovėsulū, varietate cu bobulū albū, se cultivéză pe 253 mii pogóne. S'a introdusū în unele localități din Moldova ovėsulū negru, varietate escelentă ca producțiune și ca greutate. Grăunțele de ovėsū se întrebuintează pentru hrana cailorū. Paiete sale ca și ale orđului suntū utilizate ca nutreți.

Secara se sémănă pentru fabricațiunea alcoolului; întinderea cultivată trece peste 120 mii pogóne. Acestă plantă arū merita mai multă atențiune din

partea agricultorilor noștri; în adevăr, sunt năsipisci, locuri sărace, unde cultura grâului nu aduce nici un folos; secara, în asemenea condițiuni, este preferabilă.

Meiul, căruia se consacră 252 mii pogone, se cultivă mai mult ca nutreț pentru vitele cornute. Cu toate acestea sunt localități pe marginea Dunării unde se consumă mămăliga de mei. În orașe se fabrică din făina acestei plante bătura cunoscută sub numele de bragă.

În câte-va județe din Moldova, și în particular în județul Iași, se sâmână rișcă. Această plantă se cultivă în departamentele sărace din Franța ca plantă alimentară pentru oameni; la noi, unde reușesc toate cerealele, rișca nu va deveni o cultură importantă.

Afară de plantele alimentare se cultivă dintre plantele industriale rapița, inul, cânepa, tutunul, anisonul și coriandrul.

De abia sunt douăzeci de ani de când s'a introdus rapița în cultura noastră. Pământul fiind gras; clima fiind în destul de priinciosă, această plantă s'a impus agricultorilor noștri prin beneficiile ce rapoartă cultura sa. De unde la început se semăna cel mult zece pînă la cinci-spre-zece mii pogone, astăzi întinderea cultivată se apropie de 200 mii pogone. Comerțul de esportățiune al semînței de rapiță a luat asemenea un avânt mare; astăzi-acum zece ani de abia se esporta rapiță pentru 740 mii lei; iară în 1871 s'a esportat pen-

tru aprópe 11 milióne lei. Cultura rapiței a fostú și este atâtú de profitabilă că, în anii cei buní, mulți agricultorí s'au înstăritú din vîndarea seménteí. Tóte aceste împrejurări arú trebui să ne îndemne a întinde cultura acestei plante uleióse, și ceea ce este mai multú, a îmbunătăți modulú de a o cultiva. Cultivatorií cei micí s'arú folosi prin introducerea rapiței în cultura lorú; nenorocire însă, acéstă bănósă cultură se face mai cu sémă de către agricultoríí cei mari.

Inulú și cânepa se cultiva odiniórá în tóte județele țerreí, pentru că țerranii purtaú albiturí de pânză fabricate din aceste textile. De la întroducerea pânzeí de bumbacú, țerrancele aú renunțatú în cele mai multe localități la strămoșésca industrie a țesutului; în satele nóstre nu se mai aude ca altă dată sgototulú rėsboiului și cãntãrile femeilorú lucrãndú în argele. Nu avemú nimicú de đisú contra introducereí bumbacului, însă nu ne pare mai puținú rėú că douė culturí atâtú de importante aú mai dispãrutú din agricultura nóstră. Ne vomú cunoșce greșala; vomú cultiva din nou inulú și cânepa, căci acestea suntú plante care raportéză beneficiuri mari în țerrile cele mai înaintate în agricultură; arú fi de doritú însă să ne îngrijimú mai din vreme de acésta, pentru ca nu cumva trecêndú timpú multú, să pățimú cu industria domestică textilă, ceea ce amú pățitú cu alte industrii care de și prinseseră rădădăcină în țerră aú dispãrutú fără a lãsa urme.

Uă cultură care se lățise fórté multú în țerra nó-

stră este a tutunului. Folósele ce raporta cultura acestei plante atât în comerciul local cât și pentru esportatiune îndemnară pe agricultorii a o îngriji fôrte de aprópe. Mulți dintre dênșii nu s'aũ multumitũ să aducă sêmênță din Turcia, dară chiarũ cultivatori locali pentru a tracta planta după cumũ se face la locũ. Cultura mergea prosperândũ și putea deveni uă ramură din cele mai productive ale agriculturii nóstre; ânsă fiscalũ a socotitũ de cuviință să concesioneze cultura și vândarea tutunului unei companii; acésta a fostũ uă lovitură de mórte pentru cultura tutunului. De la monopolũ încóce mai toți proprietarii aũ abandonatũ cultura; țerranii o facũ de nevoie, însã pe întinderi mici; astũ-felũ cã regia importă tutunũ. Iatã dară unde amũ ajunsũ; de unde România trebue să fi uă țerrã producătoare de tutunũ ca s'a făcutũ clienta Ungariei, Turciei și a altorũ țerrĩ. De bunã sémã legitime vorũ fi interesele fiscalũ; însã în cestiunea tutunului avemũ convințiunea cã putea să se lase cultura și comerciul liberũ și statulũ prin imposite să se folosescã mai multũ, fãrã ca să priveze agricultura țerreĩ de una din cele mai importante culturĩ. Airea se cautã a se introduce în agriculturã câtũ mai multe plante, și în specialũ plante industriale; noi, ca și cumũ verĩ unũ geniũ rêu ne-arũ îmboldi, de abia vedemũ uă culturã cã prinde rãdăcinĩ și facemũ ce facemũ ca să o înăbușimũ. Acésta nu este calea ce ne comandã să urmãmũ interesele nóstre agricole. Inainte de a omori uă culturã importantã cautã să cugetãmũ;

să ne silimū a găsi airea venituri, cōci introducerea unei plante nu se pōte face de astă-dī până măine. Dovadă este că de anī ne trudimū a introduce câte-va plante a cărorū utilitate este demonstrată, și totuși cultivatorii parcă nu vorū să 'și dea sémă despre folósele ce arū dobândi variindū plantele cultivate.

Se cultivă mai cu sémă în județele din susulū Moldovei anisonulū pentru aromatisarea rachiulū de bucate. Coriandrulū, uă altă plantă aromatică, se sémēnă împrejurulū a cătorū-va orașe. Uă plantă care reușese în țerra nōstră este hameiulū. Fabricanții de bere ne-aū mărturisitū că bine cultivatū, hameiulū din Romānia este de calitate superiōră. Și cu tōte acestea, acēstă prețiosă plantă cu care natura a hărăzitū tōte crāngurile nōstre, nu figurēzā între plantele cultivate la noi. De abia s'aū făcutū câte-va cercări de cultură și aci s'a mărginitū totū. Acēstă cultură meritā uă deosebită atențiune cu atātū mai multū că pōte deveni ca și rapitā unū obiectū de esportațiune.

Sfecla de zacărū cultivată la scōla de agricultură, a produsū rezultate fōrte mulțumitōre. Analisa făcută a găsitū aprōpe 12 la 100 zacărū.

Acestea suntū plantele industriale cultivate la noi. Scimū că s'a cercatū pe alocurea cultura roibiei; însă suprafața ce s'a consacratū acestei plante este atātū de neînsemnată în cātū se putea considera ca uă lucrare esperimentală.

Convinsi că agricultura unei țerrī cu atātū se folosese mai multū cu cātū are culturī mai variate,

amă căutată încă de la 1864 a face unŭ câmpŭ de experimente la Scóla de Agricultură. După desființarea Scólei din Panteleimonŭ, cândŭ s'a fondatŭ scóla de Agricultură de la Ferestreŭ în 1869, amă înființatŭ din noŭ câmpulŭ de cercări; și astŭ-felŭ culturile experimentale se continuă pînă astăzi. Resultatulŭ acestorŭ 40 ani de cercări este că, nu există uă plantă în agricultura Europei care să nu reușească în țerra noastră, afară de două trei plante cultivate în partea cea mai meridională a continentulŭ; plante alimentare, plante de nutrețŭ, plante industriale de tóte categoriile, aŭ vegetatŭ și vegetéză în câmpulŭ de experiențe alŭ stabilimentulŭ, în condițiuni care ne autoriséză a recomanda cultura celorŭ mai însemnate dintre dênsele. Sperămŭ că rezultatele folositóre ce a produsŭ introducerea rapiței în cultura noastră, va îndemna pe agricultorŭi noștri a introduce și alte plante cărorŭ agricultura europeană datoréză în mare parte starea sa de prosperitate.

Noi româniŭ, țerraniŭ în particularŭ, suntemŭ din punctulŭ de vedere alimentarŭ unŭ némŭ legumistŭ, adică mare iubitorŭ de legumŭ. Natura climei pe de uă parte, posturile prescrise de religiunea noastră pe de alta, esplică predominirea regimulŭ vegetalŭ în alimentațiunea noastră. Trebuința dară ne-a îndemnatŭ a da óre-care importanță culturei legumilorŭ.

Grădinile de legumŭ ocupă uă întindere care trece

peste 300 mii pogone; între acestea intră și pometurile.

Clima țerei, natura pământului și distribuțiunea apelor, sunt pre câtu se póte de priinciose grădinăriei. Nu esistă legume cultivată chiaru în țerrile cele mai meridionale ale Europei, care să nu reușescă în țerra noastră.

De câți-va ani cultura legumilor a făcutu progresu mare, mai cu sémă împregiurul orașelor mari. Nu numai că procedările de cultură s'a au perfecționatú, dară numéru legumilor cultivate, deja îndestulú de mare, s'a sporitú prin introducerea de plante noui și de varietăți superióre prin calitățile lorú. In acéstă privință grădinile care aprovisionéză capitala țerei se potú cita ca modelú. Caută însă să recunóscemú că ceea ce s'a făcutu pentru dezvoltarea grădinăriei este puținú potrivitú cu câtu mai ne-a rēmasú de făcutú. Acéstă artă atátu de folositoare, a ajunsú in unele staturi din Europa și particularú in Francia, la unú gradú de perfecțiune in câtu trebuie să ne punemú tóte silințele pentru a ne potrivi cu dēnsele.

Grădinăria se practicéză in România de către specialiști care facú comerciú cu legumile și de către țerrani. Aceștia cultivéză in grădinițele lorú fórté puținé legumí; dară pentru speculațiuni ară pogone întregi cu fasole, linte, mazăre, castraveți și alte plante. Uă populațiune numerosă de grădinari bulgari tráescé in România din cultura legumilor; ei vinú primávéra și sedú in țerra pină cândú des-

facu legumile de iarnă. Cultura loră destulă de îngrijită ca esecutiune, a câștigatū însă prin venirea loră în țerră, căci trebuințele românilorū i-au îndemnatū a cultiva multime de plante a cărorū cultură le era necunoscută.

Dintre legumile farinose se cultivă fasolea, lintea, mazărea, bobulū și năutulū. Cultura fasolei se dezvoltă în fie-care anū nu numai pentru îndestularea populațiunei dară și pentru esportatiune. Cultura lintei urmază aceiași cale. Se produce în tōtă țerra 13 miliōne de ocale din aceste douē leguminose.

Legumile rădăcinose, precumū suntū cartofulū, sfecla, morcoviī, guliile, celina, păstărnacii, pătrunjelulū, ridichile, hrénulū, cépa, usturoiulū, prazulū, se cultivéză în tōte grădinile din țerră.

Varđa, conopidele, spanaculū, lăptucile, pătlăgelele vinete și roșiī, bamiile, ardeiulū, sparanghelulū se producū în cătășini insemnate.

Cucurbitaceele, adecă pepeniī verđi și cei galbeni, castravețiī și dovleceii, se cultivéză relativamente mai multū de câtū în orī-care altă țerră din Europa. Consumațiunea lorū este atâtū de mare în câtū se cultivă nu numai în grădinī dară și în cultură mare. In câtū despre cualitatea lorū, nu credemū să existe țerră în Europa unde pepeniī verđi să fie superiori boșarilorū noștri.

Toți străiniī care aū visitatū piețele nōstre de legumī, și cu osebire piața Bucurescilorū, recunoscū că prin cualitățiile și varietatea lorū, verdeturile

noștre de totu felulū potū concura cu cele mai renumite din Europa.

Floricultura este ună dispozițiune tradițională la români. Nu credemū a fi desmințiți afirmându că nu există casă, nu există bordeiū sau colibă în tótă țerra unde fetele să nu cultiveze flori. Busuiocul, gălbenelele, calonfirii, lemnulū lui Dumnezeu, trandafirulū, suntū florile favorite ale țerrăncelorū noștre. Prin orașe colecțiunile suntū mai bogate. In cea mai modestă căscioră se vedū pe ferestră mușcate, indrișaimū, vanilie, trandafiri, mixandre, lămâiță, maghiranū, verbine, merișorū. Nu există grădină în care pe lângă trandafiri albi și roșii să nu se cultiveze vara totū felulū de flori. Unū arbustū pre câtū de elegantū pre atâtū de frumosū, oleandrulū, rarū pină mai acumū câți-va ani, a ajunsū să împodobescă tóte grădinele.

Gustulū floriculturei a pētrunsū de câtū-va timpū și între ómenii avuți. Astăzi grădinele de ornamentū au devenitū unū accesoriū indispensabilū alū oricării case. Cei mai cu mijlóce întretinū florării pline cu colecțiuni bogate. In Bucuresci, Iași și alte orașe mari există unū numărū însemnatū de grădinari care realizéză beneficiuri mulțamitóre din floricultură.

Nu numai orașele mari dară și cele mici, au înființatū grădini publice, dintre care unele, precumū suntū aceea de la Romanū, și de la Severinū facū onórea municipalitățilorū.

Bētrânii noștri ținēū atâtū de multū la grădinele

de ornamentu în câtu pe la tôte moșiile avêu aseme-
nea grădini. Aru fi de doritù ca descendenții lorù
săi imiteze; acêsta îi va atrage mai multù către
viața de țerră; îi va face să se ocupe mai cu plăcere
de întinsele lorù domenii. Țerra în generalù și des-
voltarea agriculturii în specialù, vorù beneficia din
acêstă utilă și plăcută deprindere.

Viile. — Ochiire economică — Distribuțiunea viilor în România. —
 Délurile renumite. — Varietăți de struguri. — Producțiunea vinu-
 rilor. — Obrații și livețile de pruni și alți pomi roditori.

Nu există crâng în țerra noastră în care aguridarul (vița selbatică) să nu înfășure cu ghirlan-
 dele sale arțarii, ulmii, frasinii și plopii. Vara un
 profum de tămuioră; la începutul toamnei cior-
 chine cu bóbele negre; érá pe la sfirșitú frun-
 de roșii ca para focului, ne spunú la fie-care pasú ce
 facemú prin crângurile nóstre că suntemú în pa-
 tria viței naturale. Esistența acestui arbustú; vigó-
 rea cu care vegetéză și profumulú ce esaléză flo-
 rile sale, suntú semne sigure că ne aflámú în regi-
 unea cea mai priinciosă pentru cultura viei. Orí-cine
 și va arunca ochii pe uá cartă a Europei și va ob-
 serva posițiunea geografică a localităților celorú
 mai renumite prin viile lorú, se va încredința că
 ceea ce spunemú este unú faptú ce nu se póte con-
 testa. Trecutulú nostru economicú și agricolú ne-a
 lăsatú probele cele mai temeinice în acéstá pri-
 vință. In adevérú, suntú secole de cândú vinurile
 nóstre aú dobânditú unú renume mare peste hota-

rele țării. Ilustrul Cantemir, care cunoscea atât de bine Europa, nu se sfiesce a țice vorbindu despre vinul de la Cotnari : «*Ără eă fără de aceia* » *îndrănescă a lă socoti a fi celă mai bună de cătă* » *tôte cele-alte vinuri ale Europei, încă și însuși de* » *cătă celă de Tocaiă* ». Și mai la vale : «*Aceste pod-* » *gorii nu slujescă numaī pentru trebuința locui-* » *torilor, ci încă prețulă celă mică ală vinulă* » *trage la sine și pre neguțătorii rusesci, leșesci co-* » *zacesci și ardelenesci.* » Dacă astăđi nu mai putemă afirma cu siguranța lui Cantemir că vinurile noastre suntă dintre cele d'ânteiă din Europa, cauza este că în cultura viilor, și mai cu sémă în arta păstrării vinurilor, pe cândă alte némuri aă mersă înainte, noi, ca să nu țică că amă dată înapoi, amă stată pe loc. Caută însă să mărturisimă că astăđi, ca și în timpulă ilustrulă istorică ală Moldovei, suntă viticultorii care și caută viile cu multă sciință și și păstréză vinurile în cele mai priincioase condițiuni.

Via cresce și strugurii se cocă în România de la Dunăre pină la pólele munților ; dară adevărata regiune a viilor, adică localitățile unde priesce mai multă acestei plante, este acea trêmbă de coline saă de deluri, cele din urmă trepte ale Carpaților, care începe la Orévița în județulă Mehedinți și se termină la Cotnari în județulă Iași. Pentru ași face oră-cine uă idee mai lămurită despre acéstă frumósă și avută regiune, întinđă uă cartă a țării înainte sa și împreune printr' uă linie localitățile următore :

Orévița, Drăgășani, Pitești, Ploesci, Urlați, Buzău, Odobesci, Nicoresci, Huși, Iași și Cotnari. Inchipuindu-ne această linie trecându prin cóna colinelor, viile ocupă regiunea despre Dunăre și Prut și vegetează pînă în țărmurile acestor ape. Cu cãtu însã se depãrtézã cine-va de coline, cu atãtu vinurile suntu mai comune. Și în alte țerrî suntu vii renumite, și în unele mai renumite ca ale nôstre; însã în mare parte dintr'ensele localitãțile vinicóle suntu mãrginite, presãrate ici și colea; în România generósa Providența a ținutũ sã încununeze colinele cu ghirlandele de viță de la unũ capetũ alũ țerreî pînã la celũ-altũ.

Viile acoperã în țerra nôstrã nã întindere de aproape 200 mii pogóne; dintre acestea peste 300 mii eraũ proprietate a Statului, éra cele-alte aparțin particularilor. Statulũ neputendũ îngriji de viile sale s'a desfãcutũ mai de tóte.

Județele cele mai avute în vii suntu Prahova, Buzău, Râmnicu-Velcei, Putna, Tecuciũ, Huși și Iași. În fie-care din aceste județe suntu vii vestite însã renumirea acordã cu dreptũ cuvêntũ loculũ d'ântéiũ delurilorũ urmãtóre: *Délulũ mare* în județulũ Prahova; *Drăgășani* în județulũ Râmnicu-Velcei; *Odobesci* în județulũ Putna și *Cotnari* în județulũ Iași. Ca vii de mânia a doua se socotescũ Orévița în județulũ Mehedinți; *Délulũ Slatinei*; *Délulũ Piteșilorũ*; viile de la Sãrata din județulũ Buzău; *Nicoresci* din județulũ Tecuciũ; *Délulũ Hușilor*; *Grecii* și

Costescii din județul Tutova; Socola din județul Iași.

În viile noastre se găsesc nenumăratele de struguri cele mai vestite, precum sunt între struguri negri și roșii, *negru môle*, *negru vîrtosă* și *braghina*; érá între cei albi, *bêsicîia*, *tîmpuria*, *verdunca*, *gărdinul*, *tămuiósa*, *mischetul* și alte soiuri.

Viile din Prahova produc vinuri albe și roșii, însă aceste din urmă în cantitate mai mică; cele din Drăgășani dau vin alb de întîia calitate; viile din Odobesci se deosebesc prin vinul roșu, érá Cotnari merită locul de onóre pentru vinurile albe verdui. Puțin cunoscutele vii din Orévița produc vin roșu de calitate care póte rivalisa când sunt bine preparate și conservate, cu semenile lor din viile cele mai renumite. Délul Nicorescilor are vii care rivaliséză cu cele mai bune din Odobesci. Situațiunea viilor face ca valórea lor să varieze fórte mult; astú-felú în acela ú délú pe când viile de la póle, saú de pe șesú, harvele după cum le dîcú în Prahova, se pot cumpéra și cu 300 lei pogonulú, viile renumite se urcă la 1500 de lei. Vinul urmăză aceiași deosebire; în anii obiécniți vinul de pe póle se desface cu două lei vadră, érá celú de calitate superióră cu patru și cincí lei cândú este nou. Vinurile de póle nu fînú mai multú de două ani; érá cele de pe locurile înalte cu câtú se învchescú câștigă în calitate și ajungú să se vîndă cândú sunt de trei ani cu 15 și 20 lei vadră.

Producțiunea vinului la pogonă variază asemenea după pozițiunea viilor; pe când cele de pe pôle produc în anii cei buni pînă la 400 de vedre la pogonă, cele situate pe vîrfuri și pe cõste dau 100 pînă la 150 vedre. Luând anii unul peste altul și ținînd în sémă accidentele climatice precum sînt grindina și degeratul, viile din totă țerra produc pînă la 10 milioane vedre vin; dară sînt anii unde acéstă cantitate se reduce la jumătate, și de abia ajunge pentru consumațiunea locală.

În vecinătatea viilor și pe alocurea prin obrații, se află plantațiuni întinse de pruni. Pomul acesta este cultivat mai cu sémă pentru fabricațiunea băturii numită *țuică*. Mai rustică de câtă via, el se apropie mai mult de munte. Varietățile de pruni tomatici sînt cele mai respândite; prunii vèratici sînt mai rari. Culese pe la începutul tòmnei, prunele se păstrează în anume vase în care ferbă, și iarna se estrage rachiul dintr'ensele. Când fabricațiunea este făcută cu îngrijire și țuica este conservată mai mulți ani, acéstă bătură dobîndesce uă frumoasă culoare gălbuie, un gust și un buchet deosebit.

Prunul crește în locuri care nu se pot ocupa avantajos nici cu vie nici cu plante agricole; acéstă împrejurare ar trebui să ne îndemne a spori plantațiunile.

Uă deprindere tradițională face pe viticultorii nostri să planteze prin vii și în obrații tot felul de pomi roditori; între acestia cireșul și nucul în unele localități, mărul și părul în altele, sînt pre-

feriți. Scorușul, un pom sălbatic, este favoritul multor proprietari de vii. Persicul, gutuiul, pe alocurea migdalul, contribuiesc a face și mai pitoresc aspectul viilor noastre.

Tot în circumscripțiunea viilor se află livezi întinse de meri, peri și nuci cu ale căror fructe se alimentează orașele și satele. Precupeții din orașele mari cutreieră toamna localitățile arboricole spre ași face proviziuni de fructe pentru iarnă; érá în orașele mici și prin sate, mîntenii noștri se preumblă cu sacii cu fructe încărcăți pe cai. Când recolta este abundentă, perele și merele se usucă la sóre și în această stare sunt debitate sub nume de *póme*. Prunele afumate ori opărite sporesc veniturile în destul de modeste ale arboricultorilor noștri.

Cultura arborilor fructiferi se întinde în fie-care an mai mult. Mulțumită climei cu totul favorabilă acestei producțiuni și stăruinței arboricultorilor, va veni un timp când fructele noastre vor rivalisa cu cele mai renumite din alte țări înaintate, când această producțiune va putea alimenta și comerțul de esportatiune. Pentru a ajunge la acest rezultat s'a înființat în anul acesta o școală specială de orticultură pe lângă școala de agricultură de la Ferestreu. Sperăm că această nouă secțiune a școlii de agricultură va înzestra țerra cu grădinari dibaci, specialiști care ne lipsesc cu totul astăzi. (1)

(1) Stăruisem o aproape de cece ani pentru înființarea acestei școle de grădinărie. De abia înființată și Camera a socotit de cuviință

Pomicultura a dăvenitū astăđi pentru mai multe Staturi, precum Francia, Italia, Spania, uă ramură de producțiune care aduce folóse însemnate. Fructele próspețe saű preparate se esportéză cu miliónele de kilograme în tóte părțile Europei. Americani, care înainte de tóte suntū ómenii practici, înțelegēndū viitorulū acestei producțiuni, s'aű pusű de câți-va ani pe lucru și astăđi esportéză deja fructe pentru Europa. Noi nu numai că nu esportămű, dară aducemű póme din Brașovű precum și cartofi, mazēre, linte și alte legumī. In acēsta ca și în altele, lăsamű să ésă din țerră bani, măriginindu-ne a discuta asupra înaltelorű principii de Economie politică.

să o suprimē din budgetulū Statului, și acēsta în urma stăruințelorű unorű indiviđi care strigă pe tóte tonurile că se intereséză de prosperitatea agriculturēi.

Scóla de orticultură de abia a trăitű doui ani. Elevii eșiți aű fostű îmbrățișai de proprietari. Dacă acestia în lipsă de romāni aducű străini, dacă legumicultura nóstră este în mânele bulgarilorű, răspunderea este a aceloră care nici-uă dată nu și-aű datű sēmă de nevoile țerrēi, și care dacă n'aű sciutű să creeze s'aű priceputű la a distruge.

XII

Industria. — Ochire economică. — Populațiunea industrială. — Industrii derivate din vegetale. — Industrii derivate din produse animale. — Industrii derivate din minerale.

România este una din țerrile cele mai înapoiate în industrie. Imprejurări nu numai economice, dară politice și sociale, aũ contribuit în mare parte pentru a mărgini activitatea noastră economică la exploatațiunea pământului și esercitarea a câte-va industrii mici. Industria mare, aceea care prin puterea capitalurilor și a inteligenței transformeză produsele agricole și miniere în obiecte manufacturate; acea industrie care nu numai că îndestulează trebuințele locale, dară alimenteză și comerciul de esportatiune, nu există încă în țerra noastră. Scimũ că existența industriei într'ũã țerrã presupune unũ gradũ înaintatũ de culturã; că pînã astãđi noi românii n'amũ făcutũ progresũ în acestã direcțiune; cu tôte acestea suntũ Staturi vecine alũ cărorã gradũ de culturã generalã nu este mai pre susũ ca alũ nostru, și totuși aũ uã industrie îndestulũ de înaintatã. Astũ-felũ vomũ cita Rusia unde masa populațiunei nu este mai cultivatã de cãtũ populațiunea

română, și care în trei Expozițiuni universale, la Paris și la Viena, a atras admirațiunea lumii prin starea înfloritoare a manufacturilor și industriilor sale metalurgice. În Austria, mai multe din provinciile imperiului foarte înapoiate din punctul de vedere al instrucțiunii, posedă fabrici de tot felul, care de și nu pot să se compare cu similarele lor din Anglita și Franța, totuși întemînă trebuințele locale și în același timp esportază. Și ca să nu mergem mai departe, n'avem de câtă a trece în Transilvania și vom găsi fabrici de chârție, de sticlă, de țesături, de frânghierie, de chibrituri, industrii metalurgice. Turcia, cu totă înapoierea în care zace, posedă usine metalurgice și manufacturi de stofe de mătase, de lână și de ață. Grecia, care nu pretinde la veră-ură superioritate culturală asupra noastră, nu numai că fabrică multe articole industriale pentru trebuințele sale, dară ne încaltă și pe noi cu peile fabricate la Sira. (1)

Astă-felă dară, fără a micșora câtuși de puțin strânsa legătură ce există între industrie și starea culturală a unui popor, este învederat că în țerra noastră nu se pôte atribui lipsa unei industrii de orecare importanță numai stării de înapoiere a culturii, dară și la alte cauze. Mai întăiu caută să recunoscem că guvernele noastre după timp n'au luat nici urmă dispozițiune pentru a provoca creațiunea u.

(1) De la eșirea la lumină a acestei cărți la 1875 s'a înființat două fabrici de chibrituri, două fabrici de zachăr și în momentul de față este pe cale înființarea unei fabrici de chârție.

nei industrii indigene ; și celu puțină pentru Europa. nu cunoscem Statu unde industria să se fie creată și întemeiată numai prin silințele individuale. Inițiativa individuală care ni se pune înainte ori și cândă se cere ca guvernul să ia cărma în cestiunile de economie națională, n'a fondatū numai prin propriile ei forțe nici uă industrie acolo unde nu esista ; a trebuită pretutindeni și preste totū locul, ca guvernul să facă sacrificii, să stimuleze pe particulari, să le vie în ajutorū prin protecțiunea vamală și prin alte mijloce încuragiătoare. Istoria economică a diferitelorū popore europene este de față pentru a dovedi că afirmațiunile năstre suntū întemeiate pe fapte.

De altă parte, ușurința cu care s'a priimitū și propagatū la noi principiile economice ale scōlei dominante în Englitera și Francia, n'a contribuitū puțină pentru a face pe români să credă că țerra lorū trebuie să fie numai agricolă ; și ca atare nu trebuie să se ocupe de industrie ; că industria se va întemeia de sine cândă va sosi timpulū. Aceste idei false și ruinătoare pentru economia unui poporū, s'aū strecuratū în legislațiunea și administrațiunea năstră economică și producū pină astăzi fatalele consecințe nedespărțite de dēnsele. A trebuitū să trecă ani. să se facă uă propagandă dīlnică, pentru ca să se pōtă inspira, celū puțină generațiunilorū tinere, idei mai sănătose în privința intereselorū năstre economice. Mulțumită acestei propagande, ideile de economia națională aū făcutū ore-care progresū ; necesitatea

unei industrii indigene începe să fie simțită. Acastă stare a spiritelor ne încuragiază pentru viitor, ne îndemnă a spera că nu va trece multă timp și România va avea fericirea ca să poseze o industrie proprie. Materii prime avem; dibăcia românilor este proverbială; ce ne lipsește pentru a vedea rădicându-se usinele și fabricile de postav, de stoffe de mătase, de lână și de ață? Voința și mai mult durerea de inimă pentru interesele economice ale țării noastre.

Dacă ne lipsește industria cea mare, cel puțin avem industria cea mică, mai toate meseriile care produc obiecte de întâia necesitate. Din nenorocire concurența străină a început să lovească și în acestea. Ciobotari, croitori, tabaci, căldărari, lăcătuși, se plâng că nu mai pot lupta; mulți dintre dâșii lasă meseria ce au învățat și îmbrățișează ocupațiuni care le înlesnesc mișlocele de viață.

Acest fapt economic este în destul de important pentru a merita o deosebită atențiune din partea guvernului și puterilor legiuitoare ale țării.

Regimul industriei este liber în România ca și în cele alte State. Corporațiunile sau stărostiile, care au atâta influență pînă acum douăzeci de ani, există numai cu numele. Noviciatul său uce-nicia există, căci nu se poate desființa; însă erachia de calfă, de meșter, prin care trebuia să trecă tot meseriașul înainte de a putea deschide prăvălie, a

dispărut. Afară de industriile reglementate, póte fie-cine să îmbrățișeze orî-ce meserie, să deschidă stabilimente supuindu-se regulamentelor administrative.

De la 1859 nu s'a mai făcută nici un recensiment; de aceea suntem nevoiți a ne servi cu datele de atunci pentru statistica industriei noastre. La acea epocă se afla în tótă țerra 83,061 meseriași; dintre aceștia 59,869 erau patroni și 23,192 lucrători. În acest număr nu s'a socotit țerranii meseriași care, de și agricultori, eserciteză meseria de dulgheri, rotari, rogojinari, funieri; nici mulțimea de rudari, coșurari, dogari și alții.

Numărul stabilimentelor industriale, marî cu mic, se urca la 12,876 în anul 1860. Progresul a fost simțitor de la 1830 încóci. În adevăr, de la 1830 pînă la 1840 s'a înființat 2986 stabilimente; de la 1840 pînă la 1850, 2032; éru de la 1850 pînă la 1860 numărul lor s'a urcat la 7849. Astă-đi numărul atelierelor atât domestice cât și industriale trebuie să fie mai mare. În anii din urmă s'a fondat mai multe fabrici de săpun, de luminări steriace, de făină, de ulei, de paste alimentare, ateliere pentru fabricația mașinelor și instrumentelor și altele.

Cu ocasiunea recensimentului s'a constatat și naționalitatea industrialilor. După documentele publicate se afla: 12,171 români, 17 francesi, 4 italieni, 19 englesi, 91 ruși, 33 germani, 208 austriaci, 7 olandesi, 95 otomani, și 222 greci. Nu este

îndoiială că de atunci și pînă astăzi, și mai cu seamă de la înființarea căilor ferate, numărul industrialilor atât români cât și streini a sporit. Nu avem de căt să observăm ceea ce se petrece în Bucuresci și în orașele cele mari, pentru a ne încredința despre acesta. În Bucuresci nu trece an fără să sosesc mulțime de meseriași unguri și nemți; asemenea și în Iași, Craiova, Galați, Brăila.

Pentru a da o idee despre industria noastră să intrăm în ore-care amănunte.

După origina substanțelor prime întrebuințate în fabricațiune, industriile se pot grupa în trei divisiuni principale: industrii derivate din vegetale, industrii derivate din animale, industrii derivate din minerale.

INDUSTRII DERIVATE DIN VEGETALE

În această categorie industriile alimentarii, morăria și brutăria, ocupă locul d'ânteiu.

În totă țerra se află 6771 mori conduse de 9170 lucrători. Mai toate sunt pe apă. În unele localități, precum Brăila, Galați, Bêrlad, se află mori de vânt. Morile cu vapor se înmulțesc în tot anul; la 1860 funcționa 40. Între aceste merită o mențiune particulară stabilimentul de la Brăila al lui DD. Gerbolini și Borghetti, cel mai important din totă România. Această fabrică lucrează nu numai pentru țerra dar și pentru esportatiune. Făi-

nurile sêle se desfacă mai cu sémă la Constantino-
pole (1).

Brutăriile în numărü de 378, și simigiriile în nu-
mêrü de 212, ocupă 2350 lucrători. Se află brutării
numai în orașe; în sate țerranii consumându mă-
măligă facü pâne de câte-va ori pe anü și atunci
subü formă de azimă. Pâne dospită și cóptă în cop-
torü saü în țestü se fabricéză în familiile mai cu
avere.

De câți-va ani a începutü să se fabrice paste ali-
mentarii. Farina nóstră însușese toate cualitățile ce-
rute pentru pastele de ântêia cualitate. La esposiți-
unea de la Paris din 1867, juriulü internaționalü
a medaliatü pastele espuse.

Uă industrie care a luatü mare desvoltare este
fabricațiunea alcoolului de cereale. Cele mai multe
velnițe sêü poverni se află în județele de peste Mil-
covü; în cele de dincócî fabricațiunea rachiului de
prune și de tescovină indestuleză încă trebuințele
populațiunei. Cu toate acestea fiind-că prunele nu se
facü în toți anii, a începutü să se debiteze sub nu-
mele de *basamacü*, uă amestecătură otrăvitóre de
alcoolü, apă și cine scie ce alte ingrediente.

În totă țerra funcționău 1687 poverni, mari cu
mici, servite de 5644 lucrători.

(1) Din nefericire acestü stabilimentü importantü nu mai lucréză
câci n'a pututü să lupte contra concurenței morilorü austro-ungare, ale
cărora produse în urma nefastei convențiunii de comerciü încheiată
cu țerra vecină, suntü scutite de ori-ce vamă. Astă-đi făina de prove-
nință austro-ungară se vinde în totă țerra. Êtä sistemü de Economie
națională!

Fabricațiunea berei, necunoscută de bătrânii noștri, se dezvoltă a mai cu seamă în orașele mari. Cele 72 berării din țerră ocupaū 312 lucrători. Negreșitū că produțiunea trebuie să se fi îndouitū de vreme ce în Bucuresci s'aū înființatū mai multe stabilimente importante.

Sub numele de bragă se consumă în orașe uă băutură fermentată acidulată, a căria fabricațiune ocupa 322 lucrători în 100 bragării.

Uă industriă plină de viitorū este a Ferestraielor. Ferestraiele, în numărū de 608, se află aședate de a lungulū munților pe marginea apelorū. Lemnele de bradū crâmpeiate și subū numele de bușteni, se taie și se coboră din munți în timpulū iernei.

Țesutulū pânzei este uă industrie domestică ; pină ađi nu posedămū nici uă filatură mecanică. Țerrancele nōstre suntū lucrătore dibace ; pânza de inū, de cânepă și de bumbacū țesută de dēnsele, se pōte compara cu produsele analoge din țerrile cele mai înaintate.

Fabricațiunea uleiurilor, a celui de semēnță de rapiță și inū se dezvoltă în totū anulū ; cu tōte acestea pină astăzi totū ni se trimite uleiū de inū din Englitera și alte țerrī.

Douē fabrici de zachărū aședate una la Chitila lângă Bucuresci și alta la Sascutū lângă Adjudū, s'aū înființatū după 1875. Zachărulū fabricatū concureză cu celū străinū ori cātū arū fi de mare încuragiarea ce se face fabricațiunilorū străine de către guvernele respective.

Ca industrie derivată din vegetale fabricațiunea tutunului merită uă mențiune specială. Pînă la anul 1872 cultura și vîndarea tutunului în România erau libere. La acea epocă s'a concesit vîndarea acestui narcotic sub formă de monopol pentru un termen de cinci-spre-zece ani. De atunci Regia monopolului tutunurilor este arbitrul producțiunii tutunului în țerră; de la dînsa atîrnă întinderea sa și imputîinarea acestei culturi.

Înainte de a se concede acestu monopol amî luat parte la uă comisiune întrunită la Ministerul financelor cu scopu de a și da părerea dacă este folositoru a se introduce monopolulu tutunului în România. Nu amî respinsu monopolulu în principiu, însă cu condițiune ca Statulu să'lă exploateze în regie eră nu să'lă dea la particulari. S'a găsitu de cuviință să se dea unei societăți particulare și astu-felū s'a și făcutu.

În schimbul monopolului concesit Regia plătesce Guvernulu românū uă arendă anuală care merge sporindu-se treptatū din cinci ani în cinci ani; în perîoda întîiū a plătitū anualū 8,010,000 lei; în a doua va plăti 9,612,000, și în a treia perîodă va plăti 11,534,400 lei.

Întinderea culturai tutunului în țerră variază în fie-care anū după hotărîrile Regiei.

Tabela următoare arată județele în care s'a cultivatū tutunū în anulū 1875 și cuantitățile produse :

JUDEȚELE	POGONE CULTIVATE	CĂTĂȚIMEA PRODUSĂ	PRODUȚIUNEA MEDIA PE POGON
		KILOGRAME	KILOGRAME
Ilfov	3233	1,314,022	406
Dâmbovița	1122	568,812	507
Vlașca	1161	253,852	219
Ialomița	425	238,381	560
Romanași	123	13,803	112
Tutova	327	77,842	238
Suceava	193	40,994	212
Putna	166	88,280	189
Tecuci	68		
Bacău	232		

Preste totu 7,054 pogone care au produsu 2,595,989 kilograme, aceia ce da 368 kilograme ca productiune medie pe pogonu.

In 1876 s'a cultivatu 9303 pogone in județele Ilfov, Dâmbovița, Vlașca, Ialomița și Tutova; aceste pogone au produsu 2,848,297 kilograme, aceia ce da 306 kilograme ca productiune mediă a unui pogonu.

Pentru anul 1877 cultura tutunului admisă pentru Regie se redusese la 6179 pogone.

Cuvântul pentru care scade suprafata cultivată este că Regia importeză tutun din Austro-Ungaria și alte localități.

Consumațiunea atât a tutunului cât și a tabacului a mersu sporindu de la infiintarea Regiei, așa că putem dice că aprupe s'a îndouit. Cifrele următoare estrase din dările de sêmă ale Regiei ne dau uă idee lămurită despre consumațiunea tutunului in tótă țera:

A N U I	POPULAȚIUNEA		CONSUMAȚIUNEA TOTALĂ						CONSUMAȚIUNEA INDIVIDUALĂ			
			TUTUN	TABAC	TIGARI	TIGARETE	K I L O G R A M E	B U C A T I	K I L O G R A M E	TIG.	TIGARETE	
1872—1873	4,500,000		1,292,274	4393	2,808,821	609,560		0,286	0,001	0,6	0,1	
1873—1874			1,898,197	3928	5,507,650	2,566,517		0,421		1,2	0,5	
1874—1875			2,250,940	5534	7,771,712	3,619,354		0,500		1,7	0,8	
1875—1876			2,194,537	6868	7,257,499	4,530,527		0,487		1,6	1,0	
1876—1877	4,550,000		2,135,226	6385	5,615,361	5,908,090		0,470		1,2	1,3	

În 1877-1878 cantitatea de tutun consumată se urcase la, 2,334,854 kilograme, din care 160,942 tutun turcesc, 2,334,854 tutun indigen și 37,193 mahorcă. Media consumațiunii individuale este mai mică ca în Franția unde se urcă la 0,700 și mai mult de fie-care individ.

Pentru ca cititorul să aibă idee despre încasările Regiei provenite din vânzările făcute de la 1872 până la 1877, reproducem cifrele ce urmăză asupra veniturilor cum și partea ce revine de fie-care individ, pe fie-care din anii cuprinși în tabloul de mai sus:

ANII	VENITURI DIN				TOTALUL VENITURILOR	Impozit de fie-care individ de localitatea locuitorilor țării
	TUTUN	TABAC	ȚIGARI	TIGARETE		
	L E I					
1872 ₃	11,374,202	74,385	431,830	36,377	11,916,794	2,64
1873 ₄	15,552,881	81,255	610,807	102,002	16,346,945	3,63
1874 ₅	17,770,719	102,715	668,231	148,370	18,690,055	4,15
1875 ₆	17,585,919	107,353	630,924	187,516	18,511,612	4,11
1876 ₇	16,717,151	94,455	547,297	238,846	17,597,689	3,86

În anul 1877-1878 venitul brut s'a urcat la 21,847,259.

Sumele trecute în colona *Totalu'ă veniturilor* repesintă venituri brute din care trebuie scădute cheltuielile compuse din arenda ce se plătesce guvernului, costul tutunului, remisele întreprinzătorilor

și debitorilor și administrațiunea. Tabloulă de mai josă coprinde sumele în lei privitoare la fie-care dintre aceste cheltuieli :

ANUL	AREnda	COSTUL TUTUNU- LUI	FABRI- CAȚIUNEA	INTREPO- SITARI ȘI DEBITORI	ADMI- NISTRAȚIA	PROFITUL NETU
1875	8,010,000	4,833,582	973,470	3,028,164	952,770	720,558
1876	8,010,000	4,235,541	886,055	2,943,413	994,529	1,521,200
1877	8,010,000	3,742,845	896,475	2,838,206	906,362	1,309,724
1878	9,612,000	4,166,777	1,034,898	2,872,651	905,663	3,255,268
Medlo.	8,410,500	4,244,686	947,725	2,920,609	939,831	1,701,688
Proc.	43,73	22,12	4,95	15,28	4,92	4,88

Așa dară Regia tutunului prosperă și cu toate acestea nu este ană în care să nu se tânguească că merge rău și că dorește a resilia contractulă ce are cu Statulă.

În anulă curentă în urma stăruinței depusă de Regie pentru modificarea condițiuniloră cu care luase această întreprindere, modificări care erau în dauna intereseloră noastră, Corpurile legiuitoare au resiliată contractulă cu regia, luândă pe sēma Statulăi esplotarea acestei ramure de venită.

Suntemă încredințatī că cu uă bună administrațiune esplotarea monopolulăi tutunulăi va aduce folose însemnate Statulăi.

INDUSTRII DERIVATE DIN PRODUCTE ANIMALE

Industriile cele mai importante care întrebuintează ca materii prime diferite substanțe animale sunt : săpunăria, lumînăria și zalhanalele.

După cercetările făcute s'a constatat în totă țerra 145 stabilimente în care se fabricază lumînările și săpunul de către 418 lucrători. Valoarea materialelor întrebuintate pentru fabricațiune s'a prețuit două milioane lei; iară produsele fabricelor, adică săpun și lumînări, aproape trei milioane lei.

Cele mai multe lumînări consumate în țerra sunt de seș. Fabricațiunea lor s'a perfecționat de câțiva ani încoci. Repausatul Nicolae Bălenu a fost cel d'ânteu care a fondat uă fabrică de lumînări stearice în țerra. Acastă fabrică, ale căreia produse concura cu cele de antea calitate din străinătate, după uă activitate de mai mulți ani, s'a închis. Un francesu, Faulquier Blanc, a fondat uă asemenea fabrică la Galați. Productele seș, lumînări și săpun, au atras atențiunea juriului Esposițiunei de la Paris din 1867. În momentul de față acesta este unica fabrică care mai funcționează. (1) Noi continuăm ca și în trecut a aduce lumînări din Austria fabricate mai adese ori cu seul esportat din țerra noastră.

Industria zalhanalelor, uadiniora prosperă, în-

(1) Acestu stabilimentu a încetat de a lucra în 1878. Causa nu pôte fi altu de câtu ruinătorea concurență ce i s'a făcutu de către fabricatele austriace.

cepe a declina de câți-va ani. Căusele scăderii sunt două : pe de o parte împuținarea vitelor, ală douilea înlesnirea de a se esporta animale viii cu căile ferate. Oră cum ară fi, în anulă 1860 lucraă în România 70 zalhanale cu aprăpe 3000 lucrători. Cheltuielile și veniturile acestoră stabilimente erauă aceleși ca ale industriei precedente.

Productele zalhanaleloră suntă pastrama, seulă, peile, córnelé și mașele. Ósele aruncate în grămedă și nesocotite pînă mai acum câți-va ani, suntă căutate astă-dă pentru esportațiune. Parte din pei se cumpără de tabaci, se facă opinci, érá parte trecă în Austria de unde ni se înapoiescă subă formă de pei lucrate pentru încălțăminte.

Uă industrie care merită deosebită atențiune din partea năstră este a tăbăcării. Nicolae Bălenu, omă plină de simță industrială, înființase la una din moșiile séle uă fabrică perfecționată pentru tăbăcitiă peile. Lipsa de încuragiare pe de o parte, încetarea sa din viață pe de alta, aă contribuită la închiderea acestui stabilimentă. X

Tăbăcitulă peiloră ocupă în România 233 de tăbăcăriă în care lucrăză peste 500 lucrători.

Pentru fabricațiunea postavuriloră s'au înființată stabilimente de óre-care importantă la Némță de către D. M. Cogălnicenu, la Dragomirescă de către D. N. Bălenu și în Bucurescă de D. Dimitrie Simu. Tóte prosperăă ; însă lipsa de încuragiare și concurența din afară aă contribuită ca două din aceste fa- 2

brici să înceteze rămăind în activitate numai a d-lui Cogălnicenu.

Călugării cernicări și căldărușeneni înființaseră asemenea două fabrici pentru trebuințele chinoviiilor respective; ambele nu mai funcționează.

Fabricațiunea domestica a postavului numită dimie saŭ aba, este unica manufactură care se menține, mulțămită deprinderii țerranilor de a purta vestminte confecționate din această stofă. Țerrancele torcŭ lăna, țesă dimia și apoi o trimite la derste și pive pentru a'î scôte pěrŭ. Suntŭ în țerră 412 pive care lucrăză anŭ peste anŭ dimii pentru aprópe unŭ milionŭ.

Ca industrii domestice mai putemŭ cita țesutulŭ cergilorŭ, scórțelorŭ și chilimurilorŭ de lăna, preșurile de pěrŭ de capră și alte stoffe. În tóte aceste obiecte manufacturate, țerrancele desvălescŭ unŭ gustŭ și uă dibăcie particulară. Cu tóte aceste țesăturile în care gustulŭ și măestria țerrancelorŭ române este unică, suntŭ acele stoffe de mėtase care, subŭ numirea de marame, aŭ atrasŭ admirațiunea străinilorŭ la Esposițiunile din Paris și Viena.

Călugărițele nóstre se deosibescŭ în lucrările de țesătură de lăna și mėtase, de covóre alese, căutate de toți străinii care visităză țerra nóstră.

Toți aceia care aŭ studiatŭ particulara aptitudine ce aŭ femeile române în generalŭ, ără țerrancele în particularŭ, pentru arta țesutului, suntŭ convinși că în nici uă țerră din Europa nu se află poporŭ mai bine înzestratŭ ca alŭ nostru pentru industria fila-

turei și a țesutului; și cu toate acestea trecu anii și noi stăm unde ne aflăm la începutul vécului, adică fără să posedăm nici uă industrie textilă. Alături cu noi sunt popore mai puțin înzestrate, mai înapoiate în gradul de cultură și totuși fabricază stofe nu numai de bumbac și ață, dară și de mătase amestecată cu firu. Și noi așteptăm minunile promise de partizanii libertății comerciului și de către aceia care pentru deșarte și nefructuose scopuri politice, au găsit de cuvîntă, să încheie convențiunea comercială cu Austro-Ungaria, convențiune care a servit de tipu și pentru cele-alte Staturi.

Prefacerea laptelui în brânză și cașcavalul este uă industriă importantă a munților. În totă țerra există peste 220 cășării în care lucrăză aproape 1000 lucrători. Brânțeturile cele mai cunoscute la noi sunt brânza de puțină, brânza de burduf, cașcavalul, brânza de coșulețe și altele. Între toate cașcavalul fabricat în munții Penteleului se bucură de unu renume meritat. Cașcavalurile uscate și afumate care se lucrăză în munții Gorjului și Dâmboviței, au asemenea ore-care reputațiune.

Avem puțin de învățat de la străini în arta fabricațiunei brânțeturilor; uă ramură în care suntem înapoiați este fabricațiunea untului. Untul nostru aru fi de calitate superioară cându ne-am da ostenela a'lu lucra cu mai multă îngrijire. Era unu timp pe cându noi esportam cătățimi mari de unt în Turcia și airea; astăzi nu nu-

mai că nu se mai esportă, dară ni se trâmite untū din Elveția, Austria și Germania. Faptulū acesta dovedesce câtū de puținū ne îndeletnicimū chiarū cu acele industrii care suntū alipite de agricultură.

INDUSTRII DERIVATE DIN MINERALE

Intre diferitele industrii căroro Staturile înaintate din Europa datorescū prosperitatea lorū, industriile derivate din regnulū mineralū ocupă loculū d'ântēiū. Englitera datoresce multū manufacturilorū sale, însă fundamentulū prosperității sale economice a fostū și suntū pînă astăzi industria metalurgică și esploatațiunea cărbunilorū fosili. Rusia, a căria industrie datēză de ieri, se înavuțesce prin usinele sale metalurgice. Suedia și Norvegia trăiescū din esploatațiunea minereurilor de ferū.

Noi, caută să mărturisimū cu multă durere, nu posedămū ca industrii derivate din minerale de câtū esploatațiunea sării și a petroleului. Cu munți avuți în minereuri de totū felulū, noi pînă în ziua de astăzi nu posedăm nici uă usină metalurgică; românulū nu s'a învrednicitū încă să lucreze unelte fabricate cu fer estrasū din Carpați. Și cu tôte acestea rămășițele de la Baia de-Aramă și de la Baia-de-Ferū suntū semne positive că uădinióră țerra acēsta producea ferū și aramă. In acēstă privință amū lăsatū să ne apuce înainte poporulū celū mai puținū industrialū din lume, poporulū turcū. In adevērū, Turcia posedēză multīme de usine și ferulū sēu este preferitū la noi ori-cărui altū din Europa. Astū-felū fiindū, credemū

că a mai aștepta este a dovedi uă inertie, uă indiferință pentru creațiunea industriei naționale, fără asemănare în lumea întrégă.

Acestea dișe să aruncăm uă privire repede asupra exploatațiunei petroleului și a sării.

Petroleul este cunoscut din vechime. Uă parte din Grecia era alimentată cu petroleul estras din insula Zante; éra cel de la Agrigente se ardea în lămpi sub numele de ulei de Sicilia. In secolul trecut orașul Genova era iluminat cu ulei de petrol estras de la Amiano, localitate vecină cu Parma. In România se întrebunțază păcura pentru unsu osiile carălor de nu se ține minte. Orî-cum ar fi însă, petroleul a dobândit uă importanță considerabilă ca ulei pentru luminat numai de la 1859, și întrebunțarea sa merge desvoltându-se în tot anul. Dintre substanțele ce și-a apropiat omul pentru trebuințele sale, nu sunt multe care să se fi introdus într'un timp atât de scurt în toate clasele societății. In America, unde industria petroleului s'a desvoltat în câți-va ani cum nu s'a vedut exemplu pină astăzi, esportațiunea acestei substanțe ocupă un loc din cele mai importante în comerțul esterior.

Esistă mai multe opinii în privința formațiunei petroleului; una din cele mai acreditate este următorea: isvórele de petroleu, isvórele sărate și degăgarea naturală de gazuri combustibile au între dênsele uă relațiune intimă, relațiune care s'a esplicat admitându-se că în pământ există deposite de sare

gemă. care, după observațiunile lui Dumas, H. Rose și Bunsen, conține idrogenă carbonată în stare comprimată; această sare fiindă topită de apele subterane, gazulă rămâne liberă și uă parte dintr'ensulă se degage în stare gazosă, ăra celălaltă se condensă în urina compresiunei la care este supusă și curge subă formă de naftă. Această asociațiune după cumă ăice chimistulă Vagner, între petroleulă, sare gemă și gazură combustibile esisă măi în tôte localitățile din Europa și America unde se găsece petroleulă în cătățime mare. Intru cătău privesce țerra noastră este cunoscută că isvórele de petroleulă suntă în localitățile unde se află sare și unde pe alocurea se degageză gazură inflamabile precumă la Băicoiulă.

In România industria petroleului (1) a luată órecare desvoltare de la 1860 încóci. De la această epocă aă începută să se fondeze stabilimente de extracțiune și de purificațiune în măi multe județe, dară măi cu sémă în Prahova și Bacăulă. Astăđi județele unde se estrage petroleulă suntă: Dâmbovița, Prahova, Buzeu, Rómnicu-Săratulă și Bacăulă.

In Dâmbovița centrulă celăl măi importantulă de exploatațiune este la Colibași, comună din plasa Ialomița. In patru văi principale și anume: valea Glodului, a Furnicașului, a Păcurei și a Paiagenului se află deschise peste 200 de puțuri. Adêncimea puțurilor merge pînă la 60 stângenă. Producțiunea loră variază; astul-felulă cândulă isvorulă de petroleulă este

(1) In starea naturală, cumă este estrasulă din puțură, petroleulă se numescă la noă *țiteiulă*.

abundendū produce în cele d'ânteu dîle pînă la 800 de vedre pe fie-care dî. Producțiunea de mijlocū a puțurilor este 100 vedre pe dîuă.

Producțiunea totală a Colibașilor a variatū de la 1857 pînă la 1873 între 5000 și 200,000 vedre petroleū. În anii 1868, 1869 și 1870 producțiunea s'a urcatū la 350 mii vedre.

În județulu Prahova una din localitățile principale pentru extracțiunea petroleului este comuna Păcureții, după care vinū Baicoșulu, Tintea, Matița, Cîmpina, Apostolache, Măgureni, și altele.

Tote exploatațiunile din Prahova, afară de Apostolache, aū produsū, cifra mijlocie, de la 1857 pînă la 1870, de la 20,000 pînă la 100 mii vedre; în 1868 producțiunea a fostū de 150 mii vedre; éra la Apostolache puțurile aū datū de la 160 mii pînă la 250 mii vedre într'unū anū.

În județulu Buzău sîntū mai multe centruri de exploatațiune; localitatea Fundulu Sărății este cea mai importantă. Producțiunea puțurilor deschise a variatū de la 1870 pînă la 1873 de la 500 mii pînă la 800 mii de vedre petroleū.

Râmniculu-Săratū posedză două centruri de exploatațiune: la Modreni și la Valea-Rea.

În județulu Băcău se află mai multe localități unde se estrage petroleū; dară cele mai multe de abia producū de la 3000 pînă la 7000 vedre pe fie-care anū. Exploatațiunea cea mai importantă este la Moinesci unde producțiunea anuală a trecutū peste 40 de mii vedre în anii 1868 și 1869. După

Moinesci vinu Lucăcesci unde producțiunea s'a apropiatū de 10 miū vedre în anii 1870 și 1871.

În anulū 1873 producțiunea totală a petroleului în cele patru județe a fostū 1,392,322 vedre; și pentru a putē aprețui dezvoltarea acestei industrii vo mū adauga că în 1864 s'a produsū 301,300 vedre.

Comerciulū de esportațiune alū petroleului a mersū crescēndū în proporțiune cu producțiunea. În adevērū, de unde în 1861 de abia s'a esportatū petrolculū pentru aprōpe 300 miū lei, în 1868 s'a expeditū peste fruntarii pentru mai multū de unū milionū. Cătățimea esportată arū fi sporitū mai multū daca industria americană n'arū fi inundatū Europa cu petroleurile sale. Lucru de mirare! petroleulū americanū se aduce și la noi. Acēsta dovedescē că procedările nōstre de extracțiune și de purificațiune suntu înapoiate, și prin urmare costulū de producțiune este mare în comparațiune cu alū americanilorū.

Orī-cumū arū fi, unū lucru este învederatū : industria petroleului a prinsū rădăcinī în țerra nōstră, și cu ore-care stăruință din parte-ne va deveni uă ramură din cele mai însemnate de venitū.

Să trecemū acumū la uă industrie a căreia importanță este multū mai mare ca a petroleului; acēsta este exploatațiunea sării.

Întru câtū privesce bogăția depositelorū de sare ale țerrei nōstre, suntu puține Staturi care să fi fostū împărtășite cu atâta liberalitate ca România. Straturile de sare aparū mai cu sēmă în regiunea

colinelorū din județele Vâlcea, Prahova, Buzău, Râmnicu-Seratū, Bacău și Nâmțu. Intinderea lorū este necunoscută, căci pînă astă-đi nu s'a întreprinsū cercetări geologice pentru a se determina spațiulū ce ocupă sarea în tótă România. In totū casulū, ținendū sémă de imensele depozite cunoscute în localitățile exploatate, se pôte afirma cu siguranță că relativū cu întinderea teritoriulū, România figureră între Staturile cele mai avute în sare.

Studiile făcute de inginerulū românū D. Drăghicenu ne permitū a comunica cetitorilorū noțiuni prețioase în privința constituțiunei geologice a terenurilorū salifere, a exploatățiunei salinelorū și a condițiunilorū economice ale acestei industrii.

Forma ce are la noi stânca de sare este aceea a unui munte. Straturile mergū cândū urcându-se, cândū coborându-se, și în unele localități se află chiarū la suprafața pămētului. La Doftana și Slănicū sarea d'abia este acoperită cu uă pătură de pămētū grósă de 9 metre. Cu tóte acestea suntū localități unde nu s'a datū de sare nici la 90 metre. Din documentele relative la cercetările făcute în vechime pentru deschidere de ocne resultă că adâncimea međie la care se află sarea este între 30 și 40 de metre.

Natura straturilorū de pămētū care acopere sarea variază după adâncimea la care se află acéstă substanță. D. Drăghicenu a constatatū la Ocnele-mari, cu ocașiunea deschiderei unei saline, unūspre-dece straturi pînă la uă adâncime de 27 metre

unde se află stânca de sare ; aceste straturi erau compuse cele mai multe din argilă, altele de margă și numai unul de nisip.

Formațiunea saliferă a ocnelor noastre consistă în sare, argilă saliferă, gipsul ordinar și anhidritul. Sarea este de culoare albă și vînetă, acesta din urmă predomină la Ocnele-Mari, Telega și Tîrgu-Ocnă. La Ocnele-Vechi și la Slănicul sarea este albă strălucitoare. Sarea vînată iese mult mai bine ca cea albă ; cu toate acestea pentru alimentațiunea populațiunii cea albă este preferită.

Sarea se prezintă în mai multe stări în salinile noastre ; dară masa cea mare este în straturi regulate pătrunse de vine de argilă vînetă și de nodule de gips. În regiunile salinelor vechi se vede un pietriș format din nodule de gips, care nodule au rămas acolo după ce sarea a fost topită de apă.

Se găsesc argile salifere în care sarea este amestecată cu argilă într-un mod atât de intim că nu se mai poate deosebi cu ochii.

Sarea se găsește în stare de soluțiune, adică sub formă de apă sărată, de a lungul Carpaților. Izvoarele și piraiele sărate, precum sunt Cricovul, Rîmnicul, Slănicul și Ocna, sunt învederate de către apa de plouă care infiltrându-se în straturile de pământ salifer, disolvă sarea ce întâlnește în calea sa. Poate că totuși infiltrațiunilor subterane se poate atribui formațiunea lacurilor sărate din județul Rîmnicu-Sărat, precum este

Balta-Albă și Balta-amară a căroră apă sărată și cam amară s'a recunoscută că ênsușese cualitățî medicale.

Argila, care se găsește în tóte salinele nóstre, se presintă subũ douê forme : argilă curată și argilă cu sare. Culórea lorũ este diferită ; argila curată este vênêtă saũ cenușie, êrũ cea sărată este négră vênêtă, grasă și miróse a păcură. În ambele straturî se găsește gipsũ sub formă de nodule saũ de vine alternante cu argilă cenușie.

Gipsulũ, care însoțese pretulindenî sarea, se presintă mai multũ în starea ordinară ; cu tóte acestea s'a observatũ întrũă colină de la Slănicũ și gipsũ zacaroidũ.

În câtũ despre formațiunea terenurilor salifere în România, toțî observatoriî o atribuescũ apelorũ de mare care fiindũ isolate s'aũ evaporatũ lăsândũ deposite de sare. Acéstă formațiune s'a efectuatũ în epoca miocenă, după ce se formaseră depositele de calcarũ și de gresũ eocenũ. Sarea a umplutũ tóte depresiunile rêmase în aceste din urmă terenurî.

Minele de sare din România suntũ exploatate din timpũ ceî mai vechî. Sarea scósă din ocne a fostũ și este pînă astă-đî transportată de căraușî în diferitele părțî ale țerrei. Noî, ca și strămoșîi noștri romani, amũ numitũ *drumulũ sării*, *via salaria* calea pe care umblă carăle cu sare.

Minele de sare aflate astă-đî în exploatațiune sunt *Ocna*, județulu Bacăũ ; *Slănicu* și *Telega*, județulu Prahova, și *Ocnele-Murî* din județulu Vâlcea. În oc-

nele de la Slănicu se găsește sarea cea mai curată și cea mai albă. Sarea de la Ocnă este tare și strălucitoare; cea de la Telega este vânetă negrișoră; era cea de la Ocnele-Mari este adesea amestecată cu argilă.

Salinele de la Ocna seü de la Tergu-Ocna, din județul Bacău sunt situate în valea Vâlcica în apropiere de orașelul Tergu-Ocna. În acestu centru de exploatașinne se află două mine de sare : cea mai mare are uă adâncime de 105 metre, uă lungime la basă de 100 metre și uă lățime de 60 metre; era cea mică are uă adâncime de 90 metre și unü diametru de 53 metre la suprafață. Cele două mine comunică între dênsele printr'uă galerie cu scări de sare; distanța între dênsele este de 70 metre.

În ambele saline există șese puțuri prin care se scôte sarea. Sarea este debitată în droburî de 270 kilograme. După ce suntü scoși afară din ocnă se împartü în bucăți de apröpe 90 kilograme.

Sarea se scôte cu manejuri puse în mișcare cu cai. De curêndü s'a introdusü la aceste saline extracșiunea prin forța vaporului.

Salina de la Slănicu este situată în valea Slăniculuî. În acêstă localitate se află așa numită salina sistematică cu două puțuri de extracșiune. După arătările D-lui Drăghicenu, sarea estrasă coprinde atăta argilă că consumatorii nu voescü să o cumpere.

Afară de salina sistematică există salinele cele vechi care suntü în exploatașinne.

Intr'uă colină situată pe șermulü ștângü alü pi-

râului Doftană se află situată salina de la Telega. Acastă salină are două puțuri de extracțiune. Adâncimea la care se află sarea este de 60 metre. Sarea este debitată în droburî de câte 120 kilograme.

Salinele de la Ocnele-Mari se află situată în valea Suhașului în apropiere de orașelul Ocnița. În această vale, pe uă întindere de trei kilometre se află depozite însemnate de sare la uă adâncime care variază între 20 și 40 de metre. Înălțimea salinei este de 40 metre. Pentru extracțiunea sării există două puțuri. Sarea este debitată în droburî de 60 kilograme.

Afară de sarea gemă se mai exploatăză în România în lacurile sărate ale Mării Negre sarea de mare. Lacurile exploatante sunt: Sasicul, Șaganul, Ali-Bei și Burna-Sola. Sarea estrasă se consumăză mai cu sēmă în Basarabia și în pescăriile de la Vilcov. (1)

Sarea se exploatăză de lucrători liberi și de arestanți. Pe la 1860 lucraū în tôte salinele 1071 lucrători dintre care 280 arestanți și 791 lucrători liberi; ără în 1873 numărul totalū alū lucrătorilor s'a urcatū la 1829.

Din informațiunile ce amū pututū culege la Telega, rezultă că lucrătorii se împartū, după destinațiune, în *Ciocănași*, *Cioplitori*, *Măglași*, *Stolari*, *Gurași*

(1) De la răpirea Basarabiei prin hotărîrea congresului de la Berlin nu ne mai folosimū de exploatațiunea acestorū lacuri. Avemū alte lacuri în Dobrogea care de bună sēmă dacă vorū fi bine exploatate vorū produce mai multū.

și *Duvalmi*. Ciocănași sunt lucrătorii care taie sarea cu ciocanul și o debitază în drobi. În totă ocna se află 200 ciocănași dintre care 90 erau vinoași. Cioplitorii sunt aceia care cioplesc și regulază părțile ocnei; măglași se numesc lucrătorii care estrag sarea; stolarii aceia care deschid tavanul ocnei; gurarii lucrători care îngrijesc maneurile; în fine duvalmi sunt argații însărcinați cu îngrijirea cailor.

În salinele de la Slănic și Tergu-Ocna se întrebuințează numai lucrători liberi; la Doftana pe lângă lucrătorii liberi se afla și arestanți; era la Ocnele-Mari lucrătorii sunt numai arestanți.

Cătățimea de sare exploatată în cele patru saline ale țării a variat de la 1862 până la 1873 inclusiv între 36 și aproape 66 milioane ocale pe fie-care an. În 1873 cătățimile estrase din diferitele saline au fost:

Telega	17,877,477 ocale
Slănic	24,144,868
Tergu-Ocna	10,893,804
Ocnele-Mari	12,997,644

Slănicul a produs dară mai multă sare. Acest fapt nu este constant; după ani, produce cându uă salină, cându alta cătățimă mai mari de sare. Astu-fel în 1865 Tergul-Ocnei a produs peste 17 milioane ocale, cătățime aproape îndovită de câtu în 1873.

Costul de producțiune al sării este obicnuit de 1 leu și 30 bani suta de kilograme; în 1873 a

fostu 1 leu și 40 bani. În același timp, ne spune d. Drăghicenu, în Prusia cheltuielile de producțiune de abia se urcă la 76 bani pentru suta de kilograme. De unde urmază că pe noi ne costă înduoitu mai scumpu extracțiunea sării, faptu care nu este măgulatoru pentru modulu nostru de administrațiune.

Prețulu curentu alu sării variază după localități de la 10 pînă la 32 lei suta de ocale. Prețurile cele mai urcate există la Ismail, Severin și Călărași; erva cele mai mici la Giurgiu.

Pentru esportațiune în Turcia sarea s'a vindutu pe locu, adică în curtea ocnelorū, în anulū 1874 cu prețulu de 5 lei și 60 bani suta de ocale, sarea de la Slănicu și Telega; 4 lei și 30 bani sarea de la Ocnele-Mari și Tergu-Ocna. Sarea destinată a se esporta în Serbia s'a vindutu la tôte salinele cu 4 lei.

Cătățimea de sare vindută pentru consumațiunea locală a variatu între 21 și 41 milióne ocale pe fie-care anu, de la 1862 pînă la 1873 inclusivu. Prețulu sutei de ocale a oscilatū între 7 și 13 lei. Pentru acciași periodă de timpu cătățimea de sare destinată esportațiunei a variatu între 11 și 23 de milióne ocale, cu prețu de 5 lei și 34 bani pînă la 11 lei și 80 bani suta de ocale.

Beneficiulu realizatū de către Statu din esplotațiunea salinelorū a variatu de la 1862 pînă la 1873 între 2.462.578 și 4.995.400 lei. Acéstă din urmă cifră se raportéză la anulū 1872. În 1873 beneficiulu realizatū de abia s'a urcatū la douē mi-

lióne și jumătate lei, faptă care nu este încuragiată pentru dezvoltarea salinelor noastre. În adevăr, de la 1867 beneficiul n'a căzut mai jos de trei milioane ; în 1872 se apropie de cinci milioane și în 1873 se reduce la jumătate. Causa acestei descreșteri nu poate fi de cât concurența activă ce ne face sarea de provenință austriacă în Turcia și mai cu seamă în Serbia, precum și cheltuelile de administrațiune care sânt multă mai mari ca în alte Staturi. Orî cum ar fi, interesul nostru reclamă să nu cruțăm nici un sacrificiu pentru a pune salinile noastre în pozițiune ca să pôta concura cu cele austriace, și acesta pentru că exploatațiunea sării poate deveni una din cele mai importante ramuri de venit ale Statului.

XIII

Căile de comunicațiune. — Șosele naționale, județiane și vecinale.
— Drumurile de feră. — Posta și Telegrafulă.

Căile de comunicațiune suntu una din ramurile cele mai importante ale activității productive dintr'ua țerră.

Staturile avute datorescū miđlăcelorū de transportū uă parte însemnată din prosperitatea lorū. Fără căi de comunicațiune desvoltarea economică este imposibilă. Țerrile care suntu astăđi în capulū produțiunei agricole și industriale suntu în același timpū înzestrate cu mai multe căi de comunicațiune.

România rămasă în urmă întru cătū privesce desvoltarea sa economică, datoresce în parte starea sa de înapoere lipsei de miđlăce de transportū. Pină mai acum căți-va ani nu posedamū șosele, nici chiarū între orașele de óre-care importantă. Șosele care legau capitala țerrēi cu orașele de porturi esistaū în stare de crâmpeie pină acum đece ani. Unele dintr'ensele nu suntu săvērșite chiarū pină astăđi.

In acéstă direcțiune ca și in altele, amū făcutū mare progresū de patru-spre-đece ani încóci. In a-

devăr, nu numai că multe dintre căile naționale s'au completat, dară s'a construit și uă întindere însemnată de șosele comunale. Afară de acésta construcțiunea unei rețele atât de întinsă de căi ferate, este un progres a căruia importanță nu pôte să scape nimenui din vedere.

Un mijloc de comunicație foarte folositor din toate punctele de vedere, a fost neîngrijit în țerra noastră, navigațiunea fluvială și construcțiunea canalurilor navigabile. Este adevărat că nu se putea întreprinde totu de uă dată; cu toate acestea credem că s'ar fi putut face un început și în acésta direcțiune. Bune sunt drumurile de feră, însă este învederat că nu vom putea să construim linii în toate direcțiunile. Astă-fel fiind, interesele noastre reclamă ca în acele localități unde lucrul va fi cu puțință, să construim canale prin mijlocul cărora să se puie în comunicație cele mai isolate părți ale țerei cu căile ferate sau cu porturile. Canalele pe lângă folósele ce vor produce pentru transportarea productelor celor mai grele cu prețurile cele mai reduse, vor servi în același timp pentru udarea fenețelor și plantelor cultivate care au atâta nevoie de apă în anii de secetă. În acésta privință alte Statări ne pot servi de exemplu; și este de ajuns să cităm Francia și Italia. În cel d'ânteu din aceste Statări s'a cheltuit 800 milioane lei cu construcțiunea canalurilor, și 215 milioane numai de trei-deci și cinci de ani încóci pentru amenajarea riuurilor în interesul

navigațiunei. Italia, pe lângă sacrificiile însemnate ce a făcutu de seculi pentru construcțiunea canalurilor, numai de la 1860 încóci a cheltuit peste 25 milioane lei pentru lucrări idraulice. Acum în timpul nostru s'a construitu vestitulă Canală Cavour, derivatú din Po, pe uă lungime de 80 kilometre. Chieltuelile făcute pentru acéstă importantă lucrare idraulică au trecutú peste 64 milioane lei.

Orí cum arú fi, credemú că astăzi cândú amú terminatú rețéoa nóstră de căi ferate; cândú construcțiunea șoselelorú înaintéză pe fie-care anú, a sositú timpulú ca să dămú óre-care atențiune lucrărilorú idraulice.

Folosindu-ne de *Situațiunea Ministerului agriculturii, comerțiului și lucrărilorú publice*, în 1874, publicată de Ministerulú respectivú, vomú intra în óre-care amenunte asupra stării căilorú de comunicațiune.

Căile de transportú pe uscatú coprindú : căile naționale, căile județiane și vecinale, și drumurile de ferú.

Căile naționale suntú acelea care după legea generală a drumurilorú suntú construite și întreținute cu cheltuiala Statulú. După clasificățiunea adoptată există 37 de căi saú șosele naționale. Lungimea rețelei complete este de 3,300 kilometre, din care se aflaú date în circulațiune 1867 kilometre la închierea anulú 1874. În același anú se aflaú pe cale de esecutare încă 123 kilometre. Astú-felú mai rămâne de esecutatú 1308 kilometre de șosele pentru ca să se completeze rețéoa căilorú naționale începute pină astăzi. Socotindu-se câte 30,000 lei pentru

construcțiunea unui kilometru, avem dară să mai cheltuim aproape 40 milioane lei ca să terminăm ceea ce am croiit.

Pentru trecere peste apele mari s'a construit 22 poduri de feră pe uă lungime de 4457 metre; aceste poduri au costat 23,234,734 lei, plătibili cu începere de la 1865 prin anuități de 1,443,274 lei pe fie-care an.

Căile județene și vecinale care după legea din anul 1868 se construiesc cu dăle de prestațiune, au deja uă întindere de 3300 kilometre. Ast-fel s'a construit termenă meșiu, câte 660 kilometre pe fie-care an.

În cursul anului 1874 s'a întrebuintat pentru lucrările de șosele județene și vecinale 1,898,830 dăle cu mânele și cu carul. Afară de dălele întrebuintate s'a cheltuit și 537,483 lei din fondul prestațiunei. Din dălele întrebuintate la lucrările de șosele 1,121,990 au fost cu mânele și 776,840 cu carul.

Multe dăle, atât cu carul cât și cu mânele, rămân neîntrebuintate pe fie-care an. (1)

Rețea căilor ferate române este împărțită între două companii concesionare și Stat.

Prin legile votate de corpurile legiuitoare în 1868

(1) De la 1875 pînă astăzi am constatat uă prea neînsemnată schimbare în datele privitoare la construirea șoselilor. Ast-fel se află în circulațiune la încheierea anului 1878, aproape 1970 kilometre căi naționale, 3500 kilometre căi județene și 4000 kilometri căi vecinale.

În 1878 s'a întrebuintat pentru lucrarea șoselilor județene și vecinale 1,236,511 dăle și s'a cheltuit din fondul de prestațiune pentru același sfârșit 1,211,088 lei.

s'a concesă construcțiunea și exploatațiunea acestorū căi Societății Lemberg-Cernăuți represintă de către agentulū sēu Ofenheim, și Doctorulū Strusberg în numele sēu și a altorū asociați. Companiei Ofenheim s'a acordatū liniile de la Sucēva la Romanū cu ramurile Pășcani-Iași și Văresci-Botoșani; 6ră companiei Strusberg liniile Romanū-Galați-Brăila-Bucuresci-Pitesci-Craiova-Severinū la Verciorova cu ramurile Tecuciū-Bêladū și acele din porturile Galați și Brăila, cumū și linia de legătură între garele Têrgovisce și Filaretū.

Statulū are pe sēmă sa linia Bucuresci-Giurgiu și linia Iași-Ungheni.

Linia Sucēva-Romanū-Iași a începutū a fi exploatată pe garanția Statulū de la 1 septembrie 1870 pe lungime de 22 kilometre.

Veniturile și cheltuelile acest i linii, după rectificațiunile făcute de guvernū compturilorū presintate de companie, aū fostū :

	1870	1871	1872
Venituri . .	352,866 lei	1,619,883 lei	2,325,769 lei
Cheltueli. .	454,609 —	1,522,475 —	1,996,878
Defic. ori esced.	101,743 lei	97,408 lei	328,891 lei.

De la deschiderea acestei linii pînă la 31 octombrie 1874, mișcarea sa a mersū sporindū. În acestū intervalū aū călătoritū 994,581 individe; s'a transportatū 5,709,329 tone de bagage și mărfuri accelerate; 426.423,404 tone mărfuri ordinarū; 94,759,880 tone obiecte ale Regiei. Totalulū încasărilorū a fostū 9,548,967 lei din care 4,678,050 lei

pentru bilete de călători, 366,526 lei pentru bagage și mărfuri accelerate, 4,504,390 lei pentru mărfuri ordinare.

Pentru ca lectorul să aibă uă idee despre mișcarea anuală a acestei linii vom comunica datele relative la anul 1873. In anul acela au călătorit 269,967 individe; s'a transportat 1,441,450 tone de bagage și mărfuri accelerate, 143,183,450 tone de mărfuri ordinare și 59,183,200 tone obiecte ale Regiei.

Materialul mișcător de pe această linie la finitul lui 1874 consista în 22 locomotive și 520 vagoane de diferite categorii.

Concesiunea acordată doctorelui Strusberg, s'a resiliat în 24 decembre 1871 și s'a transmis u-nei Societăți anonime formată de către posesorii obligațiunilor emise de compania Strusberg. Transmisiunea s'a făcutu prin legea de la 2 febr. 1872 prin care s'a fixat terminarea și predarea lucrărilor pentru linia Romanu-Pitesci pe uă lungime de 642 kilometre; pentru linia de legătură între garele Tergovisce și Filaretu 6 kilometre și pentru linia Pitesci-Verciorova 271 kilometre. Cea d'ânteu linie s'a terminat la 1 septembre 1872; a doua la 1 decembre 1872 și a treia la 24 decembre 1874.

Veniturile liniei ferate Romanu-Bucuresci-Pitesci in intervalul de la 1 septembre 1872 și pină la 31 decembre aceluiași an au fostu 2,572,323 lei; era cheltuelile 2,105,649 lei; rezultă dară unu escedentū de 466,674 lei.

În anul 1873 veniturile aceiași linii s'au urcatu la 9,092,259 lei, și cheltueele la 7,153,186; escedentă 1,939,073 lei.

Pentru a da uă idee de mișcarea acesteii linii vomă reproduce datele din anulă 1873. În anulă acela a circulată 647,944 individe, 5,160,720 tone de bagage și mărfuri accelerate, 367,938,572 tone mărfuri ordinarii și 48,338,185 tone obiecte ale Regiei.

Totalulă încasăriloră din același ană în suma de 9,092,259 lei, provine din 4,169,519 lei plătiți de călătorii, 289,178 lei plătiți pentru bagage și mărfuri accelerate și 4,612,774 plătiți pentru mărfuri ordinare.

A treia linie de cale ferată, București-Giurgiu, lungă de 70 kilometre, a fostă pusă în exploatare la 1 octombree 1869 în comptulă Statulă. De la aceea epocă și pînă la încheierea anulă 1873, veniturile exploatațiunei aă fostă de 4,450,202 lei, eră cheltuelile 3,319,839 lei. Anuală veniturile aă trecută peste ună milionă lei, eră cheltuelile aă variată între 700 și 900 mii lei; însă de la 1873, data cândă s'a începută uă exploatațiune regulată a liniei București-Brăila-Galați, veniturile liniei Giurgiu aă începută să scază, pentru că uă parte din mărfuri cari pînă at nci trecău pe la Giurgiu sosescă astădi prin linia București-Brăila-Galați. Se speră că daca se va construi ună podă peste Dunăre care să lege liniile năstre cu ale Bulgariei, atunci linia București-Giurgiu va lucra mai multă ca pînă astădi. În 1873 aă circulată pe acăstă linie 110,248 că-

lători; 665,200 tone de bagaje și mărfuri accelerate; 55,951,725 tone mărfuri ordinare.

Cea din urmă linie Iași-Ungheni, care leagă Iașii cu frontaria rusescă, are o lungime de 20 kilometre și jumătate. În virtutea legii din martie 1874, această linie este exploatată în comptul Statului cu începere de la 9 iuliu 1874.

Linia Iași-Ungheni are să fie legată cu drumurile de feră ale Rusiei printr'unu podu care se va construi peste Prutu cu cheltuelă ambelor Statuă limitrofe (1).

De cându a eșitu la lumină această carte traficul a mersu urcându-se, și pentru ca cetitorul să aibă o idee despre această, dăm următoarea tabelă asupra produțiunei Căilor ferate în anii 1877 și 1878. Vom observa însă că această tabelă nu poate da o idee exactă despre veniturile și cheltuielile de exploatațiune ale căilor ferate din țerră, și mai cu sēmă în aceia ce privesce liniile acțiionarilor, pentru că anii 1877 și 1878 suntă ani excepționali și în care veniturile au fostu aproape întreite de către transporturile militare ruse. Pentru liniile acțiionarilor se poate admite ca venitū normalū maximumū 15,000,000 lei, ăra cheltuelile de exploatațiune suntă aproape 76 la sută, adică 11,400,000, rămâindū ca venitū netū 3,600,000 lei.

(1) În scopu de a înlesni relațiunile de comerț s'a mai concesionatū în 1875 construcțiunea unei linii ferate cătra Ploesci și Predelu, întreprindătorulu Crawley pentru suma de 33,150,000 lei. După ce s'a resiliatū contractul s'a datū construcțiunea d-lui Guiloux. Această linie este pusă deja în circulațiune.

D A T E	LINIILE COMP. ACŢIUN. CAIL. FER. ROM.		LINIILE ROMANE ALE COMP. LEMB.-CERN.-IAŞI		LINIA STATULUI BUCURESCI-GIURGIU		LINIA STATULUI IAŞI-UNGHENI	
	1877	1878	1877	1878	1877	1878	1877	1878
	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei	Lei
Numărul călătorilor transportați.	1,349,529	759,402	591,408	198,496	162,640	262,863	35,568	32,550
Tone de marfă . . .	764,708	449,115	314,410	242,705	60,739	87,489	17,005	9,129
Incasări din transportul călător.	16,341,688. ⁷⁵	12,252,782. ⁵⁶	3,326,612. ³⁰	3,484,853. ⁷²	709,391. ⁷⁴	1,148,036. ³⁵	78,353. ⁷³	76,913. ⁸⁷
Incasări din transportul mărfurilor	20,287,794. ⁰⁰	15,932,111. ²⁰⁰	6,205,916. ²⁰	2,416,083. ⁸⁴	387,000. ⁵⁸	1,954,311. ⁸⁸	79,333. ⁸⁰	46,413. ⁴⁵
Venituri totale (călători mări, milit.)	36,629,482. ⁰⁰	28,272,721. ³⁰	9,610,343. ⁷⁵	6,530,287. ⁶³	3,241,361. ¹¹	3,932,186. ⁸¹	653,722. ⁵⁰	659,594. ⁸⁰
Cheltuieli totale de exploatare	13,914,289. ⁰⁰	17,098,224. ⁰⁰	4,523,690. ⁰⁰	3,932,580. ¹⁸	1,026,275. ⁷⁵	1,104,036. ⁰⁰	177,817. ²²	256,807. ¹⁸
Excedente de exploatare	22,779,320. ⁰⁰	11,174,497. ³⁰	5,086,653. ⁷⁵	2,597,707. ⁴⁷	2,215,085. ³⁵	2,828,150. ⁸¹	475,905. ⁰⁸	402,797. ⁶²

Acestea sînt liniile de căi ferate construite pînă astăzi. Când ne gîndim că pînă la 1869 nu exista un crîmpeiu de drum de fer, și că în interval de șese ani posedăm deja peste 1133 kilometre, caută să recunoșcem că construcțiunea căilor ferate române a mers în destul de repede. Putea să arde fi fost preferabil să construim mai încet și în alte condiții; însă astăzi când faptul este îndeplinit, să fim mulțumiți că cel puțin după atîtea sacrificii posedăm o rețea de căi ferate în destulă de completă.

Se mai află proiecte pregătite sau se studiază și construcțiunea altor ramure de căi ferate; acestea sînt: de la Ploesci la Predel; de la Adjud la Ocna; de la Barboși la Galați; de la Filiași la Vulcan; de la Pitesci la Turnu-Roșu; de la Buzeu la Mărășesci și de la Perișu la Tergovisce (1).

Nu se poate tăgădui că înmulțirea mijloacelor de transport este o binefacere pentru economia unei țări; însă caută să ne pătrundem că nu este totul a avea căi ferate, dară a avea și ce transporta cu dîsele. Astăzi fiind, după părerea noastră, nu ar trebui ca să abuzăm de construcțiunii de drumuri de fer neîngrijind alte ameliorațiuni fără care căile ferate nu ar fi de nici-un folos. Agricultură noastră este înapoiată; industria, în sensul modern al cuvîntului, nu există; nu ar fi dară

(1) Crîmpeiul de la Adjud la Ocna nu se mai construiește; cel de la Barboși la Galați este deja construit. Linia dintre Buzeu și Mărășesci este pe cale d'a se construi cu cheltuēla Statului.

mai practică ca o parte din cheltuielile ce facem cu lucrări publice să fie întrebuințată pentru dezvoltarea acestor două fântâni de avuție? Supunem această chestiune persoanelor în mână cărora se află puterea de a decide cum ar fi mai bine de făcut.

Căi navigabile nu posedăm nici-una afară de Dunăre. Este adevărat că se fac ore-care transporturi pe Prut; că lemnele și chiar bucate vin pe Bistrița și Siret pînă la Galați; însă ori-ce am dîce nu avem încă ceea ce se numește navigațiune fluvială și canaluri. Știm că în 1872 s'a concesionat regularea rîului Jiu și stabilirea unui serviciu de navigațiune pe partea de la Bechet la Jitianu; dară lucrările n'au fost terminate la terminu și s'a mai acordat concesionarului o păsuire pînă la 10 aprilie 1875. (1)

Să trecem la serviciul postal. Cel mai vechiu document relativ la organizațiunea postelor în România este hrisovul lui Alesandru Iónu Ipsilante Voevodă din anul 1775. După câte-va cuvinte prin care Ipsilante declară că numai dorința pentru binele public îl îndemna ca să ia măsuri pentru a organiza serviciul postal în țerră, urmază două-șeci articole prin care se prescrie cu toate amănunțele înființarea și funcționarea postelor.

(1) Pînă astăzi nu s'a vădit nici un început de execuțiune al acestei importante lucrări destinată a da viața mai multor județe și în specială celui oropsit județ al Gorjului căruia de abia în 1878 s'a acordat o subvențiune pentru a construi o șosea de la Tergu-Jiu la fruntarie.

Afară de puține modificaliuni datorite timpului, posta română a funcționat pînă mai acum nouăspre-dece ani după regularea făcută de Ipsilant. Ni-sce cărucioare în a căroră construcțiune nu intra nici unū cuiū de ferū, compuse din patru rōte și unū driculețū de nūiele; cai mai pretutindenī slabi; surugii, cari nu sciau de cātū să mîne cu tōtă iuțela putinciōsă, răcnindū de a lungulū drumulū așa că trecerea olaculū era spaima călătorilorū; astū-felū era posta nōstră. De la unirea Principatelorū s'a simțitū ore-care îmbunătățire; s'a înființatū câte-va diligențe și pe alocurea cărucioare construite cu ore-care îngrijire. Acestū serviciū importantū a mersū îmbunătățindu-se treptatū pînă astă-dī. De unde înainte vreme nu esista nici uă administrațiune postală propriū dīsă; nici unū serviciū regulatū pentru expeditiunea scrisorilorū și altorū obiecte, astă-dī avemū biurouri telegrafo-postale în tōte orașele țerrī, și de cātū-va timpū funcționéză și posta rurală. Mulțumitā îmbunătățirei unū serviciū publicū de ântēia trebuință, activitatea intelectuală și materială a națiunei s'aū resimțitū. Corespondința epistolară, împrăsciarea diarelorū, desvoltarea atătorū relațiuni imposibile în lipsă de serviciū postalū, sūntū dovada cea mai pipăitā.

Pînă la 1869 posta română făcea numai serviciulū interiorū; éra posta internațională era în mînele consulatelorū Austriei și Rusiei. Cu tōtă stăruința depusă înainte de acéstă epocă ca România să facă însăși serviciulū postei internaționale, cele douē

Statuti nu se îndurau să renunțe la această ingerință în afacerile noastre. În fine după multă stăruință diplomatică însoțită de revendicarea unui drept al nostru, la 1 aprilie anul 1869 s'a desființat posta străină din țară și a început să funcționeze posta națională atât pentru serviciul interior cât și pentru corespondența internațională. Temerea ce aveau aceia care au de principiu a ne contesta orice capacitate economică și administrativă, cum că posta nu va funcționa regulat, sperăm că a dispărut. Posta română face serviciul cu aceeași regularitate ca și în alte Statute; și este chiar de mirare că într'unu timp așa de scurt a putut să se organizeze atât de complet.

Când funcționa încă posta cea veche francarea scrisorilor se făcea cu bani sunători și fără nici o tarifă regulată. În Moldova s'a introdus timbrurile sau mărcile postale în anul 1854; era în Muntenia n'au existat pînă la 1862 când s'au introdus timbrurile postale pentru posta României.

Pentru înlesnirea corespondinței s'a introdus în anul 1873 așa numitele cărți postale, mijloc practic și estinut pentru corespondința comercială și chiar familiară.

Serviciul postală cuprinde expedițiunea scrisorilor, a imprimatelor și probelor, și a mesageriilor.

În anul 1874 s'a prezentat la toate biourile postale din țară 2,921,673 scrisori de toate categoriile; 1,485,857 imprimat și probe, 773,910 pliuri și scrisori oficiale interne și externe. În această

espedițiune corespondința privată pentru interiorul țării a fost compusă din 1,354,871 imprimate și probe; 1,377,951 scrisori francate; 560,298 scrisori cu porto; 117,700 scrisori recomandate și 136,355 scrisori locale, adică de oraș: peste tot 3,547,175 de bucăți. Restul de 1,644,265 scrisori, imprimate și probe s'a expediat în diferite Statute ale Europei, din care aproape a patra parte în Austro-Ungaria. După Austria țerra cu care avem mai multe relațiuni este Franca, după care urmează Germania, Turcia, Italia, Anglia ș.c.l. Potrivit cu populațiunea și starea de dezvoltare a afacerilor, espedițiunea noastră postală este în destul de activă în comparațiune cu aceea ce era acum câțiva ani.

Relațiunile postale ale țărilor străine cu România asemenea au sporit într'un mod simțitor. În anul 1874 a sosit din străinătate în România 653,547 imprimate și probe; 864,956 scrisori de toate categoriile și 10,966 plicuri cu corespondință oficială; preste tot 1,529,499 bucăți. Din această corespondință jumătate a sosit din Austria, aproape a opta parte din Franca și a două-spre-decea parte din Germania. După aceste statute vin Turcia, Italia, Grecia, ș.c.l.

De câtva timp țerra noastră a început să albească corespondință de ore-care importanță și cu țările est-europene. În adevăr, în anul 1874 s'a pornit din România pentru Statutele ultra-mare 4,284 scrisori și probe și au sosit în țerra din aceste statute 10,499 bucăți.

Mesageriile, care coprindă grupurile și pachetele, au luat ună avântă mare. Din informațiunile ce amă dobânditū de la direcțiunea postelorū și telegrafelorū, resultă că în anulū 1874 s'a espediatū grupurī și pachete în interiorulū țerreī valorândū 208,343,942 lei, și afară din țerră 74,140,315 lei ; preste totū 282,484,257 lei. Din suma de 74 miliōne care represintă espedițiunile făcute pentru străinătate, aprōpe 46 miliōne lei s'a espediatū în Austro-Ungaria, peste 10 millōne în Germania, aprōpe 9 miliōne în Francia, 3 miliōne în Belgia și Olanda, 2 miliōne în Turcia, și restulū în diferite alte Staturi.

Corespondința oficială figuréză la mesageriū pentru 140,192,876 lei, din care aprōpe 500 mii lei pentru corespondința esternă.

În același anū a sositū în România grupurī și pachete prețuite 51,176,101 lei și a trecutū prin țerră pentru aprōpe cinci miliōne.

Serviciulū telegraficū funcțiōneză în România din anulū 1854. De la organisarea sa și pină astăzi acéstă ramură a mișlócelorū de comunicațiune s'a desvoltatū treptatū. De unde la începutū comunicațiunile telegrafice esistaū numai între Bucuresci și câte-va orașe capitale din județe, astăzi nu mai esistă tērgū fără stațiune telegrafică ; mai multe reședințe de sub-prefecturī suntū inzestrate cu biurourī telegrafice.

Corespondința cu străinătatea s'a desvoltatū ca și cea internă. Astăzi, afară de țerrile estra-europene cu care schimbămū puține telegrame, serviciulū no-

stru telegrafic este în corespondență cu toate Staturile din Europa. Convențiunea ce s'a încheiată cu Statele din Europa câtă și din celelalte părți ale lumii civilizate, regulază totu ce este relativu la relațiunile de serviciu ce avem cu dânsule.

Rețeaua întregă a liniilor noastre telegrafice are uă lungime de 3420 kilometre; ăra firele conducătoare au uă desvoltare de 6089 kilometre. Serviciulu se face în 73 de biurouri dintre care 38 cu serviciu permanent, 7 cu serviciu de ziă completă, și 28 cu serviciu de ziă limitat. Aceste diferite stațiuni sunt înzestrate cu 168 aparate de sistemul Morse, afară de aproape 100 biurouri telegrafice, care după convențiunile încheiate, suntu deschise publiculu la toate stațiile drumulu de feru în exploatație.

Personalulu Direcțiunii generale a telegrafelor și postelor este compusă din 1089 impiegați, din care 41 constituiesc personalulu superior și alu administrațiunei centrale; 488 impiegați ai biururilor și 560 personală subalternă.

Din informațiunile ce amă dobândit de la Direcțiunea generală rezultă că în 1874 s'au presintat și au sosit în România 903,993 telegrame din care 711,533 telegrame interne și 192,460 telegrame esterne.

Din cele 711,533 telegrame interne 569,842 au fost depeși private, ăra 141,691 depeși oficiale.

Dintre telegramele esterne s'a presintat 91,425 depeși private și 2028 oficiale, și au sosit 88,041 depeși private și 3522 depeși oficiale.

În același an a transitat prin România 7444 telegrame.

Correspondința telegrafică esternă fiind de mare interes pentru mișcarea noastră economică, credem de trebuință a supune la cunoștința lectorilor starea relațiilor noastre telegrafice cu diferitele Staturi.

S T A T U R I L E	NUMERULU TELEGRAMELORU ESTERNE	
	PREZINTATE IN ROMANIA	SOSITE IN ROMANIA
1. Anstro-Ungaria.	48,333	48,574
2. Turcia.	13,860	13,679
3. Francia.	8,591	7,464
4. Anglia	5,143	4,868
5. Rusia	4,826	4,714
6. Germania	4,239	4,323
7. Italia	2,663	2,674
8. Serbia	1,802	1,683
9. Grecia	1,457	1,026
10. Belgia	1,153	1,135
11. Elveția	998	943
12. Olanda	195	295
13. Suedia și Norvegia	75	75
14. Spania	42	34
15. Danemarca.	10	4
16. Portugalia	5	8
17. Țări estera-europene	65	64
Total	93,457	91,563

Astă-fel dară mai mult de jumătate din correspondința noastră esternă se face cu Austro-Ungaria. Faptul se esplică când vom aminti că relațiile

noastre comerciale suntă în aceeași proporțiune cu acestă Stată. Afară de acésta nici uă țerră din Europa nu are atâți supuși în România ca Austro-Ungaria.

Ca să și facă cine-va uă idee despre progresul ce a făcută în țerra noastră corespondința telegrafică, vomă face cunoscută că pină la 1867, nu se expediau de câtă 296,652 telegrame într'ună ană, din care 210,027 depeși interne și 86,525 esterne. In numărul depeșilor interne particularii figureză pentru 147,101 telegrame. In anul 1874 presintându-se 568,842 depeși private, resultă ună sporă de 422,741 telegrame în mai puțină de deți ană. (1)

Aducându-ne aminte că la înființarea acestui importantă serviciu se pretindea de rău-voitorii noștri că românii nulă voră putea conduce cu tótă esacitate cerută, și că ară trebui să se încredințeze la oficianți străini, suntemă răsbunați de acésta, calomniă prin starea înflorităre în care se află serviciul nostru telegrafic.

(1) Ași fi dorită să daă cifre noi asupra mișcării telegrafelor și posteloră; însă de la 1874 n'a mal apărută nici-uă publicațiune oficială privitoră la acestă serviciu. Totă ce scimă este, că venitul posteloră aprăpe s'a îndouită, eră ală telegrafeloră a sporită cu jumătate. In timpul reshelului din 1877 atătă corespondința telegrafică câtă și cea postală aă fostă forțe active.

XIV

Comerciu — Ochi economică. — Comerciu interior. — Comerciu exterior. — Exportațiile și importările. — Specificarea obiectelor din care se compune comerciu exterior; repartiția după proveniență.

Comerciu unui stat nu se poate desvolta de cât în raport cu progresul ce face producția agricolă și industrială. În adevăr, scopul acestei ramure de activitate a omului fiind de a transporta și de a împărți produse dintr-o țară în altele și vice-versa, urmeza că nu poate exista comerciu prosper cu cât timp agricultura și industria sunt înapoiate. Dacă Anglita este astăzi în fruntea comerțului lumii, cauza este că pe lângă dispoziția înăscută a locuitorilor de a se aplica la negoț, această țară are în același timp industria cea mai înaintată. Marina sa comercială, cea d'ânteu în Europa, datorează în mare parte starea sa de înflorire acelei puternice industrii ale căreia produse au ajuns să îndeplinească trebuințele pînă și celor mai barbare populații de pe glob.

Se admiră, și cu multă dreptate, repeziția cu care s'a desvoltat comerciu Statelor Unite ale

Americeî; caută însă a nu scăpa din vedere că comerțul Uniunii americane este un rezultat foarte natural al prosperității agricole și industriale.

Comerțul imensului imperiu al Rusiei se dezvoltă pe fie-care an cu atâta repeziune în cât Staturile deja bătrâne în cultură invidiază această țară care pînă mai acum câți-va ani nu figura între Staturile cu ore-care însemnătate economică. Așa este; însă Rusia recunoscându-și starea de înapoere, s'a pus pe lucru pentru a-și dezvolta agricultura și industria și a făcut atâtea sacrificii, în cât astăzi nu numai agricultura, dară și câte va din industriile sale, au ajuns să rivalizeze cu industriile similare din Staturile cele mai înaintate.

Mica dară laborioasă și economă Belgia, ține peptu Englierei, Franciei și altor Staturi mari; comerțul său este mai înflorit de cât al Franței; este cu mult superior comerțului german; însă în același timp agricultura și industria sa sunt între cele d'ânteu din lume.

Alte Staturi mai bine condiționate întru cât privește natura pământului, clima, topografia, pozițiunea geografică, au un comerț neînsemnat; de abia trăesc de astăzi pînă mâne; esportă numai atunci când pământul și clima se îndură a le dăruia o recoltă bună; suferă amar când din nefericire se întâmplă ca timpul să fie secetos mai mulți ani de a rëndul. Așa este; însă a cui este culpa dacă în asemenea Staturi locuitorii, și mai cu seamă aceia cărora este încredințată cârmuirea in-

tereselor generale, în loc de a se îndeletnici cu mişlocele cele mai practice pentru a desvolta producţiunea agricolă şi industrială, facū cheltueli zadarnice, n'au nici uă cumpătare, şi nu iau nici uă măsură pentru a da activităţii ţării uă direcţiune corespunderă cu nevoile sale economice? In comerţiū, ca şi în oricare altă ramură de activitate, omulū culege aceea ce a semănatū. Astū-felū fiindū, rămāne ca fie-care ţerrā după mişloce şi impregiurări să 'şi pună tótă silinţa pentru a 'şi desvolta producţiunea.

Ţerra noastră, nu avemū a ne plānge, este înzestrată cu tóte elementele trebuincioase pentru a avea uă agricultură şi uă industrie bine condiţionate, şi ca consecinţă unū comerţiū prosperū. De altă parte suntemū unulū din popórele cele vechi ale Europei, descendenţi ai unui poporū căruiā lumea datoresce civilisaţiunea sa; aşā darā, s'arū părea că de vreme ce amū avutū timpulū şi condiţiunile fizice favorabile, arū fi trebuitū să figurāmū între popórele fruntaşe prin starea lorū economică. Aşa arū fi trebuitū să fie, şi aşā arū fi fostū dacā România nu era pinā mai de unāđi prada barbarilorū şi a străinilorū; dacā acéstā multū cercată ţerrā n'arū fi fostū nevoită să lupte fără pregetū, nu pentru a se desvolta economicese, darā pentru a 'şi păstra esistenţa, pentru a se scāpa de barbariī cotropitoriī şi nesăţioşi. De abia scāpaserāmū de furia selbatică a vecinilorū şi a altorū nēmuriī semi-barbare, şi a nāvālitū peste noi acele orde din Fanarū care de bună

sémă aŭ causatŭ României pre puținŭ atâtea neajunsuri ca și cei mai nesățioși dintre barbarii năvălitori. Uă adunătură de ómeni fără casă și fără masă, de ómeni fără țerră, fanarioții aŭ căduțŭ peste mândsa Românie întocmai ca licnitele, locuste peste holdele de bucate. In nesățiułŭ lorŭ nu s'aŭ mulțumitŭ cu prădarea țerrēi întregi, cu însușirea tuturilor d mnitățilorŭ Statului, dară procleți ingrați, ne-aŭ falsificatŭ institațiunile, aŭ înveninatŭ sângele celŭ purŭ alŭ românilorŭ cu sângele spurcatŭ din Țarigradŭ; ne-aŭ smulsŭ limba, ne-aŭ închisŭ scócele române și aŭ mersŭ pînă acolo cu cinismulŭ în cât nu ne-aŭ permisŭ nici pe Dumneđeŭ să'lŭ rugămŭ în limba strămoșilorŭ noștri. A trebuitŭ ca eroulŭ olténŭ, nemuritorulŭ Tudorŭ Vladimirescŭ, să se pună în fruntea pandurilorŭ sēi pentru ca de abia în zilele nóstre să putemŭ scăpa scaunulŭ țerrēi din ghiarele fanarioților (1).

Astŭ-felŭ dară, pe cândŭ agricultura și industria ajunseseră la unŭ gradŭ însemnatŭ de perfecțiune în mai multe din Staturile Europei occidentale, românii erau nevoiți să lupte pentru naționalitatea

(1) Unŭ elementŭ străinŭ de noi prin sânge, prin religie, prin moravuri, prin urmare și prin aspirațiune, elementulŭ israelitŭ, a devenitŭ amenințătorŭ pentru țerră. Ca prin minune în mai puținŭ de patru-șeci de ani evreii aŭ ajunsŭ să formeze a deca parte din populațiunea României, proporțiune nepomenită în nici uă parte a lumii. Recomandândŭ cititorului cele ce amŭ dīsŭ despre evrei la capitolulŭ care tratăză despre populațiune, ne îndeplinimŭ uă datorie de a atrage atențiunea compatrioților noștri asupra acestei năvăliri, care dacă va fi lăsată în voia ei negreșitŭ că va cótropi și va prefăce cu totulŭ țerră nóstră.

loru. De bună sémă că aru fi nedreptu și neraționalu a se pretinde ca în asemenea împrejurări să fi speratú economia nóstră. Dacă celú puținú după ce ne-amú scăpatú de fanarioți amú fi fostú lăsați în pace ; dacă de la 1830 pînă la 1857 n'amú fi fostú nevoiți să luptămú contra machinațiunilorú de totú felulú urzite contra țerrei, atâtú din întru câtú și din afară, negreșitú că agricultura, industria și comerciulú nostru arú fi fostú multú mai înaintate. De abia suntu însă douê-deci și trei de ani de cândú respirămú mai liberú ; de cândú mișcarea spre progresú nu mai întâmpină piedici de totú felulú la fie-care pasú, și caută să recunóscemú că amú mersú înainte. După cum se va vedé mai josú comerciulú nostru de esportațiune s'a împătritú în raportú cu ce era la 1840. Agricultura țerrei a luatú uá mare desvoltare în ceea ce privesce suprafaça cultivată ; și dacă industria nóstră, orí câtú de mică a fostú, în locú de a merge înainte a datú înapoi, cauza suntu împregiurările despre care amú tratatú la partea acesteí lucrări consacratá industriei naționale. Cu tóte că trebue să ne pará reu de timpulú perdutú în lupte fără folosú pentru desvoltarea nóstră economică ; însă lăsândú trecutulú istoriei și recomandându-lú la cea mai de aprópe atențiune a generațiunilorú presente și viitoare pentru a le servi de învățământú, cautá să ne îmbărbătămú, să ne punemú pe lucru cumú se cuvine popórelorú libere din véculú în care trăimú. Nenorocirile prin care a trecutú România ne vorú întări și mai multú în

patriotica datorie ce avem de a păstra și a face prosperă uă țerră pe care am udat-o cu sângele și sudorile năstre de la sosirea coloniilor romane în Dacia și pină în timpul de față.

Țerra și-a impus sacrificiul imense pentru a construi căi ferate și șosele; lucrări de ameliorațiune pentru porturile și riurile năstre sunt unele proiectate altele pe cale de executare; simțul economic s'a dezvoltat în populațiunea năstră; învățământul special se propagă; însușim dară unele din condițiunile cerute pentru un comeriț prosper. Să nu se scape din vedere însă că pentru a pute alimenta comerițul trebuie să producem, cu alte cuvinte să dezvoltăm agricultura și industria națională. În acesta stă tot viitorul nostru economic și depinde de la noi ca să devenim uă națiune prosperă sau să oferim tristul exemplu al unei țerrī care de și este înzestrată cu multă dărnicie de natură, rămâne staționară din cauza îndărătniciei fiilor săi. Întru cât ne privesce, avem a dăna convicțiune că ultima alternativă nu se va îndeplini; că, din contră, nu va trece mult timp și națiunea română va ocupa un loc cuviincios între Staturile Europei.

Comerițul interior năfiind supus nici unei restricțiuni afară de accisul ce plătesc unele produse la introducerea lor în orașe, este cu neputință să se pōtă prețui; pōte însă cine-va să și facă uă idee despre importanța sa cugetând la multi-

plele trebuinți ale unei populațiuni de 5 milioane locuitori.

Productele destinate comerțului interior se desfacă sevă în magasiile din orașe sevă în țergurile ce se facă în tôte localitățile la diferitele epoce ale anului. Nu esistă plasă în care să nu se facă țergu uădată saă de maă multe ori pe ană. Afară de acăsta în tôte septemănele se țină țerguri în orașe de unde se aprovizioneză populațiunea rurală. Inlesnirea comunicațiunilor va face să înceteze asemenea întruniri; cu tôte acăste va trece timpă pînă cândă locuitoriă din tôte comunele țerreă să pôtă a și procura obiectele trebuincioșe de a dreptulă din orașe. Intre țergurile cele maă importante se pôte număra țergulă ce se face la Fălticenă în luna lui iuliă și acela de la Răurenă în septembrie; țergurile de la Cămpă-Lungă, Cașină, Slobozia, Moșă la Bucuresci și altele.

Comerțulă esterioră ală Romănieă merge dezvoltându-se pe fie-care ană. Staturile cu care avemă daraveră maă importante suntă: Austria, Turcia, Francia, Anglia, Rusia, Italia și Germania.

Părându ni-se interesantă pentru lectoră ca să cunoscă care a fostă comerțulă nostru de esportațiune și de importațiune la diferite epoce, dămă cifrele de maă josă cu începere de la 1840 :

ANII	EXPORT Ū	IMPORT Ū
1840	35,413,299 lei	19,673,176 lei
1850	47,151,889 >	28,262,614 >
1851	47,868,397 >	29,257,014 >
1852	62,032,711 >	30,163,842 >
1853	63,963,440 >	31,773,663 >
1854	57,188,601 >	29,863,990 >
1855	126,102,275 >	55,492,705 >
1856	85,610,526 >	62,754,827 >
1857	62,103,948 >	58,272,656 >
1858	78,932,224 >	42,792,196 >
1859	91,788,172 >	50,398,948 >
1860	116,166,407 >	62,718,263 >
1861	101,334,675 >	66,403,973 >
1862	11,399,163 >	64,786,617 >
1863	120,546,577 >	64,731,547 >
1864	163,335,484 >	78,782,065 >
1865	111,735,602 >	68,039,120 >
1866	116,500,033 >	71,429,268 >
1867	110,481,120 >	70,562,000 >
1868	198,025,684 >	90,789,519 >
1869	154,216,703 >	83,011,564 >
1870	158,264,114 >	71,502,506 >
1871	177,682,783 >	84,799,882 >
1872	166,557,104 >	109,327,780 >
1873	157,570,732 >	97,867,167 >
1874	134,713,818 >	122,794,114 >
1875	144,962,079 >	100,834,169 >

Uă simplă aruncătură de ochiū asupra acestorū cifre ne încredințeză că comerciulū nostru esteriorū afară de variațiunile naturale, a mersū desvoltându-se treptatū. Credemū însă că nu este de ajunsū să cunoscă cine-va numai suma totală a esportațiunilorū și importațiunilorū, dară și Staturile cu care avemū relațiuni comerciale, obiectele ce esportămū și importămū și valōrea acestorū obiecte. Pentru acestū sfirșitū vomū intra în ore-care amēnunte asupra comerciulū nostru esteriorū din anul 1871. (1)

1871
1871
1871
1. — ESPORTAȚIUNILE
1871

Comerciulū de esportațiune alū României se face cu produse agricole și în specialū cu cereale. În adevērū, din suma totală de 177,682,783 lei care represintă valōrea obiectelorū esportate în 1871, partea cuvenită cerealelorū trece peste 133 milioane. După cereale articolulū celū mai importantū suntū animalele și produse saū fabricate din animale a cărorū cifră de esportațiune trece peste 26 milioane lei.

Tabloulū următorū va da uă idee despre partea cuvenită fie-căreea grupe de obiecte în comerciulū nostru de esportațiune.

(1) Dacă amū fi observatū vre-uă schimbare mare în cifrele privitorē, la importațiune și esportațiune amū, fi luatū unū altū anū, pentru a da cifre mai noi. Din nenorocire după datele ce s'a publicatū pînă la anulū 1875, comerciulū nostru de esportațiune în locū să sporēscă s'a micșoratū, iarū importațiunea a crescutū, lată pentru ce amū păstratū totū cifrele din 1871.

EXPORTAȚIUNEA IN 1871

SPECIFICAȚIUNEA OBIECTELORU	VALOAREA IN LEI	TOTALURI DUPE GRUPE
<i>1. Materii animale.</i>		
Animale	13,548,528	
Productele animalelor .	10,770,390	26,418,717
Fabricate din produse animale	2,099,799	
<i>2. Materii vegetale</i>		
Cereale	133,127,640	
Semënțe și alte produse vegetale	11,770,282	
Fabricate din vegetale .	667,762	
Verdețuri și legumi . . .	126,223	147,781,351
Fructe	203,946	
Fabricate din fructe . . .	111,403	
Lemne	1,447,774	
Lemne lucrate și fabricate din teiș și papură .	326,321	
<i>3. Materii minerale.</i>		
Minerale brute	1,212,914	1,910,537
Fabricate din minerale .	697,623	
Totalu		176,110,605

La suma de 176,110,605 lei se mai adaugă încă 1,572,178 lei valoarea productelor aduse din străinătate și exportate de la noi în țerrile vecine, cumu și puține obiecte de fabricațiune indigenă. Insumându cele două cifre aflăm cifra totală a esportățiunilor 177,682,783 lei.

Să intrăm acum în ore-care amênunte pentru fie-care cele trei grupe de obiecte.

Animale. — Animalele esportate sunt: boui, porci, oi, și berbeci. In suma totală a esportățiunei animalelor boui figurază pentru aprópe 3 milioane și jumătate lei; porcii pentru aprópe 7 milioane, oile și berbecii pentru mai multu de unu milionu și jumătate. Restulú sumei se împarte după importanță între cai, pesce, lipitori, capre și altele.

După țerrí partea cuvenită fie-căria este :

Austria	12,524,003 lei
Turcia	719,364 »
Rusia	260,253 »
Francia	2,600 »
Germania	1,200 »
Alte țerrí	41,108 »
Total	13,548,528 lei

Productele animalelor. — In acéstă categorie intră carnea, peile crude, ósele, lâna, gogoșile de mêtase și alte produse ori rămășițe de animale. Lâna ocupă locul d'ânteiú și după densa vinu peile. Din valoarea totală de 10,770,390 lei, lâna represintă 6,702,435 lei și peile 3,172,788 lei. In a-

ceeași categorie përulü de porcü represintă suma de 442,146 lei.

Valórea totală a produselorü animale se subdivide după țërrü, în modulü următorü :

Austria	9,216,834 lei
Rusia	710,472 »
Turcia	538,836 »
Francia	166,332 »
Anglia	99,476 »
Germania	29,237 »
Italia	6,120 »
Alte țërrü	3,083 »
Totalü	<u>10,770,390 lei</u>

Din aceste cifre rezultă că materiile prime de natură animală trecü mai tóte în Austria, de unde ni se înapoiază subü forma de obiecte manufacturate.

Fabricate din produsele animale. — Subü acéstă denumire se întelege produse precumü suntü seulü, untulü, brânza, ceara, mëtasea și altele. Articolele cele mai importante din acéstă categorie suntü cașcavalulü care represintă uă valóre de 830,703 lei; cervișulü din care se esportă pentru 290,334 lei; seulü și untulü de vacă care abia însuméză împreună cifra de 350 mii lei. Cele mai multe din aceste produse trecü în Turcia și în Austria. În adevëru, în suma de 2,099 709 lei, valórea totală a fabricatelorü de produse animale, partea Turciei este 1,434,429 lei și a Austriei 580,455 lei.

Uädinióră cândü se producea cu abundență untü,

seu, cervișu, miere și céră, aceste obiecte erau unu articolu de comerțiu importantu. Astădi amū ajunsu din neîngrijirea noastră ca să importămū untu și céră.

Cereale. — In acéstă categorie intră grăulū, se-cara, orđulū, ovėsulū, porumbulū, meiulū și hrișca. In 1871 espōrtațiunea cerealelorū este represintată prin suma de 133,127,640 lei distribuită după cum urméză :

Grău	68,897,229 lei
Secară	8,992,392 >
Orđū și ovėsū	13,826,454 >
Porumbū	40,332,652 >
Meiū	1,059,449 >
Hrișca	19,464 >
Totalū	133,127,640 >

Partea cuvenită diferitelorū țerrī in acestu comer-
ciū este :

Turecia	32,868,831 lei
Francia	30,528,981 >
Anglia	27,196,085 >
Austria	17,866,071 >
Italia	2,149,212 >
Germania	1,269,869 >
Rusia	1,162,960 >
Alte țerrī	20,085,631 >
Totalū	133,127,640 >

Acéstă proporțiune esistă mai in toți anū, afară de timpī escepțiōnali cândū recolta este superiōră in țerrile cărorā expediāmū cerealele nōstre.

Sēmēnte industriale și alte producte agricole. — Ra-

pița este productul principal din această categorie; restul, precum sunt fasolea, lintea bobul, semente de in, tutunul, au o importanță cu totul secundară. În adevăr, în suma de 11,770,282 lei valoarea acestor produse, rapița intră pentru 10,955,004 lei. Din nenorocire această bogată cultură nu reușește în toți anii; ori-cum ar fi, merită o deosebită considerațiune din partea agricultorilor.

O cultură care aducea deja folose însemnate, dară care astăzi este mai părăsită, este tutunul.

Cea mai mare cătașime de rapița se esportă în Austria; partea sa în valoarea totală a sementelor industriale și alte produse agricole se urcă la 7,685,202 lei noi; după densa vine Franța cu 1,202,101 lei și Turcia cu 717,196 lei; restul se împarte între alte țări.

Fabricate din vegetale. — În această categorie reprezentată la esportațiune prin 667,762 lei, productul cel mai important este făina de grâu care figurează pentru suma de 494,633 lei. Mai totă făina se espediază în Turcia.

Verdețuri și legumi. — Esportațiunea verdețurilor și a legumelor este foarte neînsemnată. Din suma de 126,223 lei, valoarea lor totală, se esportază în Turcia pentru 92,972 lei și în Austria pentru 29,103 lei.

Fructe. — Fructe esportăm puține în raport cu însemnătatea ce ar trebui să aibă această ramură de comerț. Din 203,946 lei valoarea totală a cătă-

șimiloră esportate, partea Turciei este 73,234 lei și a Austriei 97,676. În suma totală merele și nucile figură pentru 149,758 lei și prunele afumate pentru 21,331 lei.

Fabricate din fructe. — Valórea obiectelor din această categorie fiindă 111,403 lei, vinulă represintă 92,240 lei. Într'ua țerră atâtă de bine condiționată pentru producțiunea vinului, această cifră este cu totul neînsemnată.

Lemne. — Esportămă lemne pentru 1,447,774 lei, din care sumă partea Turciei este 1,179,674 lei; restulă se împarte între Austria și Rusia.

Lemne lucrate și fabricate de teiă și papură. — Esportațiunea acestoră obiecte se urcă la 326,321 lei, în care comerțul rogojiniloră întră sigură cu peste 205,870 lei. Acestă articolă trece mai cu sémă în Turcia.

Minerale brute. — În această categorie întră sarea și păcura, ambele articole pentru 1,212,914 lei. Partea cüvenită păcurei este 1,197,078 lei. Sare nu s'a esportatū în 1871 de câtă pentru 15,656 lei. Obicnuită valórea sării esportate trece peste ună milionă.

Fabricate din minerale. — Acastă categorie de obiecte este represintată în comerțul nostru de esportațiune prin petroleū; în adevără, în 697,623 lei, valórea totală a fabricateloră minerale, petroleulă figură pentru 669,260 lei.

Acestea suntă obiectele cele mai importante din care se compune comerțul nostru de esportațiune.

Valoarea totală a acestor obiecte se împarte după țerrile pentru care sunt destinate în modul următor :

Austria	49,635,217 lei
Turcia	39,586,637 »
Francia	31,951,541 »
Anglia	27,395,260 »
Rusia	3,415,634 »
Italia	2,155,478 »
Germania	1,588,598 »
Alte țerrî	21,954,418 »
Totală	177,682,783 lei

Suntă ani cândă se esportă pentru Francia totă atâtă ca pentru Austria și cândă Turcia figură în fruntea țerrilor pentru care se esportă.

2.—IMPORTAȚIUNELE

Comerciul nostru de importațiune consistă mai cu sémă în obiecte fabricate. Din suma de 82,927,228 lei valoarea obiectelor importate, 53,271,646 lei represintă valoarea materiilor fabricate și a materiilor prime; érá restul obiecte de consumațiune, animale, materii vegetale și minerale.

Din cercetarea tabloului de mai josă, în care se arată diferitele obiecte ce importămă, fie-cine se va convinge că dacă s'arú încuragia industria națională, amú putea să ne procurămă ênși-ne multe dintre dênsele.

IMPORTAȚIUNEA ÎN 1871

SPECIFICAȚIUNEA OBIECTELORŪ	VALOAREA ÎN LEI	TOTALURI DUPA GRUPE
<i>I. Obiecte de consumațiune</i>		
Animale	405,926	
Fructe	4,197,067	
Aromate	282,875	
Sămēnte	89,383	17,519,883 l.
Tutunuri	2,928,782	
Medicamente	433,514	
Bēuturi	1,525,778	
Osebite articole	7,656,558	
<i>II. Materii prime și obiecte fabricate</i>		
Bumbacuri	2,866,521	
Materii de ață și bumbacuri	10,825,696	
Materii de lână	6,637,695	
Mētăsării	2,390,577	
Vestminte	4,548,741	
Pei	1,255,737	
Obiecte de piele	3,182,268	
Articole diverse	5,924,745	
Chărtie și cărți	1,228,990	
Mobile	499,248	
Plante	158,727	53,271,646 l.
Spongii	24,233	
Metale	3,512,595	
Aliage	407,684	
Ferării	5,034,443	
Trăsuri (echipage)	704,639	
Instrumente sciētifice	191,859	
Mașini	1,531,178	
Fabricate din met. prețioase	697,744	
Aparate de iluminatū	121,370	
Minerale	609,872	
Vitrificațiuni	917,084	
Materii animale	— —	6,603,470 lei
Materii vegetale	— —	4,480,108 >
Minerale	— —	1,032,500 >
Materii fulminante și resinose	— —	19,621 >
Totalū generalū	— —	82,927,228 lei

Óre-care amênunte asupra diferitelorù grupe din care se compune tabloulù precedentù suntù de trebuință pentru ca lectorulù să și facă uă idee despre obiectele ce se importă în țerra nòstră.

Animale. — În acéstă categorie statistica din anulù 1871 numără pescele, paserile vii, crustaceele și vênatulù, Pescele de mare represintă singurù uă valóre de 364,537 lei, rămâindù restulù pină la 405,926 lei pentru cele-l-alte articole. Turcia și după dênsă Austria și Francia ne procură pescele.

Fructe. — Subù numirea de fructe se coprînde maslinele, orezulù, caféua, stafidele, portocalele, lămâile și alte produse de felulù acesta din țerrile sudice. Din suma totală de 4,197,067, se importéză masline pentru 484,529 lei, orezù pentru 1,170,039, cafea pentru 897,866; migdale pentru 230,286 lei, curmale pentru 270,016 lei, portocale pentru suma de 198,721 lei și lămâi pentru 169,470 lei. Aceste obiecte de consumațiune ni se trimitù din Turcia pentru 1,651,623 lei; din Anglia pentru 813,134 lei; din Italia pentru 763,862 lei, din Francia pentru 171,738 lei.

Aromate. — Intre aromate figuréză piperulù, cuișórele, scortîșórele, vanilia și altele. Valórea totală a acestuì articolù este 167,659 lei. Mai tóte aceste coloniale ne vinù din Anglia.

Semênțe. — Acestù articolù neînsemnatù este represîntatù prin anisonù, susanù, și semênță de canarù. Din suma de 89,383 lei, partea anisonului este 76,400; ni se trimite mai multù din Turcia.

Tutunuri. — În importațiunea acestui articolu, a căruia valoare este de 2,928,782, partea Turciei se urcă la 2,889,289 lei.

Medicamente. — Medicamentele ni se trimitu mai tôte din Austria.

Bèuturi. — În această categorie intră vinurile, romurile, apele minerale și rachiurile. Vinuri importămă pentru 314,462 lei din Francia și Austria; romuri pentru 787,395 lei, din care sumă partea Angliei, este de 528,400 lei, a Franciei și Austriei peste 100 mii lei pentru fie-care. Ape minerale aducem din afară pentru 154,172, cele mai multe din Austria; rachiuri pentru 269,749 lei, aduse mai cu sémă din Francia și Austria.

Osebile articole. — În această denumire statistica noastră pune obiecte de băcănie. În suma totală de 7,656,558 lei, valoarea acestui articolu, zacărulū intră pentru 5,663,517 lei, din care 3,472,293 partea Austriei și 1,907,990 partea Franciei.

Uleiū de masline importămă mai cu sémă din Turcia; în adevèrū, din 1,128,647 lei valoarea acestui articolu, partea Turciei este 821,373 lei.

Bumbacuri. — Importămă bumbacuri tórse și netórse pentru 2,866,521 lei; din această sumă partea Angliei este 1,968,965 lei; a Austriei 446,175 lei și a Turciei 322,162 lei.

Materii de ață și bumbacū. — În această categorie intră tôte pânzeturile de ață și de bumbacū. Suma de 10,825,696 lei, valoarea acestui importantū articolu, se împarte în proporțiunile următore:

Anglia 5,074,871 lei; Austria 2,913,039; Franca 1,401,351 lei și Germania 1,303,729 lei; restul între alte țări.

Materii de lână. — Cele mai multe materii de lână ne vin din Austria și după densă din Germania și Anglia. Din 6,637,695 lei valoarea materiilor de lână importate, partea Austriei este 3,205,968 lei; a Angliei 1,009,518 lei; a Germaniei 1,097,520 lei și a Franței 968,928 lei; restul se împarte între celelalte State cu care avem relații comerciale.

Mătăsăria. — Stofele și alte obiecte de mătase le aducem mai cu seamă din Franca. În suma de 2,390,577 lei, valoarea acestui articol, Franca figurează pentru 1,397,703 lei, Austria pentru 506,472 l., Germania pentru 418,552 lei și Anglia pentru 163,634 lei.

Vestminte. — Vestmintele ni se trimit mai toată din Austria. Din 4,548,741 lei, valoarea acestui articol, figurează pe seama Austriei 3,466,447 lei; pe seama Franței 454,516 lei și pe seama Germaniei 487,561 lei. Anglia de abia ne trimite vestminte pentru 112,628 lei.

Pei. — Plătim străinilor 1,255,437 lei pentru pei, din care sumă partea cuvenită Austriei se urcă la 777,651 lei.

Obiecte de piele. — În această categorie intră încălțăminte, mănușile, curelăria și alte asemenea articole. Cele mai multe obiecte de piele ne vin din Austria; în adevăr, partea acestui Stat în suma

de 3.182,268 lei valoarea acestor obiecte, este 2,729,787 lei. Numai încălțăminte ne trimite Austria pentru 2 milioane lei. Partea celorlalte țări este foarte neînsemnată; astăzi felul Franța de abia ne expediază pentru 229.275 lei.

Articole diverse. — În această categorie reprezentată printr'ua valoare de 5,924,745 lei, intră totuși felul de articole de mercerie și de profumerie. Valoarea principalelor articole importate este: sfăra 900 mii lei; chibrituri 563,936 lei; profumerie 344,321 lei; marchitanie 600,642 lei; mărunțișuri felurite 972,302 lei; jucării 120.609 lei. Mai toate aceste obiecte vin din Austria; partea sa în acestu comerț se urcă la 4.360.845 lei; Franța ia 686.432 lei și Germania 520.565 lei; restul se împarte între celelalte țări.

Chârtie. — Chârtie importăm pentru 1,228,990.1 din care partea Austriei se urcă la 1,079,070 lei și a Franței la 93,248 lei.

Plante. — Sub această numire statistica înțelege băcanul, cârmăzul, ciuinul, erva mare și alte erburi. Din valoarea lor totală partea Austriei este 97,260 adică două treimi.

Totu în această rubrică ar fi putut figura și spongiile sau bureții de mare; aceștia ni se trimit din Turcia.

Mobile. — Din 499,248 lei, valoarea mobilelor, a rămasă pe seama Austriei 400,654 lei; restul se împarte între Franța și Germania.

Metale. — În această categorie intră metalele pre-

țiose, ferulă, arama, cositorulă și plumbulă. Importămă feră pentru 1,806,731 lei; aramă pentru 1,042,303 lei și cositoră pentru 615,360 lei. Restulă pînă la 3,512,595 lei, valărea totală a metaleloră importate, se împarte între cele-l-alte metale între care plumbulă figurăză cu uă sumă de peste 36,801 lei.

Anglia și Austria își împartă acestă comerț; cea d'ântăiă figurăză cu 1,427,493 lei și cea de a doua cu 1,506,925 lei. Uă sumă de 309,534 lei figurăză în contulă Turciei și 152,799 în ală Franciei.

Bronzulă, zinculă și tinichéoa ni se trămită maă cu sémă din Anglia. Din suma de 407,684 lei, partea acestei țerră este 312,725 lei.

Ferărie. — Numirea de ferărie coprinde tóte obiectele de feră lucrată. Din 5,034,443 lei valărea acestui articolă, partea Austriei este 3,171,883 lei; a Angliei 858,813 lei; a Franciei 578,702 lei. Restulă se cuvine altoră țerră.

Trăsurile. — Din 704,639 de lei valărea trăsuriloră importate, partea Austriei este 644,219 lei; restulă se împarte între Francia și Rusia.

Instrumentele sciintifice. — In acéstă categorie intră tóte instrumentele și aparatele de inginerie, medicină, musică, telegrafie și altele. Maă tóte ni se trămită din Austria.

Mașini. — Mașinile, care figurăză la importățiune pentru 1,531,178 lei, le priimimă din Austria a căreia parte este 1,219,954 lei; restulă se cuvine Angliei, și sume neînsemnate Franciei și Germaniei.

Fabricate din metale prețioase. — Obiectele de argintărie și de bijuterie figurează pentru 697,774 lei, partea bijuteriei fiindu 492,957 lei. Aprópe jumătate din valoarea totală se cuvine Franciei după care vinu Austria și Germania.

Aparate de luminatú. — Ni se trimitu cele mai multe din Austria și Germania.

Minerale. — In acéstă categorie s'a trecutú in tablourile statistice și obiecte care nu facu parte din acéstă grupă, precumú suntú camforulú, gumi-arabicú, smirna, și altele. Orí-cumú arú fi, petrăria ca-tranulú, puciósa, smaltulú suntú articolele principale. Acestú comerciú se împarte între Anglia și Austria, și uă treime din suma totală între cele-l-alte țerrí.

Vitrificatiuni. — Vitrificatiunile coprindú obiectele de sticlărie. Din suma de 917,084 lei, partea Austriei in acestú comerciú este 646,735 lei și a Angliei 149,661 lei. Francia și Germania își împartú restulú.

Tóte categoriile de obiecte menționare pínă aci valoréză 70,791,529 lei. La acéstă sumă se mai adaugă 12,135,699 lei care figurează totú la importú, însă separați de suma precedentă, pentru că ei represintă obiectele importate care aú similarit in țerră, și s'a găsitú de cuviință ca in tablourile statistice să se trecă separatú aceste obiecte.

Valórea totală a obiectelorú importate in 1871, adică 82,927,228 lei, se repărtesce după locurile de provenință in modulú următorú :

Austria	37,028,629	lei
Anglia	14,390,820	>
Turcia	10,476,460	>
Francia	9,819,459	>
Germania	5,569,767	>
Rusia	3,267,273	>
Italia	1,182,784	>
Alte țări	1,192,036	>
Totalu	82,927,228	lei

Valoarea totală a esportațiunilor fiindu de 177,682,783 lei  ra a importațiunilor 82,927,228 lei, rezultă uă diferență de 94,755,555 lei în favoarea comerciului nostru de esportațiune. (1)

(1)  n anul 1876 Esportațiunile s'au urcatu la 235,299,786 lei  ru Importațiunile la 165,933,503 lei.  n 1877 Esportațiunile au sc dutu la 141,081,300 lei  ra importațiunile s'au urcatu la 335,548,999 lei, cifra cea mai mare ce a atinsu comerciul nostru de importațiune. Ac stă repede sporire a importațiunilor se datoresce resbelului din 1877 c ndu s'a introdusu în țerră mulțime de marfă.

XV.

Nevegațiunea comercială a Dunării. — Bastimentele intrate și eșite în principalele porturi ale țării. — Capacitatea în tone a acestor bastimente. — Piețele de comerț. — Porturile și piețele de comerț din intrulă țării. — Instituțiunil financiare și industriale.

Pentru a completa espunerea ce amă făcută despre comerțul de importațiune și esportațiune ală României, vomă presinta câte-va date statistice relative la mișcarea navegațiunei comerciale; și pentru ca lectorulă să-și potă face uă idee despre dezvoltarea navegațiunei pe Dunăre vomă începe cu anulă 1863 și vomă termina cu mișcarea navegațiunei în anulă 1871.

Bastimentele care vină în porturile Dunării se împartă în bastimente de mare și în bastimente fluviiale. În anulă 1863 au intrată în cele cinci porturi, Giurgiu, Oltenița, Călărașii, Brăila, Galați și Ismailă 175 de bastimente de mare române reprezentândă 19,718 tone de capacitate, cu ună personală de 977 individe, și 3732 bastimente străine reprezentândă 545,846 tone cu ună personală de 35,793 individe.

În același ană au eșită din porturile mai susă

menționate 176 vase române, represintându 20,241 tone de capacitate, cu unŭ personalŭ de 1042 individe, și 3860 vase străine de uă capacitate de 643,749 tone cu unŭ echipagiŭ de 36,135 ómenŭ.

Preste totŭ dară aŭ intrat 3,907 bastimente de mare de uă capacitate de 565,564 tone, și aŭ eșitŭ 4,036 bastimente represintându uă capacitate de 663,990 tone.

In comparațiune cu anulŭ 1862 s'a constatatŭ unŭ sporŭ de 309 bastimente intrate și 405 bastimente eșite.

Loculŭ de provenință alŭ vaselorŭ intrate a fostŭ : din porturile Turciei 2,276 bastimente ; din Italia 286 ; din Francia 149 ; din Englitera 148 ; din Rusia 114 ; din Grecia 83 ; din Austria 56 ; din Insulele Ionice 11 ; din Belgia 11, din Olanda 8 ; din insula Samos 3 și din Spania 3 ; in totalŭ 3,148 bastimente. Adăogindŭ 759 vase care aŭ circulatŭ de la unŭ portŭ alŭ țerrei la altulŭ, avemŭ suma de 3,907 bastimente.

Bastimentele eșite din porturi s'aŭ indreptatŭ 1,552 spre porturile Turciei ; 1,067 in ale României ; 235 in Italia ; 397 in Francia ; 358 in Englitera ; 88 in Rusia, 206 in Austria ; 26 in Grecia ; 79 in Insulele Ionice ; 2 in Belgia ; 23 in Olanda și 1 in Germania.

Să trecemŭ la bastimentele fluviale. In 1863 aŭ intratŭ in patru-spre-dece porturi ale țerrei 1711 vase române, representându 293,284 tone, cu unŭ echipagiŭ de 7,987 ómenŭ, și 5,600 vase străine avêndŭ

uă capacitate de 798,335 tone, cu unŭ personalŭ de 35,392 ómenŭ; preste totŭ 7311 vase de uă capacitate de 1,091,691 tone.

În acelaşŭ intervalŭ aŭ eşiťŭ 4,988 bastimente române de uă capacitate de 675,281 tone, cu unŭ personalŭ de 29,530 individe; ŝi 1,884 bastimente străine, represintândŭ uă capacitate de 351,380 tone cu unŭ personalŭ compusŭ din 8,517 ómenŭ; în totalŭ 6,872 vase eşite de uă capacitate de 1,026,661 tone.

În raportŭ cu mişcarea navigaţiunei fluviale în 1862 se constată unŭ sporŭ de 2,478 vase la intrare ŝi 2,152 vase la eşire.

Din acele 7,311 bastimente intrate, 4,838 aŭ pornitŭ din porturile României; 1,832 din ale Turciei; 538 din ale Austriei ŝi 103 din ale Serbiei; érá din 6,872 bastimente eşite 4,353 s'aŭ îndreptatŭ spre porturile României; 2,113 spre ale Turciei; 309 spre ale Austriei ŝi 77 spre porturile Serbiei.

Bastimentele străine intrate aŭ purtatŭ 2,820 pavilionŭ otomanŭ; 2,143 austriacŭ; 320 grecŭ; 121 ionicŭ; 101 serbŭ; 57 bavaresŭ; 26 englesŭ; 21 germanŭ ŝi 8 rusŭ.

Din datele de mai susŭ resultă că în anulŭ 1863 aŭ intratŭ în porturile României 11,218 vase de mare ŝi de fluviŭ represintândŭ uă capacitate de 1,657,183 tone ŝi aŭ eşiťŭ 10,908 vase, de uă capacitate de 1,690,651 tone.

Să trecemŭ la mişcarea navigaţiunei maritime ŝi

fluviale în 1871. În cursulă aceluă ană aă intratū în porturile Giurgiu, Oltenița, Călărași, Brăila, Galați, Ismailū, 93 de bastimente de mare române, avēndū uă capacitate de 11,036 tone cu 546 persōne de echipagiū, și 2967 vase străine avēndū uă capacitate de 631,108 tone și unū echipagiū de 28,600 persōne.

În acelașū ană aă eșitū din porturile menționate 95 vase române avēndū uă capacitate de 11,118 tone cu 566 persōne echipagiū, și 2865 bastimente străine de 614,493 tone capacitate cu 27,911 persōne echipagiū.

Aă intratū dară bastimente de mare, naționale și străine 3,060 avēndū uă capacitate de 642,144 tone și 30,046 persōne echipagiū, și aă plecatū 2,960 bastimente de 625,611 tone capacitate cu 28,477 persōne echipagiū.

Loculū de provenință alū vaselorū intrate a fostū : din porturile române 1,236 bastimente ; din Turcia 1008 ; din Englitera 350 ; din Rusia 102 ; din Italia 131 ; din Francia 47 ; din Grecia 102 ; din Austria 59 ; din Norvegia 5 ; din Spania 4 ; din Germania 7 ; din Olanda 3 și din Serbia 6.

Vasele plecate din porturi s'aă îndreptatū 1179 spre porturi române ; 1005 spre ale Turciei ; 309 spre Englitera ; 101 spre Rusia ; 127 spre Italia ; 47 spre Francia ; 100 spre Grecia ; 57 spre Austria ; 6 spre Norvegia ; 5 spre Spania ; 7 spre Germania ; 9 spre Insulele Ionice ; 2 spre Olanda și 6 spre Serbia.

Acésta este mişcarea vaselor de mare. Să trecem la mişcarea navigaţiunei fluviale. În 1871 au intrat în porturile Turnu-Severin, Calafat, Bechet, Giurgiu, Olteniţa, Călăraşi, Brăila, Galaţi şi Ismailu 997 bastimente naţionale de 177.709 tone capacitate cu 3670 persoane echipagiū, şi 9310 vase străine, avēndū 1,323,396 tone capacitate şi 74,373 persoane echipagiū.

În acelaşu intervalū au plecat din porturile menţionate 940 bastimente naţionale, avēndū 164,530 tone capacitate cu 3368 persoane de echipagiū şi 9,144 bastimente străine avēndū uă capacitate de 1,289,435 tone şi 73,203 persoane echipagiū.

Au intrat dară în porturile noastre 10,307 bastimente avēndū uă capacitate de 1.501,105 tone cu 78,043 persoane echipagiū, şi au pornit din aceleaşi porturi 10,084 bastimente avēndū 1,453,965 tone capacitate şi 76,571 persoane echipagiū.

Dintre bastimentele intrate 7437 au venitū din porturile române, 2158 din Turcia, 574 din Austria şi 138 din Serbia.

Destinaţiunea bastimentelorū pornite a fostū: pentru porturile române 7256 vase, pentru Turcia 2133, pentru Austria 564 şi pentru Serbia 131.

Bastimentele străine fluviale purtau 3449 pavilionulū otomanū, 2849 austriacū, 2437 grecū, 19 rus, 132 englesū, 212 serbū, 39 italianū, 3 ungarū, 3 ionicū şi 2 samioticū.

Recapitulandū aflămū că în anulū 1871 au intrat în porturile României 13,367 bastimente de

mare și fluviu avându uă capacitate totală de 2,143,249 tone și aū pornitū din porturile țēreii 13,044 bastimente avēndū 2,079,576 tone capacitate.

Din comparațiunea mișcării navigațiunei în 1863 și 1871, rezultă că în 1871 aū intratū 2,149 vase mai multū represintāndū 486,066 tone capacitate; și aū pornitū 2136 vase mai multū, represintāndū 388,925 tone capacitate.

Consecințele ce putemū deduce din aceste date suntū favorabile mișcării navigațiunei; dară este de observatū că partea nōstră este fōrte mică în acēstă mișcare; probă că n'avemū marină comercială. Mai tōtă navigațiunea se face de către bastimentele străine. In față cu chieltuielele ce aū făcutū alte Statūri pentru desvoltarea și încuragiarea marinei comerciale, între altele Austria, sperāmū că ne vomū decide uă datā a face sacrificiū pentru a eși din starea de inferioritate în care ne aflāmū. Cândū uă țērrā are norocirea să aibă marea; să fie țērmurită de celū mai mare fluviū din Europa; să fie strābātutā de atātea rīuri care potū deveni navigabile, nu' este permisū a neîngriji unulū din miđlōcele de transportū care a contribuitū mai multū la prosperitatea economică a tuturilor Statūrilorū.

Navigațiunea maritimă și fluvială a fostū pînă la înființarea căilorū ferate singurulū miđlocū de transportū prin care productele Romāniei erau esportate și productele străine importate. Amū avutū și avemū pînă astā-đi unū comerciū de esportațiune

și de importațiune pe uscată prin diferitele trecători care conduc în Austria, însă importanța acestor transacțiuni a fost mică în raport cu mișcarea comercială făcută pe Dunăre și pe Mare.

Navigațiunea comercială a dat naștere mai multor orașe situate de-a lungul Dunării pînă la gurile acestui fluviu. Unele vechi, altele fondate în zilele noastre, toate au mers dezvoltându-se treptat.

Există de la Vêrciorova pînă la Marea Neagră, adică de la un capăt al țerei pînă la mare, patru-deci piețe de comerț sînt porturi, dintre care cele mai importante sînt: Galați, Brăila, Oltenița și Giurgiu. Aceste porturi sînt distribuite între nouă județe țermurașe ale Dunării. În Mehedinți se află porturile Turnu-Severin, Vêrciorova, Ostrovul Corbovi și Moara lui Nestor; — în Doljiu: Cetatea, Calafatu, Maglavitu, Gighera, Bechetu, Bistrețu, Rastulu și Ciuperceni; — în Romanați: Islazu și Corabia; — în Teleorman: Turnu-Măgurele și Zimnicea; — în Vlașca: Giurgiu și Petroșani; — în Ilfov: Oltenița; — în Ialomița: Călărași, Cocargia, Dechiseni, Socariciu, Petroni, Burdușani, Giurgeni, Făcăeni, Ploa-Petri, Dudesci, Fetesci, Tonea, Găldău, Rosetti Volnași și Stelnica; — în județul Brăila, portul Brăila; în Covurlui portul Galați; — în Ismail: Ismailu, Reni, Chilia și Vêlcovu. (1)

Cu totă importanța ce au porturile cele mari pen-

(1) Cele din urmă patru porturi fiind în Basarabia, au trecut în posesiunea Rusiei dupe tratatul de la Berlin.

tru comericiul țiierei, aceste piețe de comeriũ au fostũ fõrte neingrijite; de abia de cãți-va ani a începutũ sã se facã lucrãri de ameliorãtiune. In portulũ Galați este pe cale de esecutare unũ queũ pe uã lungime de 650 metre; la Brãila asemenea se lucrãzã unũ queũ pe 1140 metre și la Giurgiu pe 430 metre.

Corpurile legiuitõre pentru a înlesni comunelorũ respective mijlõcele de îmbunãtãțirea porturilorũ și queurilorũ, au votatũ în 1863 uã lege prin care tõte porturile de a lungulũ Dunãrii suntũ autorizate a percepe uã taxã de uã jumõtate la sutã din valõrea productelorũ esportate și importate. De atunci și pinã în anulũ trecutũ taxa s'a perceputũ și fondurile au fostũ întrebuintate în mare parte de cãtre comune pentru întâmpinarea altorũ trebuințe. Acẽstã cãlcare a legii a determinatũ pe guvernũ cã în 1874 sã presinte uã lege, care a și fostũ votatã de cãtre corpurile legiuitõre, prin care se pune în sarcina Ministerulũ Agriculturii, Comericiului și Lucrãrilor publice privegherea asupra întrebuintãrii fondului de jumõtate la sutã destinatũ pentru îmbunãtãțirea porturilorũ. Legea prescrie ca fondurile adunate sã se depunã la Casa de depunere și consemnațiunii de unde nu se vorũ putea ridica de cãtũ pentru lucrãri aprobate de Ministerulũ respectivũ.

Pinã la încheierea anulũ 1873 s'a depusũ la casa de depuneri și consemnațiunii 1,681,009 lei; erã asupra Comunelorũ se aflã 1,419,306 lei.

In anulũ 1874 fondulũ porturilorũ s'a urcatũ la

suma de 1,183,169 lei. Astă-felū suma totală a fondului se urcă la încheerea lui 1874 la 4,283,484 lei. În același anū s'a cheltuitū pentru lucrările de ameliorațiune 2,011,722 lei. Porturile Galați, Brăila și Giurgiu aū cele mai mari venituri din această taxă; în celū d'ântēiū s'a perceputū în 1874 suma de 328,611 lei; în alū douilea 242,500 lei și în alū treilea 209,142 lei. Porturile din Ialomița, afără de Călărași, raportéză uă sumă forte neînsemnată. (1)

În interiorulū țērei piețele cele mai însemnate de comerciū suntū Bucuresci, Iași, Ploiesci, Botoșani și Craiova.

După celū din urmă recensimentū, principalele nōstre piețe de comerciū, avēū populațiunea următoare :

Bucuresci	121,754	locuitori
Iași	90,236	
Botoșani	37,594	
Galați	36,107	
Ploesci	26,468	
Brăila	25,767	
Craiova	21,521	

Fără îndouială că în intervalulū de patru-spre-deci ani populațiunea acestorū orașe a sporitū celū puținū cu a patra parte.

(1) La încheerea anului 1878 se consemnase la Casa de depuneri 3,466,151 lei din fondulū porturilor. Venitulū tutulorū porturilorū în 1878 s'a urcatū la 1,023,221 lei.

Arū fi de doritū ca aceste miliōne în locū să zacā la Casa de depuneri să fie întrebuințate pentru ameliorarea porturilor.

În piețele cele mari de comerț se află reședința mai multor societăți financiare și industriale despre care suntem datorii a dice câte-va cuvinte.

De abia sunt câțiva ani de când spiritul de asociațiune s'a îndreptat în țerra noastră către creațiunile financiare și industriale. Acesta nu trebuie să surprindă pe nimeni. Sunt Staturi cărora împrejurările politice și sociale nu le-au stat împotriva cum au stat țerreii noastre, și cu toate acestea în această privință nu sunt mult mai înaintate de cât noi. Se vede că progresul în instituțiunile economice, ca și în oricare altă ramură de activitate socială, nu se poate comanda; are legile sale în virtutea cărora se nasce și se dezvoltă când condițiunile îi sunt favorabile. În totu casul astăzi când pare că ne-am convins cu toții că asociațiunile financiare și industriale sunt o cestiune de viață pentru prosperitatea noastră economică, suntem datorii a ne pune toate silințele pentru a face ca agricultura, industria și comerțul național să se folosescă de puterea creditului, făcându în același timp să fructifice cele mai mici economii. Sunt economii în țerra noastră mai mult de cât am crede. Românul din firea sa este strângător; caută ca din cea ce câștigă să puie la o parte o sumă ori cât ar fi de mică. În lipsă de instituțiuni serioase care să strângă aceste economii, posesorii lor au fost nevoiți a le încredința adesea acelor miserabili, care usurpându numele de oameni onești, au ruinat familii întregi. Este timp de a

face apelul și la capitalurile cele mici, la economiile veduvei, ale cultivatorului și ale meseriașului; este timp ca asociațiunile serioase să convingă pe români că economia este uă virtute. Incercările făcute pînă astăzi, ori-cât ar fi de mărginite, totuși pot să ne încredințeze că instituțiunile de credit prind rădăcină în pămîntul mînos al României.

Între societățile financiare fondate în acești din urmă ani, atrage mai cu osebire atențiunea, *Societatea de asigurare Dacia și Creditul financiar*. Aceste instituțiuni au mers dezvoltându-se, inspirându în acelașu timp încrederea care este temelul oricărei asociațiuni serioase.

Ca societăți de credit popular cunoscem pînă astăzi *Societatea Economica* din București și trei asemenea societăți în Iași, Piatra și Râmnicu-Sărat. *Societatea Economica* din București este cea d'ântîi asociațiune de credit populară fondată în România. Creațiunea sa dată de la 1870. După uă perioadă de cinci ani a ajuns să numere peste 700 societari. Statutele sale au servit de tip pentru înființarea celorlalte societăți de felul acesta. (1)

(1) De la 1875 s'au fondat așa numite *Societăți de Economie* în multe capitale de județe și încă două în București.

Afară de societatea de asigurare *Dacia* s'a mai înființat *Romania* și *Unirea*; această din urmă basată pe principiul mutualității.

În momentul de față Camera a votat înființarea unei Banci de scomptă și circulațiune cu un Capital de 30,000,000 lei.

XVI

Consumațiunea. — Diferite produse consumate. — Produse din țerră.
— Produse străine. — Valôrea obiectelor coudumate.

Suma de obiecte consumate într'ua țerră, atât pentru alimentațiune cât și pentru întâmpinarea altorî trebuințe, este unî elementî din cele mai sigure pentru a judeca despre starea economică și socială a locuitorilor. În adevăr, este admisî în Economia publică că cu câtî uă țerră este mai înaintată în civilizațiune cu atâtî traiulî populațiunei este mai bunî, trebuințele corpului și ale spiritului suntî satisfăcute într'ua prôporțiune mai mare.

Țenendî sêmă de provenința obiectelor consumate în țerra noastră, le vomî împărți în douê divisiuni principale : 1, *productele din țerră*; 2, *productele străine*.

1. — PRODUCE DIN ȚERRĂ

Cereale. — Cerealele suntî basa alimentațiunei nôstre. Locuitorii din orașe consuméză mai multă pâne de grău ; erra țerranii mămăligă de porumbî și de meiî. Mămăliga de meiî se consumă în câte-

va județe de pe marginea Dunării. Sunt localități unde se face pâine de seară. In anii cându porumbul este scump, țerranii fac mămligă de făină de orz.

Cantitățile de diferite cereale consumate in anii de mijloc sunt :

Grâu	712.000 kile	50,074,074 lei
Porumb	1,657,500 »	67,527,777 »
Mei	356,383 »	9,239,599 »
Total	2,725,883 kile	126,841,450 lei

Secara, orđul și ovězul se întrebunțeză pentru consumațiunea vitelor și pentru fabricațiunii in porțiunile următore :

Secară	306,841 kile	13,637,377 lei
Orđ și ovész	1,236,847 »	41,228,233 »
Total	1,543,688 kile	54,865,610 lei

Numărul sufletelor din totă țerra fiind de 4,424,961, ără suma kilelor de cereale consumate 2,725,883, rezultă că consumațiunea pe individ este de 246 oca și uă fracțiune, saū apröpe trei ectolitri și jumătate de cereale.

Carne. — Se întrebunțeză pentru consumațiunea locală vitele următore.

Boui	104,424	7,735,111 lei
Vaci	148,155	6,584,666 »
Bivoli	3,042	225,333 »
Viței	10,038	233,066 »
Oi	303,808	4,500,859 »
Miei și ieđi	576,803	2,563,568 »
Capre	105,651	1,565,200 »

Porci	351,136	10,404,770 »
Pasări	6,000,000	4,444,444 »
Pesce (oc.)	20,000,000	7,407,407 »
Totalu		<u>45,654,424 lei</u>

Din aceste vite s'a consumat în comunele urbane pentru suma de 17,127,519 lei și în cele rurale pentru 28,536,905 lei.

În raportu cu numărul sufletelor s'a cheltuit 10 lei de individ și pe an, ceea ce reprezintă valoarea aproximativă a 18 ocale carne.

Este de notat că cea mai multă carne se consumă în orașe; țerranii noștri găsesc carne numai la sărbătorii, și obicnuit se nutresc cu pește sărat, ouă, lăpturi, pastramă și legumi.

Legumi. — Este foarte anevoie să se constate cătățimea de legumi consumate într'ua țerră, căci în sate mai cu sémă, fie-care are grădina sa, cu toate acestea étă constatările ce s'a putut face:

Fasole, linte, bobu.	13,000,000 ocale	2,370,370 lei
Cartofi	9,247,943 »	428,123 »
Totalu	22,247,943 ocale	<u>2,798,493 lei</u>

Sare. — S'a consumat în totă țerra în timp de unu an 14,608,770 ocale, care valóreză 2,705,331 l. Consumațiunea individuală revine la 3 ocale și 120 dramuri.

Bături. — Băturile obicnuite în țerră sunt vinul și rachiul; în orașele mari a început să se consume și bere. Din băturile produse în țerră s'a consumat de către locuitori :

Vinü	4,108,704	vedre	9,130,453	lei.
Rachiü de cereale	654,865	>	7,276,277	>
Rachiü de prune.	6,969,365	>	20,649,970	>
Totalü	11,732,934	vedre	37,056,700	lei.

Raportându-ne la cifra populațiunei, aflămü că consumațiunea individuală este de $9\frac{1}{4}$ ocale vinü și $17\frac{1}{2}$ ocale rachiü. Se consumă rachiü multü; însă trebuie notatü că țuica este unü rachiü förte slabü; asemenea și rachiü de bucate amestecatü cu apa și debitatü sub numele de *basamacü*. In totü casulü cantitatea de rachiü consumatü in țerră sporcesce pe fie-care anü; acéstă sporire este uă adevărată nenorocire din punctulü de vedere alü igienei. Călătorii, deprinși a observa, aü pututü constata că populațiunea perde förte multü din calitățile sale fizice și morale in töte localitățile unde se consuméză bęturü spirituöse in cätățimi mari. Basamaculü a devenitü unü flagelü pentru sănătatea populațiunei de la țerră.

Tutunü. — In 1863 cândü cultura tutunului era încă liberă, s'a consumatü 1,130,310 ocale tutunü, ceea ce face una lifră de individü. Valórea acestei cantități s'a estimatü 2,093,166 lei.

Combustibili. — Cătățimea de lemne și alte substanțe combustibile ce se consuméză in țerră, este anevoie de constatatü; in adevărü, țerranii aducü lemne de la pădure, crăci, buturugi, fără ca să se constate de cine-va cuantitatea. In totü casulü comisiunile estimative aü aflatü că s'a consumatü in in tötä țerra 2,589,926 stânjini lemne și 1,720,600

ocale cărbunii valorându în totalu 101,875,525 lei, érá în parte 101,811,800 lei lemnele și 63,725 lei cărbunii.

În județele unde lipsescu pădurile precum suntú Ialomița, Brăila și altele, se arde pe alocurea tizicú, adică gunoiú vechiú care se debiteză în forma de cărămiđi și se usucă vara.

Materii textile. — Plantele textile cultivate în România suntú inulú și cânepa. Cătățimile consumate suntú :

Cânepă	1,626,761	ocale	1,205,008	lei
Inú	633,000		370,000	
Lână	1,000,000		1,481,481	
Totalú	3,259,761	ocale	3,056,489	lei

Aú fostú unú timpú cândú se cultiva mai multú inú și cânepă, pentru că totă populațiunea rurală purta pîndeturi țesute în casă din aceste doué textile. De la întroducerea pîndei de bumbacú cultura plantelorú textile a scăđutú. Consumațiunea bumbacului se urcă la suma de 3,356,063 lei.

Nutreturi. — Comisiunile statistice aú constatatú că se consumă 1,838,800 care de măsură de fênu valorându 27,241,481 lei. Ne îndoimú foarte multú despre esactitatea acestorú cifre, și acesta cu atât mai multú că suntú foarte anevoie de constatatú.

2. — PRODUCTE STRAINE

În lipsă de industrie indigenă este foarte naturalú ca să importămú din străinătate majoritatea obiectelorú fabricate.

După constatările făcute s'a importat, anul de mijloc, obiectele următoare :

A. — Obiecte de consumațiune.

Animale	421,969 lei.
Fructe	3,247,301
Aromate	215,824
Seminte	83,304
Tutun	1,573,210
Medicamente	347,057
Băuturi spirituoase	717,353
Articole coloniale	5,019,094
Total	11,624,112 lei

B. — Obiecte trebuitore industriei

Pei	2,263,693 lei
Plante	92,283
Bumbac	3,356,063
Minerale	251,767
Metale	2,887,525
Vopseli	275,114
Articole diverse	141,240
Total	9,267,685 lei.

C. — Obiecte fabricate.

Pei	2,180,260 lei
Materii de mătase	3,255,274
Materii de lână	5,424,848
Materii de ată și de bumbac	10,984,504
Vestminte	4,397,052
Cărtie și carton	898,646
Mobile	551,712
Trăsuri	1,035,258

Instrumente.	204,325 lei
Mașini.	2,104,525
Bijuterii.	558,849
Sticlărie.	1,473,702
Ferărie și alămărie	3,436,968
Articole diverse.	2,705,144
Totalu.	<u>38,211,047 lei</u>

D. — Materii animale

Animale diferite	4,113,759 lei
Produce de animale	113,835
Fabricate din produse animale.	3,048,439
Totalu.	<u>7,276,033 lei</u>

E. — Materii vegetale

Cereale	2,165,240 lei
Semințe diverse	165,295
Fabricațiunii din semințe	384,432
Legumi	276,868
Fructe	115,224
Fabricațiunii din fructe	184,772
Lemnărie	521,294
Fabricate din lemne	254,838
Totalu.	<u>4,066,963 lei</u>

F. — Materii minerale

Minerale	85,854 lei
Fabricate din minerale.	253,220
Totalu.	<u>339,074 lei</u>

Recapitulându valorile diferitelor produse consumate aflăm că s'a consumat:

Producte din țerră pentru . . .	407,544,732 lei
Producte străine pentru . . .	70,784,914
Totală . . .	<u>478,329,646</u>

La acestă totală se p6te adăoga încă uă pătrime
pentru productele consumate și neconstatate.

XVII

Bucurescii. — Teritoriū. — Populațiune. — Case și strade. — Școli și biserică. — Igiena publică. — Alimentațiunea. — Finanțe.

1.—TERITORIŪ.—INTINDERE.—CLIMA.

Bucurescii, Capitala Țării românești, aū devenitū capitala României de la Unirea Principatelorū Moldova și Țerra românească.

Orașulū este situatū pe cele două ȝermuri ale riuului Dâmbovița, care îlū străbate pe uă lungime de șapte kilometri.

Înălțimea orașului, saū cota de nivelū este de 81 metri d'asupra nivelului mării Negre, ca punctulū celū mai josū situatū, și de 105 metri cota platoului Cotroceni ca punctulū celū mai înaltū.

Suprafața pe care se întinde capitala este aprópe de 30 kilometri pătrați, din care 4.236.000 metri pătrați este acoperitā cu case și curți sterpe : 360.692 cu grădinī pentru flori, 4.129.270 cu pometurī : 3.001.522 cu grădinī de legumī : 12.118.122 cu vii ; 2.892.213 cu locuri virane și 2.515.830 metri pătrați cu strade și piețe publice.

Este de observat că întinderea teritoriului Bucurescilor este în disproporțiune cu populațiunea; și în adevăr, două treimi din această întindere este acoperită de vii, pometuri, grădini de legumi și locuri virane.

Capitala noastră are uă întindere aprópe câtă jumătatea Parisului; în adevăr capitala Franciei are uă suprafață de 7,802 ectarii. érá Bucurescii 3,000 ectarii. In Paris locuiescú aprópe 2 milioane locuitori pe cândú în Bucuresci nu se află nici 200 mi; ast-felú că fără să se mai întindă capitala României, arú putea locui pe suprafața de astăđi aprópe unú milionú de locuitori.

Intinderea disproporționată a capitalei esplică, pînă la óre-care punctú, lipsa de strade pavate în cea mai mare parte a orașului, cumú și alte lucruri neapărate pentru înfrumusețarea și bună starea igienică. Veniturile comunei suntú prea mici pentru ca vre-uădată să avemú pretențiunea de a vedea Bucurescii în starea altorú capitale. De aceia arú trebui să se hotărască rađa capitalei și să nu se mai îngăduiască întinderea nemésurată ce ia pe fie-care anú. Trăescú pînă astăđi ómení care aú apucatú bariera, care astăđi se află la estremitatea Calei Moșilorú, în apropiere de Riserica Sântilorú, și bariera Mogoșoiei în apropiere de palatulú Ministerulú de Finanțe; acésta ne dovedesce în câtú de puținú timpú s'a întinsú capitala noastră.

Clima Bucurescilorú este cam escesivă: călduri mari vara, frigú care se cobórá în unele ierni pînă

la 25 și chiar 27 grade sub zero. Intru cât privește temperatura, presiunea atmosferică, și căderea de ploie ce cade preste an, ne raportăm la observațiunile efectuate la scola de agricultură de la Ferestreu situată în marginea orașului.

Cu privire la igienă, clima Bucurescilor lasă de dorit. Mișcarea populațiunei va învedera că această aserțiune este întemeiată pe fapte. Causele insalubrității, cercetate în atâtea rinduri de învățatul medic Felix sunt multiple, însă două sunt principale: necurătenia și esistența mlăștinilor în diferite părți ale orașului. In anii când Dâmbovița se revarsă uă parte însemnată a orașul situată pe ținutul drept este literală inecată. Miasmele ce se împrăștiă în atmosferă după retragerea apelor ocazionază diferite bóle.

2.—POPULAȚIUNEA

Cel d'ânteu recensimentul regulat al populațiunei Bucurescilor s'a făcut în 1859 când s'a constatat că capitala avea 121,734 locuitori; er cel de ală douilea în 1878 când s'a aflat 177,646 locuitori. Sporul este de 55,912 suflete în 19 ani. Acastă populațiune este compusă din 61,859 capi de familie și 115,787 membri de familie.

După arondismente populațiunea este împărțită în modul următor :

Roșu	22,604	suflete
Galbenū	39,844	>
Verde	45,577	>
Albastru	28,315	>
Negru	41,306	>
Totalū	177,646	

După starea civilă capii de familie se compunū din 27,571 căsătoriți, 11,091 văduvi și 23,197 necăsătoriți; éru membrii de familie din 37,744 bărbați și 78,043 femei.

Subū raportulū vârstei populațiunea Bucurescilor s'a împărțitū în modulū următorū :

a) Capii d familie

De la 21 — 25 anī	6,367
> > 25 — 30 >	8,477
> > 30 — 40 >	15,862
> > 40 — 50 >	12,075
> > 50 — 60 >	6,923
> > 60 — 70 >	2,709
> > 70 — 80 >	783
> > 80 — 90 >	166
> > 90 — 100 >	22
Peste 100 anī	8

Restulū pînă la suma de 61,859 capi de familie se compune din capi de familie mai mici de 21 anī, între care autorulū Statisticii Capitalei din 1878 trece pînă și copii de la 5—10 anī.

b) Membrii de familie

	Bărbați	Femei	Sexu reunită
Până la 5 ani	13,269	13,397	26,666
De la 5— 10 ani	9,574	10,362	19,936
» » 10— 15 »	6,708	8,297	15,005
» » 15— 20 »	4,407	7,531	11,938
» » 20— 25 »	1,889	6,774	8,633
» » 25— 30 »	858	8,816	9,674
» » 30— 40 »	527	12,308	12,835
» » 40— 50 »	221	6,581	6,802
» » 50— 60 »	112	2,394	2,506
» » 60— 70 »	96	1,078	1,174
» » 70— 80 »	59	370	429
» » 80— 90 »	16	98	115
» » 90—100 »	4	31	35
Preste 100 ani	4	5	9

Preste totu 37,744 bărbați și 78,043 femei.

In tabloulu urmatoru se recapitulaza mai invederat u populatiunea dupa sexu și dupa etate :

	Bărbați	Femei	Totalu
Până la 5 ani	13,269	13,397	26,666
de la 5— 10 ani	9,652	10,373	20,025
» » 10— 15 »	8,487	8,840	17,337
» » 15— 20 »	8,286	9,716	18,002
» » 20— 25 »	5,817	9,425	15,242
» » 25— 30 »	6,696	11,455	18,151
» » 30— 40 »	12,970	15,697	28,667
» » 40— 50 »	9,535	9,342	18,877
» » 50— 60 »	4,972	4,257	9,229
» » 60— 70 »	2,136	1,747	3,833
» » 70— 80 »	640	572	1,212
» » 80— 90 »	133	148	281
» » 90—100 »	20	37	57
Preste 100 ani	9	8	17
Totalu			177,646

Cu privire la protecțiune populațiunea bucureșciană se împărția în 1878 după cum urmăzează :

Protecțiune Română	44,415	capî de familie
» Francesă	412	» » »
» Italiană	214	» » »
» Englesă	75	» » »
» Elenă	1,414	» « »
» Rusă	1,965	» » »
» Germană	755	» » »
» Austro-Ūngară	11,394	» » »
» Otomană	644	» » »
» Alte State	571	» » »

După religiune s'a aflatu :

Ortodoxă	132,987	suflete
Catolică	16,991	»
Protestantă	5,854	»
Arménă	796	»
Lipovenă	206	»
Mosaică	20,749	»
Mahometană	43	»
Alte rituri	20	»

Intinderea cea mare a Bucuresciloru face ca populațiunea să nu fie compactă; densitatea sa este multu mai mică ca a celorlalte orașe mari.

În Bucuresci trăiesc 177,646 locuitorî pe uă suprafață de 3000 ectariî, adică aprópe 60 locuitorî pe unu ectaru, pe cându în Parisu încă de la 1856 trăia 338 locuitorî pe aceeași întindere.

Populațiunea este mai compactă în centrul orașului și pe stradele principale; spre margine se răresce pină ce ajunge să albă aceeași densitate ca în comunele rurale.

Cu ocașiunea recensimentului din 1878 s'a constatată și starea populațiunii Bucureștilor după instrucțiune. Éta cifrele ce aflăm în publicațiunea oficială :

PROFESIUNEA	TOTALUL SUPLTELOR	POPULAȚIA DUPĂ SEXE		CĂȚI SCIU CETI ȘI SCRIE		CĂȚI NU SCIU CETI ȘI SCRIE	
		Bărb.	Femei	Bărb.	Femei	Bărb.	Femei
Profesiune liberă.	30,130	13,588	16,542	9,820	7,701	3,768	8,841
Comercianți . . .	27,110	13,537	13,573	10,179	4,665	3,358	8,908
Industr. și mes. .	64,732	29,511	35,221	22,767	3,955	6,744	31,266
Calfe de comer. .	2,497	1,940	557	1,574	106	366	451
Calfe de industrie.	9,496	5,362	4,134	3,576	890	1,786	3,244
Ucenici de comer.	1,470	1,468	2	1,133	2	335	
Ucenici de indus.	1,833	1,640	193	952	100	688	93
Servitori	19,531	7,857	11,674	2,923	1,123	4,934	10,551
Fără profesiune .	20,847	7,729	13,118	4,090	3,841	3,639	9,277

Mișcarea populațiunii Bucureștilor nu este în-bucurătoare. Dupe *Raportul general* asupra serviciului sanitaru pe 1877, înfățișat de d. doctoru Felix s'a născut în capitală 5632 copii vii, mai puțin cu 162 ca în 1876. Copii morți s'a născut 81 în 1876 și 64 în 1877.

Din 5632 copii, 4292 au fost din părinți căsătoriți, 1199 din părinți necăsătoriți și 141 copii găsiți. Așa dară camu din cinci copii născuți unul este nelegitim, proporțiune mai mare de câtu în orașe

mai populate ca Bucurescii. Moralitatea publică reclamă să se ia toate măsurile putincioase pentru a face să înceteze uă asemenea stare vătămătoare din toate punctele de privire. Sporirea nascerilor nelegitime dovedesce slăbiciunea familiei, ușurătatea moravurilor, lățirea traiului desfrânat, toate lucruri care au uă înriurire vătămătoare în gradul cel mai mare asupra viitorului unui popor.

Căsătoriile săvârșite în capitală în 1876 s'a urcatu la 897 ; era în 1877 au scăduțu la 663, adică cu 234 mai puțin. Ne place a crede că numai stării de neliniște în care ne-amu aflatu în 1877 se poate atribui împușinarea căsătoriilor, și ceea ce ne întemeiază în acesta este că în cele d'ântăiu 9 luni ale anului 1878 se celebrase 794 de cununii. Altfelū împușinarea căsătoriilor aru fi semnul cel mai învederatū alū unei stări de lucruri din cele mai amenințătoare pentru populașinea capitalei.

Mișcarea generală a morșilor este de natură îngrijitoare de cășu-va ani încoci : morșile întrecu nascerile. In 1877 au muritu 855 indiviși mai multu ca în 1876. Comparandū nascerile cu morșile în 1877 aflamu că decese suntū cu 266 superioare nascerilor.

In cursulū anului 1877 au repausatū 5834 indiviși repărșite după etate și după sexū după cumu urmază :

	Sexul bărbătesc	Sexul femeesc
Pină la 3 luni	527	408
De la 3— 6 luni	146	136
» » 6— 1 an	250	209
» » 1— 5 ani	423	435
» » 5— 10 »	69	59
» » 10— 20 »	182	114
» » 20— 30 »	490	209
» » 30— 40 »	353	194
» » 40— 50 »	328	153
» » 50— 60 »	242	168
» » 60— 70 »	229	116
» » 70— 80 »	111	113
» » 80— 90 »	50	67
» » 90—100 »	16	23
De la 100 in sus »	7	7

Cu privire la religiune decesele din 1877 se împart în modul următor: 4873 ortodoxi, 366 catolici, 170 protestanți, 15 armeni, 17 mahometani, 393 israeliți.

Doctorele Felix observă că dacă se compară după religiune născerile cu decesele, rezultă că numai la ortodoxi decesele întrec născerile; că la toate celelalte culte, și mai cu osebire la israeliți, născerile sunt mai numeroase de cât decesele. Faptul acesta s'a observat nu numai în Bucuresci, dară și în alte orașe ale țării unde populațiunea israelită este mai numeroasă. Ori-care ar fi cauza acestei superiorități a morților asupra născerilor cu privire la ortodoxi, caută să fie studiate de aproape și înlăturate. Escedentul morților asupra născerilor este ceva întâmplător în alte oarșe mari

și cându se produce este rezultatul unor cauze speciale și accidentale. Astu-felū se pôte întâmpla cându băntuesce cholera, angina difterică, alte epidemii și resbelulū. In starea normală unū escedent de decese probéză că condițiunile de viețuire nu suntū conforme cu prescripțiunile igienice.

Pină la anulū 1859 se înmormēntaū morții in curțile bisericilorū; la acēstă epocă s'a înființatū ântēiulū cimitirū comunalū Șerbanū-Vodă, și mai târziū alte douē, Sânta-Vineri-Nouă in apropiere de bariera Têrgovisce și Sânta Treime (Ghencea) in apropiere de bariera Spirea. S'a mai decisū înființarea unū noū cimitirū Sântu-George-Noū pe șosēoa Panteleimonului. Aceste cimitire servescū numai pentru înmormēntarea decedaților de religiune ortodoxă. Catolicii, protestanții, calvinii, armenii, israeliții aū cimitire propii.

De la 1 Septembrie 1877 pină la 1 Septembrie 1878 s'a înmormēntatū in cimitirulū Șerban-Vodă 927 inși dintre care 54 pe terenuri concedate pentru vecie, 369 pe terenuri concedate pentru dece ani și 585 pe terenuri date gratisū. In cimitirulū Sânta-Treime s'a făcutū 627 înmormēntări, din care numai uă înmormēntare in terenū concedatū pentru vecie, 41 in terenuri concedate pe 10 ani și 585 pe terenuri dăruite. In fine in cimitirulū Sânta-Vineri-Nouē s'aū înmormēntatū 828 inși din care 3 in terenuri concedate de veci, 121 in terenuri concedate pentru 10 ani și 551 in terenuri dăruite.

plusă 153 terenuri pentru soldații ruși morți în spitalul de la Cotroceni.

3.—CASE.—STRADE.

La 1859 s'a constatată 14,120 case în capitală, érá în 1878 numărul locuințelor s'a urcată la 20,323, ună sporă de 6203 case în 19 ani, saă 326 case pe fie care ană. Intre aceste edificii se numără 104 biserici ortodoxe, 4 catolice și 13 templuri pentru religiunea mosaică.

Statistica orașului Bucuresci din 1878 cuprinde asupra numărului edificiilor construite în capitală la diferite epoce, date care ară fi foarte prețioase dacă ară fi fundate pe documente sigure; în totă casulă ne împlinimă datoria de a le face cunoscute cetitorulă în tabela ce urmază :

De la anulă 1780—1800 s'a construită 489 edificii

>	>	1800—1810	>	781	>
>	>	1810—1820	>	1422	>
>	>	1820—1830	>	1760	>
>	>	1830—1840	>	2492	>
>	>	1840—1850	>	3063	>
>	>	1850—1855	>	1528	>
>	>	1855—1860	>	2145	>
>	>	1860—1865	>	2045	>
>	>	1865—1870	>	1685	>

În anulă 1870 s'a construită 792 edificii

>	>	1871	>	351	>
>	>	1872	>	306	>
>	>	1873	>	208	>
>	>	1874	>	290	>
>	>	1875	>	224	>
>	>	1876	>	252	>
>	>	1877	>	344	>

După autorul statisticii municipale ară fi mai existând în Bucuresci 635 edificii construite înainte de anul 1800, dintre care 2 biserici dintre anii 1400—1500, 6 biserici între anii 1500 și 1600, 25 biserici de la anii 1600—1700 și 65 între anii 1700 și 1780.

Populația Bucurescilor urcându-se la 177,646 și numărul caselor fiind 20,323 reiasă dintr'acesta că se află 8 și jumătate indiviși de fie-care casă. Acesta dovedesce că casele sunt foarte mici și cele mai multe cu un singur rând; în adevăr, în Paris de la 1804 se afla 25,086 case pentru o populație de 548,000 locuitori, ceea ce dă aproape 22 locuitori pentru o casă. În 1856 se afla în Paris 29,566 case pentru 1,174,000 locuitori, adică 40 indiviși de fie-care casă. Negreșită că cu timpul se va întâmpla și în Bucuresci aceea ce s'a întâmplat în Paris, numărul caselor nu se va mai spori cu totă înmulțirea populației.

Cele 20,323 edificii ale capitalei sunt repartite astă-fel: 1,369 în arondismentul Roșiu, 4,656 în Galben, 5,026 în Verde, 3,759 în Albastru, și 5,513 în Negru.

Bucurescii sunt împărțiți în 90 de suburbii prin care trec 721 strade, dintre care 636 strade principale și 85 secundare. Stradele nu sunt încă toate pavate, și dintre cele pavate prea puține sunt într'ua stare mulțumitoare. Proporțiunea la sută a stradelor pavate cu diferite materialuri și nepavate este :

4,47	pavate	cu	pétră	cubică
49,93	>	cu	pétră	de riû
12,62	>	cu	șosele	
10,01	>	cu	asfaltû, lemnû,	macadamû
32,97	>	nepavate		

Așa dară mai bine de a treia parte din stradele capitalei suntû nepavate, adică câtû se pôte de neproprii pentru circulațiune și vêtămétore pentru igiena publică. Și cu tóte acestea nefericiții locuitori de pe stradele nepavate contribuescû în proporțiune cu puterile lor și aû dreptulû de a avea celû puținû șosele dacă nu strade pavate.

Pină pe la anul 1859 stradele capitalei erau iluminate cu uleiû; la acea epocă s'a întrodusû lampele cu petroleû după ce industria uleiului de petroleû luase óre-care desvoltare în țerră. In fine în anulû 1872 s'a întrodusû și iluminatulû cu gazû. Astă-đi cea mai mare parte a orașului este iluminatû cu gaz numai suburbiile mărginașe suntû încă iluminate cu petroleû.

De la 1 Septembrie 1877 pină la 1 Septembrie 1878 s'a plătitû societății gazului 440,746 lei pentru 3756 lumini (becuri); și pentru același anû s'a plătitû 125,021 lei pentru 1684 lămpi cu petroleû.

4. — SCOLI SI BISERICI.

Pentru întreținerea a 15 scóle primare de băeți și 15 scóle primare de fete aflătore în Bucuresci în anulû 1877—1878, Comuna a cheltuitû 110,866

lei. Aceste sc le au fost   urmate de 2625 băeți  i 1427 fete.

Mai t te bisericile din Bucuresti au venituri ale lor ; cu t te acestea suntu unele c rora primăria le-a acordat  ca subven iune suma de 14,270 lei.

Veniturile bisericilor  suntu în general  modeste; majoritatea nu trece peste 4000 lei venit  anual ; c te-va au de la 6000 până la 8000 lei  i șese de la 10 mi   p n  la 12 mi lei.

5.—IGIENA PUBLICĂ.—ALIMENTAȚIUNEA.

Serviciul  sanitară al  capitalei este  ncredin at  unui medic - ef , 9 medici comunali, 2 medici veterinari, 5 vaccinatori  i 5 m se. Un  consiliu de igienă  i salubritate ajută administrațiunea comunal  în ceia ce privesce m surile de luat  pentru îmbunătăţirea stării igienice.

Vaccinatorii comunali au vaccinată cu succes  de la 1 septembrie 1877 până la 1 septembrie 1878 2942 băeți  i 1958 fete  i au revaccinat  încă 239 persoane.  n 1877 s'a vaccinată 350 persoane mai mult  ca în 1876.

Medicii comunali au c utat  în același spa iu de timp  3279 bolnavi,  r  măsele au asistată 152 femei la n scut .

Privegherea prostitu iei, care lasă mult  de dorit , se face ori-cum  mai bine ca înainte vreme. La 1 octombrie 1878 se aflau în Bucuresti 407 femei prostituate supuse privegherei sanitare. Înainte de ac st  constatare se aflau 268 femei priveghiate-

Personalul medical aflător în capitală la 1877 se compunea din 105 doctori în medicină, 6 licențiați și magistri în chirurgie, 13 veterinari și 4 chirurși dentisti.

Cu privire la consumațiunea cărnii în Bucuresci statistica din 1876 ne arată că s'a tăiat 42,815 boui și vaci, 4030 viței, 20,038 berbeci și oi, 99,695 miei și ieși, 15,633 rimători. După darea-de-sămă a administrațiunei comunale de la 1 septembrie 1877 pînă la 1 Septembrie 1878, s'au dat în consumațiunea capitalei 49,644 vite mari (bou, vaci, bivoli), 3871 viței, 17,728 rimători, 12,463 oi și berbeci și 116,015 miei. Sporul în comparațiune cu 1876 este în destul de mare și ne-amă bucura dacă nu s'arū putea atribui înmulțirei populațiunei străine compusă mai cu sēmă din ruși.

Statistica acciselorū ne procură date interesante cu privire la principalele obiecte de consumațiune introduse în Bucuresci în anii 1875, 1876 și 1877, după cum se pōte vedea din următōrea tabelă :

OBIECTELE DE CONSUMAȚIUNE SUPUSE LA ACCIS IMPORTATE
ÎN BUCUREȘCI ÎN ANII 1875, 1876, 1877.

OBIECTE	1875	1876	1877
Vinū nouū	1,488,729 ved.	1,375,424 ved.	1,259,422 ved.
Vinū vechiū	17,602 —	15,826 —	33,501 —
Vinū în butelii	5,195 —	3,620 —	17,025 —
Spirtū	149,704 —	25,065 —	105,330 —
Rach. de prune [tuică]	44,996 —	60,922 —	107,447 —
Petroleū	102,369 —	116,262 —	125,821 —
Păcură	4,404 —	6,963 —	13,170 —
Bere	85,581 —	66,531 —	53,739 —
Oțetū	14,419 —	12,640 —	16,971 —
Romū și Coniacū	61,249 oca.	37,130 oca.	76,982 oca.
Licoruri	6,006 —	4,226 —	3,082 —
Drojii de bere	1,925 —	6,369 —	35,019 —
Borvis	75,601 —	78,014 —	70,140 —
Untū-de-lemnū	312,596 —	313,810 —	308,076 —
Uleiū de totū felulū	171,553 —	139,093 —	113,250 —
Zachărū	1,079,051 —	908,001 —	1,046,953 —
Cafea	106,993 —	137,648 —	150,617 —
Fructe [smochin. migd.]	387,256 —	523,137 —	400,568 —
Confeturi	7,187 —	1,421 —	1,557 —
Ciocolată	9,129 —	11,076 —	17,523 —
Scrobélă albă	59,653 —	110,764 —	45,098 —
Surogate de cafea	10,613 —	16,969 —	13,411 —
Căiū	3,426 —	3,381 —	17,921 —
Orezū	341,463 —	442,069 —	621,273 —
Caracatiță	14,246 —	5,106 —	1,626 —
Sardele de cutie	42,389 —	27,689 —	76,335 —
Pește, uscat, af. saram.	444,300 —	591,035 —	445,967 —
Icre negre și de Știucă	13,225 —	18,425 —	21,900 —
Icre roșii	59,713 —	29,437 —	15,016 —
Masline	209,069 —	149,692 —	167,105 —
Anas., Chimen, Piper	36,306 —	59,647 —	71,712 —
Luminări de cēră	1,003 —	1,195 —	920 —
Cēră bucăți	24,855 —	48,035 —	37,871 —
Luminări stearice	240,433 fun.	168,584 fun.	346,019 fun.
Parafină	22,104 oca.	29,721 oca.	4,480 oca.
Chibrituri	23,721 —	30,872 —	34,036 —
Piatră acră	20,268 —	39,973 —	10,748 —
Sare de lămăie	6,855 —	6,689 —	28,808 —

Articolele cuprinse în acestū tabloū aū produsū
ca venitū lei 2,626,076 în 1875; lei 2,354,143 în
1876 și le 2,855,470 în 1877.

Mișlocia pe 5 ani, începându cu 1873, a beuturilor introduse ori fabricate în Bucuresci anual este următoarea :

Vinū nouū	1,294,387	vedre
Vinū vechiū	36,569	—
Vinū în buteli	8,683	—
Spirtū	114,657	—
Rachiū de prune [țuică]	64,385	—
Bere	94,041	—
Romū și Cogniacū	56,955	ocale
Licoruri	5,625	—

Lipsescū încă multe date privitoare la consumațiunea capitalei noastre, și între altele pânea și lemnele, două articole de atâtia necesitate. Primăria este datore să puie mai multă îngrijire pentru lucrările statistice, căci, ori-ce s'arū țice, nu se pôte scuza lipsa unei statistice anuale a consumațiunei, mai cu sémă pentru capitala țerii.

Numai posedându uă asemenea statistică pôte cine-va să-și dea sémă de starea populațiunei din punctulū de vedere alū traiului materialū și despre progresulū ce se face în acéstă direcțiune. Sporirea unorū articole de consumațiune este unū semnū al creșterei avuției publice, alū îmbunătățirei regimulū alimentarū, alū înaintărei culturii.

6. — FINANȚELE.

Veniturile Capitalei sporescū într'unū modū simțitorū pe fie-care anū. De la 1874 veniturile budge-tare aprobate aū fostū :

1874	5,443,634 lei
1875	6,676,821 »
1876	6,742,515 »
1877	6,026,156 »
1878	7,053,968 »

Numărul sufletelor fiind 177,646, vine de fie-care individă dare anuală pe 1878 suma de 40 lei. In același ană ună locuitoră ală Parisulă plătea 110 lei.

Cheltuiielele aprobate prin budgetă pentru 1878 se urcă la 6,773,381 lei.

Cifra veniturilor variază in mai multă seă mai puțină după constatările ce se facă; astă-felă in 1877 de și s'a votată venituri 6,026,156 s'a constatată 7,268,676 lei.

Primarulă orașulă se plânge că venitulă de 7 milioane este mică in raportă cu contribuțiunile capitalei; are dreptate; însă singură recunósce că dările nu se mai potă spori și spre încredințare face următórea comparațiune între dările ce plătesce ună proprietară dintr'ună orașă din județă și ună proprietară din Bucuresci. Locuitorulă din județă avândă ună venită anuală de 1000 lei plătesce :

Lei 60	darea fondiară a Statulă.
— 18	două decimi comunale și 1 județiană
— 18	căile de comunicațiune.
— 5.40	două decimi comunale și 1 jud. la căi.
— 6	prestațiunii comunale.
— 6	prestațiune județiană.
Lei 113.40	

Locuitorul din Bucuresci care se bucură de un
venit de 1000 lei plătesce :

Lei 60	dare fondiară a Statului.
— 42	șese decimii comunale și 1 județiană.
— 18	căile de comunicațiune.
— 12.60	șese decimii comunale și 1 județiană la căi.
— 12	prestațiunea comunală.
— 12	prestațiunea județiană.
— 40	tacsa metrelor pentru pavare.

Lei 196.60

Și cu toate acestea este învederat că capitala
țării nu poate rămâne în starea în care se află. Dă-
rile sunt în destul de mari, și să fim siguri că
chiar de s'ară îndoi, aceia ce este cu neputință,
totuși veniturile nu ar fi de ajuns pentru a în-
treține într'un mod mai cuviincios un oraș
atât de întins ca Bucurescii.

Cu voie fără de voie trebuie să ne hotărîm a
mărgini întinderea capitalei, lăsându suburbii
mărginașe afară din rața orașului și concentrându
tote mijlocele pentru a face ca capitala țării să fie demnă
de numele ce poartă.

XVIII

Organizațiunea politică și economică a României. — Administrațiunea. — Invățământul public. — Stabilimente de bine-facere.

Guvernul României este constituțional, și puterile se exercită în virtutea Constituțiunei votată de Adunarea națională și sancționată de Domnitorul în iuniu 1866. Constituțiunea garantează românilor egalitatea înaintea legii și libertatea de conștiință, a instrucțiunii, a presei și a întrunirilor.

Puterea legiuitoare aparține Domnitorului și reprezentățiunei naționale, compusă din Senatul și Adunarea deputaților.

Persóna Domnitorului este inviolabilă ; ministrii săi sunt răspunzători către dânsul și către reprezentățiunea națională.

Legile sunt pregătite de către diferitele departamente ministeriale, discutate în consiliul ministrilor și apoi înaintate printr'unu mesagiu domnesc în deliberațiunea corpurilor legiuitoare.

Regulamentele de administrațiune publică sunt elaborate în Ministererele respective, supuse la cercetarea Consiliului ministrilor și apoi decretate de către Domnă.

Budgetele se votază numai de către Adunarea deputaților și se supună sancțiunii Domnitorului.

Administrațiunea se eserciteză de către diferitele departamente ministeriale care suntu următoarele : Ministerul de interne, Ministerul financelor, Ministerul cultelor și învățământului public, Ministerul de resbelu, Ministerul agriculturii, comerțiului și lucrărilor publice, Ministerul de esterne.

Fie-care județu este administratū de unū prefectū; fie-care plasă de unū subū-prefectū și fie-care comună de unū primarū.

Totū județulū are unū consiliū generalū și totā comuna unū consiliū muncipalū.

Diferitele ramuri de serviciū care se raportază la producțiunea și la circulațiunea avuției suntu mai cu sēmă în atribuțiunile Ministerului agriculturii, comerțiului și lucrărilor publice. Cu tōte acestea, alte serviciuri analoge depindū și de alte ministere; astū-felū serviciulū statisticeii generale a Romāniei este în atribuțiunile Ministerului de interne; serviciulū salinelorū, fabricațiunea monetelorū, depindū de ministerulū financelorū; administrațiunea pădurilorū și a domeniilorū statului suntu în atribuțiunile unei administrațiunii speciale. Cele-lalte departamente ministeriale contribuescū și dēnsele într'un modū directū saū indirectū la producțiunea națiională.

Învățământulū publicū, basa fundamentală a oricării prosperității, merge progresându în Romānia. În comparațiune cu starea de inapoiere în care se afla instrucțiunea publică pînă mai acumū trei-deci

de ani, putem să ne felicităm de rezultatele ce am dobândit. Negreșit că s'ar fi putut face mai mult; însă nu trebuie să ne scape din vedere că pînă mai deună-zi nu eram stăpîni nici pe scólele noastre. Uă priveghere ascunsă; uă influință ocultă, paralisa mai tóte încercările ce se făcú pentru a lumina némul românesc. Nu suntu de cātu patru-șeci și cincí de ani de cândú fanarioții spunú cuí voia să'i asculte, că sciințele nu se potú preda în limba română. Astă-zi cândú nu mai întempinăm nici-uă pedică; cândú suntemú domni în țerra noastră, dacă nu vomú da tótă impulsionea ce merită respéndirei luminelor, vina va fi a noastră.

Invetăméntulú superiorú este predatú în doué Universitáței, una în Bucuresci și alta în Iași. Universitatea din Bucuresci fondată la 1857, este compusă din patru facultăți, și anume: Facultatea de dreptú, facultatea de litere, facultatea de sciințe și facultatea de medicină. Doué scoli speciale, scóla de farmacie și aceea de veterinărie suntu alipite pe lingă cea din urmă facultate.

Universitatea din Iași fondată la 1860, coprinde trei facultăți, și anume: facultatea de dreptú, facultatea de sciințe și facultatea de litere.

La finele anului scolarú 1876-1877 se aflaú în Universitatea din Bucuresci 398 studenți, din care 156 la facultatea de dreptú, 26 la facultatea de litere, 46 la facultatea de sciințe și 170 la facultatea de medicină. Scóla de farmacie era urmată de 54 elevi și scóla veterinară de 20 elevi.

La aceeași epocă Universitatea din Iași avea 171 de studenți, din care 100 la facultatea de drept, 44 la facultatea de științe și 27 la facultatea de litere.

La ambele Universități cursurile erau încredințate la 63 profesorii, din care 41 la cea din București și 22 la cea din Iași.

Caută să mărturisim că numărul studenților este prea mic, mai cu seamă la facultățile de litere și științe. Causa nu poate fi alta de cât puțina îmbrățișare ce s'a acordat junilor care au îmbrățișat aceste specialități.

Învățământul secundar este reprezentat prin nouăsprezece gimnasil, șapte licee, opt seminarii, nouă școli secundare de fete.

Gimnasil se află trei în București, două în Iași, și câte unu în orașele Pitești, Bacău, Buzău, Galați, Piatra, Ploesci, Focșani, Fălticeni, Giurgiu, Brăila, Târgoviște, Roman și Alecsandria.

Licee se află două în București și câte unu în Iași, Botoșani, Craiova și Bêrlad.

Seminarii se află două în București și câte unu în Iași, Curtea-de-Argheș, Buzău, Huși, Roman și Râmnic.

Școli secundare de fete există trei în București, două în Iași și câte una în Craiova, Ploesci. Târgu-Jiu și Brăila; ăra externate secundare de fete în București, Iași și Brăila.

În toate gimnasiile din țară se află 1,956 elevi; în licee 2,044, în seminarii 2,923, în școlile se-

cundare de fete 659 eleve; preste totu 7582 elevi. Diferitele cursuri erau predate în toate instituțiunile de învățământu secundarū de către 449 profesori dintre care 148 la gimnasiū, și 132 la licee, 96 la seminariū și 73 la scólele centrale de fete.

Învățământulū primarū din comunele rurale se preda în 1195 scóle pentru băeți, 148 scóle pentru fete și 652 scóle mixte, peste totu 1995 scóle.

Pentru scólele de băeți erau 1851 învățători și pentru acele de fete 156 învățătoare.

Populațiunea scólorū primare rurale se compunea din 53,112 individe, din care 47,630 băeți și 5492 de fete.

Numérulū scólorū din fie-care județu variază între 31 și 117; éra numărulū elevilorū de la 548 pînă la 4594. În scólele din județulū Doljiū se află cei mai mulți elevi, și cei mai puținī în Vaslui.

Scólele primare urbane se află în totă țerra 134 pentru băeți și 110 pentru fete. În toate aceste scóle funcționaū 347 institutori și 218 institutóre.

Populațiunea scolară se compunea din 19,289 băeți și 8,457 fete.

Pentru a forma învățatori există șapte scóle normale primare, din care două în Bucuresci, și câte una în Iași, Ploesci, Focșani, Craiova, Tergu-Jiu și Bêrladū. Personalulū învățatorū se compunea din 59 profesori; éra populațiunea scolară se urca la 358 elevi.

Învățământulū militarū se predă în două scóle speciale, una la Iași, alta la Bucuresci.

Învățământul profesională are trei scóle de comerciú, în Bucuresci, Galați, și Brăila cu 27 profesori și uă populațiune de 177 elevi; cinci scóle de meserii în Bucuresci, Iași, Craiova, Severin și Ploesci cu 24 profesori și maestri și 229 elevi.

Pentru învățământulă agricolă și silvică se află scóla de agricultură și silvicultură de la Ferestreu, compusă din trei secțiuni și anume: Secțiunea de agricultură și silvicultură cu 60 elevi. Secțiunea mecanică cu 50 elevi și secțiunea de orticultură cu 15 elevi. Personalulă învățătoră se compune din șese-spre-dece profesori, șefi de serviciú și maestri.

Pentru musică avemă două scóle la Bucuresci și Iași cu 255 elevi și 27 profesori. Belele-arte se învață în două scóle speciale aședate în aceleși orașe avëndú 10 profesori și 35 elevi.

Profesiunea de ingineră se învață în scóla de poduri și șosele din Bucuresci, instituțiune plină de viitoră.

Afară de scólele întreținute cu spesele statulă se mai află în totă țerra 211 scóle private din care 111 scóle de băeți, 84 scóle de fete și 16 scóle mixte cu ună personală învățătoră compusă din 873 profesori și 355 profesóre. Populațiunea scolară a acestor scóle era de 8160 băeți și 4532 fete.

Unele județe, precumă suntă Prahova și Buzeulă au fondatú scóle de meserii; altele suntă pe cale de a înființa asemenea instituțiuni (1)

(1) Pentru amenunte veți la Anexă tabelele statistice privitoare la învățământulă din totă țerra pe anulă scolară 1878-1879.

Eforia spitalelor civile din Bucuresci, ântâia dintre instituțiunile filantropice din România, întreține două scôle: Asilul Elena, fondatâ de principesa Elena pentru crescerea și învățatura fetelor fără mijlôce, și Orfelinatul de băeți din Panteleimon fondatâ de Eforie.

Administrațiunea fondațiunei Dómnei Bălașa din Bucuresci întreține asemenea uâ scólâ primarâ.

Stabilimentele de bine-facere, și în specialâ spitalele, suntâ întreținute de statâ, de Eforia spitalelor civile din Bucuresci, de Epitropia Sântului-Spiridon din Iași, de administrațiunea principesei Brâncovénu în Bucuresci, și de județe. Terminâ međiâ se îngrijesce anualâ peste 40 mii bolnavi în tôte spitalele din țerrâ și se dau medicamente gratuitâ la unâ numêrâ egalâ de bolnavi. (1)

Sarcina Statului a fostâ fórte multâ ușurată în ceea ce privesce spitalele prin donațiunile făcute cu atâta liberalitate de către fundatôrii așeđămintelorâ de bine-facere menționate mai susâ.

Pentru întêmpinarea trebuințelorâ celorâ lipsiți de mijlôce se aflâ în Bucuresci societatea de bine-facere Elisabeta-Dómna pusâ sub patronagiulâ Măriei Sale Dómnei. Diferite asociațiuni private ușu-

(1) Veniturile Eforiei spitalelorâ în Bucuresci se urea la 2,925,616 l. în anulâ 1878 din care peste unâ milionâ din arendi de moșil și chiril de acarete. Acestâ așeđâmêntâ întreține cu aceste venituri 992 paturi în nouê stabilimente filantropice. În 1877 s'a căutatâ în spitalele Eforiei 12,314 bolnavi cărora li s'a datâ 252,764 țile de căutare. Mortalitatea a fostâ de 960, adicâ 7-8 la sutâ.

reză pre câtă le stă în putință suferințele nenorociților.

Avuții din trecut și aceia care, de și cu avere modestă, au fost inspirați de simțiminte filantropice, și-au făcut cu prisosute datoriile către țară; rămâne acum ca urmașii lor să ne întărească în convicțiunea că simțimintele de bine-facere sunt ereditare în națiunea română; că nu s'a stinsă aceea nobilă rasă de oameni care și lasă averile pentru a ușura suferințele aceloră dintre compatrioții lor cărora favoarea sorței nu le-a zimbit, sau care din felurite împrejurări au căzut în nenorocire.

XIX

Veniturile și cheltuelile Statului. — Repartițiunea cheltuelilor între diferitele Ministere. — Veniturile. — Imposite directe și indirecte.

Cheltuelile necesitate de către serviciile publice sunt întemperate prin diferite venituri, adunate cele mai multe sub formă de imposite. În 1879 cheltuelile Statului s'aun urcatu la 109,164,691 lei și 35 de bani, împărțiti între diferitele Ministere, după cum urmază :

Consiliul Minisrtilorū	29,048	lei
Ministeriul de Interne	7,707,512.20	>
» Esterne	1,227,320.4	>
» Justiție	3,611,748	>
» Culte și Instrucți-		
une publică	9,443,532	>
Ministeriul de Resbelu	22,916,967	>
Ministeriul de Agricultură, com-		
merciu și lucrări publice	7,391,712.23	>
Ministeriul de finance	9,323,619.98	>
Fondu pentru deschidere de cre-		
dite suplimentare și estraordin.	700,000	>
Datoria publică	46,813,231.90	>
Totalu	<u>109,164,691.35</u>	>

Acestă sumă repărțită între 4,500,000 locuitori revine la 21 lei 83 bani de fie-care individū. Tre-

buesce să se mai adauge la această sumă dările către județe și comune spre a se cunósce suma întregă ce plătesce pentru impozitele publice fie-care individū.

Veniturile trebuincioase pentru a întâmpina aceste cheltueli suntū implinite prin douē feluri de impozite: impozite directe și impozite indirecte. Impozitele directe, care coprindū darea pentru căile de comunicațiune patentele, contribuțiunea fondiară, transmiterea și licențele asupra băuturilor spirtoase, producū 24,008,726. (1)

Fie-care din aceste dări raportéză specialū:

Darea pentru căile de comunicațiune	11,098,726
Patentele	1,700,000
Contribuțiunea fondiară.	5,500,000
Transmitere	280,600
Licențe de băuturi spirtoase	4,000,000
Amendī de contraven. după această lege.	30,000
Tacse pe salarii 5 la sută.	1,400,000

Impozitele indirecte, compuse din vămī, saline, băuturi, tutunū, timbru și înregistrare amendī judiciare, producū 33,355,000 împărțite în modulū următorū:

Vămī.	10,859,000
Saline	4,560,000
Băuturi	3,106,000
Tutunū (arenda monopolū.)	9,612,000

(1) Veđi la Anexă tabela contribuțiunilor directe repărțite pe județe, în care se coprinde atâtū darea către statū câtū și decimele adiționale percepute de județe și cōmune.

Timbru și înregistrare	5,000,000
Amenzi după această lege.	35,000
Amenzi judiciare	155,000

În venitul vămilor drepturile de import și cele de export pentru 9,000,000, și cele de export pentru 1,600,000. Salinile produc 3,500,000 din vânzarea sării pentru consumațiunea internă și 1,060,000 din vânzarea sării pentru esportatiune.

Afară de aceste două izvoare mari de venit, Domeniile raportează 14,846,000 l. din care 10,00,000 lei arendă de moși, 1,900,000 din păduri 680,000 arenda domeniilor Brăila, Giurgiu și Turnu, 1,380,000 ratele bunurilor vândute și alte venituri mai mici.

Veniturile postelor, telegrafelor și alii calei ferate București-Giurgiu produc 5,500,000, și anume: postele 2,200,000, telegrafele 1,800,000 și drumul de feră 1,500,000 lei.

Escedentul de venituri la căile ferate s'a urcat la 9 milioane, din care 8 milioane de la calea Roman-Vêrciorova și un milion de la Iași Sucéva. Sporul de la 1875 este de 5 milioane.

Peste tot veniturile se urcă la 109,164,691 lei în care suma intră ca venit estraordinar și biletele ipotecare 7,441,375 lei, și 10 milioane din rămășițele anilor trecuți.

Acum fiindcă am intrat în ore-care amănunte pentru venituri, gândim că este utilă a ne opri și asupra cheltuelilor fie-căruia serviciu public.

Cheltuele Ministerului de interne se urcă la

suma de 7,707,512 lei și sunt repărțite între diferitele ramuri de serviciu în modul următor :

Administrațiunea centrală	302,628 lei
Administrațiunea județelor	1,718,274 >
Poliția Capitalei	489,056 >
Telegrafele și postele	2,615,540 >
Penitenciarele	834,653 >
Serviciul sanitar	392,180 >
Tipografia Statului și <i>Monitorul</i>	347,580 >
Oficiul statistic	15,000 >
Cheltueli estraordinare	542,400 >
Pentru înființarea de carantine contra pestei orientale	450,000 >

Intre aceste serviciiuri trei sunt care aduc venituri, adică telegrafele și postele, penitenciarele și tipografia cu *Monitorul*.

Departamentul Afacerilor Străine costă 1,227,320 repariți în modul următor :

Administrațiunea centrală	140,680 lei
Serviciul porturilor	31,588 >
Indemisări de drum și altele	32,000 >
Cheltuelile diplomatice	200,000 >
Comisiunea internațională a Dunării și a Prutului	6,000 >
Reprezentățiunea țării în străinătate	734,551 >
Pensiuni pentru ordinul Steoa Ro- mâniei	22,500 >
Comisariate estraordinare	60,000 >

Ministerul Justiției cheltuesce 3,611,748 lei pentru serviciile următoare :

Administrațiunea centrală	107,360 lei
Material general	140,000 >

Curtea de Casațiune	403,332	>
Curțile de apel	713,784	>
Tribunalele	1,785,156	>
Judecătoriale de ocóle	452,116	>

Pentru Ministeriul Cultelor și Instrucțiunii publice este alocată suma de 9,443,532 lei, din care se cheltuesce 6,237,859 lei pentru instrucțiunea publică, 1,883,287 lei pentru culte, 1,209,460 lei pentru administrațiunea centrală și serviciul general al cultelor și instrucțiunii, și 112,936 pentru serviciul estraordinar.

Alocațiunea scólelor este repărțită cum urmează:

Scóle comunale rurale	1,522,400	lei
> primare urbane	1,580,465	>
> speciale	534,613	>
> secundare de fete	226,872	>
Licee și gimnasie	1,003,207	>
Seminariile	342,286	>
Universitățile	477,631	>
Stablimente și deposite de cultură	70,510	>
Arhivele statului	50,935	>
Direcțiunea teatrelor	28,920	>

Deosebitele ramuri ale serviciului cultelor sunt împărțășite în proporțiunile următoare:

Eparchiele	416,884	lei
Chinoviile de monachi și monache	789,718	>
Monastirile	63,585	>
Bisericile	613,100	>

Aruncându-ne privirea asupra distribuțiunei acestui budget, nu ne putem opri de a observa că învățământul primar rural este foarte puțin în-

curagiată. Suma de 1,522,400 lei se împărțese între 1700 de învățători, dintre care 674 primesc câte 1080 lei pe an, era 1964 câte 720. În același timp pentru învățământul primar din orașe se alocă o sumă puțină mai mare. Nu este nimic de spus; ar trebui să se aloce și mai mult; dară ne putem face întrebarea: pentru ce ore orașele să fie mai favorizate de cât satele? Acesta este o nedreptate cu atât mai mare cu cât populația rurală formează cele trei pătrimi din populația României; că suma cea mare a impozitelor se plătesc de către agricultură.

Învățământul profesional, reprezentat prin trei școli de comerț, este slab împărțit; în adevăr, de abia i se dă 98 mii lei. O sumă atât de mică pentru învățământul de care se simte atâta nevoie în țerra noastră, dovedește puțină prevedere, puțină îngrijire pentru progresul tehnic al țării.

Cheltuielile Ministerului de resbel se urcă la suma de 22,916,967 din care 4,859,880 lei ca buget extraordinar pentru 1879, și 18,057,087 buget ordinar.

Cel mai important din punctul de vedere al dezvoltării economice, Ministerul agriculturii, comerțului și lucrărilor publice are 7,391,712 lei.

Bugetul este împărțit între diferite ramuri de serviciu în modul următor:

Administrațiunea centrală	150,280 lei
Serviciul de poduri și șosele . . .	287,930

Controlul căilor ferate în exploatare	126,116 Lei
Controlul căilor ferate în construcțiune	97,760 »
Școlile profesionale	354,383 »
Exploatarea liniei ferate București-Giurgiu	827,063 »
Exploatarea liniei ferate Iași-Ungheni	340,580 »
Lucrări de poduri și șosele contractate	300,000 »
Întreținerea căilor naționale	2,191,898 »
Apărarea Capitalei de inundațiuni	32,000 »
Lucrări de construcție, de reconstrucțiune și reparațiuni pe șoselele existente	2.200,000 »
Întreținerea podurilor de feră	240,000 »
Cheltuieli de studii pentru lucrări publice	10,000 »
Întreținerea grădinilor publice din capitală	52,817 »
Premii pentru concursuri agricole	10,000 »
Lucrări de apărare și rectificare a râurilor	15,000 »
Organizarea serviciului de exploatare a liniei Ploesci-Predeală	100,000 »
Diverse	28,782 »

Lucrările publice totu sunt împărțite mai cu darnicie; însă agricultura, comerțul și industria sunt ca și uitate. În adevăr, trebuie observată că din mica sumă de 354,383 lei, 180 mii lei se cheltuiesc pentru învățământul profesional, adică pentru școala centrală de agricultură și silvicultură de la Ferăstrău, pentru cele două școli de meserii

din Bucuresci și Iași și pentru scóla de poduri și șosele. Aceste scóle suntú bine împártășite; însă ce se póte face cu 10 miľ lei pentru încuragiarea agriculturii și industriei! Pentru respectulú ce datorimú agriculturii și industriei naționale arú fi de doritú ca și acéstă sumuliță să se ștérgă.

S'a alocatú pentru Ministeriulú Financelorú suma de 9,323,619 lei împártită între serviciurile dependinte de acestú departamentú dupá cumú urméză:

Lista civilă, dotațiunile și cheltue-	
le puterilorú legiuitóre	1,878,383 lei
Curtea de Compturi	268,615 »
Serviciulú generalú alú Finance-	
lorú	1,514,383 »
Serviciulú de tresorerie alú finan-	
celorú	1,224,160 »
Administrațiunea Domeniilorú și	
pádurilorú statulú	2,281,678 »
Cheltuieli de regie, de percepțiune	
și exploatarea veniturilorú pu-	
bliche	1,367,700 »
Cheltuieli de ordine	29,700 »
Cheltuieli estraordinare pentru es-	
ploatarea veniturilorú publice .	159,000 »
Scáderea rublelorú.	600,000 »

Cu tóte că domeniile raportéză 15 milióne arendă, nu se vede figurândú în budgetú nici uă sumă destinată pentru ameliorațiunea bunurilorú. Fie-ne er-tatú a o spune că a încasa unú venitú atátú de mare și a nu sacrifica unú banú pentru a face să sporé-scă acestú venitú, nu este a administra economicesce.

DATORIA PUBLICĂ

Produsul impostelor nefiind de ajuns spre a întâmpina cheltuielile trebuincioase pentru executare de lucrări publice și alte nevoi ale Statului, guvernele de pe timpul său contractat diferite împrumuturi cu începere de la 1864.

Datoria publică a României se împarte în trei categorii și a nume: datoria internă, datoria externă și construcțiunii de căi ferate. Capitalul garantaț (valore nominală a titlurilor emise) represintă suma de 502,762,758 lei împărțit după cum urmăz: 103,782,821 lei datoria internă; 99,099,937 lei datorie externă și 299,880,000 lei construcțiunii de căi ferate. Interesul plătit variază între 7, 8 și 9 la sută, iar împrumutul cu rentă în sumă de 44,600,000 lei este făcut cu 5 la sută.

Din 502,762,758 lei s'a amortisat pînă la 31 Decembre 1877 lei 39,030,826. Mai rămîne dară a se amortisa cu începere de la 1 Ianuariu 1878 suma de 463,731,931.

Datele stingerei împrumuturilor, adică al achitării totale a datoriei actuale a statului sunt cuprinse între anii 1880 și 1961.

Sumele cuvenite a se plăti în 1878 pentru datorie publică sunt: 10,600,871 lei 85 b. pentru datoria internă; 8,806,758 lei 72 b. pentru datoria externă, și 22,919,199 lei 84 b. pentru construcțiunea de căi ferate; peste totu 42,326,830 lei 41 ban.

Așa dară mai multu de jumătate din datoria țer-

rei s'a contractatū pentru construcțiune de căi ferate lucrări care favoriséză desvoltarea economică.

Persónele care nu și-au datū ostenelă să cerceteze câtū datorimū, și care credū că pentru construcțiune de căi ferate putemū să contractămū ori-câte datorii, de ori-ce asemenea lucrări se presupun a fi în tot-d'auna productive, ne îndemnă a nu ne mulțumi cu actuala rețea de drumuri de ferū ce posedămū, ci să urmămū a construi la linii și pe ori-unde se va crede că este de trebuință. De aci totū felulū de proiecte de drumuri de ferū care adunate la unū locū se urcă la mai multe sute de kilometri.

Amū dori ca fie-care să se convingă cumū că drumurile de ferū nu se bucură de însușirea de a crea avuții pe ori unde trecū : că acestū mijlocū de transportū póte ruina finanțele unei țării cândū se face numai pentru a se face, éră nu pentru a întimpina uă trebuință economică învederată. Unū poporū vecinū, maghiarii, plătesce fórte scumpū construcțiunea căilorū ferate fără nici-uă măsură.

Dacă recomandămū bună chibzuire pentru construcțiune de căi ferate cândū este vorba de a mai spori datoria publică, fiă-cine înțelege că suntemū contra ori-cărui împrumutū a căruia absolută necesitate nu va fi demonstrată într'unū modū învederatū. Imprumuturile fără sēmă ruinéză statulū după cumū ruinéză și pe particulari

Nu trebuie sē ne scape din vedere că de la 1859 adică de cândū amū intratū într'uă eră nouă poli-

tică și socială, cheltuielile și veniturile noastre s'au urcatu într'unu modu foarte simțitoru ; în adevëru veniturile Statulu erau de 29,388,512 lei în anul 1859, érá în 1876 se urcaserá la 90,354,614 lei, prin urmare se întreiserá. Cheltuielile în 1859 se suiaú la 28,911,844, érá în 1876 ajunserá la suma de 110,423,904 lei, adică se împátriserá.

În același intervalu datoria Statulu s'a sporitu cu una sutá sêse-đeci și șese ori ; și în adevëru în 1859 Statulu datorea 2,820,117 lei, éru în 1876 suma datoritá se suia la 468,677,730 lei.

Multe și variate suntú încă îmbunătățirile de făcutu în țerra nóstrá ; să nu credemú însă că încându-ne în datoriu, scontându viitorulu, împovêrandu-ne nu numai generațiunile presente dará și pe cele viitoare, vomú lucra după cumú ne prescrie principiile de economie publicá. Să mergemú mai încetu și vomú ajunge mai departe.

D O B R O G E A

I

Limite și întindere.— Configurațiune.— Județul Tulcea.— Lacuri.— Insule. — Impărțirea administrativă. — Orașe. — Județul Kiustenge. — Impărțirea administrativă. — Orașe. — Căi de comunicațiune.

După resboiul din Bulgaria, la care armata română a luat uă parte atâtu de strălucită, Puterile cele mari adunate în congresu la Berlinu încuviințându ruperea din țerra noastră a unei provincii românesce, au cređutü de cuviință să cumpănescă acestă quasi-răpire de teritoriü, dându-ne Dobrogea. Articolulü 46 din tractatulü încheiatü se rostese în acestă privință în modulü următorü: «Insulele formându delta Dunărei, cumü și insula Șerpilorü, Sandgiaculü Tulcea, care coprinde ținuturile (caza) Kișia, Sulina, Mahmudie, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hirsova, Kiustenge, Megidie, suntü încorporate cu România. Principatulü mai primesce teritoriulü situatü la sud de Dobrogea pînă la uă linie care, plecându spre răsăritü de Silistra, respunde în marea Negră spre medă-đi de Mangalia. Linia de

hotarū se va fixa, la fața locului, de către comisiunea européană, înființată pentru delimitarea Bulgariei.»

România cu tóte presiunile făcute asupra Ńi nu s'a învoitū de bună voie ca să dea Basarabia. Înaintea dreptului și înaintea istoriei suntemū cu fața senină așteptāndū ca dreptate să se facă. Primindū Dobrogea nici unū românū n'a înțelesū și nu va înțelege nici-uădată, că acestū teritoriū ni s'a datū spre compensațiune. Dobrogea a mai făcutū parte din România; pe pământulū sēu trăiesce de vécuri uā populațiune română; prin urmare erā fórte naturalū ca în urma sacrificiilorū ce amū făcutū să avemū uā parte câtū de neînsemnată. Noi amū priimitū Dobrogea cu brațele deschise și amū făcutū totū ce este omenescē cu puțință, pentru a încredința pe românii de peste Dunāre despre dragóstea nóstră frățescă. Indată după încorporare guvernulū a púrcesū la organizațiunea administrativă și judecătórescā a Dobrogei. Funcționarii dintre cei fruntași aū fostū trimiși să administreze noua provincie română. Cu tóte anevoințele ce însoțescū orī-ce începutū, totuși s'a făcutū multū în folosulū județelorū de peste Dunāre : administrațiunea și justiția s'aū regulatū ; scóle s'aū deschisū și se deschidū ; siguranța publică, atātū de precarie odinióră, domnesce peste totū loculū ; într'unū cuvēntū guvernulū și'a îndeplinitū cea d'ântēiū dintre datoriele ce avea, aceea de a încredința prin fapte pre noui nóștri concetățeni că în sīnulū Romāniei vorū fi fericiți.

Nu voiū intra în amenunte asupra importanței e-

conomice și strategice ce înfățișează Dobrogea; mă voiu mărgini la uă ochire generală lăsându pentru altă dată facerea acestuî studiū atātū de interesantū pentru noi. Se pōte ca alții mai harnici să mi apuce înainte; acēsta m'arū umplea de veselie căci arū fi uă dovadă că simțimū cătū de multū prețuesce bucățica de pāmētū ce avemū peste Dunăre.

Țermuritū mai din tōte părțile de către Dunăre și marea Négră, hotarulū de uscatū alū Dobrogei despre Bulgaria, fixatū de comisiunea europēnă, începe la 800 metre spre resăritū de Silistra, trece între Ordū și Medjidie-Tabia și se întinde spre sudū de satele Alnalău, Esehioi, Carvan, Teke-Deresi și Ilanlik la marea Négră. (1)

Intinderea totală a Dobrogei, coprindeudū și delta Dunării este de 14,758 kilometre pătrate saū 1,475,800 ectare, camū a noua parte din suprafața țēreii întregi.

Configurațiunea teritoriulū este variată și înfățișează serii de ondulațiuni. Uă mulțime de văi roditoare și recorōse străbatū despre Dunăre în interiorulū țēreii.

Localități de pe țermurii Dunăreii suntū supuse inecărilor cândū se revarsă fluviulū. Friguri palustre bântuescū localități în urma acestorū revērsări.

Dobrogea este împărțită în douē județe: Tulcea și Constanța. Intemeindu-mē pe publicațiunile ofi-

(1) Acēstă linie de hotarū nu s'a aprobatū inē de Pateri, în urma contestațiunilor făcute de comisarulū rusū în privința punctulū Arab-Tabia.

cială voiă da óre-care amênunte asupra fie-căruia dintr'ênsele.

Județul Tulcea se hotărâse spre resărită cu marea Negră, la nordă și apusă cu Dunărea, și spre sudă-vestă se unesce cu județul Constanța. Elă se întinde pe uă suprafăță de 7962 kilometre, din care 2073 compună delta Dunării.

Din cele 7962 kilometre celă puțină 2320 kilometre suntă acoperite de iezere și de bălți cu mlaștinile loră începândă de la Dunaveță și din albia Dunărei spre Măcin și Tulcea. Cele-alte 3570 kilometre forméză ună platoă străbătută de văi și dominată de munții care mărginescă spre sudă basinelă Dunării de josă.

Afară de Dunăre și de uă mulțime de bălți în partea despre marea Negră, nu se află ape curgătoare de óre-care importanță în intrulă județului.

Intre lacurile cele mai însemnate se socotesc Razimulă în care se varsă Dunavețulă; elă comunică cu marea la Portița. Laculă acesta a avută uă mare importanță în navigațiunea trecutului. Din cercetările făcute ară resulta că odinióră cândă genovesii erau așezați pe aceste țermuri, vasele mară trecău din mare în laculă Razim. Ómenii din partea locului spună că pină mai acumă trei-deci de ani vase în destulă de mară străbătău laculă pină la comuna Sari-Kioi. Dacă astădi Portița este ca să dică așa mai închisă navigațiunei, cauza este că nu s'a luată nici-uă măsură pentru curățirea nisipuriloră care se depună la gura lacului.

În vecinătatea Razimului se mai află unu lacu însemnatu, iezerulu Sinoe, care s'arū putea lesne uni cu Razimulu.

Uă mulțime de alte iezeze precumū suntū Cracana, Gorvanulū, Galovița, Smeica, Babadagu, înfățișeză unū sistemū hidrograficū care merită să fie studiatū din tôte punetele de vedere.

În același județū se află și delta Dunării, presărată cu uă mulțime de insule dintre care unele sūnt locuite; între acestea figurēză insula Leti unde se află și orașelulū Eski-Kilia și cunoscuta pădure Leti; insula Sântū George cu pădurea numită Kara-Osmanū; insula Dranov în care se află adăpostulū numitū Limanulū Dranov.

Insulele, formate cele mai multe prin aluvionū, eră câte-va precumū Leti și Sântū-George de formațiunea primitivă, sūntū roditōre și vorū deveni cu timpulū unū isvorū de avuție pentru agricultura română.

Astăzi județulū Tulcea este împărțitū în patru plăși: Babadag, Măcin, Sulina și Tulcea. În aceste despărțiri administrative se află 77 comune din care 7 urbane și 70 rurale, compuse din 113 sate saū cătune.

Comunele urbane sūntū: Tulcea capitala județului; Sulina, Babadag, Măcin, Isaccea, Kilia-Vechie (Eski-Kilia) și Mahmudie.

Tulcea este piața principală pentru afacerile comerciale ale Dobrogei. Situațiunea sa în formă de

amfiteatru este câtu se pôte de plăcută. Oraşul are multe lipsuri care voru fi înlăturate de către uă administraţiune muncipală mai cu durere de inimă de înflorirea acestei pieţe plină de viitoru.

Din parte-şi guvernul centralu a propus şi corpurile legiuitoare au încuviinţat în sesiunea anului 1879, ca să se acordeze oraşului Tulcea dreptul de portu francu.

Oraşul Sulina, aşedat lingă mare pe ţermurii canalului Sulina, a dobândit ore-care însemnătate în urma hotărârei luate de Comisiunea europenă prin care canalul fu alesu pentru comunicarea Dunării cu marea Négră.

Macinul, unde populaţiunea română este în majoritate, este unu oraşu plinu de viitoru. Situaţiunea sa în faţa Brăilei şi vecinătatea cu Galaţi va contribui la înflorirea acestei localităţi care s'a bucurat în totu-de-una de simpatia particulară a românilor.

Babadagul, situat într'ua poziţiune din cele mai plăcute, la pólele munţilor, era înainte de resbelu alu douilea oraşu după Tulcea. Noi amu aflatu acestu oraşu pe jumătate ruinat; cu tóte acestea faţa cu poziţiunea ce ocupă, în partea cea mai roditoare a Dobrogei; vecinătatea sa cu lacul Razim; perspectiva deschiderei unui canalu care să unescă iezerul Babadag cu Razimul, suntu atâtea însuşiri care asigurază unu viitoru strălucitu acestui oraşu.

Oraşelul Isaccea, alu căruia portu s'a închis, a perdutú fórtu multu, şi merită cu tóte acestea, tótă

solicitudinea administrațiunei. Prin pozițiunea sa în mijlocul localităților Sarica și Budila producătoare de vinuri, și în apropierea regiunei celei mai pădurite din Dobrogea, Isaccea însușea condițiuni favorabile pentru dezvoltarea activității comerciale.

Cele-lalte două comune urbane Kilia-vechie și Mahmudie nu se bucură de uă camu dată de nici-uă importanță.

Județul Kiustenge, cuprinsu între marea Neagră și Dunăre se întinde pe uă suprafață de 6796 kilometre. Elu este împărțitu în cinci plăși: Hirsova, Kiustenge, Mangalia, Megidie și Silistra-Nouă, compuse din 189 comune din care 5 urbane și 184 rurale. În comunele rurale se află 235 sate sau cătune.

Comunele urbane sunt: Kiustenge, Mangalia, Megidie, Cernavoda și Hirsova.

Orașulu Kiustenge, numitu în timpul Romanilor Tomis, érá de către genovesi Constanța, este unu portu de óre-care însemnătate și a îndeplinitu unu rolu în destulu de importantu în timpurile trecute. Situatú pe țărmulu mării între două capuri, Tusla și Cara-Osman, elu forméză unu golfu adăpostitu de vânturile de la Nordu, însă supusu vânturilor de Sud-estu și Sudu, mai cu sémă în timpul iernei.

Mangalia, aședată pe marginea mării, era unu orașu importantu cându genovesii traficaú în aceste localități. Unu octogenarú Hadji-Mehemetú Aga povestea D-lui I. Ionescu că moșulu sêu a vedutu zidulu care adăpostea odinioară corăbiile ce se aflaú în portulu Mangaliei, în contra vânturilor Mării

Negre. Zidul construit în mare avea uă grosime așa de mare în câtă două căruțe putău merge alătură pe d'asupra lui. Rămășițele acestor ziduri se zăresc cîndă este marea potolită.

Orașulă acesta a fostă prădată și distrusă mai cu desăvârșire de către circasiană și bași-buzuci în cel din urmă resbelă.

În vecinătatea orașului se află ună lacă mare, fôrte pescosă, numită Mangalia. După D. Hogguer laculă acesta are uă adâncime de 30 picioră englese și uă circonferință de 5 pînă la 6-mile.

Totă în apropierea Mangaliei se află ună isvoră de apă sulfurosă care se bucură de ună mare renume din punctulă de vedere medicală.

A treia comună urbană Megidie, situată la jumătate cale între Kiustenge și Cernavoda, este ună orașă plină de viitoră. Din nenorocire clima localității este nesănătósă. După D. Hogguer pe la 1874 se afla în acestă orașă de la 20 pînă la 25 mii locuitori, érá pe la 1876, din cauza tifosului și a febreloră de abia se mai afla 7000 de suflete, reduse la 3000 în 1877.

Cele-l-alte două comune urbane, Cernavoda și Hirsova situate pe țermulă Dunării suntă două orașele mici care potă dobândi óre-care importanță în viitoră ca piețe comerciale.

Căile de comunicațiune pe uscată se reducă în ambele județe la câte-va crimpeie de șosele. Acestă lipsă este fôrte vătămétóre comerciului și nu ne îndouimă că administrațiunea se va pune pe lu-

cru pentru ca peste câți-va ani Dobrogea să posedeze arterele cele mai trebuincioase pentru căratul productelor în porturile Dunării și ale mării Negre.

Ca cale de comunicațiune vomă cita și crâmpeiul de drumă de feră de la Kiustenge la Cernavodă, în loculă căruia pôte ară fi fostă mai bine să se construiască ună canală care să unască Dunărea cu marea Négră.

Se vorbesce despre construirea unei linii ferate de la Bucuresci la Cernaovdă. Părerea mea este că n'ară trebui să ne grăbimă a intra în datoriă pentru a construi căi ferate; ară fi pôte mai utilă să dezvoltămă navigațiunea fluvială și maritimă, celă mai eflină dintre tôte miđlócele de transportă. În Dobrogea măi cu sémă ară fi de ajunsă șosele bune, care să pună în comunicațiune țerra cu tôte piețele de pe Dunăre și de pe marea Négră.

II

Populațiunea. — Populațiunea Dobrogei la 1850, 1858, 1867 și 1879. — Populațiunea după rase. — Imputinarea și sporirea populațiunei. — Populațiunea orașelor principale. — Instrucțiunea publică. — Starea scólelor în anul 1879. — Venituri și cheltueli.

Credú că suntú prea puține țerrí în care pe uă întindere de unú milionú și jumétate de ectare să trăiască atâtea neamuri diferite cá în Dobrogea. Acumú trei-șeci de ani cândú D. I. Ionescu călătoria în acéstă țerră, locuiaú în orașe și sate șeci némuri și anume : turci, tătari, románi, bulgari, ruși, greci, germani, armeni și evrei, pe lângă care trebuie adăogați și țigani. Mai târđiú germanul Peters mai află și cerchezi. In fine la 1879 Statistica oficială a României constatéză aceleași némuri afară de cerchezi, acestia aú părăsítú Dobrogea în timpulú resboiului din 1877. Acéstă împestrițare nu credú să fie faptulú întâmplării ; guvernulú otomanú a urmăritú unú scopú aședândú la gurile Dunării și pe țermurii mării Negre coloniú de tătari și de cerchezi. Intru câtú privesce némurile creștine, acestea parte aú venit în Dobrogea pentru cá aú aflatú uă viață mai ușoră ; astú-felú suntú romaniú cari aú emigratú peste Dunăre, și-aú părăsítú țerra din cauza nevoilorú care

î apăsa; alții, precum lipovenii, staroviercii său vechii credincioși, protestanții său njimolacii, au fugitū din cauza netoleranței religioase care îi urmăria în patria lorū.

Din cauza resbóielorū populațiunea nu numai că nu s'a înmulțitū dară a variatū într'unū modū considerabil; acēsta esplică pentru ce cifrele date de către diferiții călători nu se asemănă între dinsele. Ori-eum arū fi însă credemū ca interesantū a pune subū ochii cetitorilorū cifra populațiunei la diferite epoce.

La 1850 D. Ionescu studiindū Dobrogea din punctulū de vedere agricolū și economicū a constatatū cu privire la populațiune că se aflaū familiile următore în diferitele Cazaluri :

POPULAȚIEA	TUJCEA	ISACCEA	MUCIN	HIRSOVA	BADADAG	KIUSTENGE	MANGALIA
Turci . . .	150	183	501	165	557	352	405
Tătari . . .	—	—	15	688	1075	442	5
Romāni . . .	1290	363	591	496	674	242	—
Bulgari . . .	200	—	92	—	871	26	5
Lipoveni . . .	250	—	93	—	40	364	—
Cazaci . . .	787	163	25	6	117	—	—
Greci . . .	200	29	20	—	1	—	—
Țigani . . .	20	23	23	6	100	—	—
Germani . . .	50	—	1	8	—	—	—
Armeni . . .	30	3	3	—	40	—	—
Evrei . . .	30	20	—	—	69	—	—
Totalul familielor . . .	2962	784	1364	1363	3544	1426	415

Din tabela acésta rezultă că la 1850 se afla în cele șapte cazale ale Dobrogei 11,858 de familii. Dacă admitem șapte suflete pentru fie-care familie, populațiunea totală la acea epocă a fost compusă din 83,006 suflete. Am luat numărul de 7 suflete pentru că D. Ionescu făcându uă statistică mai dezvoltată a populațiunei române din Dobrogea constată 28,031 suflete împărțite între 3656 de familii.

La aceeași epocă diferitele nemeuri erau represintate după importanța lor numerică in proporțiunile următoare :

Români	3656 familii
Turci	2268
Tătari	2225
Bulgari	1194
Cazaci	1092
Lipoveni	747
Greci	250
Tigani	172
Evrei	119
Armeni	76
Germani	59

Românii erau dară cei mai numeroși și faptul acesta se esplică ținându sémă de vecinătatea noastră cu Dobrogea și de impilările care după timp au forțat sute de familii să trecă Dunărea. Și fiindcă datele privitoare la români trebuie să ne intereseze mai mult, ne vom folosi de *Escursiunea agricolă în Dobrogea* a D-lui Ionescu pentru a completa statistica populațiunii române, reproducându următo-

rea tabelă sinoptică privitoare la numărul locuitorilor români din Dobrogea acum trei-șeci de ani :

NUMELE CAZALELOR	NUMERUL SATELOR	BĂRBAȚI	FEMEI	BĂȚI	FETE	FLĂCĂI	FETE
Tulcea . .	7	1310	1349	1460	1580	421	222
Isaccea . .	6	360	377	556	580	139	178
Macinu . .	9	676	667	838	1014	196	225
Hirsova . .	8	561	581	845	962	256	301
Baba . . .	16	664	694	1409	2096	364	355
Silistra . .	20	815	838	1368	1602	303	368
Kiustenge	5	217	226	303	120	120	95
Totală . .	71	4603	4728	6789	8367	1800	1744

Peste totă 28,031 suflete. (1)

(1) Pentru a se cunoște starea materială a populațiunei, trecemă aci și numărul viteloră ce aveam români din Dobrogea la aceiași epocă :

Bou și vaci	35,815	capete a	5	galbeni de capă
Cai	10,075	> a	6	>
Oi	66,050	> a	1/2	>
Bivolii	722	> a	5	>
Rimătorii	7,400	> a	1	>
Stupii	8,720	> a	1	>

Aceia ce face peste totă uă avere de 292,280 galbeni, sau în moneta de astăzi 3,448,904 lei. Revine pentru uă familie 943 lei stare în vite.

Maî târziu, pe la anii 1857 și 1858, D. G. Lejean călătorind în Turcia pentru a studia distribuțiunea și proporțiunea diferitelor rase care locuiau în acestu imperiu, constată că se afla în Dobrogea 33,000 de români. (1)

În anul 1864 unu austriac, D. Peters (2), vizitează Dobrogea și o studiază în modul celu mai complet și mai științific. Cu privire la populațiune, acestu învățat întemeindu-se atât pe cercetările sale cât și pe ale altor călători și mai cu sémă pe ale D-lui Viscovich (3), estimează că se afla în totă Dobrogea 140,000 locuitori.

În fine după încorporarea Dobrogei cu România guvernul țerei a dispus a se face unu recensimentu de către administrațiunea locală; acéstă lucrare de și făcută cu ore-care pripă și într'unu momentu cându nu se întorseseră încă toți locuitorii fugiți în timpul războiului, totuși înfățișează mai

(1) După acestu scriitoru se afla la 1857 peste Dunăre 177,343 de români și a nume: 104,343 în Serbia, 40,000 în Bulgaria și 33,000 în Dobrogea. Români din Serbia erau împărțiți în localitățile următoare:

Cercul Pojarevațu	39,728
» Kraina	35,671
» Cerna Rjecă	20,597
» Ciupria	7,351
» Smederevo	996

Vezi, *Etnographie de la Turquie d'Europe*, par G. Lejean.

(2) *Schițe din geografia și geologia Dobrogei* de Karl Peters. Memoariu prezentat Academiilor de științe din Viena în 1866.

(3) D. Viskovich a publicat în 1863 unu raportu consularu asupra stării Dobrogei foarte interesantă atât din punctul de vedere economic cât și politic.

multă esactitate de câtă estimațiunile făcute în trecăt.

După recensimentul oficial, se află în Dobrogea 106,943 locuitori dintre care 30,236 în județul Kiustenge și 76,707 în județul Tulcea.

Locuitorii din județul Kiustenge se împart după rasă în populațiunile următoare: români 8,977, turci 10,444, Bulgari 6,854, tătari 3,595, greci 300, israeliți 51, armeni 15. În Tulcea este cu totul altă proporțiune între deosebitele rase conlocuitoare; în acest județ locuiesc 22,200 români, 21,861 bulgari, 10,058 lipoveni, 6162 ruși ortodoxi, 6049 turci, 2945 tătari, 2865 greci, 2471 germani, 1000 israeliți, 788 armeni și 308 indiviți de deosebite naționalități. (1)

Insumându numărul locuitorilor de aceeași rasă din ambele județe, etă care este proporțiunea numerică a locuitorilor actuali ai Dobrogei:

Români	31,177	suflete
Bulgari	28,715	>
Turci	16,493	>
Lipoveni	10,058	>
Tătari	6,540	>
Ruși	6,162	>
Greci	3,165	>
Germani	2,471	>
Evrei	1,051	>
Armeni	803	>
Diferiți	308	>

(1) *Indicele Comunelor din Dobrogea, 1879*, publicațiune a Oficiului central de statistică.

Raportându-se cine-va la cifrele date de D. Ionescu, se încredințază că în timpu de trei-șeci de ani proporțiunile între diferitele rase au luat mare prefacere. Populațiunea română a statu pe locu; numărul bulgariloru s'a împătritū; lipoveni aprópe s'au întreitū; turcii au statū în locu; tătarii s'au redusū la jumătate; grecii se apropie de întreitū; germanii aprópe s'au înșesitū; evreii au statū pe locu; armenii se apropie de îndouitū.

Așa darū astăđi ca și la 1850 numărul românilorū în Dobrogea este mai mare de câtū alū fie-căreia din cele-lalte rase; ținendū însă sémă de timpū arū fi fostū firesce ca după trei-șeci de ani populațiunea română să fie de celū puținū cinc-șeci de mii de suflete. Causele staționărei nu potū fi de cât douē: încetarea mai cū desăvârșire a emigrării românilorū fiindū-că nu mai 'și aflaū interesulū ca să trecă Dunărea; alū douilea reîntórcerea mai multor familii în patrie.

Sporirea însemnată a populațiunei bulgare în Dobrogea este faptulū care reiasă mai multū în mișcarea populațiunei din acéstă parte a țerrei. Trebuie observatū că locuitorii de acestu némū s'au grămăditū de preferință spre gurile Dunărei, acolo unde este concentratū comerciulū Dobrogei.

Intru câtū privesce împușinarea tătariilor și perirea cerchezilorū, acésta se datoresce resboiulū din 1877. Ne pare bine că Dobrogea s'a scăpatū de acele orde de cerchezi care trăiaū numai din pradă; însă ne pare reū de împușinarea populațiunei tătare, po-

pulațiune care s'a deosebită în totă-d'auna prin deprinderile sale pacinice și laborioase.

Orî-cumă ară fi, acesta fiind starea populațiunei, suntemă datorî ca fără amânare să îmulțimă locuitorii români, și în același timpă să luămă măsuri pentru a pune stavilă unei imigrațiuni îpestritate. Ca parte din România, Dobrogea nu mai pôte fi în viitoră ună asilă pentru fugariî din diferite staturî, sau ună teritoriă de colonisațiune care pôte să ne aducă multe neajunsuri. Popularea județeloră de peste Dunăre trebue făcută numai cu români, singurii pe care ne putemă rezima pentru apărarea acestui portă economică și militară. Și în această privință cată să sfârșimă odată cu proiectele nefundate pe nici-uă sistemă, pe nici-ună scopă. Nu pôte fi vorba de a colonisa pentru a ocupa teritoriulă cu coloniă de veri-ce provenință, numai și numai populațiune să fie. În pozițiunea noastră mai înainte de a vorbi de colonisare trebue să cugetămă cu maturitate la urmările colonisărei, ca nu cumă-va, sub pretextă de a desvolta produțiunea, să ne aruncăm de bună-voie în mrejele periculose ale politicei de rase. Mărturisescă că amă rămasă adesea-orî surprinsă și întristată auzindă cu câtă ușurință se tratăză cestiuni atătă de delicate, chiară de către așa numiții fruntași ai țerei noastre. Întru cât mă privesce astădă, ca și pe la 1861 cândă era la ordinea țilei colonisarea cu germani, susțină că colonisarea țerrii cu străini, orî-care le-ară fi provenință, ară fi uă adevărată nenorocire pentru țerra noastră. Nu sun-

temu nici în Africa, nici în America pentru ca să putem, fără sfială, să populăm țerra cu străini. Suntem în Europa unde împrejurările cele mai neînsemnate în aparință pot ocașiuna neînțelegeri internaționale. Să nu ne grăbim; să ne mulțumim a produce mai puțin și a înainta treptat și sigur de cât a espune țerra la conflicte care ȳ-ar putea periclita chiar existența.

Activitatea comercială precum și mișcarea intelectuală fiind concentrate mai cu sémă în orașe, cred de trebuință a înregistra aci populațiunea din comunele urbane ale Dobrogei.

Orașul cel mai populat este Tulcea; Într'ensul locuiesc 3000 de familii, compuse din 1000 familii bulgari; 800 ruși și lipoveni; 600 români; 200 greci; 150 turci și tătari; 250 germani, evrei și armeni. Numărul indivișilor se urcă la 17000.

Populațiunea a scădut, de óre-ce Peters arată că la 1864 locuia în Tulcea 30,000 suflete.

În Sulina locuiesc 3000 suflete; în Kiustenge 4000; în Megidie 3000; în Măcină 2000; în Mangalia 1600 pînă la 2000.

Populațiunea agricolă este compusă mai cu sémă din români, bulgari, tătari, turci și germani. Grecii se ocupă mai mult cu comerțul; lipovenii cu pescăria. Între români se numără și așa numiții mocani din Transilvania care se îndeletnicesc cu economia vitelor.

Câte-va cuvinte asupra stării instrucțiunei în Do-

brogea spre a încheia aceia ce avem de dîsu asupra populațiunii.

În timpul regimului otoman diferitele comunități întreținîu scôla și biserica. În orașele Măcin și Tulcea funcționaŭ scôle române care erau subvenționate de guvernul român. După încorporarea Dobrogei cu România, între preocupățiunile principale ale administrațiunei a fostŭ și deschiderea de scôle. Prefecții locali aŭ ajutatŭ din tôte puterile lorŭ administrațiunea centrală. Populațiunea înțarcată de hrana învățătorei, a priimitŭ cu bucurie înființarea scôlelorŭ. Cele mai avute aŭ înființatŭ localurŭ și aŭ subvenționatŭ scôla. Inceputulŭ este demnŭ de tôte lauda și suntŭ incredințatŭ că dacă vomŭ avea aceiași stăruință în viitorŭ, vom fi respălătiți cu prisosŭ de sacrificiile ce le vomŭ face pentru desvoltarea învățămîntului în Dobrogea.

În anulŭ trecutŭ se afla în județulŭ Tulcea 44 de scôle cu 1713 scolari. Din aceste scôle 15 funcționaŭ în orașulŭ Tulcea, una în Isaccea, două în Chilia, una în Sulina, 12 în plasa Măcin, 9 în plasa Tulcea și 4 în plasa Babadag.

În orașulŭ Tulcea mai tôte comunitățile aŭ scôle proprii pentru băeți și fete; în cele-lalte orașe și sate suntŭ numai scôle române. Aŭ urmatŭ în scôlele din Tulcea în anulŭ trecutŭ 1019 scolari, în Isaccea 52, în Chilia 98, în Sulina 25, în plasa Măcin 243, în plasa Tulcea 151 și în plasa Babadag 135.

După comunități se aflaŭ în scôlele din orașulŭ

Tulcea 183 băeți și fete române ; 70 israeliți, 24 germani, 205 greci, 340 bulgari, 44 armeni, 136 ruși și 17 turci.

În județul Kiustenge au lucrat în anul trecut 41 școli, întreținute cele mai multe cu spesele comunelor. Au urmat în școlile din orașul Kiustenge, Mangalia, Hirsova și Cernavoda 270 băeți și fete; erau în școlile rurale de la 1500 pînă la 1700 băeți și fete.

Așa dară în anul 1879 se află în totă Dobrogea 85 școle populate cu 3683 școlari.

Pînă astăzi există în Dobrogea numai școle primare ; pentru a completa învățământul este neapărată ca județele de dincolo de Dunăre să fie înzestrate cu una sau două școle reale, cu o școală comercială, cu o școală de meserii și o școală practică de agricultură și cultura pădurilor.

După încorporarea Dobrogei cu România la 23 Noembrie 1878, guvernul a întâmpinat cheltuelile de administrație prin credite speciale. Pentru anul 1879 bugetul acestei părți a țerei a fost estimat la 3,250,000 lei la venituri și 3,115,512 la cheltueli. Se vede că estimățiunile au fost esagerate de oare-ce după un an de experiență guvernul a înfățișat Camerei Deputaților bugetul Dobrogei pentru 1880 cu mult mai scăzut ca în anul precedent. Pentru acest an veniturile sunt estimate 2,252,455 lei, era cheltuelile 2,480,820 ; prin urmare există un deficit de 228,365 lei.

Suma veniturilor se desparte după natura lor în modul următor :

1. <i>Contribuțiuni directe</i>	280,000 lei
Patente	50,000 >
Imposită fondiară	30,000 >
Licențe	200,000 >
2. <i>Contribuțiuni indirecte</i>	730,000 lei
Vămă	500,000 >
Tutun	15,000 >
Băuturi spirtose	60,000 >
Timbre	150,000 >
Amendă judiciare	5,000 >
3. <i>Venituri domeniiale</i>	968,455 lei
Pășciunatulă oilor	600,000 lei
Păduri	30,000 >
Bălți și pescării	252,767 >
Șanale	62,382 >
Taxe de poduri	3,475 >
Stuhării	15,200 >
Taxa varului și a petrei	4,000 >
4. <i>Venituri diferite</i>	174,000 lei
Poste	55,000 >
Telegraf	100,000 >
Imprimate	1,000 >
Vise și pasporțe	10,000 >
Taxele portului Constanța	8,000 >
5. <i>Venituri neprevădute</i>	100,000 lei

Cheltuelile sunt împărțite după diferitele ministere după cum urmăze :

Interne	1,366,960 lei
Esterne	71,056 >
Justiție	365,400 >
Culte și instrucțiune publică	235,264 >

Lucrări publice	170,000 »
Finanțe	272,140 »

Maî aprópe jumătate din veniturile Dobrogei isvo-răscü din domenii, și în specialü a patra parte din păsciunea oilorü. Aceste dări fiindü cele maî co-mode și cele maî puținü jicitoré pentru populațiune, nu numaî că trebuescü menținute în viitorü, dară desvoltate potrivitü cu împrejurările locale. Amü convingerea adâncă că dacă administrațiunea nóstră va sci să organizeze economicesce Dobrogea, acéstă parte a țerrei nu numaî că va produce rela-tivü venituri însemnate, darü totü-de-uădată popu-lațiunea va fi cea maî puținü împovărată din tótă țerra. Uă condițiune însă pentru a ajunge la acestü rezultatü : să nu lăsămü ca organisarea să se facä de către ómeni care nu vedü de câtü cifre și care, în dorința lorü de a spori veniturile, suntü în stare să le micșoreze și în același timpü să îngreueze și sarcinile puse asupra locuitorilorü.

Agricultura. — Ochire asupra climatei. — Natura pământului. — Sistemele de cultură. — Plantele cultivate. — Animale domestice. — Păstoria și mocanii. — Pădurile. — Proprietatea pădurilor. — Starea de astăzi a pădurilor din Dobrogea. — Localitățile pădurite. — Comerțul de esportațiune și de importațiune.

Clima Dobrogei are mare asemănare cu a României și în specială cu a județelor Ialomița și Brăila, cu deosebire că vecinătatea mării și existența atâtor lacuri, facă ca temperatura să fie oarecum mai umedă vara și mai dulce iarna. Primăvara este timpurie și ține puțină ca și toamna. Către sfârșitul verii ploa cu abundență așa că vegetațiunea se dezvoltă mai ca și primăvara.

Odinioară Dobrogea era uă localitate din cele mai păduroase; astăzi în interiorul țării lipsesc mai cu totul pădurile. Despădurirea a avut de urmare secarea isvórelor, așa că astăzi sunt localități unde de abia se găsește apă la uă adâncime foarte mare. În partea pădurită se găsește apă și locul este adăpostit de vânturile care bat despre mare și despre Dunăre.

Iarna este scurtă și potrivită; această împrejurare

unită cu întinderea locurilor de păscutū esplică favórea de care s'a bucuratū Dobrogea față cu posesorii de turme din Transilvania. In adevărū, suntū secole de cândū păstorii de dincolo de Carpați iernéză vitele în câmpiele Dobrogei, ocrotiți prin trachte încheiate odiniórá între Turcia și Austria.

Despădurirea fără socotința nu numai că a făcut să sece isvórele, dară și clima să devie mai secetósă, astū-felū că cu tótă posițiunea sa ca și insulară, Dobrogea suferē adesea-óri de secetă.

Pământulū este în generalū nisiposū, ușiorū, pământulū mare cumū đicū cultivatoriū noștri lipsesce. Pe țermuriū Dunării și pe litoralulū mării terenulū este mai de totū compusū din nisipū. Afară de locurile nisipóse care suntū mai de totū sterpe pământulū cuprinde în destule substanțe organice și prin urmare este în destulū de roditorū.

Natura nisipósă a pământului și temperatura uscăciósă îndemnă pe cultivatori să prefere văile pentru semănături, și să lase vârfurile pentru păsciunarea vitelorū.

In partea muntósă a țerrei se află păsciuni bogate unde pascū în timpulū verei turmele de vite.

Pământulū fiindū roditorū, agricultorii Dobrogeni nu lū ingrașă. Ca și dincóci de Dunăre după câți-va ani de cultură se lasă locurile să înțelenescă pentru a se drege, adică pentru a redobândi fertilitatea și a deveni mai compacte.

Cu unū teritoriū întinsū, cu uă populațiune mică in raportū cu întinderea pământului, cu uă climă

temperată iarna, cu unŭ pământŭ nisiposŭ, cu fenețe întinse și de calitate bună, era foarte firescŭ ca în Dobrogea să înflorască sistema de cultură pastorală. De seculi economia rurală a acestei țerrī a fostŭ întemeiată pe producțiunea vitelorŭ. Cu timpulŭ însă comerciulŭ cu cereale luândŭ desvoltare la marea Neagră, era naturalŭ ca agricultorii din Dobrogea să introducă pe lângă păstorie și plugăria. Cu tóte acestea chiarŭ în localitățile unde plugăria a dobânditŭ óre-care importanță, totuși sistema de cultură este pastorală mixtă; adică că după câțiva ani de cultură, pământulŭ se lasă de se întreméză și se întrebuintéză ca păsciune. Sistema este bună din tóte punctele de privire și în conformitate cu preceptele sciinței. Urmândŭ ca pînă acumŭ agricultorii din Dobrogea nu și vorŭ sărăci pământulŭ și în același timpŭ vorŭ dobândi folósele cele mai mari potrivite cu împrejurările culturale și economice. Cu acésta nu înțelegemŭ că agricultura din Dobrogea nu are trebuință de nici uă îmbunătățire; din contra este de lipsă ca sistemele de cultură practicate să fie perfecționate potrivitŭ cu progresulŭ sciinței agricole. În acéstă direcțiune îmbunătățirea raselorŭ de animale domestice trebuie să ocupe loculŭ d'ântéiŭ, și în alŭ douilea rindŭ să vină plugăria.

Se cultivéză în Dobrogea aceleași plante ca și dincóce de Dunăre, adică: porumbulŭ, grăulŭ, orđulŭ, ovesulŭ, secara, inulŭ, cânepa, rapița, tutunul. Viia se cultivéză în vecinătatea Măcinului și Isaccei;

cultura sa de abia s'a introdusă de vre-o două-șeci și cinci de ani. Viile de la Niculițelū se bucură de ore-care nume în partea locului.

Producțiunea vitelorū fiindū temelia agriculturēi dobrogene vomū dice câte-va cuvinte asupra acestui subiectū adoptândū datele D-lui d'Hogguer (1) ca cele mai prospete din câte s'aū datū la lumină. Așū fi doritū să comunicū lectorului uă statistică completă a vitelorū ; din nenorocire nu mi-amū pututū procura nici unū documentū privitorū la acēstă materie.

Animalele domestice ce se crescū în Dobrogea suntū aceleași ca cele din tótă țerra : cai, vite cornute, oi și capre, rîmătorī, asini, albine. Dintre tóte vitele oile suntū speculațiunea animală cea mai căutată.

După statistica făcută înaintea resboiului de autoritățile turce se afla în Sangiacul Tulcei 645,000 oi; însă după estimațiunea comercianților de lână în 1876 arū fi esistatū 750,000 capete.

Oile suntū de rasă țigae, rasa cea mai bună din câte avemū. De abia există șeci la sută oi stogoșe. S'arū fi cercatū corcirea cu berbeci de rasă merină; însă rezultatele aū fostū nemulțumitóre. Dobrogeni arū face bine să păstreze oia țigae, rasă escelentă atătū pentru lână câtū și pentru carne, și care pe lângă aceste însușiri prețioșe este și deprinsă cu clima și regimulū locului. Introducerea de rase de vite

(1) *Informațiuni asupra Dobrogei* de baronul d'Hogguer 1879.

străine, și mai alesă rase delicate, este uă curată amăgire pentru timpulă de față. Să îmbunătățimă rasele ce posedămă și ne vomă îndeplini cu prisos datoria către agricultura locală.

Fie-care oie dă, cifră de mijlocă, două kilograme de lână; astă-felă produțiunea anuală ară fi de 1,500,000 kilograme.

Din lână produsă 70 la sută este albă, 30 la sută este neără și cenușie. Deosebirea de preță între lână albă și cea neără este de 30 lei pentru 100 kilograme; 30 între cea neără și cea cenușie este 20 lei la 100 de kilograme.

În anii din urmă produțiunea oiloră mergea sporindă în fie-care ană. Cultivatorii atrași de fólósele ce aducea vîndarea lănei și cele-l-alte produse ale oiloră, se dedeseră la înmulțirea loră. În timpulă resbelului locuitorii musulmani fiindă îndatorați de guvernulă turcă ca să fugă din Dobrogea, aă găsită de cuvîință ca pe lângă vitele loră să ia și pe ale locuitoriloră creștini. Circasianii în frunte, apoi lazi, tătarii nogais și cabaili aă prădată Dobrogea în două rînduri înainte de a pleca.

În plasa Măcinului cu tóte prădările resbelului totă aă mai remasă 40,000 de oi, în care sumă nu intră turmele mocaniloră care iernază în acéstă localitate.

Vite cornute și cai se aflaă ca la 20,000 capete în 1876; de abia a mai rămasă a treia parte după resboiă.

Afară de vitele pămănteniloră trăiescă în Dobro-

gea turme de vite ale mocaniloră din Transilvania. După Peters se află la 1862 în ținuturile Tulcea, Isaccea, Babadagă și Măcin ca la 50,000 oi mocănesci; însă pe la 1862 de abia se mai găsea 10,000 capete. Causele împușinării au fostă pe de oă parte nesiguranța ce însuflă cerchesii și tătarii de cândă cu stabilirea loră în Dobrogea, eră pe de alta sporirea dăriloră către guvernă, înființarea dăriloră comunale necunoscute pînă la acea epocă.

Mulți dintre mocani s'au stabilită în Dobrogea și au întemeiată chiară sate precumă suntă Gîrlici și Grópa Ciobanului, ambele cômune din plasa Hirsovei, județulu Kiustenge.

Mocanii din Dobrogea, ca și cei din Romănia de dincóce de Dunăre, suntă romăni din Transilvania și anume locuitoră din Secele, Siliște, Valea, Telecea, Galicea, Reșinari, Poenaru, Redeni și altele (1). Ne aflândă în țerra loră câmpii întinse pentru păsciunarea oiloră, ei își țină turmele în Romănia. Obicinuită ei sosescă cu turmele în Dobrogea către șfirșitulă tómnai spre a ierna. În primăvară cei mai mulți dintre mocani plécă; eră acei care remăn iau cu arendă livezi și facă fênă vara.

Nu cunoscă care este astăzi numărulă oiloră mocănesci din Dobrogea; totă ce sciă este că în trecută agricultura acestei țerră a datorită fórte multă proprietariloră turmeloră de oi, pentru că numai ei făceaă să aducă venituri pămēnturile sterpe din ju-

(1) *Excursiunea agricolă în Dobrogea făcută la 1850 de I. Ionescu.*

dețele de peste Dunăre. Totu lorū li se datoresce înmulțirea oilorū în Dobrogea și prin urmare comerțul de exportatiune cu lâna, brânzeturī și peī. Astū-felū fiindū credū că guvernulū român arū trebui ca, în interesulū sporirei veniturilorū, să caute a face mocanilorū tóte înlesnirile pentru a putea urma cu păstoria lorū în câmpiile încă nepopulate ale Dobrogei.

Câte-va cuvinte asupra pădurilorū pentru a încheia cele ce avemū de đisū asupra agriculturēi județelorū de peste Dunăre.

Cestiunea pădurilorū înfălișeză unū interesū particularū în Dobrogea atātū din punctulū de vedere alū climei câtū și alū unei exploatațiuni bine înțelese a pămēntului. Lipsa de păduri într'ua parte a acesteī localități datēză de multū timpū, de óre-ce turciī împărțiaū Dobrogea în douē părți, dintre care una, Dobrogea propriū đisă, însemnéză în limba turcēscă țerra fără copaci, érū alta Deli-Orman, însemnéză țerră acoperită cu păduri mari. (1) Cu tóte acestea, că odinióră acéstă localitate a fostū dintre cele maī pădurite, nici că póte fi îndouială ; însă regimulū proprietății și lipsa de orī-ce mēsurī administrative pentru păstrarea pădurilorū, aū contribuitū să pustiască întru atātū locurile pădurite, în câtū astăđi se simte lipsă de păduri în acéstă țerră.

Cu privire la proprietatea pădurilorū în Turcia se află patru categorii, și anume : pădurile Statulū,

(1) *Escursiune agricolă în câmpia Dobrogei*, de I. Ionescu.

pădurile aședămintelorū religiōse (Vacuf sau Evcaf), pădurile comunale (Baltalik), și pădurile particularelorū; cu alte cuvinte esistă proprietatea forestieră ca și în alte țerrī. Dobrogea a fostū supusă unui regimū specialū; aci tōte pădurile eraū ca și restulū de pământū, proprietatea Statulū. Comunele aū avutū, ca și pēnă astă-đi, dreptulū de a lua lemne din aceste păduri atātū pentru construcțiunī cātū și pentru trebuințele casei. Fie-cine și pōte inchipui ce urmări pōte să aibă unū regimū unde toți suntū stăpēni să taie copaci când voescū și de unde voescū. Ori-care arū fi așa numitele drepturi ale comunelorū, Statulū românū nu pōte îngădui ca și în viitorū pădurile să fie pustiite ca în trecutū. Și țerraniū noștrii aū avutū odiniōră multe și felurite drepturi; cu tōte acestea legea din 1864 privitōre la înproprietărire a curmatū în dauna țerranilorū starea din trecut.

În privința stărei actuale a pădurilorū din Dobrogea, D. Ion P. Chihaiia, sub-inspectore silvicū alū Dobrogei, a publicatū uă lucrare care ne pōte da uă idee destulū de luminată asupra acestui subiectū. (1)

După arătările sale în fostulū județū Silistra nouă, încorporatū acum cu județulū Kiustenge, se aflaū, nu de multū timpū, păduri frumōse de stejarū; martori suntū rămășițele ce se vėdū la fața locului. Astăđi de abia aū rămasū copaci ici și colea și aceștia ciontiți.

(1) *Pădurile Dobrogei*, de Ion P. Chihaiia în *Revista Științifică* de la 1 Augustū 1879.

În partea despre Dunăre a acestui județu se află câte-va păduri în ostróvele Uzun-Ada, Tirchia, lângă Enichioiu și în vecinătatea satului Ostrovu.

În plasa Hirșova se mai află câte-va ostróve și luncă cu sălcii, anini și alte esențe de felulú acestora. Atátu este de mare lipsa de păduri în câtu locuitorii cu miđlóce din Kiustenge ardú cărbuni de páméntu, iară sărácimea adună scaefi și mărácini. Lemnele trebuinciose pentru construcțiunii se aducú din pădurile de la Babadagú.

În delta Dunării, între canalulú Sântu George și acela alú Sulinei se află pădurea Cara-Osman (pădurea négră), populată cu stejarú, pe lângă care mai cresce frasinú, plopí, și alte esențe. Pădurea cu tóte că nu este unú masivú neíntreruptú, totuși este frumósă; circonferința stejarilorú trece peste doué metre și jumétate.

Între Kilia și Sulina se află una din cele d'antéiu păduri ale Dobrogei, pădurea Leti, ca de 5000 pogóne întindere și compusă din esențe prețioase ca frasinulú, stejarulú, pe lângă care se mai află jugastrulú, plopulú și aninulú. Frasinú se deosibescú prin înălțimea lorú care variază între 25 și 30 metre, cu unú diametru de la 40 péné la 70 centimetre. Din nenorocire în celú din urmă resbelú armata rusă a tăiatú fără milă din acéstă frumósă pădure.

În plășile Tulcea și Măcinú precum și în plasa Babadagú se află păduri de óre-care însemnătate. Localitățile pădurite din Tulcea și Măcinú suntú situate în vecinătatea apelorú Luncavița, Telița și

Taița. Pe lângă cea d'ânteiu se află pădurile Lunca-
vița, Tichileșiu, Hangearca, Țiganca, Ai-Orman, Câr-
jalaru, Coium-Punar, Azachia, Balabanca. In par-
tea de susu a riului Telița se află pădurile Te-
lița, Cilicu, Fricăței, Somova. In fine pe Taița suntū
de observatū pădurile Niculițelu, Sarica, Meidan-
chiou, Badila, Sauna, Cocoșu, Parchisu și Geaferca.

In pădurile Măcinului și Tulcei esența predomi-
nătore este teiulū amestecatū cu carpinī, frasinī, ju-
gastri și stejari. Se pretinde că predomnirea unei
esențe ordinare ca teiulū s'arū fi datorindū cruțării
impusă de turci. Este anevoe de explicatū pentru ce
aceștia aū ținutū atâtū de multū la unū asemenea
copaciū. Lumea crede că cruțarea teiului s'a făcutū
cu scopū pentru a se hrāni albinele cu florile atâtū
de aromatice ale acestei esențe. Adevērulū este că
stupăritulū inflorea in partea locului și mierea de
Isaccea s'a bucuratū in totū-d'a-una de multā famā.

In cuprinsulū Babadagului pădurile suntū com-
puse din stejarū, carpenū și pe alocurea ulmū și ju-
gastru. Cu tōte că și pe aci toporulū a tăiatū pe unde
i-a plăcutū, totuși pădurile potū fi readuse intr'ua
stare bună prinfr'ua exploatațiune raționalā.

Ori-cumū arū fi, Administrațiunea Domenelorū
Statului să nu întārzieze a lua mēsurile cele mai
potrivite cu împrejurările, atâtū pentru a mārgrini
pustiirea pădurilorū câtū și pentru a începe inpā-
durirea locurilorū sterpe.

Cu uā agriculturā puțin desvoltatā, cu lipsa to-
talā de industrie, este fōrte firescū ca comerciulū Do-

brogei să fie mărginită, cu totă situațiunea favorabilă ce are. Piețele cele mai importante pentru desfacerea produselor locale sînt Tulcea și Kiu-stenge.

După tablourile de comerț ale Tulcei, comerțul de exportățiune al acestei localități a fost de 5,787,718 lei în anul 1876, și comerțul de importațiune de lei 3,920,494.

Exportațiunile s'au împărțit între diferite Statări după cum urmează :

Turcia (grâne și brinzetură).	2,185,266 lei
Englita, idem	1,340,979 »
Rusia (lână, pește și iere).	714,192 »
Francia (grâu și lână).	512,913 »
România (pește și alte comestibile).	276,600 »
Austria (lână și secară).	199,119 »
Olanda (grâne).	195,117 »
Italia idem	169,553 »
Grecia (grâu).	193,974 »

Mărfurile importate sînt mai cu seamă orez, cafea, zahăr, ulei de măsline, săpun, spirt, petrol, sticlărie, obiecte de fier, țesături diferite, tutun, scânduri și altele. Este de observat că importațiunea tutunului se suia la 58,500 kilograme, valorîndu 468,000 lei.

Comerțul ce se face la Sulina este foarte neînsemnat. Mișcarea cea mai importantă este încărcarea granelor de la Dunărea de jos.

Kiu-stenge ocupă un loc important în mișcarea comercială a Dobrogei. În anul 1876 s'a expor-

tatū prin acestū portū 346,201 quartere englezesci de diferite grāne și semēnțe uleiōse locale și 662,676 quartere de grāne în transitū.

În același anū s'a mai exportatū pentru Constantinopole 18,000 miei și 30,000 berbeci ; 7000 piei de mielū și de berbece, 300,000 ocale lână țigaiā ; peste 250,000 ocale brānză. (1)

Ori cātū arū fi de mărginitū comerciulū Dobrogei, este învederatū că unū viitorū strălucitū îi este rezervatū. Posițiunea sa admirabilă între Dunăre și mare Nēgră îi asigurēză unū locū importantū în mișcarea comercială a Occidentulū cu Orientulū. Genovesii, care erāū maestri în materie de comerciū, înțeleseserā atātū de bine acēstă situațiune, în cātū își întemeiaserā în acēstă localitate piețe comerciale din cele mai importante. Astăzi cāndū diferitele națiuni ale Europei caută a și însuși cātū mai multū comerciulū cu Orientulū, noi amū fi de vină, cāndū n'amū sci să ne folosimū de posițiunea favorabilă ce avemū la gurile Dunării și pe termuriī mării Negre.

(1) Cifrele privitoare la comerciū le-amū luatū din opera citată a D-lui Hogguer.

VII T O R U L Ū

Ne-am ū silit ū, pre cāt ū ne-a fost cu putința, a presinta în capitolele precedente un ū tablou de puterile economice ale țerei nōstre. Lectorul ū a putut ū sã se convingã cã România însușesce tōte elementele primordiale pentru a deveni economicesce un ū Stat ū de frunte. Cu un ū întindere teritorialã de aproape 25 miliōne pogōne; cu un ū climã priinciosã dentru tōte plantele și animalele care a ū inavușit ū agricultura europenã; cu un ū pãment ū din cele mai fertile și mai favorabil ū dispus ū pentru agriculturã; cu ape abundente; cu un ū populațiune de 5 miliōne, inteligentã și laboriōsã, de un ū potrivã aplicatã la agriculturã, industrie și comerci ū, înzestratã cum ū este cu atãtea condițiuni favorabile, ce lipsesce țerei nōstre pentru a deveni un ū a doua Lombardie? Doue cualitãți : voința luminatã și stãruința în alegerea scopul ū.

Alte statur ū lipsite de cele mai multe din avantajele de care se bucurã țerra nōstrã, a ū ajuns ū la cel ū mai înalt ū grad ū de prosperitate economicã prin stãruința locuitorilor ū respectiv ū. Muntōsa Elveția; Olanda, pustiitã în atãtea rãnduri de inundațiuni ; Belgia cu pãmentul ū sãrac ū și îngust ū ;

Danimarca, uă bucată de pământu, din care prea puțin de ântăia cualitate; Suedia și Norvegia, care aū luptatū și luptă contra asprimei climei și a sărăciei pământulu; atâtea Staturī micī din Germania aședate pe nisipuri sēu pe locuri calcarose; tôte aceste Staturī cu care se fălesce Europa economică, aū ajunsū la starea actuală de înflorire numai printr'ua muncă de tótă đioa, printr'ua luptă contra tutulorū dificultățilorū, printr'ua stăruință și uă tenacitate inflexibile.

Și noi amū lucratū; neobosiții noștri țerrani aū udatū de ajunsū țérinele cu sudorile lorū; meseriașii români aū luptatū în destulū contra concurenței străine; comercianții aū ținutū peptū rivalilorū lorū; însă împrejurări nenorocite, intrigī urzite pentru peirea noastră, ne-aū pusū pêne mai acumū câți-va ani uă stavilă permanentă la tôte încercările făcute pentru a păși înainte. Uă mână nevêdută, unū geniū rēū alū iubitei noastre țerrī, ne închiseșe într'ua mreją din care de abia amū pututū ieși. Astăzi când putemū respira mai liberū; cândū neperitorulū poporū românū își adună puterile pentru a câștiga timpulū perdutū, rēū-voitorii noștrii se încercă a ne opri în acestū mântuitorū avântū către progresū. Aceia dintre noi care urmărescū cu tótă atențiunea ce merită apucăturile rēū-voitorilorū noștri, s'aū pututū încredința că orī-ce încercare seriósă ce facem pe terenulū economicū, întêmpinā din parte-le unū obstacolū. Conduita lorū se esplică; interesele lorū le comandă ca să lucreze în sensulū acesta. Care

este însă datoria noastră în asemenea împrejurări? Datoria noastră de cetățeni români este de a ne pune la lucru cu totă activitatea de care suntem capabili; de a studia cu maturitate nevoile noastre economice; de a nu ține seamă în întreprinderile noastre de câtă de interesele țării noastre; de a nu ceda, sub nici un pretext, exigențelor din afară în cesiunile economice de care depinde viitorul nostru; în fine, de a urma pe aceiași cale care a condus la fericire atâtea națiuni din Europa. Amăgitorii de profesii vor să lucreze din toate părțile ca să ne facă a ne abate din calea cea dreaptă; se vor săli a ne convinge că s'au schimbat vechile idei economice; că lumea de astăzi nu poate trăi fără deplină libertate a comerțului internațional; că noi suntem un popor agricol, și ca atare să nu ne ocupăm de industrie; în fine, nu vor să cruțe nici un sacrificiu pentru a ne menține în stare de colonie; noi însă dacă voim să existăm și să ajungem a face din România o țară înflorită, trebuie să fim neînduplecați cândă vor să fi în cesiune interesele noastre. Astăzi, și numai astăzi putem spera ca în câtă-va timpă această frumoasă și cu atăta abundență îndestrată țară, să devie una din stemele cele mai prețioase ale coronei Europei; ca poporul român să își îndeplinească cu succes misiunea ce are pe acest pământ.

TABLA DE MATERIE

	<u>Pagina</u>
PREFATIA LA ANTEA EDITIONE	VII
PREFATIA LA A DOUA EDITIONE	IX
INTRODUCIUNE	XIII
I. — Teritoriū.— Pozițiune geografică.— Limite.— Întindere.— Munți.— Riuri.— Lacuri.— Divisiunea administrativă.	1
II. — Populațiune.— Ochire economică.— Naționalitatea și lim- ba.— Numărul și sporirea populațiunei.— Populațiu- nea după sxsū, — după profesiunē,— după religiune. — Mișcarea populațiunei	10
III. — Clima.— Clima României.— Meteorologia.— Regiuni- le climatice și agricole.— Accidente climatice.	27
IV. — Productele naturale ale pământului.— Animale.— Pa- sări.— Amfibii.— Pesci.— Plante.— Formațiunea geo- logică.— Minerale.— Ape minerale.— Metale.	37
V. — Ochire economică asupra organizațiunei proprietății fon- diare în România de la întemeierea Statului românū pină la 1864.— Proprietari.— Moșneni.— Clăcași.— Cinci periode ale istoriei proprietății fondiare: 1° 1290— 1593.— 2° 1593—1746.— 3° 1746—1832.— 4° 1832— 1851.— 5° 1851—1864.	63
VI. — Agricultura.— Ochire economică.— Intinderea teritori- ului cultivatū.— Intinderea proprietății.— Improprietă- rirea țeranilorū după legea din 1864.— Valórea venală și valórea locativă a pământului.	93
VII. — Sistemele de cultură.— Sistemele de cultură care exi- stă în România.— Asolamentele și rotațiunile.— Re- părțirea culturilorū.— Produțiunea meșie a plantelorū	

	cultivate. — Productul brut al agriculturii române. — Puterile lucrătore în agricultură.	111
VIII.	— Animalele domestice. — Folosul vitelor pentru agricultură. — Cai. — Asini. — Catari. — Vite cornute sau vite albe. — Oi și capre. — Porci. — Păsari. — Albine. — Gândaci de mătase.	127
IX.	— Pădurile. — Suprafața. — Distribuțiune. — Speciile de arbori. — Producțiune. — Industria forestieră. — Fânețe și pășuni. — Intinderea. — Fânețele și pășunile de câmpie, de coline și de munte.	148
X.	— Culturile. — Cereale. — Intinderea cultivată. — Grâu. — Secară. — Orz. — Ovăs. — Mei. — Porumb. — Rișcă. — Alte plante cultivate. — Legumi. — Grădini de legumi. — Legumile cultivate. — Pomii roditori.	160
XI.	— Viile. — Ochire economică. — Distribuțiunea viilor în România. — Dêlurile renumite. — Varietăți de struguri. — Producțiunea vinurilor. — Obrații și livezile de prun și alți pomi roditori.	172
XII.	— Industria. — Ochire economică. — Populațiunea industrială. — Industria derivată din vegetale. — Industria derivată din produse animale. — Industria derivată din minerale	179
XIII.	— Căile de comunicațiune. — Șoselele naționale, județane și vecinale. — Drumurile de feră. — Posta și telegraf.	209
XIV.	— Comerțul. — Ochire economică. — Comerțul interior. — Comerțul exterior. — Exportațiunile și importațiunile. — Specificarea obiectelor din care se compune comerțul exterior; repartițiune după proveniență.	227
XV.	— Navigațiunea comercială a Dunării. — Bastimentele intrate și iese în principalele porturi ale țării. — Capacitatea în tone a acestor bastimente. — Piețele de comerț. — Porturile și piețele de comerț din întru țării. — Instituțiuni financiare și industriale.	251
XVI.	— Consumațiunea. — Diferite produse consumate. — Produse din țară. — Produse străine. — Valoarea obiectelor consumate	262
XVII.	— Bucuresci. — Teritoriu — Populațiune. — Case și strade. — Școli și biserici. — Înză publică. — Alimentațiunea. — Finanțe.	270
XVIII.	— Organizațiunea politică și economică a României — Administrațiunea. — Înză publică. — Stabilitățile de bine-facere.	289

	<u>Pagina</u>
XIX. — Veniturile și cheltuelile Statului. — Repartițiunea cheltuelilor între diferitele Ministere. — Veniturile. — Impozite directe și indirecte. — Datorie publică.	297
XX. — <i>Dobrogea</i> . I. Limite și întindere. — Configurațiune. — Județul Tulcea. — Lacuri. — Insule. — Impărțirea administrativă. — Orașe. — Județul Kiustenge. — Impărțirea administrativă. — Orașe. — Căi de comunicațiune.	308
II. Populațiunea. — Populațiunea <i>Dobrogei</i> la 1850, 1858, 1867 și 1879. — Populațiunea după rase. — Împutinarea și sporirea populațiunii. — Populațiunea orașelor principale. — Instrucțiunea publică. — Starea școlilor în anul 1879. — Venituri și cheltueli	317
III. Agricultură. — Ochire asupra cliimei. — Natura pământului. — Sistemele de cultură. — Plantele cultivate. — Animalele domestice. — Păstoria și mocanii. — Pădurile. — Proprietatea pădurilor. — Starea de astăzi a pădurilor din <i>Dobrogea</i> . — Localitățile pădurite. — Comerțul de exportățiune și de importațiune.	330
VII TORULU	342

